VEZETÉS
SZERVEZÉS
ELLENŐRZÉS

LENIN · SZEMELVÉNYEK

TÓTH ZOLTÁN elvtársnak
a BKI. MSZMP. szervezetétől
a Felszabadulási Jubileumi Emlékéremmel
való kitüntetése alkalmából.

Budapest, 1970. III. 25.

párttitkár

MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
Bányászati Kutató Intézet Vezetősége

SZERVEZÉS, VEZETÉS, ELLENŐRZÉS

V. I. LENIN

SZERVEZÉS · VEZETÉS ELLENŐRZÉS

Szemelvények

SZÖVETKEZETI
GAZDASÁGSZERVEZÉSI ÉS SZÁMÍTÁSTECHNIKAI IRODA
BUDAPEST 1968

Összeállította:
munkaközösség ZSILLE ZSIGMONDNÉ vezetésével

Szerkesztette:
SOMOGYI ZOLTÁN

Lektorok:
MÉSZÁROS ISTVÁN
(SZÖVOSZ)

dr. SAS GYÖRGY
(Pártfőiskola)

ZALAI EDVIN
(Kossuth Könyvkiadó)

ELŐSZÓ

A gazdaságirányítás reformja megnövekedett követelményeket támaszt a vezetők munkájával szemben. A korszerű vezetési ismeretek széles körű terjesztése ezért különösen fontos feladat.

Ezt a célt szolgálja ez a könyv is, amely a marxista–leninista elmélet egyik legfontosabb forrásának, Lenin életművének a gazdasági vezetéssel kapcsolatos útmutatásairól ad az olvasónak tájékoztatást.

Lenin írásaiban és beszédeiben – a pártélet, a szovjet állam irányítása és a szocialista gazdálkodás vonatkozásában egyaránt – mindenkor nagy figyelmet szentelt a vezetési tevékenység kérdéseinek. A szovjet hatalom megteremtésének első napjától kezdve nagy nyomatékkal hirdette, hogy a szovjet államban az igazgatási és vezetési tevékenységet szilárd tudományos alapokra kell helyezni. Lenin a vezetés új elveiért és gyakorlatáért vívott harcában keményen bírálta a régit, az elavultat: a bürokráciát, a formalizmust, a szubjektivizmust, a látszateredmények hajszolását, a frázisokat és a fecsegést, s különösen az emberek érdekei iránti közömbösséget.

Ha Lenin műveit tanulmányozzuk, cikkeinek, beszédeinek elméleti megállapításaiból és az egyes konkrét ügyekben nyilvánított véleményét, illetve tett intézkedéseit megörökítő dokumentumokból szemléletes képet nyerhetünk a „lenini munkastílus" lényegéről. Ezzel kapcsolatban annak különösen három jellemző sajátosságát szeretném kiemelni.

Az egyik legfontosabb, leglényegesebb vonásként *az elmélet és a gyakorlat elválaszthatatlan egységére támaszkodó tudományosságot* és azzal szoros kapcsolatban a *pártosságot* jelölhetjük meg.

Lenin a történelem legnagyobb jelentőségű forradalmának gyakorlati vezetője. Nála a gyakorlat volt az elméleti vizsgálódások kiinduló pontja és egyben célja. Mindenkor csak olyan problémákkal foglalkozott, amelyeknek elméleti kidolgozása – akár közvetlenül, akár közvetve – a legszükségesebb volt a párt és a szovjet

állam célkitűzéseinek megvalósítása szempontjából. Az öncélú elméletieskedés és ugyanakkor a szűk prakticizmus egyaránt idegen a lenini munkastílustól.

Lenin arra tanít bennünket, hogy a vezetők döntéseit és intézkedéseit az objektív valóság és ne a szubjektív elképzelések és kívánságok határozzák meg. A lenini munkastílus azt kívánja, hogy a vezetők beható an tanulmányozzák, elemezzék a helyzetet, legyen bátorságuk szembenézni a valósággal, a problémákkal és saját hibáikkal is, ne meneküljenek előlük elméleti „okoskodásba" vagy meddő tehetetlenkedésbe, várakozásba.

Lenin írásaiban és beszédeiben élesen bírálta a megalapozatlan döntéseket, a tények figyelembevétele nélkül hozott határozatok „mindenhatóságába" vetett hitet és az utasítgatást: „*... a kommunistának, ha gazdasági vezető, elsőrendű kötelessége őrizkedni a folytonos parancsolgatástól, értenie kell ahhoz, hogy előbb figyelembe vegye azt, amit a tudomány már kidolgozott, előbb meg kell állapítania, hogy a tények már ellenőrizve vannak-e, előbb el kell érnie, hogy ... tanulmányozzák azt, hol is követtünk el hibát, és csak ennek alapján korrigálják azt, ami megtörtént...*" – írta 1919-ben.[1]

A lenini munkastílus másik fontos vonása az, hogy *középpontjában az ember áll:* mindent az emberekért, az emberek javára, mindent az emberek által kíván tenni.

Lenin számos esetben írt és beszélt a vezetés és a tömegek kapcsolatai összeforrottságának kérdéseiről, a szocialista demokratizmus erősítésének, a nép alkotó erői kibontakoztatásának feladatairól és a vezetők ezzel kapcsolatos felelősségéről. 1918-ban a moszkvai központi munkásszövetkezet küldöttgyűlésén az alábbiakat mondotta a szövetkezeti kereskedelem vezetőinek feladatairól: „*... a tömegekben sok, nagyon sok eleven erő van, és ezért sokkal több nagyszerű képességet tudnak felszínre hozni, mint gondolná az ember. És ezért a munkásszövetkezetnek az a feladata, hogy bevonja a munkába ezeket az erőket, felkutassa és konkrét munkával bízza meg őket a közellátás és a termékelosztás terén.*"[2]

Levelei, feljegyzései megörökítették azt is, hogy milyen sokszor adott személyesen is példát az egyes emberek és emberi közösségek érdekeinek közvetlen szolgálatára, ügyeik gondos és érdemi intézésére. Más írásaiban pedig keményen bírálta az emberi problémák iránti közömbösséget és felelőtlenséget.

A harmadik követelmény, amelyet a lenini munkastílus fontos elemének kell tartanunk, *a vezetési tevékenység magas kulturáltsága.*

Lenin írásaiból és beszédeiből kitűnik, hogy milyen magas követelményeket támasztott a munka szervezettségével, az egyszemélyi felelős vezetők politikai és szakmai rátermettségével, szervező, irányító, ellenőrző képességeivel és emberi magatartásával szemben.

Mai munkánk számára is utat mutatnak az olyan megállapítások, mint például: „*Mi... igyekszünk... kipróbálni és felismerni az igazi szervezőket, a józan eszű és gyakorlati érzékű embereket, az olyanokat, akikben a szocializmus iránti hűség egyesül azzal a képességgel, hogy hűhó nélkül (s a zűrzavar és hűhó ellenére) meg*

[1] *Lenin* Művei. 32. köt. Bp. 1953. 144. old.

[2] Lásd ebben a kötetben, 107. old.

tudják szervezni nagyszámú ember kemény és összehangolt együttes munkáját a szovjet szervezet keretein belül. Csakis az ilyeneket kell tízszeres kipróbálás után, először egészen könnyű, majd egyre nehezebb feladatot bízva rájuk, a népi munka vezetőinek, az igazgatás vezetőinek felelős tisztségeibe előléptetni."[3]

„Az állami intézmény vezetőjében a legnagyobb fokban legyen meg az a képesség, hogy meg tudja nyerni az embereket, s legyen elég alapos tudományos és műszaki képzettsége ahhoz, hogy ellenőrizni tudja munkájukat."[4]

„A testületi vezetésnek minden esetben és kivétel nélkül minden körülmények között együtt kell járnia azzal, hogy pontosan megállapítjuk minden egyes személy egyéni felelősségét valamely pontosan meghatározott munkáért. A testületi vezetésre való hivatkozással leplezett felelőtlenség a legveszedelmesebb baj..."[5]

Napjainkban is fontos vezetési alapelvet határoznak meg Leninnek azok a szavai is, hogy *„ne közvetlenül a lelkesedésre építsünk, hanem a nagy forradalom szülte lelkesedés segítségével a személyes érdekre, a személyes érdekeltségre, a gazdasági meggondolásra támaszkodva"* lehet és kell elvezetni a tömegeket a kommunizmusba.[6]

Számos példát sorolhatnánk fel arra is, hogyan harcolt Lenin a szószaporítás és az aktagyártás ellen. Élesen bírálta azokat, akik hajlamosak voltak arra, hogy a dolgok elintézését „szónoki ügynek", a vitát pedig munkának tekintsék. Egy levelében pedig így figyelmeztette egyik munkatársát: *„Írjon röviden, távirati stílusban, ha kell, küldjön külön mellékleteket. Ha hosszan ír, biztos, hogy nem fogom elolvasni."*[7]

Ez a könyv – Lenin szavain és írásain keresztül – összességében és összetettségében szemlélteti ennek a lenini munkastílusnak az elveit és gyakorlatát. Ezek elsajátítása a szocialista társadalomban és a szocialista népgazdaságban minden vezető fontos feladata.

A könyv ehhez ad segítséget azzal, hogy összegyűjtötte Lenin állásfoglalásait a gazdasági vezetés, szervezés és ellenőrzés kérdéseiről. Olvasásánál, tanulságai hasznosításánál azonban fontos előfeltételnek kell tekintenünk, hogy – éppen a lenini tanításoknak megfelelően – helyesen tudjuk alkalmazni Lenin útmutatásait mai helyzetünkre, mai problémáinkra. Ha ezt a követelményt szem előtt tartjuk, biztosak lehetünk benne, hogy a könyv tanulmányozása útmutatást és ösztönzést ad majd az előttünk álló nagy feladatok megvalósításához.

Bartolák Mihály
a SZÖVOSZ elnökhelyettese

[3] Lásd ebben a kötetben, 57. old.
[4] Lásd ebben a kötetben, 338. old.
[5] Lásd ebben a kötetben, 149. old.
[6] *Lenin* Művei. 33. köt. Bp. 1953. 40–41. old.
[7] Lásd ebben a kötetben, 275. old.

A Kiadótól

Az egyes tanulmányok, cikkek és beszédek végén mindenkor megjelöltük a cikk megírásának, illetve a beszéd elhangzásának keltét és magyar nyelvű megjelenésének helyét. A szöveg megértéséhez szükséges magyarázatokat a szerkesztőség lábalji jegyzetben adja.

A könyv olvasói számára emellett javasoljuk a Szovjetunió és a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja 1917–1924 közötti történetével kapcsolatos művek tanulmányozását is. A történelmi háttér: a kor gazdasági-politikai-társadalmi viszonyainak ismerete elősegíti a közölt lenini állásfoglalások helyes értelmezését, a megfelelő tanulságok levonását.

A válogatásnál arra törekedtünk, hogy főként azokat a lenini útmutatásokat tegyük közzé, amelyek tényleges segítséget adnak a gazdasági szervező-vezető-ellenőrző munka fejlesztésének, mai feladataink megoldásához.

A válogatást nem terjesztettük ki a párt- és állami vezetéssel kapcsolatos lenini tanításokra.

Budapest, 1968. április hó

ÁLLAM ÉS FORRADALOM

A marxizmus tanítása az államról és a proletariátus feladatai a forradalomban

(Részletek)

.... Rendkívül tanulságos, hogy Marx, amikor *annak* a hivatalnokseregnek a tevékenységéről beszél, amelyre a Kommünnek is, a proletárdemokráciának is szüksége van, hasonlatképpen „minden más munkáltató" alkalmazottaira utal, vagyis közönséges kapitalista vállalatra „munkásokkal, felügyelőkkel és könyvelőkkel".

Marxnál nyoma sincs utópizmusnak abban az értelemben, hogy kiagyalja vagy megálmodja az „új" társadalmat. Nem, ő természeti folyamatként tanulmányozza az új társadalomnak a régi*ből* való *megszületését*, az utóbbiból az előzőhöz vezető átmeneti formákat. A proletár tömegmozgalom tényleges tapasztalatait veszi alapul és belőlük igyekszik levonni a gyakorlati tanulságokat. „Tanul" a Kommüntől, mint ahogyan egyetlenegy nagy forradalmi gondolkodó sem átallott tanulni az elnyomott osztály nagy mozgalmainak tapasztalataiból, és sohasem tartott vaskalapos „erkölcsprédikációkat" (mint Plehanov: „nem kellett volna fegyvert fogni", vagy Cereteli: „az osztálynak önmagát kell korlátoznia").

Arról, hogy a hivatalnoksereget egyszerre, mindenütt és végleg megszüntessék, nem lehet szó. Ez utópia. De a régi hivatalnokgépezetet egy csapásra *összetörni* és ugyanakkor azonnal megkezdeni olyan új gépezet építését, amely módot ad arra, hogy fokozatosan megszüntessünk mindenféle hivatalnoksereget, ez *nem* utópia, ez a Kommün tapasztalata, ez a forradalmi proletariátus közvetlen, soron levő feladata.

A kapitalizmus leegyszerűsíti az „állami" igazgatás funkcióit, lehetővé teszi a „főnökösködés" kiküszöbölését és az egész államigazgatás lecsökkentését a proletariátus (mint uralkodó osztály) olyan szervezetére, amely az egész társadalom nevében alkalmaz „munkásokat, felügyelőket és könyvelőket".

Nem vagyunk utópisták. Nem „álmodozunk" arról, hogy miképp lehetne *egyszerre* minden igazgatás, minden alárendeltség nélkül meglenni; ezeknek az anarchista álmodozásoknak, amelyek a proletárdiktatúra feladatainak meg nem értésén alapulnak, semmi közük sincs a marxizmushoz és valójában csupán azt a célt szolgálják, hogy elodázzák a szocialista forradalmat addig, míg az emberek mások nem lesznek. Nem, mi a szocialista forradalmat olyan emberekkel akarjuk, amilyenek ma vannak, akik

alárendeltség és ellenőrzés, „felügyelők és könyvelők" nélkül nem tudnak meglenni.

De csak az összes kizsákmányoltak és dolgozók felfegyverzett élcsapatának, a proletariátusnak rendeljük alá magunkat. Azonnal, máról holnapra meg lehet és meg is kell kezdeni az állami hivatalnokok sajátos „főnökösködésének" felváltását a „felügyelők és könyvelők" egyszerű funkcióival, amelyeket a városi lakosok, fejlődésük mai színvonalán általában már feltétlenül el tudnak végezni, és amelyek „munkás-munkabérért" feltétlenül elvégezhetők.

Szervezzük meg mi *magunk,* munkások, a nagyüzemet, kiindulva abból, amit a kapitalizmus már megteremtett, támaszkodjunk saját munkás tapasztalatainkra és szervezzük meg a felfegyverzett munkások államhatalma által támogatott legszigorúbb vasfegyelmet, tegyük az államhivatalnokokat megbízásaink egyszerű végrehajtóivá, felelős, mindenkor leváltható és szerény fizetésű „felügyelőkké és könyvelőkké" (természetesen a minden rendű és rangú műszaki személyzettel együtt) – ez a *mi* proletár feladatunk, ezzel lehet, ezzel kell *megkezdeni* a proletárforradalom végrehajtását. Ez a kezdet, a nagyüzem alapján, magától elvezet mindenféle hivatalnoksereg fokozatos „elhalásához" és egy olyan rend – a bérrabszolgaságtól teljesen elütő, idézőjel nélküli rend –, létrejöttéhez, amelyben sorban mindenki elvégzi a felügyelet és a számadás mindjobban leegyszerűsödő funkcióit, azután ezek szokássá válnak, és végül egy külön emberréteg *külön* funkcióiként meg fognak szűnni.

A múlt század hetvenes éveinek egy szellemes német szociáldemokratája a *postát* nevezte a szocialista gazdálkodás mintaképének. Ez nagyon igaz. A posta ma egy állam*kapitalista* monopólium mintájára szervezett gazdaság. Az imperializmus fokról fokra minden trösztöt ilyen típusú szervezetté változtat. A munkával agyonterhelt és éhező „egyszerű" dolgozók felett mindenütt ott terpeszkedik ugyanaz a burzsoá bürokrácia. A társadalmi gazdálkodás mechanizmusa azonban itt már ki van építve. Ha megdöntöttük a kapitalistákat, ha a felfegyverzett munkások vasöklével letörtük a kizsákmányolók ellenállását, szétzúztuk a mai állam bürokrata gépezetét – előttünk áll az „élősditől" megszabadított, tökéletes technikával felszerelt gépezet, amelyet maguk az egyesült munkások egészen jól működésbe tudnak hozni úgy, hogy technikusokat, felügyelőket és könyvelőket alkalmaznak, *mindnyájuk* munkáját úgy fizetik, mint általában *valamennyi* „állami" hivatalnokét – munkás-munkabérrel. Ez konkrét, gyakorlati, minden trösztben azonnal megvalósítható feladat, amely megszabadítja a dolgozókat a kizsákmányolástól és számba veszi azokat a tapasztalatokat, melyek felhalmozását a Kommün a gyakorlatban (főleg az államépítés terén) már megkezdte.

Az *egész* népgazdaságot át kell szerveznünk a posta mintájára, mégpedig úgy, hogy a technikusok, felügyelők, könyvelők és általában az *összes* hivatalos személyek a „munkás-munkabérnél" magasabb fizetést ne kapjanak és a felfegyverzett proletariátus ellenőrzése és vezetése alatt álljanak – ez a mi legközelebbi célunk. Ilyen az az állam, ilyen az államnak az a gazdasági alapja, amelyre nekünk szükségünk van. Ezt érjük majd el a parlamentarizmus megsemmisítése és a képviseleti intézmények megtartása révén, ez menti majd meg a dolgozó osztályokat attól, hogy a burzsoázia ezeket az intézményeket prostituálhassa...

Engels ezeket a gondolatokat még sokkal részletesebben és népszerűbben fejti ki. Mindenekelőtt kigúnyolja a proudhonisták zavaros gondolkodását, akik „tekintélyellenzőknek" nevezték magukat, vagyis elleneztek minden tekintélyt, minden alárendeltséget, minden hatalmat. Vegyünk egy gyárat, vasutat, hajót a nyílt tengeren – mondja Engels –, vajon nem világos-e, hogy bizonyos alárendeltség, vagyis bizonyos tekintély vagy hatalom nélkül lehetetlen volna akármelyik ilyen bonyolult technikai üzem működése, amely gépek alkalmazásán és sok személy tervszerű együttműködésén alapul?

„...Ha efféle érveket szegeztem szembe a legdühösebb tekintélyellenzőkkel – írja Engels –, mindig csak a következőket tudták válaszolni: »Ó, ez igaz, de itt nem tekintélyről van szó, amellyel a meghatalmazottaknak adózunk, *hanem megbízásról!*« Ezek az urak azt hiszik, hogy megváltoztathatnak egy dolgot azzal, ha a nevét megváltoztatják..."*

Miután Engels így megmutatta, hogy a tekintély és az autonómia – viszonylagos fogalmak, hogy alkalmazásuk területe a társadalmi fejlődés különböző szakaszaiban változik, és hogy képtelenség őket abszolút érvényűeknek tekinteni, s miután hozzáfűzte még, hogy a gépek és a nagyüzem alkalmazásának területe mindjobban szélesedik, áttér a tekintélyről szóló általános fejtegetésről az állam kérdésére...

A demokratikus centralizmust azonban Engels korántsem abban a bürokratikus értelemben fogja fel, amelyben ezt a fogalmat a polgári és a kispolgári ideológusok, az utóbbiak között az anarchisták is használják. A centralizmus Engels szemében egyáltalán nem zár ki olyan széles körű helyi önkormányzatot, amely, amellett hogy a „kommünök" és a tartományok önként megvédik az állam egységét, feltétlenül megszüntet mindenféle bürokratizmust és mindenfajta felülről való „parancsnokolást"...

Addig, amíg a kommunizmus „felsőbb" fázisa be nem következik, a szocialisták azt követelik, hogy a társadalom és az *állam a legszigorúbban* ellenőrizze a munka mértékét és a fogyasztás mértékét, csakhogy ezt az ellenőrzést azzal kell *kezdeni,* hogy a kapitalistákat kisajátítják, hogy a munkások ellenőrzik a kapitalistákat, s ezt az ellenőrzést nem a bürokraták állama, hanem a *felfegyverzett munkások* állama hajtja végre...

Itt „a mennyiség átcsap minőségbe": a demokratizmus *ilyen* foka összekapcsolódik a polgári társadalom kereteinek áttörésével, a társadalom szocialista átszervezésének kezdetével. Ha valóban *mindenki* részt vesz az állam igazgatásában, akkor a kapitalizmus már nem tarthatja magát. A kapitalizmus fejlődése viszont megteremti az *előfeltételeit* annak, hogy az állam igazgatásában valóban „mindenkinek" *módjában álljon* részt venni. Ilyen előfeltétel az általános írni-olvasni tudás, amelyet a legfejlettebb kapitalista országok közül már több megvalósított, továbbá a munkások millióinak

* Engels: A tekintélyről (lásd Marx–Engels: Válogatott művek. I. köt. Budapest 1964. 626–627. old.) – *Szerk.*

„betanítása és fegyelmezése" a posta, a vasutak, a nagyüzemek, a nagykereskedelem, a bankügy stb., stb. nagy, bonyolult, társadalmasított apparátusa által.

Ilyen *gazdasági* előfeltételek mellett feltétlenül azonnal, máról holnapra át lehet térni arra, hogy a tőkéseket és a hivatalnokokat megdöntsük, s azután a felfegyverzett munkásokkal, az egész felfegyverzett néppel felváltsuk őket a termelés és elosztás *ellenőrzésében*, a munka és a termékek *nyilvántartásában*. (Az ellenőrzés és nyilvántartás kérdését nem kell összetéveszteni a tudományosan képzett mérnöki, agronómusi stb. személyzet kérdésével: ezek az urak ma a kapitalistáknak engedelmeskedve dolgoznak, még jobban dolgoznak majd holnap, amikor a fegyveres munkásoknak fognak engedelmeskedni.)

Nyilvántartás és ellenőrzés – ez a *legfontosabb*, ami a kommunista társadalom *első fázisának* „elindításához", helyes működéséhez kell. *Minden* polgár fizetett alkalmazottja lesz az államnak, melyet a felfegyverzett munkásság alkot. *Minden* polgár *egy*, az egész népre kiterjedő állami „szindikátus" alkalmazottjává és munkásává válik. A fő az, hogy azonos mérték szerint kapjanak fizetést. Ennek számbavételét, ellenőrzését a kapitalizmus rendkívül *leegyszerűsítette* rendkívül egyszerű, minden írni-olvasni tudó ember által elvégezhető felügyeleti és feljegyzési műveletekre, a négy számtani alapművelet ismeretére és megfelelő elismervények kiadására.*

Mikor a nép *többsége* kezd majd önállóan és mindenütt ilyen nyilvántartást végezni, ilyen ellenőrzést gyakorolni a (most alkalmazottakká változott) kapitalisták és az intellektuel urak felett, akik megőrizték a kapitalista szokásokat, akkor ez az ellenőrzés valóban egyetemessé, általánossá, az egész népre kiterjedővé válik, akkor nem lehet majd sehogyse kibújni alóla, „nem lesz hová szökni" előle...

Attól a pillanattól, amikor a társadalom valamennyi tagja, vagy legalábbis óriási többsége, *maga* megtanulta már az államot vezetni, maga vette kezébe ezt az ügyet, „megszervezte" az ellenőrzést a kapitalisták elenyésző kisebbsége, a kapitalista szokásokhoz ragaszkodó uracskák, a kapitalizmus által teljesen megrontott munkások felett, – ettől a pillanattól kezd majd eltűnni általában minden kormányzás szükségessége. Minél teljesebb a demokrácia, annál közelebb van az az időpont, amikor feleslegessé válik. Minél demokratikusabb az „állam", amely fegyveres munkásokból áll, s „már nem is állam a szó szoros értelmében", annál gyorsabban kezd elhalni *mindenfajta* állam.

Mert amikor majd *mindenki* megtanulta az igazgatást és valóban önállóan fogja igazgatni a társadalmi termelést, önállóan fogja nyilvántartani és ellenőrizni a semmittevőket, úri csemetéket, csalókat és a „kapitalista hagyományok" egyéb ilyen „őrzőit", akkor olyan hihetetlenül nehéz lesz kibújni ez alól az össznépi nyilvántartás és ellenőrzés alól, ez olyan ritka kivétel lesz, valószínűleg olyan gyors és komoly büntetéssel jár majd (mert a fegyveres munkások – gyakorlati emberek, nem pedig

* Mikor az állam, funkcióinak legfontosabb részében, ilyen nyilvántartásra és ellenőrzésre redukálódik, amelyet maguk a munkások végeznek, akkor az állam többé már nem „politikai állam", akkor „a közösségi funkciók politikaiakból egyszerű igazgatási funkciókká változnak" (v. ö. fentebb IV. fejezet, 2. §, Engels vitája az anarchistákkal).

érzelgős intellektuelek, és aligha lehet majd velük kibabrálni), hogy a minden társadalmi együtteléshez szükséges egyszerű, alapvető szabályok megtartásának *szükségessége* nagyon hamar *szokássá* fog válni.

És akkor szélesre kitárul a kapu a kommunista társadalom első fázisából a felsőbb fázisára való áttéréshez, s ezzel együtt az állam teljes elhalásához...

1917. augusztus–szeptember.
Lenin Összes Művei. 33. köt. 44–46., 55–56., 66., 88., 91–92., 93. old.

MEGTARTJÁK-E A BOLSEVIKOK AZ ÁLLAMHATALMAT?

(Részletek)

... A Szovjetek: az az új állami apparátus, amely először is megteremti a munkások és parasztok fegyveres erejét, mégpedig olyan fegyveres erejét, amely nincs elszakadva a néptől, mint a régi állandó hadsereg ereje, hanem a legszorosabban össze van kapcsolva vele; katonai szempontból ez az erő hasonlíthatatlanul nagyobb, mint az eddigi erők; forradalmi szempontból ezt az erőt semmi sem pótolhatja. Másodszor, ez az apparátus kapcsolatot teremt a tömegekkel, a nép többségével, olyan szoros, elszakíthatatlan, könnyen ellenőrizhető és megújítható kapcsolatot, amelyhez foghatónak az előbbi állami apparátusban még csak nyoma sem volt. Harmadszor, ez az apparátus, minthogy tagjait a népakarat választás útján határozza meg és bürokratikus formaságok nélkül leválthatja, sokkal, de sokkal demokratikusabb az eddigi apparátusoknál. Negyedszer, erős kapcsolatot teremt a legkülönbözőbb foglalkozási ágakkal, s ezzel megkönnyíti a legkülönbözőbb, legmélyrehatóbb reformokat bürokrácia nélkül. Ötödször, megadja az élcsapatnak, vagyis az *elnyomott* osztályok, a munkások és parasztok legöntudatosabb, legerélyesebb, leghaladóbb részének a szervezeti formáját, s ezért olyan apparátus, amelynek segítségével az elnyomott osztályok élcsapata talpra állíthatja, nevelheti, taníthatja és vezetheti ezeknek az osztályoknak *egész óriási tömegét,* amely eddig teljesen a politikai életen, a történelmen kívül állt. Hatodszor, lehetővé teszi, hogy egyesítsük a parlamentarizmus előnyeit a közvetlen és egyenes demokrácia előnyeivel, vagyis hogy a nép választott képviselőinek személyében egyesítsük a törvényhozói funkciót a *törvények végrehajtásával.* A polgári parlamentarizmushoz képest ez olyan nagy lépés előre a demokrácia fejlődése terén, hogy világtörténelmi jelentősége van...

Amikor mi azt mondjuk: „munkásellenőrzés" és ezt a jelszót mindig a proletárdiktatúra *mellett,* mindig *nyomban* utána adjuk ki, ezzel meg is magyarázzuk, milyen államról van szó. Az állam valamely *osztály* uralmának szerve. Melyik osztályé? Ha a burzsoáziáé, akkor kadet-kornyilovi-„kerenszkista" államisággal van dolgunk, amely miatt Oroszország dolgozói már több mint fél éve „kornyadoznak és kergül-

nek". Ha a proletariátusé, ha proletár államról, *azaz* a proletariátus diktatúrájáról van szó, akkor a munkásellenőrzés a javak termelésének és elosztásának általános, mindent átfogó, mindenütt jelenlevő, legpontosabb és leglelkiismeretesebb *nyilvántartásává válhat.*

Ebben rejlik a proletár, azaz szocialista forradalom legnagyobb nehézsége, legfontosabb feladata. Szovjetek nélkül ezt a feladatot, legalábbis Oroszországban, nem lehetne megoldani. A Szovjetek *jelölik meg* a proletariátusnak azt a szervezeti munkáját, amely meg *tudja* oldani a világtörténelmi jelentőségű feladatot.

Itt eljutottunk az államapparátus kérdésének egy másik oldalához. A modern államban a főleg „elnyomó" apparátuson kívül, mint az állandó hadsereg, a rendőrség, a hivatalnoki kar, olyan apparátus is van, amely a bankokkal és szindikátusokkal van igen szoros kapcsolatban, olyan apparátus, ha szabad ezzel a kifejezéssel élnem, amely hatalmas számviteli és regisztrációs munkát végez. Ezt az apparátust nem szabad és nem is kell összetörnünk. Ezt az apparátust ki kell ragadni a tőkés alárendeltségből, le kell *hasítani*, le kell *nyesni*, le kell *vágni* róla a tőkéseket minden befolyásukkal együtt, és a proletár Szovjeteknek kell *alárendelni*, szélesebb körűvé, átfogóbbá, általánosabbá kell tenni. És ezt meg *lehet* tenni, ha a nagykapitalizmus már megvalósult vívmányaira támaszkodunk (mint ahogyan általában a proletárforradalom csak akkor érheti el céljait, ha ezekre a vívmányokra támaszkodik).

A kapitalizmus létrehozott olyan nyilvántartási *apparátusokat*, mint a bankok, a szindikátusok, a posta, a fogyasztási szövetkezetek, az alkalmazottak szövetségei. *A nagybankok nélkül nem lehetne megvalósítani a szocializmust.*

A nagybankok *alkotják* azt az „államapparátust", amelyre a szocializmus megvalósítása céljából *szükségünk van* és amelyet *készen veszünk át* a kapitalistáktól, s a mi feladatunk itt csak az, hogy *lenyessük* azt, ami ezt a kitűnő gépezetet *kapitalista módra elcsúfítja*, hogy *még nagyobbá*, még demokratikusabbá, még átfogóbbá tegyük. A mennyiség minőségbe csap át. Egyetlen óriási állami bank, amelynek minden járásban, minden üzemben fiókjai vannak – ez már kilenctized része a *szocialista* apparátusnak. Ez az általános állami *számvevőség*, a termelés és a termékelosztás általános állami *számvitele* – ez, mondhatni, a szocialista társadalom *csontvázához* hasonló valami.

Ezt az „államapparátust" (amely a kapitalizmusban nem teljesen állami, de amely nálunk, a szocializmusban teljesen állami lesz) egy csapásra, egyetlen rendelettel „kézbe vehetjük" és „mozgásba hozhatjuk", mert a számvitel, az ellenőrzés, a regisztrálás, a nyilvántartás és elszámolás tényleges munkáját itt olyan *alkalmazottak* végzik, akik közül a legtöbben maguk is proletár vagy félproletár sorban vannak...

Nem vagyunk utópisták. Tudjuk, hogy az államigazgatás munkájába nem tud azonnal bekapcsolódni bármelyik segédmunkás és bármelyik szakácsnő. Ebben egyetértünk a kadetokkal is, Breskovszkajával is, Ceretelivel is. De különbözünk ezektől a polgártársaktól abban, hogy követeljük az azonnali szakítást azzal az előítélettel, amely szerint az államot *igazgatni*, az igazgatás hétköznapi, mindennapos munkáját elvégezni csak a gazdagok vagy a gazdag családokból származó hivatalnokok képesek. Mi azt követeljük, hogy a közigazgatási munkára való *kiképzést* ön-

tudatos munkások és katonák végezzék, és hogy ehhez haladéktalanul lássanak hozzá, vagyis haladéktalanul *kezdjék el* valamennyi dolgozó, az *egész* szegény lakosság bevonását ebbe a kiképzésbe...

...Az államnak *ilyen* szellemben való igazgatásához *egyszerre* tíz-, ha ugyan nem húszmillió emberből álló államapparátust *vonhatunk be,* olyan apparátust, amilyen még egyetlen tőkés államban sem volt. Ezt az apparátust csak mi teremthetjük meg, mert számunkra biztosítva van a lakosság óriási többségének legteljesebb és legodaadóbb együttérzése. Ezt az apparátust csak mi teremthetjük meg, mert vannak olyan, a hosszú kapitalista „tanoncidő" alatt (nem hiába tanonckodtunk a kapitalizmusnál) öntudatossá vált, fegyelmezett munkásaink, akik *meg tudják* teremteni a munkásmilíciát és *fokozatosan* ki tudják szélesíteni (haladéktalanul hozzálátva a kiszélesítéshez) az *egész népet felölelő* milíciává. Vezetni az öntudatos munkásoknak kell, de az igazgatásba be tudják vonni a dolgozók és elnyomottak széles tömegeit.

Természetesen az új apparátus első lépéseinél nem lehet elkerülni a hibákat. De talán a parasztok nem követtek el hibákat, amikor a jobbágyság eltörlése után visszanyerték szabadságukat és maguk kezdték intézni ügyeiket? Talán van más útja is annak, hogy megtanítsuk a népet arra, hogy önmagát igazgassa, hogy elkerülje a hibákat, mint a gyakorlat útja? mint az igazi népi önkormányzat azonnali bevezetése?...

...A proletariátus, amikor majd győz, a következőképpen fog eljárni: munkához ülteti a közgazdászokat, a mérnököket, az agronómusokat stb. a munkásszervezetek *ellenőrzése alatt,* hogy dolgozzanak ki egy „tervet", ellenőrizzék, találják meg a módját annak, hogyan lehet a munkával centralizálás útján takarékoskodni, kutassák fel a legegyszerűbb, legolcsóbb, legkényelmesebb és legátfogóbb ellenőrzési szabályokat és módszereket. Ezt mi jól megfizetjük a közgazdászoknak, statisztikusoknak, technikusoknak, de... de nem adunk nekik enni, ha ezt a munkát nem végzik lelkiismeretesen és teljesen *a dolgozók érdekében.*

Mi a centralizmus és a „terv" mellett vagyunk, de a *proletár*állam centralizmusa és terve mellett, a termelésnek és elosztásnak a nincstelenek, a dolgozók és kizsákmányoltak érdekében, a kizsákmányolók *ellen* irányuló proletár szabályozása mellett. „Általános állami" ügynek csak azt vagyunk hajlandók elismerni, ami megtöri a kapitalisták ellenállását, ami a hatalom teljességét a nép többsége, azaz a proletárok és félproletárok, a munkások és szegényparasztok kezébe adja...

1917. szeptember vége–október 1 (14).
Lenin Művei. 26. köt. 89–90., 91–93., 100., 101., 105–106. old.

A MUNKÁSELLENŐRZÉSRŐL SZÓLÓ RENDELET TERVEZETE

1. Valamennyi, legalább (összesen) 5 munkást és alkalmazottat foglalkoztató, illetőleg legalább évi 10 000 rubel forgalmat lebonyolító ipari, kereskedelmi, bank-, mezőgazdasági és egyéb vállalatnál be kell vezetni a termelés, a tárolás, valamint a termékek és a nyersanyagok adás-vétele fölötti *munkásellenőrzést.*

2. A munkásellenőrzést a vállalatnál dolgozó munkások és alkalmazottak gyakorolják, vagy közvetlenül, ha a vállalat olyan kicsiny, hogy ez lehetséges, vagy választott képviselőik útján, akiket közös gyűléseken *haladéktalanul* meg kell választani, úgy, hogy a választásokról jegyzőkönyvet kell felvenni, és a megválasztottak neveit közölni kell a kormánnyal és a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek helyi Szovjetjeivel.

3. A munkások és alkalmazottak választott képviselőinek engedélye nélkül országos jelentőségű vállalatot, illetőleg üzemet (lásd 7. §) leállítani, valamint az ilyen üzem menetén bármit is változtatni feltétlenül tilos.

4. E választott képviselőknek kivétel nélkül *minden* könyvbe és okmányba, továbbá kivétel nélkül *minden* anyag-, szerszám-, valamint áruraktárba és készletbe betekintést kell engedni.

5. A munkások és alkalmazottak választott képviselőinek döntései kötelezők a vállalatok tulajdonosaira nézve, s az ilyen döntéseket csak a szakszervezetek és a kongresszusok helyezhetik hatályon kívül.

6. Valamennyi országos jelentőségű vállalatnál *minden* tulajdonos és a munkások és alkalmazottak *minden,* a munkásellenőrzés gyakorlására megválasztott képviselője felelős az államnak a legszigorúbb rendért, fegyelemért és a vagyon védelméért. A hanyagságban, a készletek, jelentések eltitkolásában stb. bűnösök teljes vagyonelkobzással és 5 évig terjedő börtönnel büntetendők.

7. Országos jelentőségű vállalatoknak számítanak mindazok a vállalatok, amelyek a honvédelem számára dolgoznak, valamint azok, amelyek egy vagy más módon összefüggenek a lakosság tömegeinek megélhetéséhez elengedhetetlenül szükséges cikkek termelésével.

8. A munkásellenőrzésre vonatkozó részletesebb szabályokat a Munkásküldöttek helyi Szovjetjei és az üzemi bizottságok konferenciái, valamint az alkalmazottak bizottságai fogják megállapítani képviselőik közös gyűlésein.

1917. október 26 és 31 (november 8 és 13) között.
Lenin Művei. 26. köt. 277–278. old.

ELŐADÓI BESZÉD A PETROGRÁDI MUNKÁSOK GAZDASÁGI HELYZETÉRŐL ÉS A MUNKÁSOSZTÁLY FELADATAIRÓL A MUNKÁS- ÉS KATONAKÜLDÖTTEK PETROGRÁDI SZOVJETJE MUNKÁSSZEKCIÓJÁNAK ÜLÉSÉN, 1917. DECEMBER 4-ÉN (17-ÉN)

Újságtudósítás

(Részletek)

...Egyszer s mindenkorra szakítunk azzal az előítélettel, hogy az államügyek intézése, a bankok és üzemek igazgatása megoldhatatlan feladat a munkások számára. De mindezt csak óriási, mindennapi szervező munkával lehet megoldani.

Meg kell szervezni a termékek kicserélését, a nyilvántartást és az ellenőrzést rendszerré kell kiépíteni...

Könnyű dolog dekrétumot kibocsátani a magántulajdon megszüntetéséről, de ezt az életbe átültetni maguknak a munkásoknak kell, és csak ők ültethetik át...

A Szovjeteknek olyan szervekké kell válniok, amelyek szabályozzák Oroszország egész termelését, de ahhoz, hogy ne váljanak hadsereg nélküli vezérkarrá, elengedhetetlen a munka a tömegek között...

A munkástömegeknek hozzá kell látniok a nagy, országos méretekben való ellenőrzés és termelés megszervezéséhez. Nem egyesek megszervezésében, hanem az egész dolgozó tömeg megszervezésében rejlik a siker záloga, és ha ezt elérjük, ha megszervezzük a gazdasági életet, akkor magától elesik minden utunkban álló akadály.

Lenin Művei. 26. köt. 376–377. old.

A burzsoá írók egész papírhegyeket írtak és írnak tele, hogy magasztalják a konkurrenciát, az egyéni vállalkozó szellemet és a kapitalisták, meg a kapitalista rend egyéb nagyszerű erényeit és gyönyörűségeit. A szocialistáknak bűnül róták fel, hogy nem akarják megérteni ezeknek a dicső erényeknek jelentőségét és nem akarnak számolni az „emberi természettel". Valójában azonban a kapitalizmus az önálló kisárutermelést, amely mellett a konkurrencia annyira-amennyire még *széles* méretekben kifejleszthette a vállalkozó szellemet, az energiát, a merész kezdeményezést, már réges-régen felcserélte a nagy- és legnagyobbarányú gyári termeléssel, részvénytársasági vállalatokkal, szindikátusokkal és egyéb monopolista szervezetekkel. A konkurrencia az *ilyen* kapitalizmusban azt jelenti, hogy a lakosság *tömegeinek*, óriási többségének, a dolgozók kilencvenkilenc százalékának vállalkozó szellemét, energiáját, merész kezdeményezését brutálisan elnyomják, azt jelenti, hogy a versenyt a pénzügyi szélhámosság, zsarnokság, a társadalmi lajtorja legtetején állók alázatos kiszolgálása váltotta fel.

A szocializmus nemcsak nem fojtja el a versenyt, hanem ellenkezőleg, először teremti meg annak lehetőségét, hogy a versenyt valóban *széles*, valóban *tömeg*méretekben alkalmazzák, hogy valóban a dolgozók többségét vonják be az olyan munkába, ahol megmutathatják, hogy mit tudnak, ahol kifejleszthetik képességeiket, ahol megnyilvánulhatnak azok a tehetségek, amelyek a népben, e frissen buzgó forrásban megvannak, s amelyeket a kapitalizmus ezer meg ezer, millió meg millió esetben eltiport, elnyomott és elfojtott.

A mi feladatunk most, amikor szocialista kormány van hatalmon, az, hogy megszervezzük a versenyt.

A burzsoázia szekértolói és tányérnyalói a szocializmust úgy ábrázolták, mint valami egyoldalú, rideg, egyhangú, szürke kaszárnyát. A pénzeszsák lakájai, a kizsákmányolók bérencei – a burzsoá intellektuel urak – a szocializmussal „rémítgették" a népet, amelyet éppen a kapitalizmus kárhoztatott kényszermunkára, mértéktelen, egyhangú kaszárnyamunkára, éhségre és nyomasztó szegénységre. Az első lépés ah-

hoz, hogy a dolgozók ez alól a kényszermunka alól magukat felszabadítsák: a földesúri földek elkobzása, a munkásellenőrzés bevezetése, a bankok államosítása. A további lépések a következők lesznek: a gyárak és üzemek államosítása, az egész lakosságnak olyan fogyasztási szövetkezetekbe való kényszerű beszervezése, amelyek egyidejűleg a termékek értékesítésének szövetkezetei is lesznek, valamint a gabonával és más szükségleti cikkekkel való kereskedelem állami monopóliuma.

Csak most válik lehetővé, hogy a vállalkozó szellem, a verseny, a merész kezdeményezés széles, valóban tömegméretekben nyilatkozzék meg. Minden gyár, amely kidobta, vagy legalábbis igazi munkásellenőrzéssel kordába szorította tőkését, minden falu, ahol kifüstölték a kizsákmányoló földesurat és elvették tőle a földet, most és csakis most vált azzá a területté, amelyen a munka embere megmutathatja, mi lakozik benne, amikor kissé kiegyenesítheti a hátát, felemelheti a fejét, embernek érezheti magát. Évszázadokon át idegennek végzett munka, a kizsákmányolók javára folytatott kényszermunka után először nyílik lehetőség arra, hogy *saját magának* dolgozzék, mégpedig úgy dolgozzék, hogy a modern technika és kultúra minden vívmányára támaszkodik.

Persze, ez az emberiség egész történetében legnagyszerűbb változás, amikor a kényszermunkát felváltja a saját magunknak végzett munka, nem mehet végbe súrlódások, nehézségek, összeütközések nélkül, a megrögzött naplopókkal és szekértolóikkal szemben alkalmazott erőszak nélkül. E tekintetben egyetlen munkásnak sincsenek illúziói: a munkások és szegényparasztok, akiket a kizsákmányolóknak hosszú-hosszú esztendőkön át végzett kényszermunka, a kizsákmányolók örökös komiszkodásai és szidalmai megedzettek, akiket megedzett a súlyos ínség, tudják, hogy időre van szükség a kizsákmányolók ellenállásának *megtöréséhez*. A munkásokat és parasztokat egyáltalán nem fertőzték meg az intellektuel uraknak, mindezeknek a „Novaja Zsizny" körül csoportosuló és más puhányoknak érzelgős illúziói, akik rekedtre „kiabálták" magukat a tőkések ellen, akik „gesztikuláltak", „mennydörögtek" ellenük, hogy azután siránkozzanak és megvert kölyökkutya módjára viselkedjenek, amikor sor került a *cselekvésre*, a fenyegetőzések tettekre váltására s a tőkések *megdöntésének* gyakorlati véghezvitelére.

Az a nagy változás, amikor a kényszerű munkát felváltja a magunknak végzett munka, az óriási, országos méretekben (bizonyos fokig nemzetközi, világméretekben) tervszerűen szervezett munka – a kizsákmányolók ellenállásának elnyomására alkalmazott „*katonai*" rendszabályokon kívül – óriási *szervezeti*, szervezői erőfeszítést követel a proletariátustól és a szegényparasztságtól. A szervezési feladat egyetlen elválaszthatatlan egészbe fonódik össze azzal a feladattal, hogy a tegnapi rabszolgatartókat (a tőkéseket) és lakájfalkájukat – a burzsoá intellektuel urakat – könyörtelenül katonai eszközökkel elnyomjuk. Mi mindig szervezők és főnökök voltunk, mi parancsoltunk – így beszélnek és így gondolkodnak a tegnapi rabszolgatartók és az értelmiség soraiból kikerülő cselédeik –, ilyenek is akarunk maradni, eszünk ágában sincs az „egyszerű népre", a munkásokra és a parasztokra hallgatni, mi nem fogunk nekik engedelmeskedni, a tudásból fegyvert fogunk kovácsolni annak érdekében, hogy a pénzeszsák megvédje kiváltságait, hogy a tőke megvédje uralmát a nép fölött.

Így beszélnek, gondolkodnak és cselekszenek a burzsoák és a burzsoá intellektue-

lek. *Önző* szempontból érthető a viselkedésük: a feudális földesurak tényérnyalóinak és kitartottjainak, a papoknak, a törvénycsavaróknak, a Gogolnál szereplő csinovnyikoknak, a Belinszkijt gyűlölő „intellektueleknek" szintén „nehéz" volt megválniuk a jobbágyság rendszerétől. Ámde a kizsákmányolók és értelmiségi cselédjeik ügye – reménytelen ügy. Ellenállásukat a munkások és parasztok most megtörik – sajnos, még nem elég keményen, határozottan és könyörtelenül – *és végleg le fogják törni.*

„Ők" úgy gondolkodnak, hogy az „egyszerű nép", az „egyszerű" munkások és szegényparasztok nem tudnak majd megbirkózni azzal a nagy, a szó világtörténelmi értelmében véve igazán hősies szervezési feladattal, amelyet a szocialista forradalom a dolgozókra háritott. „Nélkülünk nem boldogulnak", vigasztalják magukat azok az értelmiségiek, akik megszokták, hogy a tőkések és a kapitalista állam kiszolgálói legyenek. Arcátlan számításuk nem válik be: már most különválnak képzett emberek, átmennek a nép oldalára, a dolgozók oldalára, és segítenek abban, hogy megtörjük a tőke bérenceinek ellenállását. Szervező tehetség pedig bőven van a parasztság és a munkásosztály soraiban, s ezek a tehetségek csak most kezdenek önmagukra eszmélni, most kezdenek ébredezni, az élő, az alkotó, a nagy munka felé törni, most kezdenek önállóan hozzáfogni a szocialista társadalom építéséhez.

Egyik legfontosabb, ha ugyan nem a legfontosabb feladat ez idő szerint az, hogy a munkásoknak s általában a dolgozóknak és kizsákmányoltaknak ezt az önálló kezdeményezését az alkotó *szervező* munka terén minél nagyobb arányokban kifejlesszük. Ha törik, ha szakad, szét kell zúznunk azt a régi, *ostoba,* barbár, alávaló és szégyenletes előítéletet, hogy az államot kormányozni, a szocialista társadalom szervező építését vezetni csakis az úgynevezett „felső osztályok", csakis a gazdagok vagy azok tudják, akik kijárták a gazdag osztályok iskoláját.

Ez előítélet. A rothadt vaskalaposság, a megcsontosodottság, a szokásokhoz való szolgai ragaszkodás, de még inkább azoknak a kapitalistáknak szennyes kapzsisága tartja fenn, akik érdekelve vannak abban, hogy rabolva kormányozzanak és kormányozva raboljanak. Nem. A munkások egy pillanatra sem felejtik el, hogy szükségük van a tudás hatalmára. Az a nem mindennapi igyekezet, amelyet a munkások a művelődés terén mutatnak, mégpedig éppen most mutatnak, azt bizonyítja, hogy a proletariátus soraiban e tekintetben nincs és nem is lehet tévelygés. A *szervező* munkával azonban meg tud birkózni az *egyszerű* munkás és paraszt is, aki írni-olvasni tud, akinek van emberismerete, gyakorlati tapasztalata. Ilyen emberek az „egyszerű nép" között, amelyről a burzsoá értelmiségiek fennhéjázóan és megvetően beszélnek, *tömegével* vannak. Az ilyen tehetségeknek még érintetlen és rendkívül bőséges forrása a munkásosztály és a parasztság.

A munkások és parasztok még „bátortalanok", még nem szokták meg, hogy most *ők* az *uralkodó* osztály, még nem elég határozottak. A forradalom nem tudta *egy csapásra* létrehozni ezeket a tulajdonságokat a sok-sok millió emberben, akiket egész életükön át az éhség és nyomor korbácsa kényszerített munkára. Az 1917-es Októberi Forradalomnak azonban éppen abban van az ereje, életrevalósága, legyőzhetetlensége, hogy *felébreszti* e tulajdonságokat, összetör minden régi akadályt, szétzúzza az ósdi bilincseket, egy új élet *önálló* teremtésének útjára vezeti a dolgozókat.

Nyilvántartás és ellenőrzés – ez a *fő* gazdasági feladata minden egyes Munkás-,

Katona- és Parasztküldött Szovjetnek, minden egyes fogyasztási szövetkezetnek, minden egyes ellátási szervezetnek vagy bizottságnak, minden egyes üzemi bizottságnak, vagy általában munkásellenőrzési szervnek.

A harc az ellen a régi szokás ellen, mely a munka mértékét, a termelési eszközöket a rab ember szempontjából nézi: hogyan lehetne lerázni a fölös terhet, hogyan lehetne a *burzsoáziától* legalább egy falatot kicsikarni – ez a harc elkerülhetetlen. Az élenjáró, öntudatos munkások már megkezdték ezt a harcot és határozottan szembeszálltak azokkal a gyári újoncokkal, akik különösen a háború alatt nagyon megszaporodtak, és akik most a *nép* gyárával, a nép tulajdonába átment gyárral szemben továbbra is úgy akarnának viselkedni, mint régen, amikor egyetlen gondjuk az volt: „minél nagyobb falatot kicsikarni s azután továbbállni". E harcban a parasztságnak és a dolgozó tömegeknek minden öntudatos, becsületes, gondolkodó eleme az élenjáró munkások oldalán sorakozik fel.

A nyilvántartás és az ellenőrzés, *ha* azt a Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjei, mint legfelsőbb államhatalom gyakorolják, vagy ha *ennek* a hatalomnak az utasítására, megbízásából gyakorolják azt – a mindenre kiterjedő, általános, egyetemes nyilvántartás és ellenőrzés, a munka mennyiségének és a termékek elosztásának nyilvántartása és ellenőrzése –, ebben van a szocialista átalakulás *lényege,* ha egyszer a proletariátus politikai uralmát megteremtettük és biztosítottuk.

A nyilvántartás és az ellenőrzés, amely a szocializmusba való átmenethez szükséges, csakis tömegméretű lehet. Csakis a forradalmi munkások és parasztok *tömegeinek* önkéntes és lelkiismeretes, forradalmi lelkesedéssel teljesített közreműködése *a gazdagok, tolvajok, naplopók és garázda elemek* nyilvántartásában és ellenőrzésében, csakis ez az, ami le tudja győzni az átkozott kapitalista társadalom e maradványait, az emberiségnek ezt a söpredékét, e reménytelenül megrothadt és elzüllött elemeket, ezt a járványos nyavalyát, pestist, fekélyt, amit a szocializmusra a kapitalizmus hagyott örökségül.

Munkások és parasztok, dolgozók és kizsákmányoltak! A föld, a bankok, a gyárak, az üzemek az egész nép tulajdonába mentek át! Lássatok hozzá *magatok* a javak termelésének és elosztásának nyilvántartásához és ellenőrzéséhez – ez és *csakis* ez az út vezet a szocializmus győzelméhez, ez a szocializmus győzelmének záloga a mindenféle kizsákmányolás, mindenféle ínség és szükség fölötti győzelem záloga! Mert Oroszországban mindenkire jut elég kenyér, vas, fa, gyapjú, gyapot és len, csak osszuk el helyesen a munkát és a termékeket, csak valósítsuk meg azt, hogy az egész nép ellenőrizze *szakszerűen, gyakorlatilag* ezt az elosztást, csak győzzük le *nem csupán* a politikában, hanem a *mindennapi gazdasági* életben is a nép ellenségeit: a gazdagokat és tányérnyalóikat, azután a tolvajokat, naplopókat és garázda elemeket.

Nincs kegyelem a nép ez ellenségei, a szocializmus ellenségei, a dolgozók ellenségei számára! Élethalálharc a gazdagok és tányérnyalóik, a burzsoá intellektuelek ellen; harc a tolvajok, naplopók és garázda elemek ellen. Ezek egytől-egyig édestestvérek, a kapitalizmus szülöttei, annak az úri és burzsoá társadalomnak a gyermekei, amelyben egy elenyésző kis csoport rabolta a népet és csúfot űzött a népből, amelyben az ínség és nyomor ezreket meg ezreket kergetett a züllés, a korrupció, a bűnözés útjára,

olyannyira, hogy még emberi mivoltukról is megfeledkeztek, annak a társadalomnak a gyermekei, ahol a dolgozókban szükségképpen kifejlődött az a törekvés, hogy akár csalással is, de kibújjanak a kizsákmányolás alól, akár egy pillanatra is, de meneküljenek, szabaduljanak az utált munkától, bármilyen úton-módon, bármi áron, legalább egy darab kenyeret csikarjanak ki, hogy ne éhezzenek, hogy se nekik, se családjuknak ne korogjon a gyomra.

A gazdagok és a tolvajok ez ugyanannak az éremnek két oldala, ez a kapitalizmus által hizlalt *élősdieknek* két fő fajtája, ezek a szocializmus fő ellenségei, ezeket az ellenségeket az egész lakosság különleges felügyelete alá kell helyezni, s ha a szocialista társadalom szabályait és törvényeit a legkisebb mértékben is megszegik, könyörtelenül végezni kell velük. Minden gyengeség, minden ingadozás, minden érzelgősség e tekintetben, a legnagyobb bűn volna a szocializmussal szemben.

Hogy a szocialista társadalmat megóvhassuk ezektől az élősdiektől, meg kell szerveznünk a végzett munka mennyiségének, a javak termelésének és elosztásának az egész népre kiterjedő, a munkások és parasztok milliói meg milliói által önkéntesen, erélyesen és forradalmi lelkesedéssel támogatott nyilvántartását és ellenőrzését. Ahhoz pedig, hogy megszervezhessük ezt a nyilvántartást és ellenőrzést, amely minden becsületes, értelmes, rátermett munkás és paraszt számára *teljesen hozzáférhető*, és egyáltalán nem múlja felül erejüket, az kell, hogy felszínre hozzuk a munkások és parasztok közül, az ő saját soraikból kikerülő szervezőtehetségeket, az kell, hogy buzdítsuk őket – és szervezzük meg országos méretekben –, hogy lépjenek *versenyre* és mutassák meg, ki ér el nagyobb szervezői sikereket, az kell, hogy a munkások és parasztok világosan megértsék, mi a különbség a képzett ember szükséges tanácsa és az „egyszerű" munkásnak és parasztnak a „képzettek" soraiban olyannyira elterjedt *lomposság* fölötti ellenőrzése között.

Ez a lomposság, hanyagság, gondatlanság, pontatlanság, ideges kapkodás, a hajlamosság arra, hogy a cselekvést vitákkal, a munkát beszélgetésekkel helyettesítsék, a hajlamosság arra, hogy a világon mindenhez hozzáfogjanak és semmit be ne fejezzenek – a „képzett embereknek" egyik olyan sajátsága, amely egyáltalán nem gonosz természetükből, még kevésbé rosszakaratból fakad, hanem életszokásaikból, munkakörülményeikből, a túlfeszített munkából, a szellemi és fizikai munka természetellenes különválasztásából stb., stb. következik.

Forradalmunk hibái, hiányosságai, balfogásai között nem csekély szerepe van azoknak a hibáknak stb., amelyek a sorainkban levő értelmiségiek e sajnálatos – de a jelenlegi pillanatban elkerülhetetlen – sajátságaiból és abból következnek, hogy a *munkások nem* ellenőrzik kellően az értelmiségiek *szervezői* munkáját.

A munkások és parasztok még „bátortalanok", ettől meg kell szabadulniok és *kétségtelenül* meg is fognak szabadulni. Nem lehetünk meg a képzett emberek, az értelmiségiek, a szakemberek tanácsa, útmutatása nélkül. Minden csak valamelyest is értelmes munkás és paraszt nagyon jól megérti ezt, és a sorainkban levő értelmiségiek nem panaszkodhatnak, hogy a munkások és parasztok részéről hiányzik irányukban a figyelem és elvtársi megbecsülés. Más dolog azonban a tanács és az útmutatás, és más dolog a *gyakorlati* nyilvántartás és ellenőrzés megszervezése. Az értelmiségiek lépten-nyomon nagyszerűbbnél nagyszerűbb tanácsokat és út-

mutatásokat adnak, de amikor arra kerül a sor, hogy ezeket a tanácsokat és útmutatásokat *átvigyék* az életbe, hogy a *g y a k o r l a t b a n ellenőrizzék* a szó tettéváltását, akkor a nevetségességgel, az *ostobasággal,* a szégyenletes „ügyefogyottsággal" határos tehetetlenséget árulnak el.

Itt a „népből", a munkások és dolgozó parasztok soraiból kikerülő gyakorlati szervezők segítsége és *v e z e t ő s z e r e p e n é l k ü l* semmiképpen sem lehetünk meg. „Nem az istenek égetik a fazekakat" – ezt az igazságot a munkásoknak és a parasztoknak erősen emlékezetükbe kell vésniük. Meg kell érteniük, hogy most minden a *gyakorlaton* fordul meg, hogy elérkezett az a történelmi pillanat, amikor az elmélet gyakorlatba csap át, amikor a gyakorlat megeleveníti az elméletet, a gyakorlat kijavítja, a gyakorlat ellenőrzi az elméletet, amikor különösképpen beigazolódnak Marx szavai: „az igazi mozgalom egyetlen lépése többet ér tucatnyi programnál"* – minden lépés, amely a gyakorlatban ténylegesen kordába szorítja, megfékezi, teljes nyilvántartás és felügyelet alá helyezi a gazdagokat és tolvajokat, fontosabb a szocializmusról való tucatnyi pompás elmélkedésnél. Mert „szürke, öcsém, minden teória, s az élet aranyfája zöld"**.

Meg kell szervezni a munkások és parasztok soraiból kikerülő gyakorlati szervezők egymás közti versenyét. Harcolni kell az ellen, hogy mindent egy kaptafára húzzunk, és harcolni kell minden olyan kísérlet ellen, amely felülről akar egyformaságot bevezetni, amire az értelmiségiek annyira hajlamosak. A demokratikus és szocialista centralizmussal sem az egykaptafára-húzás, sem a felülről bevezetett egyformaság nem fér össze. Az egységet az alapvető, a fontos, a lényeges kérdésekben nemcsak nem zavarja, hanem biztosítja a *változatosság* a részletekben, a helyi sajátosságokban, az ügyek *kezelésének* módszereiben, az ellenőrzés megvalósításának *módjaiban,* az élősdiek (a gazdagok meg a tolvajok és az intelligencia soraiban fellelhető hanyag és hisztérikus emberek stb., stb.) felszámolásának és ártalmatlanná tételének *útjaiban.*

A Párizsi Kommün nagyszerű példát mutatott arra, hogyan kell egybekapcsolni a kezdeményezést, az önállóságot, a mozgási szabadságot, az alulról jövő lendület erejét – és az önkéntes, sablontól mentes centralizmust. A mi Szovjetjeink ugyanazon az úton haladnak. De még „bátortalanok", még nem bontakoztak ki, még nem „dolgozták be" magukat a szocialista rend megteremtéséhez vezető új, nagy, alkotó munkába. A Szovjeteknek merészebben, kezdeményezőbben kell dologhoz látniok. Arra van szükség, hogy minden egyes „kommuna" – bármely gyár, bármely falu, bármely fogyasztási szövetkezet, bármely közellátási bizottság – egymással *versenyezve* lépjen fel, mint a munka és a termékelosztás nyilvántartásának és ellenőrzésének gyakorlati szervezője. Ennek a nyilvántartásnak és ellenőrzésnek programja egyszerű, világos, mindenki számára érthető: hogy mindenkinek legyen kenyere, hogy mindenki jó lábbeliben járjon és ne legyen rongyos a ruhája, hogy mindenkinek meleg hajléka legyen, hogy mindenki lelkiismeretesen dolgozzék, és hogy egyetlen tolvaj se (köztük a munkakerülő se) sétáljon szabadon, hanem börtönben üljön, vagy pedig a legsúlyosabb természetű kényszermunkával töltse le büntetését, hogy minden gazdagnak, aki meg-

* Lásd Marx–Engels: Válogatott levelek. Bp. 1950. 352. old. – *Szerk.*

** Goethe: Faust. I. rész. Sárközi György ford. – *Szerk.*

szegi a szocializmus szabályait és törvényeit, ugyanaz legyen a sorsa, mint a tolvajoknak, mert méltán illeti meg ugyanaz a sors. „Aki nem dolgozik, ne is egyék" – ez a szocializmus *gyakorlati* parancsolata. Ezt kell a *gyakorlatban* megvalósítani. Ilyen *gyakorlati* sikerekkel büszkélkedjenek „kommúnáink", a munkások és parasztok közül kikerülő szervezőink, de még inkább az értelmiségiek közül kikerülők (annál is *inkább*, mert *túlságosan* megszokták, a *kelleténél jobban* megszokták azt, hogy általános útmutatásaikkal és határozati javaslataikkal büszkélkedjenek).

Maguk a kommúnák, a falu és a város kis sejtjei, dolgozzák ki és próbálják ki a gyakorlatban a gazdagok, tolvajok és munkakerülők gyakorlati nyilvántartásának és ellenőrzésének ezer meg ezer formáját és módozatát. A változatosság e téren az életrevalóság biztosítéka, a siker záloga, hogy elérjük a közös egységes célt: az orosz föld *megtisztítása* minden kártékony féregtől, a bolháktól – a tolvajoktól, a poloskáktól – a gazdagoktól és egyebektől. Az egyik helyen börtönbe dugnak majd egy rakás gazdagot, egy tucat tolvajt, féltucat munkást, aki kibújik a munka alól (olyan botrányos módon, mint Petrográdban sok szedő, különösen a pártnyomdákban). Más helyen arra fogják kényszeríteni őket, hogy az árnyékszékeket tisztogassák. A harmadik helyen büntetésük kitöltése után sárga lapot kapnak, hogy megjavulásukig az egész nép szeme előtt legyenek, mint *ártalmas* emberek. A negyedik helyen megtizedelik a munkakerülőket, ott a helyszínen. Az ötödiken – különböző eszközök kombinációját találják majd ki, például a megjavítható elemeket a gazdagok, a burzsoá értelmiségiek, tolvajok és garázdálkodók közül feltételesen szabadlábra helyezik, hogy ezzel érjék el gyors megjavulásukat. Minél változatosabbak lesznek a módszerek, annál jobbak, annál gazdagabbak lesznek tapasztalataink, annál biztosabb és gyorsabb lesz a szocializmus sikere, annál könnyebben alakítja ki a gyakorlat – mert hiszen csak a gyakorlat tudja kialakítani – a harc *legjobb* módszereit és eszközeit.

Melyik kommúnában, melyik nagyvárosi negyedben, melyik gyárban, melyik faluban *nincsenek* éhezők, *nincsenek* munkanélküliek, *nincsenek* gazdag lebzselők, *nincsenek* gaz burzsoá lakájok, szabotálók, akik értelmiségieknek nevezik magukat? hol tettek többet a munka termelékenységének fokozására? hol tettek többet annak érdekében, hogy a szegények számára új, jó házakat építsenek, hogy a gazdagok házaiban helyezzék el őket, hogy minden szegény család gyermekét rendszeresen egy-egy üveg tejjel lássák el? – e kérdések körül kell kibontakoznia a kommúnák, községek, fogyasztási és termelőszövetkezetek és társulatok, Munkás-, Katona- és Parasztküldöttek Szovjetjei közötti *versenynek*. Ebben a munkában kell a *gyakorlat* során kiválniok és felemelkedniök, az országos kormányzatban való részvételig, a *szervező tehetségeknek*. Ilyenek nagy számmal vannak a nép soraiban. Csak el vannak nyomva. Segíteni kell őket abban, hogy kifejlődjenek. Ők *és csakis ők* azok, akik a tömegek támogatásával megmenthetik Oroszországot és megmenthetik a szocializmus ügyét.

1917. december 25–28 (1918. január 7–10).
Lenin Művei. 26. köt. 418–430. old.

Az OK(b)P VII. Kongresszusa

1918. március 6–8.

ELŐADÓI BESZÉD A PROGRAM FELÜLVIZSGÁLÁSÁRÓL ÉS A PÁRT NEVÉNEK MEGVÁLTOZTATÁSÁRÓL MÁRCIUS 8 (ESTE)

(Részletek)

... Az állampolgároknak egytől-egyik részt kell venniök az igazságszolgáltatásban és az ország kormányzásában. Számunkra is fontos, hogy egytől-egyig minden dolgozót bevonjunk az állam kormányzásába. Ez hihetetlenül nehéz feladat. De a szocializmust nem vezetheti be a kisebbség – a párt. A tízmilliók vezethetik be, amikor megtanulják, hogyan kell ezt maguknak megtenni. Mi abban látjuk érdemünket, hogy igyekszünk segíteni a tömegeknek abban, hogy haladéktalanul maguk fogjanak hozzá ehhez, nempedig könyvekből, előadásokból tanulják ezt. Ezért, ha ezeket a feladatainkat konkrétan és világosan kimondjuk, az európai tömegeket arra buzdítjuk, hogy vitassák meg és gyakorlatilag vessék fel ezt a kérdést. Mi talán rosszul csináljuk azt, amit tenni kell, de ösztönözzük a tömegeket arra, amit meg kell tenniök. Ha az, amit a mi forradalmunk visz véghez, nem véletlen – ez pedig mélységes meggyőződésünk –, nem pártunk határozatának terméke, hanem elkerülhetetlen terméke minden olyan forradalomnak, amelyet Marx népinek nevezett, vagyis olyannak, amelyet maguk a néptömegek teremtenek jelszavaikkal, törekvéseikkel, nempedig a régi burzsoá köztársaság programjának ismételgetésével – ha ezt a kérdést így vetjük fel, elérjük a leglényegesebbet...

... Az orosz forradalom tapasztalatai alapján jellemeznünk kell a Szovjethatalmat és azután javasolnunk kell a gyakorlati átalakításokat. Itt, azt hiszem, a történelmi részben, meg kell jegyeznünk, hogy már megkezdtük a föld és a termelés kisajátítását. Itt kitűzzük a konkrét feladatot, azt, hogy megszervezzük a fogyasztást, univerzalizáljuk a bankokat, olyan állami intézmények hálózatává változtatjuk őket, amelyek átkarolják az egész országot és megteremtik a társadalmi számvitelt, a közvetlenül a lakosság által megvalósított nyilvántartást és ellenőrzést, amely a szocializmus további lépéseinek alapja. Azt hiszem, hogy ezt a részt, amely a legnehezebb, Szovjethatalmunk konkrét követeléseinek formájában kell megfogalmaznunk: mit akarunk tüstént megvalósítani, milyen reformokat szándékozunk végrehajtani a bankpolitika terén, a termelés megszervezése, a csere, a nyilvántartás és ellenőrzés

megszervezése, a munkakötelezettség bevezetése stb. terén. Ha sikerül, még kiegészítjük azzal, hogy milyen lépéseket, lépésecskéket és féllépéseket tettünk eddig ezen a téren. Itt teljesen szabatosan, világosan le kell szögeznünk, mi az, amit megkezdtünk, mi az, amit még nem fejeztünk be. Mindannyian nagyon jól tudjuk, hogy az általunk elkezdett intézkedések óriási részét még nem hajtottuk teljesen végre. Minden túlzás nélkül, teljesen objektíven, a tényektől nem tágítva meg kell mondanunk a programban azt, ami van, és azt, amit tenni szándékozunk. Ezt az igazságot oda mutatjuk az európai proletariátusnak és megmondjuk: ezt kell tenni – hogy ők ezt válaszolják rá: ezt meg ezt az oroszok rosszul csinálják, mi ellenben majd jobban csináljuk. És amikor ez a törekvés fűti majd a tömegeket, a szocialista forradalom legyőzhetetlen lesz...

A PROGRAMTERVEZET VÁZLATOS FOGALMAZVÁNYA

(Részletek)

Tíz tézis a szovjethatalomról

A Szovjethatalom megszilárdítása és fejlesztése

A Szovjethatalomnak mint a proletariátus és a szegényparasztság (a félproletárok) diktatúrája formájának – a tapasztalat által már ellenőrzött, a tömegmozgalom és a forradalmi harc által teremtett formájának – megszilárdítása és fejlesztése.

A megszilárdításnak és a fejlesztésnek azoknak a feladatoknak a megvalósításában (szélesebb körű, általános és tervszerű megvalósításában) kell állnia, amelyek történelmileg az államhatalomnak erre a formájára, az államnak erre az új típusára hárulnak, nevezetesen:

(1) a kapitalizmus által elnyomott dolgozó és kizsákmányolt tömegek, és csakis e tömegek, vagyis csak a munkások és a szegényparasztok, a félproletárok egyesítése és szervezése, a kizsákmányoló osztályoknak és a kispolgárság gazdag tagjainak automatikus kizárásával;

(2) az elnyomott osztályok legtevékenyebb, legaktívabb, legöntudatosabb részének, azon élcsapatának egyesítése, amelynek az a hivatása, hogy kivétel nélkül az egész dolgozó lakosságot ránevelje az állam kormányzásában való nem elméleti, hanem gyakorlati önálló részvételre.

(4) (3) A parlamentarizmus (mint a törvényhozói és a végrehajtói munka különválasztása) megszüntetése; a törvényhozói és a végrehajtói állami munka egyesítése. A kormányzás egybeolvasztása a törvényhozással.

(3) (4) Az államhatalom és az államigazgatás egész apparátusának a demokratizmus eddigi formáinál szorosabb kapcsolata a tömegekkel...

(5) A munkások és a parasztok olyan fegyveres erejének megteremtése, amely a legkevésbé van elszakadva a néptől (Szovjetek = felfegyverzett munkások és parasztok). Az egész nép fegyverkezésének szervezettsége mint az egyik első lépés az egész nép felfegyverzésének teljes megvalósítása felé.

(6) Teljesebb demokratizmus azáltal, hogy kevesebb a formaság, könnyebb a választás és a visszahívás.

(7) Szoros (és közvetlen) kapcsolat a szakmákkal és a termelési-gazdasági egységekkel (választások üzemenként, helyi paraszti és kisipari körzetenként). Ez a

szoros kapcsolat teszi lehetővé a mélyreható szocialista átalakítások megvalósítását.

(8) (Részben, ha nem teljesen, beleolvad az előző pontba) – lehetőség a bürokrácia kiküszöbölésére, feleslegessé tételére, e lehetőség realizálásának megkezdése...

(9) A demokratizmus kérdéseiben a súlypontot át kell helyezni a burzsoázia és a proletariátus, a szegények és a gazdagok formális egyenlőségének formális elismeréséről arra, hogy megteremtsük a gyakorlati lehetőségét annak, hogy a lakosság dolgozó és kizsákmányolt tömege élhessen a szabadsággal (a demokráciával).

(10) A szovjet államszervezet továbbfejlesztésének abban kell állnia, hogy a Szovjet minden egyes tagja kötelezően állandó munkát végez az állam kormányzása terén, azonkívül, hogy részt vesz a Szovjet gyűlésein, továbbá abban, hogy fokozatosan kivétel nélkül az egész lakosságot bevonjuk mind a Szovjet-szervezetbe (azzal a feltétellel, hogy aláveti magát a dolgozók szervezeteinek), mind az államigazgatással kapcsolatos szolgálatok végzésébe.

E feladatok teljesítése megköveteli:

... b) gazdasági téren:

A termelés szocialista megszervezése az egész államban: igazgatnak a *munkásszervezetek* (szakszervezetek, üzemi bizottságok stb.) az egyedül *szuverén* Szovjethatalom általános vezetésével.

Ugyanígy a közlekedéssel és az elosztással (kezdetben állami „kereskedelmi" monopólium, majd később a „kereskedelem" teljes és végleges felváltása tervszerűen megszervezett *elosztással* a kereskedelmi-ipari alkalmazottak szövetségein keresztül, a Szovjethatalom vezetésével).

– Az *egész* lakosság kényszeregyesítése fogyasztási-termelő kommunákban.

Nem szüntetjük meg (ideiglenesen) a pénzt és nem tiltjuk be az egyes családok közötti egyes adás-vételi ügyleteket, de ugyanakkor törvény útján elsősorban azt kell kötelezővé tennünk, hogy minden ilyen ügyletet a fogyasztási-termelő kommunák közvetítésével bonyolítsanak le.

– Azonnal hozzá kell fogni az általános munkakötelezettség teljes megvalósításához, a legóvatosabban és fokozatosan kiterjesztve azt a bérmunka alkalmazása nélkül saját gazdaságából élő kisparasztságra;

első rendszabály, első lépés az általános munkakötelezettség felé a fogyasztási és munka- (bevétel-kiadási) könyvek bevezetése (kötelező bevezetése) valamennyi gazdag számára (= havi 500 rubelnél több jövedelemmel rendelkező személyek, továbbá a bérmunkásokat foglalkoztató üzemek tulajdonosai számára, a háztartási alkalmazottakat foglalkoztató családok stb. számára).

Az adás-vétel megengedhető kinek-kinek nem saját kommunáján keresztül is (utazásoknál, piacokon stb.), de kötelező bejegyezni az üzletkötést (ha bizonyos összegnél magasabb) a fogyasztási munkakönyvbe.

– A bankügy teljes összpontosítása az állam kezében, az egész kereskedelmi és pénzforgalom összpontosítása a bankokban. A bankfolyószámlák univerzalizálása:

fokozatos áttérés arra, hogy először a nagygazdaságok, majd később az ország *valamennyi* gazdasága kötelezően bankfolyószámlát vezettessen. A pénzt a bankokban kell tartani és pénzátutalás *csak* bankokon keresztül történhet.

– Az egész termelés és termékelosztás nyilvántartásának és ellenőrzésének univerzalizálása; ezt a nyilvántartást és ellenőrzést kezdetben a munkásszervezeteknek, később pedig *kivétel nélkül* az egész lakosságnak kell megvalósítania.

– A verseny megszervezése az ország különböző (valamennyi) fogyasztási-termelő kommunája között a szervezettség, a fegyelem, a munkatermelékenység állandó fokozása érdekében, a fejlettebb technikára való áttérés, a munka- és termékmegtakarítás érdekében, a munkanapnak napi 6 órára való fokozatos lecsökkentése érdekében, annak érdekében, hogy fokozatosan kiegyenlítsünk *m i n d e n* munkabért és járandóságot *m i n d e n* szakmában és kategóriában.

– Állandó, rendszeres intézkedések (a tömegélelmezésre való áttérésre) abban az irányban, hogy az egyes családok egyéni háztartását családok nagy csoportjainak közös élelmezése váltsa fel.

Pedagógiai téren

régi pontok, plusz.

Pénzügyi téren

a közvetett adók helyett bevezetendő a progresszív jövedelem- és vagyonadó, valamint (meghatározott) jövedelem levonása az állami monopóliumoktól. Ezzel kapcsolatban kenyér és más termékek formájában természetbeni juttatások a munkásoknak, akik az állam terhére a társadalmilag szükséges munkák meghatározott fajtáival foglalkoznak...

Lenin Művei. 27. köt. 124., 125–126., 143–144., 145–147. old.

„A SZOVJETHATALOM SORON LEVŐ FELADATAI" CÍMŰ CIKK ELSŐ FOGALMAZVÁNYA

Gyorsírói feljegyzés

(Részletek)

X. fejezet

...A sajtónak a munka kérdéseit kell a legelső helyre állítania, közvetlenül gyakorlati szempontból. A sajtónak a munkakommuna szervévé kell válnia, abban az értelemben, hogy éppen azt kell a nyilvánosság elé tárnia, amit a tőkés vállalatok vezetői a tömegek előtt eltitkolni igyekeztek. A tőkés számára üzemének belső szervezete olyasvalami volt, amit a kívülállók elől a kereskedelmi titok védett – olyasvalami, hogy úgy mondjuk, mindenhatók és egyeduralkodók akartak lenni, védve nemcsak a bírálattól, nemcsak a külső beavatkozástól, hanem az idegen szemtől is. A Szovjethatalom szempontjából, ellenkezőleg, az egész társadalmi élet legfőbb, legdöntőbb és legidőszerűbb kérdése éppen a munka megszervezése az egyes nagyüzemekben és az egyes falusi közösségekben. A dolgozók önfegyelmének fokozására, a régi, használhatatlan munkamódszerek vagy a kapitalista társadalomban szokásos munkakerülés megszüntetésére legelső és legfőbb eszközünk a sajtó, amely felfedi az egyes munkakommunák gazdasági életének fogyatékosságait, kíméletlenül megbélyegzi ezeket a fogyatékosságokat, nyíltan feltárja gazdasági életünk minden fekélyét, és ily módon e fekélyek orvoslása céljából a dolgozók közvéleményéhez apellál. Legyen lapjainkban tizedannyi olyan újságanyag (talán jó volna, ha századannyi lenne), amely az úgynevezett napi eseményekkel foglalkozik, de terjedjen el sokszázezer és sokmillió példányban az a sajtó, amely megismerteti az egész lakosságot azzal, hogy az állam néhány olyan munkakommunájában, amelyek megelőzték a többieket, milyen mintaszerűen szervezték meg a munkát. A Szovjethatalom demokratikus alapelvei értelmében ma minden egyes gyár, minden egyes artyel és mezőgazdasági üzem, minden település, amely a föld szocializálásáról szóló törvény alkalmazásával áttér az új földművelésre, belső munkaszervezettel rendelkező önálló kommuna. Szovjet sajtónk anyaga nagyobbik részében foglalkozzék azzal, hogy az egyes kommunákban hogyan fokozzák a dolgozók önfegyelmét, a dolgozók hogyan tudnak együttműködni a vezető szakemberekkel – még ha azok burzsoá értelmiségiek is –, milyen gyakorlati eredményeket értek el a munka termelékenységének emelésében, az emberi munka megtakarításában, milyen ered-

ményesen óvták meg a termékeket attól a hallatlan fosztogatástól, amely manapság annyira elevenünkbe vág. Ezen az úton érhetjük el és kell elérnünk azt, hogy az új, a szovjet Oroszországban a példa ereje a munka megszervezésének előbb erkölcsi, azután pedig kötelezően követendő mintaképe legyen.

A kapitalista társadalomban nem egy példa volt arra, hogy munkakommunákat szerveztek olyan emberek, akik azt remélték, hogy az emberiséget békésen és fájdalommentesen meg lehet győzni a szocializmus előnyeiről és így biztosítani lehet annak bevezetését. Forradalmi marxisták az ilyen elgondolásokat és az ilyen módszereket teljesen jogos gúnnyal fogadják, mert a tőkés rabszolgaság viszonyai között azt remélni, hogy elszigetelt példák útján valamilyen gyökeres változást lehet elérni, valóban teljesen hiú ábránd, amely a gyakorlatban vagy életképtelen vállalkozásokra, vagy arra vezet, hogy e vállalkozások kistőkések egyesüléseivé alakulnak át.

Ez a szokás, amely abban áll, hogy gúnyolják és lenézik a példa jelentőségét a roppant méretű népgazdaságban, néha ma is felüti fejét olyan embereknél, akik nem néztek a mélyére annak a gyökeres változásnak, amely azóta következett be, hogy a proletariátus kivívta a politikai hatalmat. Ma, amikor a föld már nem magántulajdon többé, amikor a gyárak már csaknem megszűntek magántulajdon lenni és a legközelebbi jövőben kétségtelenül teljesen megszűnnek az lenni – (a megfelelő rendeleteket kiadni – ez a Szovjethatalomnak mai helyzetében nem okoz semmi, de semmi nehézséget) –, az olyan munkakommuna példája, amely minden más módnál jobban oldja meg a szervezési feladatokat, óriási jelentőségre tett szert. Éppen most kell gondoskodnunk arról, hogy az a rengeteg rendkívül értékes anyag, amely a termelés új megszervezése terén szerzett tapasztalatok formájában az egyes városokban, az egyes üzemekben, az egyes falusi közösségekben a rendelkezésünkre áll – a tömegek közkincsévé váljék.

A régi burzsoá közvélemény még mindig erős hatással van ránk. Ha megnézzük újságainkat, könnyen meggyőződhetünk arról, hogy még mindig szerfölött sok helyet szentelünk a burzsoázia által felvetett kérdéseknek – azoknak a kérdéseknek, amelyekkel a burzsoázia el akarja terelni a dolgozók figyelmét a szocialista átalakítás konkrét gyakorlati feladatairól. A sajtót a szenzációk szervéből, a politikai hírszolgálat egyszerű apparátusából, a burzsoá hazugság elleni harc szervéből át kell változtatnunk – és át is változtatjuk – a tömegek gazdasági átnevelésének eszközévé, olyan eszközzé, amely megismerteti a tömegekkel, hogyan kell a munkát új módon megszervezni. Azokat a vállalatokat és falusi közösségeket, amelyeken nem fog semmiféle felhívás és követelés, mely az önfegyelem helyreállítására és a munka termelékenységének emelésére vonatkozik, a szocialista pártok kiírják a szégyentáblára és vagy a beteg vállalatok kategóriájába helyezik át őket, amelyeket rendkívüli rendszabályok – külön intézkedések és rendeletek – útján meg kell gyógyítani, vagy a büntetendő vállalatok kategóriájába teszik őket, amelyeket be kell zárni és amelyeknek a részvevőit át kell adni a népbíróságnak. A nyilvánosság bevezetése ezen a téren már önmagában is hatalmas reform lesz és előmozdítja a nagy néptömegek bevonását ezeknek a tömegeket mindennél jobban érintő kérdéseknek a megoldásába. Eddig éppen azért tudtunk olyan keveset tenni ezen a téren, mert az,

amit az egyes vállalatokban, az egyes közösségekben eltitkoltak a nyilvánosság előtt, továbbra is titok marad, ami érthető volt a kapitalizmusban, de teljesen ostoba, értelmetlen abban a társadalomban, amely a szocializmust akarja megvalósítani. A példa ereje, amely nem nyilvánulhatott meg a kapitalista társadalomban, óriási jelentőségre tesz szert abban a társadalomban, amely eltörölte a föld és a gyárak magántulajdonát, – nemcsak azért, mert feltehető, hogy itt követni fogják a jó példát, hanem azért is, mert a termelés megszervezésének kiváló példája elkerülhetetlenül együttjár majd azzal, hogy a munka könnyebbé válik, a fogyasztás mennyisége pedig növekszik azoknál, akik ezt a jobb szervezést végrehajtották. És itt a sajtónak mint a tömegek gazdasági átszervezése és átnevelése szervének jelentőségével kapcsolatban érintenünk kell azt a kérdést is, hogy mi a sajtó jelentősége a verseny szervezésében.

A verseny megszervezésének tekintélyes helyet kell elfoglalnia a Szovjethatalom gazdasági feladatai között. A burzsoá közgazdászok, a szocializmust bírálva, gyakran álltak elő azzal a kijelentéssel, hogy a szocialisták tagadják a verseny jelentőségét, vagy nem adnak neki helyet rendszerükben, vagy, az ő kifejezésükkel élve, a társadalmi berendezésre vonatkozó tervükben. Mondanom sem kell, hogy menynyire ostoba ez a vád, amelyet a szocialista sajtó már nem egyszer megcáfolt. A burzsoá közgazdászok, mint mindig, most is összekeverték a kapitalista társadalom sajátosságainak kérdését a versenyszervezés más formájának kérdésével. A szocialisták sohasem támadták a versenyt mint versenyt, hanem csak a konkurrenciát. A konkurrencia pedig annak a versenynek különleges formája, amely a tőkés társadalomra jellemző és amely nem más, mint az egyes termelők harca a betevő falatért, a befolyásért és a piacon elfoglalt helyért. A konkurrenciának, mint kizárólag a termelők piacával kapcsolatos harcnak megszüntetése a legkevésbé sem jelenti a verseny megszüntetését – ellenkezőleg, éppen az árutermelés és a kapitalizmus megszüntetése teszi lehetővé, hogy megszervezzük a versenyt nem vadállati, hanem emberi formáiban. Oroszországban éppen ma – amikor a politikai hatalomnak a Szovjet Köztársaság által megteremtett alapjai, valamint azok a gazdasági sajátosságok, amelyek Oroszországot roppant területeivel és adottságainak rendkívüli sokféleségével jellemzik, ehhez minden feltételt biztosítanak – éppen ma nálunk a verseny szocialista alapon való megszervezésének az egyik legfontosabb és leghálásabb feladatnak kell lennie a társadalom újjászervezésében.

Mi a demokratikus centralizmus mellett vagyunk. És jól meg kell érteni, milyen messzemenően különbözik a demokratikus centralizmus egyrészt a bürokratikus centralizmustól, másrészt az anarchizmustól. A centralizmus ellenfelei állandóan az autonómiát és a föderációt emelik ki, mint a centralizmus kinövései elleni harc eszközét. A valóságban a demokratikus centralizmus egyáltalán nem zárja ki az autonómiát, hanem ellenkezőleg, feltételezi annak szükségességét. A valóságban még a föderáció is, ha gazdasági szempontból ésszerű határok között valósítják meg, ha komoly nemzeti különbségeken alapszik, amelyek valóban szükségessé tesznek bizonyos állami elkülönülést, – még a föderáció sem mond ellent a demokratikus centralizmusnak. A föderáció valóban demokratikus rendben, és méginkább az államberendezés szovjet szervezete mellett, számos esetben csak átmeneti

lépés a valóban demokratikus centralizmus felé. Az Oroszországi Szovjet Köztársaság példája éppen azt mutatja különösen szemléletesen, hogy most az a föderáció, amelyet bevezetünk és be fogunk vezetni, éppen a legbiztosabb lépés ahhoz, hogy Oroszország különböző nemzetiségei egy egységes, demokratikus, centralizált szovjetállamban egyesüljenek.

És mint ahogy a demokratikus centralizmus egyáltalán nem zárja ki az autonómiát és a föderációt, éppúgy a legkevésbé sem zárja ki, hanem, ellenkezőleg, feltételezi a különböző vidékeknek, sőt az állam különböző közösségeinek legteljesebb szabadságát mind az állami, mind a társadalmi, mind a gazdasági élet különféle formáinak kidolgozásában. Mi sem tévesebb, mint a demokratikus centralizmus összekeverése a bürokráciával és a sablonizálással. Feladatunk most az, hogy éppen a demokratikus centralizmust megteremtsük gazdasági téren, biztosítsuk a tökéletes összhangot és egységet olyan gazdasági üzemek működésében, mint a vasút, posta, távíró és a többi közlekedési eszközök stb.; ugyanakkor pedig a valóban demokratikus értelemben vett centralizmus feltételezi a teljes és akadálytalan fejlődésnek a történelem által elsőízben megteremtett lehetőségét nemcsak a helyi sajátosságok, hanem a helyi kezdeményezés, a helyi újító szellem számára is és feltételezi a közös cél felé való haladás útjainak, módjainak és eszközeinek sokféleségét. Éppen ezért a verseny megszervezésének feladata kettős: egyrészt megköveteli a demokratikus centralizmus megvalósítását úgy, ahogy fentebb vázoltam, másrészt annak lehetőségét jelenti, hogy megtaláljuk a leghelyesebb, leggazdaságosabb utat Oroszország gazdasági rendjének újjászervezéséhez. Általánosságban szólva, ez az út ismeretes. A gépi iparra felépített nagyüzemű gazdaságra való áttérésben, a szocializmusra való áttérésben áll. De ennek az áttérésnek konkrét feltételei és formái elkerülhetetlenül változatosak és ilyennek is kell lenniök azoktól a feltételektől függően, amelyek között a szocializmus megteremtése felé irányuló haladás megkezdődik. Mind a helyi különbözőségeknek, mind a gazdasági formák sajátosságainak, mind a lakosság életformáinak és felkészültsége fokának, mind az egyes tervek megvalósítására irányuló kísérleteknek tükröződniök kell a szocializmus felé vezető út sajátszerűségén az egyes állami munkakommunákban. Minél nagyobb lesz a formáknak ez a változatossága, persze, ha nem csap át eredetieskedésbe, annál biztosabban és annál gyorsabban biztosítjuk mind a demokratikus centralizmus elérését, mind pedig a szocialista gazdaság megvalósítását. Most csak az van hátra, hogy megszervezzük a versenyt, azaz biztosítsuk a nyilvánosságot, amely lehetővé tenné az állam minden közösségének, hogy tájékoztatást adjon arról, hogy hogyan indult el a gazdasági fejlődés a különböző vidékeken, – biztosítsuk, másodszor, a szocializmus felé való haladás terén az állam különböző közösségeiben elért eredmények összehasonlíthatóságát, – biztosítsuk, harmadszor, azt, hogy az egyik közösségben szerzett tapasztalatokat gyakorlatilag hasznosíthassák a többi közösségekben, – biztosítsuk azon anyagi erők – és emberi erők – kicserélésének lehetőségét, amelyek a népgazdaság vagy az államigazgatás megfelelő területén a legjobbaknak bizonyultak. Mi, akikre a kapitalista rendszer nyomasztó súllyal nehezedett, ez idő szerint még elképzelni sem tudjuk pontosan, milyen nagy erők rejlenek a dolgozó tömegekben, e nagy állam munkakommunáinak sokféleségében, az értelmiségi erőkben,

akik mostanáig a kapitalisták előírásainak élettelen, néma végrehajtóiként dolgoztak, hogy milyen erők rejlenek és képesek kibontakozni a társadalom szocialista berendezésében. A mi dolgunk csak az, hogy szabaddá tegyük az utat mindezen erők számára. És ha a verseny megszervezését mint állami feladatunkat tűzzük ki, akkor – feltéve, hogy megvalósítjuk az államrend szovjet elveit, megszüntetjük a föld, a gyár stb. magántulajdonát – az eredmények semmiképpen nem maradnak el és rávezetnek bennünket az építés további formáira.

XI. fejezet

A Szovjetek Rendkívüli Kongresszusának határozata, amelyet előljáróban említettem, egyebek között arról szól, hogy összehangolt és erős szervezetet kell létrehozni. Jelenleg mind a szovjetintézmények, mind az Oroszország határain belül működő gazdasági egységek szervezettsége rendkívül alacsony fokon áll. Azt lehet mondani, legtöbbjükben igen nagy a zűrzavar.

De helytelen volna, ha ezt az állapotot összeomlásnak, csődnek és hanyatlásnak tekintenénk. Ha a burzsoá sajtó így vélekedik, az érthető – a tőkésosztály érdekei ugyanis kényszerítik az embereket arra, hogy így lássák a dolgokat, vagy helyesebben szólva, kényszerítik őket arra, hogy úgy tegyenek, mintha így látnák. A valóságban azonban azok közül, akik csak valamennyire is tudják történelmi szemmel nézni a dolgokat, senki egy pillanatig sem kételkedik abban, hogy a mai zűrzavar átmeneti állapot – a régiből az újba való átmenet állapota, az új fejlődésének állapota. A régiből az újba való átmenet, ha olyan éles fordulattal megy végbe, mint Oroszországban 1917 februárja óta, természetesen feltételezi mindannak erőteljes lerombolását, ami a társadalmi életben elavult és sorvadó. És érthető, hogy az új keresésében nem tapinthatunk rá rögtön azokra a meghatározott, megállapodott, csaknem megmerevedett és megcsontosodott formákra, amelyek korábban századokon át alakultak ki és századokig állottak fenn. A mai szovjetintézmények és azok a gazdasági szervezetek, amelyeket az ipari munkásellenőrzés fogalma jellemez, még az erjedés és a teljes kiforratlanság szakaszában vannak. Ezekben a szervezetekben persze túlsúlyban van, hogy úgy mondjam, a vitatkozás vagy gyűlésezés a gyakorlati munkával szemben. Másképp ez nem is lehet, mert a nép új rétegeinek a társadalmi építésbe való bevonása nélkül, a mostanáig alvó nagy tömegek aktivitásának felébresztése nélkül szó sem lehet semmiféle forradalmi átalakításról. A végeérhetetlen viták és a végeérhetetlen gyűlésezések – amiről olyan sokat és olyan gyűlölködve ír a burzsoá sajtó – a társadalmi építésre még teljesen felkészületlen tömegek szükségszerű átmenete, – átmenet a történelmi téli álomról az új, történelmi alkotásra. Egyáltalán semmi rettenetes sincs abban, hogy ez az átmenet helyenként elhúzódik, vagy hogy a tömegek nem tanulják meg olyan gyorsan az új munkát, mint azt olyan ember remélhetné, aki hozzászokott ahhoz, hogy egyedül dolgozzék, és aki nem érti meg, mit jelent százakat, ezreket és milliókat önálló politikai életre kelteni. Ha azonban ezt megértjük, meg kell értenünk az ezen a téren beálló fordulatot is. Amíg a szovjetintézmények nem terjedtek el egész Oroszországban, amíg a föld szocializálása és a gyárak államosítása csak kivétel volt az általános szabály

alól, addig természetes, hogy a népgazdaság társadalmi vezetése sem emelkedhetett ki (ha országos méretekben nézzük a dolgot) az előkészítést jelentő előzetes viták szakaszából, a vitatkozás, a magyarázás szakaszából. Éppen most következik be a fordulat – a szovjetintézmények egész Oroszországban elterjedtek. Nagyoroszországból átterjedtek Oroszország többi nemzetiségének túlnyomó többségére is. A föld szocializálása a falun és a munkásellenőrzés a városokban, már nem kivétel többé, hanem ellenkezőleg, szabály...

... Most éppen annál a fordulópontnál tartunk, amikor, anélkül hogy abbahagynánk a tömegek előkészítését a társadalom minden ügyének állami és gazdasági igazgatásában való részvételre, anélkül hogy a legkisebb mértékben is gátolnánk őket az új feladatok legaprólékosabb megvitatásában (ellenkezőleg, mindenképpen segítve őket ebben, hogy önállóan jöjjenek rá a helyes megoldásokra), egyszersmind meg kell kezdenünk a demokratikus funkciók két kategóriájának szigorú különválasztását: egyfelől engedjünk teret a vitáknak, a gyűlésezésnek, másfelől pedig vezessük be a legszigorúbb felelősséget a végrehajtó funkciók teljesítéséért és azoknak az előírásoknak és rendelkezéseknek feltétlenül buzgó, fegyelmezett, önkéntes végrehajtásáért, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a gazdasági mechanizmus valóban úgy dolgozzék, mint az óramű. Erre nem lehetett rögtön áttérni, ennek követelése néhány hónappal ezelőtt vaskalaposság, sőt rosszindulatú provokáció lett volna. Általánosságban szólva, ezt az átalakulást semmiféle rendelettel, semmiféle előírással nem lehet végrehajtani. De elérkezett az az idő, amikor egész forradalmi átalakító tevékenységünk középpontja éppen ennek az átalakításnak a megvalósítása. Ez az átalakítás most elő van készítve, megértek a szükséges feltételek és most további halogatásnak nincs helye, tovább várni nem lehet. Nemrégiben, amikor a vasúti közlekedés újjáalakításának és helyes megszervezésének kérdését vitattuk meg, felmerült az a kérdés, hogy az egyszemélyi rendelkezési hatalom (olyan hatalom, amelyet diktátori hatalomnak nevezhetnénk) mennyiben egyeztethető össze a demokratikus szervezetekkel általában, különösen a testületi vezetés elvével és többek között a szervezés szovjet szocialista elvével. Kétségtelen, igen elterjedt az a vélemény, hogy ilyen összeegyeztetésről szó sem lehet, hogy az egyszemélyi diktátori hatalom nem egyeztethető össze sem a demokratizmussal, sem az állam szovjet típusával, sem a testületi vezetéssel. Mi sem hibásabb ennél a véleménynél.

A szervezés demokratikus elve – abban a magasabb formájában, ahogy a Szovjetek megvalósítják az olyan javaslatokat és követeléseket, hogy a tömegek tevékenyen részt vegyenek nemcsak az általános szabályok, rendeletek és törvények megvitatásában, nemcsak ezek végrehajtásának ellenőrzésében, hanem közvetlenül végrehajtásukban is – ez azt jelenti, hogy a tömegek minden egyes képviselője, minden állampolgár számára olyan körülményeket kell teremtenünk, hogy részt vehessen mind az állam törvényeinek megvitatásában, mind képviselőinek megválasztásában, mind az állami törvények végrehajtásában. Ebből azonban egyáltalán nem következik az, hogy megengedhető akár a legkisebb zűrzavar vagy legkisebb rendetlenség abban a tekintetben, hogy az egyes esetekben ki felelős bizonyos végrehajtási funkciókért, bizonyos rendelkezések végrehajtásáért, a közös munka bizo-

nyos folyamatának irányításáért egy bizonyos megszabott időn belül. A tömegnek legyen joga felelős vezetőket választani magának. A tömegnek legyen joga leváltani őket, ismerni és ellenőrizni működésük legkisebb tényeit is. A tömegnek legyen joga arra, hogy kivétel nélkül bármely munkás tagját rendelkező funkciókba helyezhesse. Ez azonban korántsem azt jelenti, hogy a kollektív munka folyamata megmaradhatna meghatározott vezetés nélkül, a vezető felelősségének pontos megállapítása nélkül, a vezető szilárd akaratával létrehozott legszigorúbb rend nélkül. Sem a vasutak, sem a közlekedés, sem a nagy gépek, és általában semmiféle üzem nem működhet szabályosan, ha nincs meg az akarat egysége, amely a dolgozók egész állományát az óramű pontosságával dolgozó egyetlen gazdasági szervvé kapcsolja egybe. A szocializmus a gépi nagyipar szülötte. És ha a szocializmust megteremtő dolgozó tömegek nem tudják intézményeiket úgy megszervezni, ahogy a gépi nagyiparnak kell dolgoznia, akkor a szocializmus megteremtéséről szó sem lehet. Ezért ma, amikor a Szovjethatalom és a proletárdiktatúra már eléggé megszilárdult, amikor az ellenálló ellenség, vagyis az ellenálló kizsákmányolók fő arcvonalait már eléggé szétromboltuk és ártalmatlanná tettük, amikor a szovjetintézmények működése eléggé előkészítette a lakosság tömegeit az egész társadalmi életben való önálló részvételre – a jelen pillanatban az a feladat kerül napirendre, hogy a legszigorúbban különválasszuk a vitatkozást és a gyűlésezést a vezető minden rendelkezésének ellentmondás nélküli végrehajtásától. Ez azt jelenti, hogy a tömegek szükséges, hasznos és bármely Szovjet által teljesen elismert előkészítését – bizonyos rendszabály végrehajtására és e rendszabály végrehajtásának ellenőrzésére való előkészítését – külön kell választani magától a végrehajtástól. A tömegek most már kezükbe vehetik az egész hatalmat – ezt a Szovjetek biztosítják – és megszilárdíthatják ezt a hatalmat. De ahhoz, hogy ennek ne az a hatásköri összevisszaság és az a felelőtlenség legyen a következménye, amely jelenleg hihetetlenül sok bajt okoz, – ehhez az szükséges, hogy minden végrehajtó funkció esetében pontosan tudjuk, hogy konkrétan kik azok a személyek, akik, miután megválasztották őket a felelős vezetői tisztségekbe, felelősek az egész gazdasági organizmus működéséért. Ehhez az szükséges, hogy minél gyakrabban, a legcsekélyebb lehetőség esetén is, választott felelős személyeket jelöljenek ki, akik az egész gazdasági organizmussal egyszemélyi felelősséggel rendelkeznek. Szükséges, hogy ezeknek az egyszemélyi vezetőknek rendelkezéseit önkéntesen végrehajtsák, szükséges, hogy a vitatkozás, gyűlésezés, végrehajtás, és az egyidejű kritika, ellenőrzés és javítás vegyes formájáról áttérjünk a gépesített üzem szigorúan szabályos menetére. E feladathoz Oroszország munkakommunái, a munkás- és paraszttömegek túlnyomó többségükben közelednek és már el is érkeztek. A Szovjethatalom feladata az, hogy vállalja a most bekövetkező fordulat megmagyarázását és e fordulat szükségességének törvényes formákba öntését.

A gyakorlatiasság és a szakszerűség jelszava nem örvendett különösebb népszerűségnek a forradalmárok körében. Sőt, azt lehet mondani, hogy nem volt körükben ennél népszerűtlenebb jelszó. Teljesen érthető, hogy amíg a forradalmárok feladata a régi kapitalista társadalom lerombolása volt, elutasítóan és gúnnyal kellett fogadniok ezt a jelszót. Hiszen a gyakorlatban e jelszó mögött akkor egy vagy más formában az a törekvés húzódott meg, hogy megbéküljenek a kapitalizmussal vagy gyengítsék a proletariátusnak a kapitalizmus alapjai elleni támadását, gyengítsék a kapitalizmus elleni forradalmi harcot. Teljesen érthető, hogy milyen irányban kellett a dolognak gyökeresen megváltoznia az után, hogy a proletariátus kivívta a hatalmat, biztosította ezt a hatalmat, hozzákezdett az új, vagyis szocialista társadalom alapjainak nagy arányokban való megteremtéséhez. Nekünk, mint ahogy fentebb említettük, most sincs jogunk egy cseppet is gyengíteni azt a munkánkat, amelyet annak érdekében végzünk, hogy a lakosság tömegeit meggyőzzük eszméink helyességéről, sem pedig a kizsákmányolók ellenállásának szétzúzására irányuló munkánkat. De e két funkció végrehajtásában a legfontosabb teendőket már elvégeztük. Most éppen a gyakorlatiasság és szakszerűség jelszava a fő és soron levő jelszó. Ebből következik, hogy ma a legközelebbi, megérett és elengedhetetlen időszerű feladat a burzsoá értelmiség bevonása a munkába. Nevetséges ostobaság volna, ha valaki ebben a hatalom valamilyen megrendülését, a szocializmus elveitől való valamilyen eltérést vagy a burzsoáziával kötött valamilyen megengedhetetlen kompromisszumot látna. Aki ilyen véleményt hangoztat, az értelmetlenül ismételget olyan szavakat, amelyek a forradalmi proletárpártok tevékenységének egészen más időszakára vonatkoznak. Ellenkezőleg, éppen forradalmi feladataink végrehajtása érdekében, éppen annak érdekében, hogy ezek a feladatok ne maradjanak utópiák, vagy jámbor óhajok, hanem valóban realitássá váljanak – haladéktalanul megvalósuljanak –, éppen ennek a célnak érdekében kell legelső, legsürgősebb és legfontosabb feladatunkul a szervezőmunka gyakorlatiasságát és szakszerűségét kitűznünk. Most éppen arról van szó, hogy minden oldalról hozzákezdjünk annak az épületnek gyakorlati felépítéséhez, melynek tervét már régen elkészítettük, melynek talaját eléggé erélyesen elhódítottuk és eléggé szilárdan birtokba vettük, melyhez az anyagot elegendő mennyiségben összegyűjtöttük és amelyet most – miután állványokat húztunk köréje, miután munkaruhát öltöttünk, nem félve, hogy bepiszkítjuk azt a különböző segédanyagokkal, szigorúan végrehajtva a gyakorlati munkálatokat vezető személyek előírásait –, amelyet most építeni, építeni és építeni kell.

Hogy a feladataink kitűzésében bekövetkezett fent említett változásokat néha mennyire nem értik meg, ez kitűnik egyebek között a szakszervezetek szerepéről nemrégiben lefolyt vitából. Olyan nézetet vallottak (ezt a nézetet a mensevikek támogatták, persze nyilvánvalóan provokációs célokból, vagyis azzal a céllal, hogy olyan lépésekre bírjanak rá bennünket, amelyek csak a burzsoáziának előnyösek), olyan nézetet vallottak, hogy a szakszervezeteknek a proletariátus osztályönállóságának megőrzése és megerősítése érdekében nem szabad állami szervezetekké válniok. Ezt a nézetet tetszetős, eléggé megszokott és eléggé betanult szavakba burkolták, mondván, hogy

a munka harcol a tőke ellen, hogy szükség van a proletariátus osztályönállóságára. A valóságban azonban ez a nézet vagy burzsoá provokáció a legdurvább fajtából, vagy – a legnagyobb értelmetlenség, a tegnapi jelszavak szolgai ismétlése, amit megmutat a mai történelmi szakasz megváltozott viszonyainak elemzése. A szakszervezetek fő feladata tegnap a tőke elleni harc és a proletariátus osztályönállóságának védelmezése volt. Tegnap a jelszó az volt, hogy ne bízzunk az államban, mert az az állam burzsoá állam volt. Ma az állam proletár állammá válik és vált. A munkásosztály uralkodó osztállyá válik és vált az államban. A szakszervezetek állami szervezetekké válnak, és azzá is kell válniok, olyan állami szervezetekké, amelyekre elsősorban hárul a felelősség az egész gazdasági életnek szocialista alapokon való újjászervezéséért. Ezért, ha a mostani időszakra alkalmaznánk a régi szakszervezeti mozgalom jelszavait, lemondanánk a munkásosztály szocialista feladatairól.

Ugyanezt kell mondanunk a szövetkezetekről is. A szövetkezet – bolt, és semmilyen változtatás, semmilyen tökéletesítés, semmilyen reform nem változtat azon, hogy bolt. Erre a nézetre tanította meg a szocialistákat a kapitalista korszak. És nem kétséges, hogy ez a nézet helyesen fejezte ki a szövetkezetek lényegét, amíg azok a burzsoá rend mechanizmusának kis tartozékai voltak. De hisz éppen arról van szó, hogy a szövetkezetek helyzete elvileg gyökeresen megváltozik attól a pillanattól kezdve, hogy a proletariátus kivívja az államhatalmat, hogy a proletár államhatalom hozzáfog a szocialista rend következetes megteremtéséhez. A mennyiség itt minőségbe csap át. A szövetkezet, mint kicsiny sziget a tőkés társadalomban – bolt. A szövetkezet, ha felöleli az egész társadalmat, amelyben szocializálva van a föld és államosítva vannak a gyárak – szocializmus. A Szovjethatalom feladata azután, hogy a burzsoáziát politikailag és gazdaságilag kisajátítottuk, nyilvánvalóan (főleg) az, hogy a szövetkezeti szervezeteket kiterjessze az egész társadalomra, hogy a szóban forgó ország valamennyi állampolgárát egyetlen össznemzeti, vagy helyesebben összállami szövetkezet tagjává változtassa. Ha ezt a feladatot visszautasítjuk azzal, hogy a munkásszövetkezetek osztályjellegére hivatkozunk, reakciósoknak bizonyulunk, akik visszahúzódnak attól a korszaktól, amely a politikai hatalomnak a proletariátus által való kivívása után következett be, az ezelőtti korszakhoz. A munkásosztály politikai és gazdasági tevékenységében a kapitalizmus fennállása idején két törekvés nyilvánult meg. Az egyik törekvés az volt, hogy kényelmesen és elviselhetően berendezkedjék a kapitalizmusban, ami a proletariátusnak csak kicsiny felső rétege számára volt megvalósítható. A másik törekvés az volt, hogy élére álljon az egész dolgozó és kizsákmányolt tömegnek a tőke uralmának forradalmi megdöntése érdekében. Érthető, hogy amikor ez a második törekvés győzött, amikor a tőkét megdöntöttük, és amikor meg kell kezdenünk az össznépi szocialista szövetkezet építését – érthető, hogy a szövetkezeti mozgalom feladatairól és feltételeiről alkotott nézetünk gyökeresen megváltozik. Egyezségre kell lépnünk mind a burzsoá szövetkezetekkel, mind a proletár szövetkezetekkel. Nem szabad félnünk. Nevetséges volna, ha félnénk a burzsoá szövetkezetekkel való egyezségtől, mert mi most uralkodó hatalom vagyunk. Olyan egyezségre van szükségünk, amely lehetővé teszi, hogy megtaláljuk azokat a gyakorlatilag megvalósítható, alkalmas, megfelelő formákat, amelyek között biztosítható a szétforgácsolt, egymástól elszigetelten működő szövetkezetekről az egységes, össz-

népi szövetkezetre való áttérés. Mint államhatalom nem félhetünk a burzsoá szövetkezetekkel való egyezségtől, mert ezzel az egyezséggel elkerülhetetlenül magunk alá rendeljük őket. Ugyanakkor azt is meg kell értenünk, hogy új, proletár államhatalom vagyunk, hogy a munkásosztály most uralkodó osztállyá vált az államban. A munkásszövetkezeteknek ezért élére kell állniok annak a mozgalomnak, amely az egyes szövetkezeteket egységes össznépi szövetkezetbe vezeti át. A munkásosztálynak nem szabad elzárkóznia a lakosság többi részétől, hanem ellenkezőleg, vezetnie kell a lakosságnak kivétel nélkül valamennyi részét, amikor az egész lakosság az egységes, össznépi szövetkezetben való egyesülésre tér át. Hogy ehhez milyen gyakorlati, közvetlenül megvalósítható, átmeneti rendszabályok szükségesek – az más kérdés. De világosan fel kell ismernünk és szilárdan el kell döntenünk, hogy a lényeg most éppen ez a gyakorlati átmenet, hogy a proletár államhatalomnak hozzá kell fognia ehhez, ennek az átmenetnek minden reformját a tapasztalatban kell ellenőriznie és ezt az átmenetet mindenáron végre kell hajtania...

Lenin Művei. 27. köt. 197–212. old.

A SZOVJETHATALOM SORON LEVŐ FELADATAI

(Részletek)

Az Oroszországi Szovjet Köztársaság nemzetközi helyzete és a szocialista forradalom alapvető feladatai

. . . Amikor megteremtettük az állam új, szovjet típusát, amely megadta a dolgozó és elnyomott tömegeknek azt a lehetőséget, hogy a legtevékenyebben részt vegyenek az új társadalom önálló építésében, a nehéz feladatnak csak kis részét oldottuk meg. A fő nehézség gazdasági téren van: meg kell valósítani a termékek termelésének és elosztásának legszigorúbb és mindenre kiterjedő nyilvántartását és ellenőrzését, fokozni kell a munka termelékenységét, *társadalmasítani* kell a termelést a *gyakorlatban*. . .

Először fordul elő a világtörténelemben, hogy egy szocialista pártnak sikerült nagyjából befejeznie a hatalom kivívását és a kizsákmányolók elnyomását, sikerült *eljutnia közvetlenül a kormányzás* feladatához. A szocialista forradalom e legnehezebb (és leghálásabb) feladatának méltó végrehajtóivá kell válnunk. Meg kell *gondolnunk,* hogy az eredményes kormányzáshoz, azon *kívül,* hogy tudunk meggyőzni, hogy tudunk győzni a polgárháborúban, még értenünk kell a *gyakorlati szervezéshez* is. Ez a legnehezebb feladat, mert arról van szó, hogy új módon megszervezzük tíz- és tízmilliók életének legmélyebb alapjait – gazdasági alapjait. És ez a leghálásabb feladat, mert csak ennek megoldása (fő és alapvető vonásaiban való megoldása) *után* lehet majd elmondani, hogy Oroszország nemcsak szovjet köztársasággá, hanem szocialista köztársasággá is *vált*.

A mai helyzet általános jelszava

. . . Tartsd számon gondosan és lelkiismeretesen a pénzt, gazdálkodj takarékosan, ne henyélj, ne lopj, tarts szigorú fegyelmet a munkában – éppen ezek a jelszavak, amelyeket a forradalmár proletárok joggal kigúnyoltak akkor, amikor a burzsoázia mint kizsákmányoló osztály az efféle beszédekkel leplezte uralmát – éppen ezek a jelszavak

válnak most, a burzsoázia megdöntése után, a mai helyzet aktuális és fő jelszavaivá. És egyrészt e jelszavak gyakorlati megvalósítása a dolgozó *tömegek* által az *egyetlen* feltétele az imperialista háború és az imperialista rablók (Kerenszkijjel az élükön) által félholtra gyötört ország megmentésének, másrészt pedig e jelszavaknak a *Szovjethatalom* által, a *Szovjethatalom* módszereivel, és a *Szovjethatalom* törvényei alapján történő gyakorlati megvalósítása a szocializmus végleges győzelmének szükséges és *elégséges* feltétele. Éppen ezt nem tudják megérteni azok, akik megvetően vonakodnak előtérbe helyezni ilyen „elcsépelt" és „közönséges" jelszavakat...

A burzsoázia elleni harc új szakasza

A burzsoáziát már legyőztük, de nem téptük ki gyökerestől, nem semmisítettük meg, sőt még csak nem is törtük meg teljesen. Ezért a burzsoázia elleni harcnak egy új, magasabb formája kerül napirendre: át kell térnünk a kapitalisták további kisajátításának egyszerű feladatáról egy sokkal bonyolultabb és nehezebb feladatra – olyan viszonyokat kell teremtenünk, amelyek között a burzsoázia sem élni, sem újjászületni nem képes. Világos, hogy ez mérhetetlenül magasabb rendű feladat, és hogy ennek megoldása nélkül még nincs szocializmus.

Ha a nyugat-európai forradalmakat vesszük mértékül, akkor mi most körülbelül az 1793-ban és 1871-ben elért színvonalon állunk. Teljes joggal büszkék lehetünk arra, hogy felemelkedtünk erre a színvonalra és hogy egy tekintetben kétségtelenül valamivel tovább is mentünk, nevezetesen: törvénybe iktattuk és egész Oroszországban bevezettük az állam magasabb rendű *típusát* – a Szovjethatalmat. Az elért eredményekkel azonban semmi esetre sem elégedhetünk meg, mert a szocializmusra való áttérést még csak megkezdtük, de a döntő lépést *ebben* a tekintetben *még* nem tettük meg.

A döntő lépés: a termelés és a termékelosztás legszigorúbb, az egész népet átfogó nyilvántartásának és ellenőrzésének megszervezése. Márpedig azokban az üzemekben, a gazdaságnak azokban az ágaiban és részeiben, amelyeket a burzsoáziától elvettünk, *még nem* értük el a nyilvántartást és az ellenőrzést, e nélkül viszont szó sem lehet a szocializmus megteremtésének második, ugyanolyan lényeges, anyagi feltételéről, nevezetesen: a munka termelékenységének országos méretű fokozásáról.

Ezért nem lehetne a jelenlegi helyzet feladatát ezzel az egyszerű formulával meghatározni: folytatni a támadást a tőke ellen. Bár a tőkét kétségkívül még nem vertük le végleg, és a támadást feltétlenül folytatni kell a dolgozóknak ez ellen az ellensége ellen, ez a meghatározás nem volna pontos, nem volna konkrét, nem venné számításba a mai helyzet *sajátszerűségét*, annak a helyzetnek a sajátszerűségét, amelyben a *további* támadás sikere érdekében *most* „le kell állítani" a támadást.

Megvilágíthatjuk ezt, ha a tőke elleni háborúban előállott helyzetünket egy olyan győzelmes hadsereg helyzetével hasonlítjuk össze, amely elhódította az ellenség területének mondjuk a felét vagy kétharmadát és kénytelen leállítani a támadást, hogy erőt gyűjtsön, növelje hadianyagtartalékát, rendbe hozza és megerősítse közlekedési vonalait, új raktárakat építsen, új tartalékokat vonultasson fel stb. Ilyen körülmények között éppen a többi terület elfoglalása érdekében, vagyis a teljes győzelem érdekében

le kell állítani a győztes hadsereg előnyomulását. Aki nem értette meg, hogy a tőke elleni támadásnak az a „leállítása", amelyet a jelenlegi objektív helyzet ír elő számunkra, éppen ilyen természetű, az semmit sem értett meg a mai politikai helyzetből.

Magától értetődik, hogy a tőke elleni támadás „leállításáról" csak idézőjelben, vagyis képletesen lehet beszélni. Egy rendes háborúban általános paranccsal el lehet rendelni az előnyomulás beszüntetését, ténylegesen le lehet állítani az előnyomulást. A tőke elleni háborúban az előnyomulást nem lehet leállítani és szó sem lehet arról, hogy lemondjunk a tőke további kisajátításáról. Arról van szó, hogy megváltoztassuk gazdasági és politikai munkánk *súlypontját*. Eddig a kisajátítók közvetlen kisajátítását célzó rendszabályok álltak *előtérben*. Most a nyilvántartás és ellenőrzés megszervezése kerül *előtérbe* azokban a gazdaságokban, amelyekben már kisajátítottuk a kapitalistákat, és valamennyi többi gazdaságban.

Ha most az eddigi ütemben akarnánk folytatni a tőke további kisajátítását, minden bizonnyal vereséget szenvednénk, mert a proletár nyilvántartás és ellenőrzés megszervezésére irányuló munkánk nyilvánvalóan, minden gondolkozó ember számára szemmel látható módon, *elmaradt* attól a munkától, amely *közvetlenül* „a kisajátítók kisajátítására" irányul. Ha most minden erőnkből hozzálátunk a nyilvántartás és ellenőrzés megszervezésének munkájához, akkor meg tudjuk oldani ezt a feladatot, pótoljuk a mulasztást, megnyerjük a tőke elleni *egész* „hadjáratunkat".

De vajon annak az elismerése, hogy pótolni kell a mulasztást, nem egyértelmű-e annak az elismerésével, hogy valamilyen hibát követtünk el? – Semmiképpen sem. Vegyünk ismét egy katonai hasonlatot. Ha az ellenséget pusztán könnyű lovassági osztagokkal szét lehet verni és vissza lehet vetni, ezt meg is kell tenni. De ha ezt csak bizonyos határig lehet sikeresen megtenni, akkor teljesen elképzelhető, hogy ezen a határon túl szükségessé válik a nehéztüzérség felvonultatása. Ha elismerjük, hogy pótolnunk kell a mulasztást és fel kell vonultatnunk a nehéztüzérséget, ezzel még egyáltalán nem tekintjük hibának a győzelmes lovassági rohamot.

A burzsoázia lakájai gyakran szemünkre vetették, hogy „vörösgárdista" rohamot intéztünk a tőke ellen. Ez ostoba szemrehányás, valóban méltó a pénzeszsák lakájaihoz. Mert a tőke elleni „vörösgárdista" rohamot a *maga idején* a körülmények feltétlenül szükségessé tették: először is, a tőke *akkor* katonai ellenállást tanúsított Kerenszkij és Krasznov, Szavinkov és Goc (Gegecskori még most is katonai ellenállást tanúsít), Dutov és Bogajevszkij személyében. A katonai ellenállást nem lehet másképp megtörni, mint katonai eszközökkel, s a vörösgárdisták a legnemesebb és legnagyobb történelmi tettet vitték végbe, felszabadították a dolgozókat és a kizsákmányoltakat a kizsákmányolók járma alól.

Másodszor, az elnyomás módszerei helyett akkor azért sem tudtuk volna a kormányzás módszereit előtérbe állítani, mert a kormányzás művészete nem vele született tulajdonsága az embernek, hanem csak tapasztalat útján sajátítható el. Akkor ezzel a tapasztalattal még nem rendelkeztünk. Most ez a tapasztalat már megvan. Harmadszor, akkor még nem állhattak rendelkezésünkre a tudomány és technika különböző ágainak szakemberei, mert azok vagy a Bogajevszkijek soraiban harcoltak, vagy pedig még megvolt a lehetőségük arra, hogy *szabotázs útján* rendszeresen és állhatatosan passzív ellenállást fejtsenek ki. Ma pedig már letörtük a szabotázst.

A tőke elleni „vörösgárdista" roham sikeres volt, győzelmes volt, mert a tőke katonai ellenállását és szabotálásban megnyilvánuló ellenállását is letörtük.

Azt jelenti-e ez, hogy a tőke elleni „vörösgárdista" roham *mindig* helyénvaló, *minden* körülmények között helyénvaló, hogy egyéb eszközünk *nincsen* a tőke elleni harcban? Gyerekes gondolat. Könnyű lovassággal győztünk, de nehéztüzérségünk is van. Győztünk az elnyomás módszereivel, tudunk győzni a kormányzás módszereivel is. Az ellenség elleni harc módszereit tudnunk kell megváltoztatni, amikor a körülmények megváltoznak. Egy percre sem mondunk le arról, hogy a Szavinkov és Gegecskori urakat, minden más földesúri és burzsoá ellenforradalmárral egyetemben „vörösgárdista" módon nyomjuk el. De nem leszünk olyan ostobák, hogy első helyre tegyük a „vörösgárdista" módszereket olyan időben, amikor a vörösgárdista rohamok szükségességének időszaka lényegében már véget ért (és győzelmesen ért véget), és amikor az ajtón kopogtat az új időszak, amelyben a proletár államhatalomnak fel kell használnia a burzsoá szakembereket arra, hogy velük a talajt úgy felszántassa, hogy abban a talajban aztán semmiféle burzsoázia meg ne teremhessen.

Sajátos időszak, vagy helyesebben fejlődési szakasz ez, és ahhoz, hogy a tőkét véglegesen legyőzzük, értenünk kell ahhoz, hogy harcunk formáit e szakasz sajátos feltételeihez alkalmazzuk.

A tudomány, a technika, a tapasztalat különböző ágaiban jártas szakemberek vezetése nélkül lehetetlen az átmenet a szocializmusba, mert a szocializmus megköveteli, hogy tudatosan és tömegesen haladjunk előre úgy, hogy a kapitalizmushoz viszonyítva és a kapitalizmus által elért eredmények alapján magasabb munkatermelékenységet érjünk el. A szocializmusnak a *maga módján*, a saját módszereivel – mondjuk konkrétabban, *szovjet* módszerekkel – kell ezt az előrehaladást megvalósítania. A szakemberek zöme pedig elkerülhetetlenül burzsoá, éppen annak a társadalmi életnek körülményei folytán, amely szakemberekké tette őket. Ha proletariátusunk a hatalom megragadása után gyorsan megoldotta volna az egész népet felölelő nyilvántartás, ellenőrzés és szervezés feladatát – (ez a háború és Oroszország elmaradottsága következtében megvalósíthatatlan volt) –, akkor a szabotálás letörése után, az általános nyilvántartás és ellenőrzés segítségével teljesen alávetettük volna magunknak a burzsoá szakembereket is. Minthogy általában a nyilvántartás és ellenőrzés tekintetében jócskán „elkéstünk", bár a szabotázst sikerült legyőznünk, *még nem* teremtettük meg azokat a viszonyokat, amelyek a mi szolgálatunkba állítják a burzsoá szakembereket; a szabotálók zöme „szolgálatba áll", de a legjobb szervezőket és a legkiválóbb szakembereket az állam vagy régi módon, burzsoá módon (vagyis magas fizetéssel), vagy új módon, proletár módon használhatja fel (vagyis az egész népre kiterjedő nyilvántartás és az alulról való ellenőrzés olyan körülményeinek megteremtése útján, melyek elkerülhetetlenül és automatikusan alárendelnék nekünk és bevonnák a munkába a szakembereket)...

...A burzsoázia lakájai, főleg a kisebb kaliberűek, az olyanok, mint a mensevikek, a „Novaja Zsizny" hívei, a jobboldali eszerek, természetesen vihogással fogadják majd azt a beismerésünket, hogy visszafelé lépünk egyet. Nekünk azonban nem kell törődnünk ezzel a vihogással. Tanulmányoznunk kell a szocializmushoz vezető új és

fölötte nehéz út sajátosságait, s nem szabad lepleznünk hibáinkat és gyengéinket, hanem igyekeznünk kell mindazt, amit még nem csináltunk meg, idejében megcsinálni. Ha eltitkolnánk a tömegek előtt, hogy a burzsoá szakemberek rendkívül magas fizetéssel való alkalmazása eltérés a Kommün elveitől, lesüllyednénk a burzsoá hivatásos politikusok színvonalára és becsapnánk a tömegeket. Ha nyíltan megmagyarázzuk, hogyan és miért tettünk egy lépést visszafelé, majd nyilvánosan megvitatjuk, hogy milyen eszközeink vannak a mulasztás pótlására – ezzel neveljük a tömegeket és a tapasztalatok alapján a tömegekkel együtt tanuljuk a szocializmus építését. Aligha volt a történelemben egyetlen olyan győzelmes katonai hadjárat, amelynek folyamán a győztes ne követett volna el egyes hibákat, ne szenvedett volna részleges veresége-ket, ne kényszerült volna itt-ott ideiglenesen visszavonulni. Az a „hadjárat" pedig, amelyet mi indítottunk a kapitalizmus ellen, milliószor nehezebb még a legnehezebb katonai hadjáratnál is, s ostobaság és szégyen volna, ha egy ilyen részleges visszavonulás miatt elcsüggednénk.

Nézzük csak meg ezt a kérdést gyakorlati szempontból. Tegyük fel, az Oroszországi Szovjet Köztársaságnak az ország lehető leggyorsabb gazdasági fellendítése céljából a nép munkájának vezetéséhez szüksége van ezer elsőrendű tudósra és szakemberre a tudomány, a technika, a gyakorlati tapasztalatok különböző területeiről. Tegyük fel, hogy ezeknek az „elsőrendű sztároknak" – akiknek többsége persze annál jobban meg van rontva a burzsoá erkölcsöktől, minél szívesebben kiabál a munkások romlottságáról – évi 25 000 rubel fizetést kell adnunk. Tegyük fel, hogy ezt az összeget (25 millió rubelt) meg kell kétszereznünk (számításba véve, hogy a legfontosabb szervezési és technikai feladatoknak különösen sikeres és gyors végrehajtásáért jutalmat adunk), sőt, esetleg meg kell négyszereznünk (számításba véve, hogy néhányszáz igényesebb külföldi szakembert is bevonunk a munkába). Kérdezem, lehet-e azt mondani, hogy a Szovjet Köztársaság számára túlzott vagy erejét meghaladó kiadás az, ha évi ötven- vagy százmillió rubelt arra fordít, hogy a nép munkáját a tudomány és a technika legújabb vívmányai alapján átszervezzük? Világos, hogy nem. Az öntudatos munkások és parasztok túlnyomó többsége jóváhagyja ezt a kiadást, mert tudja a gyakorlati életből, hogy elmaradottságunk következtében milliárdokat veszítünk, a szervezettségnek, a nyilvántartásnak és ellenőrzésnek azt a fokát pedig, amely arra serkentené a burzsoá értelmiség „sztárjait", hogy egytől egyig önkéntesen részt vegyenek *a mi* munkánkban, *még nem* értük el...

Arra irányuló munkánk, hogy a proletariátus vezetésével megszervezzük a termelésnek és a termékelosztásnak az egész népet átfogó nyilvántartását és ellenőrzését, erősen elmaradt a kisajátítók közvetlen kisajátítása terén végzett munkánktól. A jelenlegi helyzet sajátosságainak és a Szovjethatalom e sajátosságokból folyó feladatainak megértése szempontjából ez a megállapítás alapvető jelentőségű. A burzsoázia elleni harcban a súlypont áthelyeződik ennek a nyilvántartásnak és ellenőrzésnek a megszervezésére. Csak ebből kiindulva határozhatjuk meg helyesen a gazdasági és pénzügyi politika legközelebbi feladatait a bankok államosítása, a külkereskedelem monopolizálása, a pénzforgalom állami ellenőrzése, a proletár szempontból kielégítő vagyon- és jövedelemadó bevezetése, a munkakötelezettség bevezetése terén.

A szocialista átalakítással rendkívül elmaradtunk ezeken a területeken (márpedig ezek nagyon, de nagyon lényeges területek), és éppen azért maradtunk el, mert a nyilvántartás és ellenőrzés általában nincs eléggé megszervezve. Igaz, ez az egyik legnehezebb feladat, és a háború okozta gazdasági bomlás közepette csak huzamosabb idő alatt oldható meg, de nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a burzsoázia – különösen pedig a nagyszámú kis- és parasztburzsoázia – éppen ezen a téren harcol ellenünk a legkomolyabban azzal, hogy aláássa a kiépülőben levő ellenőrzést, aláássa például a gabonamonopóliumot és hadállásokat hódít meg például a spekuláció és a spekulációs kereskedelem számára. Azt, amit már dekrétumokba foglaltunk, még korántsem valósítottuk meg eléggé, s a mai helyzetben a fő feladat éppen az, hogy minden erőfeszítésünket azon átalakítások alapjainak tényleges, gyakorlati *megvalósítására* összpontosítsuk, amelyek már törvénybe vannak iktatva (de még nem váltak valósággá).

Hogy tovább folytathassuk a bankok államosítását és hajthatatlanul haladhassunk abban az irányban, hogy a bankokat a szocializmus társadalmi számvitelének csomópontjaivá változtassuk át, mindenekelőtt és legfőképpen abban a tekintetben kell valóságos sikereket elérnünk, hogy megszaporítjuk a Népbank fiókjainak számát, növeljük a betétállományt, megkönnyítjük a közönség számára a be- és kifizetési ügyleteket, megszüntetjük a „sorbaállást", elfogjuk és *agyonlőjük* a korrupt elemeket és a szélhámosokat stb. Előbb reálisan végrehajtjuk a legegyszerűbbet, jól megszervezzük azt, ami már megvan – s csak azután készítjük elő a bonyolultabbat...

Az egész népet felölelő nyilvántartásért és ellenőrzésért folytatott harc jelentősége

Az állam, mely évszázadokon át a nép elnyomásának és kifosztásának szerve volt, örökül hagyta ránk a tömegek óriási gyűlöletét és bizalmatlanságát mindennel szemben, ami állami. Ennek leküzdése nagyon nehéz feladat s csak a Szovjethatalom képes rá, de attól is huzamos időt és rendkívüli állhatatosságot követel. A nyilvántartás és ellenőrzés kérdésében – a szocialista forradalomnak ebben a döntő kérdésében, amely rögtön a burzsoázia megdöntése után merül fel – ez az „örökség" különösen élesen mutatkozik meg. Feltétlenül bizonyos időbe telik, amíg a tömegek, melyek a földesurak és a burzsoázia megdöntése után először érzik magukat szabadoknak, megértik – nem könyvekből, hanem saját tapasztalataik, *szovjet* tapasztalataik alapján –, megértik és *megérzik*, hogy a termelés és a termékelosztás mindenre kiterjedő állami nyilvántartása és ellenőrzése nélkül a dolgozók hatalma, a dolgozók szabadsága *nem* maradhat fenn, a kapitalizmus jármába való visszatérés *elkerülhetetlen*.

A burzsoázia és különösen a kispolgárság szokásai és hagyományai szintén ellentétben állnak az *állami* ellenőrzéssel, ezeknek a szokásoknak és hagyományoknak a „szent magántulajdon", a „szent" magánvállalkozás sérthetetlensége felel meg. Most különösen világosan látjuk, mennyire helyes az a marxista tétel, hogy az anarchizmus és az anarchoszindikalizmus *burzsoá* áramlatok, hogy ezek az áramlatok milyen kibékíthetetlen ellentétben vannak a szocializmussal, a proletárdiktatúrával, a kommunizmussal. Az a harc, amely azért folyik, hogy beoltsuk a tömegekbe a *szovjet*, az állami ellenőrzés és nyilvántartás eszméjét, hogy ezt az eszmét valósággá változtassuk,

hogy a tömegek szakítsanak az átkozott múlttal, mely arra tanította őket, hogy a kenyér és a ruházat megszerzését „magánügynek", az adás-vételt pedig olyan üzletnek tekintsék, amely „csak rám tartozik", – ez a harc hatalmas, világtörténelmi jelentőségű harc, a szocialista tudatosság harca a burzsoá-anarchista ösztönösség ellen.

A munkásellenőrzést törvénybe iktattuk, de a proletariátus nagy tömegeinek életébe, sőt még tudatába is, alig-alig kezd behatolni. Arról, hogy a nyilvántartás, az ellenőrzés hiánya a termelés és a termékelosztás terén a szocializmus csíráinak pusztulását, az államkincstár fosztogatását jelenti (mert minden vagyon az államkincstáré, az államkincstár pedig – éppen ez a Szovjethatalom, a dolgozók többségének hatalma), hogy a hanyagság a nyilvántartás és az ellenőrzés terén nem más, mint közvetlen támogatás a német és orosz Kornyilovoknak, akik *csak* abban az esetben tudják megdönteni a dolgozók hatalmát, ha nem tudunk megbirkózni a nyilvántartás és ellenőrzés feladatával, és akik az egész parasztburzsoázia segítségével, a kadetok, a mensevikek, a jobboldali eszerek segítségével „lesnek" bennünket, várva a kedvező pillanatot – erről nem beszélünk eleget agitációnkban, ezen keveset gondolkoznak, erről keveset beszélnek a munkások és parasztok élenjárói. Márpedig amíg a munkásellenőrzés nem válik ténnyé, amíg az élenjáró munkások nem indítanak és nem folytatnak győzelmes és kíméletlen hadjáratot ennek az ellenőrzésnek a megszegői ellen, illetve azok ellen, akik az ellenőrzéssel nem törődnek – mindaddig a szocializmushoz vezető első lépés (a munkásellenőrzés) után nem tudjuk megtenni a második lépést, vagyis nem tudunk áttérni a termelésnek a munkások által való szabályozására.

A szocialista állam csak mint termelő és fogyasztási kommunák hálózata jöhet létre, amelyek lelkiismeretesen nyilvántartják termelésüket és fogyasztásukat, takarékoskodnak a munkával, szakadatlanul emelik a munka termelékenységét és ezáltal lehetővé teszik a munkanapnak napi hét, hat órára, sőt még kevesebbre való leszállítását. A *gabonakészletek* és a *gabonabeszerzés* (később pedig valamennyi többi nélkülözhetetlen termék) legszigorúbb, az egész népet felölelő és mindenre kiterjedő nyilvántartásának és ellenőrzésének megszervezése nélkül itt nem tudunk zöld ágra vergődni. A kapitalizmus olyan tömegszervezeteket hagyott ránk örökül, amelyek meg tudják könnyíteni az áttérést a termékelosztás tömeges nyilvántartására és ellenőrzésére – a fogyasztási szövetkezeteket. Oroszországban ezek nem olyan fejlettek, mint az előrehaladott országokban, mégis több mint tízmillió tagot ölelnek fel. A fogyasztási szövetkezetekről a napokban kiadott dekrétum rendkívül figyelemre méltó; szemléltetően mutatja a Szovjet Szocialista Köztársaság helyzetének és feladatainak sajátszerűségét a jelen pillanatban.

Ez a dekrétum egyezség a burzsoá szövetkezetekkel, valamint azokkal a munkásszövetkezetekkel, amelyek megmaradtak a burzsoá álláspontón. Az egyezség vagy kompromisszum először abban áll, hogy az említett intézmények képviselői nemcsak részt vettek a dekrétum megtárgyalásában, hanem ténylegesen szavazati jogot is kaptak, mert a dekrétumnak azokat a részeit, melyeket ezek az intézmények határozottan elleneztek, elvetettük. Másodszor, a kompromisszum lényegében abban áll, hogy a Szovjethatalom lemond a szövetkezetekbe való ingyenes belépés elvéről (az egyedüli következetesen proletár elvről), lemond továbbá arról, hogy az egyes helységek egész lakossága *egyetlen* szövetkezetben egyesüljön. Eltérve ettől az egyedül szocialista elv-

től, amely megfelel az osztályok megszüntetése feladatának, megengedtük a „munkás osztály-szövetkezetek" fennmaradását (melyeket ebben az esetben csak azért hívnak „osztály"-szövetkezeteknek, mert a burzsoázia osztályérdekeinek vetik alá magukat). Végül, ugyancsak erősen enyhítettük a Szovjethatalomnak azt a javaslatát is, hogy a burzsoáziát teljesen zárják ki a szövetkezetek igazgatóságából, s az igazgatóságban való részvétel tilalmát csak a magánkapitalista jellegű kereskedelmi és ipari vállalatok tulajdonosaira terjesztjük ki.

Ha a proletariátus a Szovjethatalom útján az egész állam méreteiben meg tudná szervezni a nyilvántartást és az ellenőrzést, vagy legalábbis ennek az ellenőrzésnek az alapjait, akkor nem volna szükség efféle kompromisszumokra. Akkor a Szovjetek közellátási osztályán keresztül, a Szovjetek mellett működő ellátási szerveken keresztül egyesítenénk a lakosságot egy egységes, proletár módon vezetett szövetkezetben burzsoá szövetkezetek közreműködése nélkül, anélkül, hogy engedményt tennénk annak a merőben burzsoá elvnek, amely arra készteti a munkásszövetkezetet, hogy maradjon meg munkásszövetkezetnek a burzsoá szövetkezet *mellett, ahelyett,* hogy teljes egészében alárendelné magának ezt a burzsoá szövetkezetet, egybeolvasztva a kettőt, *magára* vállalva az *egészz* igazgatást és *kezébe* véve a gazdagok fogyasztásának ellenőrzését.

A Szovjethatalom a burzsoá szövetkezetekkel kötött ezen egyezményével konkrétan megszabta taktikai feladatait és tevékenységének sajátos módszereit az adott fejlődési szakaszban, nevezetesen: a burzsoá elemeket irányítva, felhasználva, bizonyos engedményeket téve nekik a részletekben, megteremtjük az előfeltételeit annak az előrehaladásnak, mely lassúbb lesz, mint eredetileg gondoltuk, de egyszersmind tartósabb is lesz, komolyabban fogja biztosítani a támaszpontot és az utánpótlási vonalakat, jobban megerősíti az elfoglalt állásokat. A Szovjetek most többek között egy rendkívül világos, egyszerű, gyakorlati mértékkel mérhetik le *(és kell is hogy lemérjék)* a szocialista építés terén elért sikereiket; s ez a mérték: hány községben (kommúnában, telepen, városnegyedben stb.) és milyen mértékben közeledik a szövetkezetek fejlődése ahhoz, hogy felölelje az egész lakosságot.

A munka termelékenységének emelése

Miután a proletariátus megoldotta a hatalom kivívásának feladatát, és amilyen mértékben lényegében és fő vonásaiban megoldja a kisajátítók kisajátításának és a kisajátítók ellenállása elfojtásának feladatát, minden szocialista forradalomban szükségszerűen előtérbe nyomul a kapitalizmusnál magasabb rendű társadalmi alakulat megteremtésének alapvető feladata, vagyis: a munka termelékenységének emelése, ezzel kapcsolatban pedig (és ennek érdekében) a munkának magasabb színvonalú megszervezése. Szovjethatalmunk most éppen olyan helyzetben van, hogy a kizsákmányolókon – kezdve Kerenszkijtől egészen Kornyilovig – aratott győzelmei révén lehetősége nyílt arra, hogy közvetlenül elővegye ezt a feladatot, komolyan hozzáfogjon e feladat megoldásához. És itt rögtön kitűnik, hogy míg a központi államhatalmat néhány nap alatt meg lehet hódítani, míg a kizsákmányolók katonai (és szabotázs formájában megnyilvánuló) ellenállását még egy nagy ország különböző szegleteiben

is néhány hét alatt el lehet fojtani – a munka termelékenységének emelésével kapcsolatos feladat alapos megoldása mindenesetre (különösen egy rendkívül gyötrelmes és pusztító háború után) több évet vesz igénybe. E munka huzamos jellege itt feltétlenül az objektív körülményekkel függ össze.

A munka termelékenységének emelése mindenekelőtt megköveteli a nagyipar anyagi alapjának biztosítását: a fűtőanyag-, a vastermelés, a gépgyártás, a vegyipar fejlesztését. Az Oroszországi Szovjet Köztársaság kedvező körülmények között van annyiban, hogy – még a breszti béke után is – óriási érckészletekkel rendelkezik (az Urálban), fűtőanyagkészletei vannak Nyugat-Szibériában (kőszén), a Kaukázusban és délkeleten (ásványolaj), Közép-Oroszországban (tőzeg), az erdők, vízerők, vegyipari nyersanyagok (Kara-Bogaz) stb. óriási gazdagsága áll rendelkezésére. E természeti kincseknek a legmodernebb technikai eljárásokkal való kitermelése a termelőerők soha nem látott fejlődése számára teremti meg az alapot.

A munkatermelékenység emelésének másik feltétele, először is, a lakosság tömegeinek műveltségi és kulturális felemelkedése. Ez a felemelkedés most óriási iramban folyik, s ezt nem látják a burzsoá megszokottságtól elvakított emberek, akik képtelenek megérteni, hogy a nép „mélyén" micsoda erővel bontakozik ki most a tudás világossága és a kezdeményezés felé hajtó törekvés, hála a szovjetszervezetnek. A gazdasági felemelkedés feltétele, másodszor, a dolgozók fegyelmének, szakértelmének, a munka eredményességének, intenzitásának fokozása, a munka jobb megszervezése.

Ezen a téren különösen rosszul, sőt reménytelenül állnak nálunk a dolgok, ha hinni lehet azoknak az embereknek, akiket a burzsoáziának sikerült megfélemlítenie, vagy akik haszonlesésből szolgálják a burzsoáziát. Ezek az emberek nem értik meg, hogy nem volt és nem is lehet olyan forradalom, amelyben a régi világ hívei ne jajveszékelnének összeomlásról, anarchiáról és hasonlókról. Természetes, hogy a tömegekben, amelyek csak az imént rázták le magukról a hallatlanul vad elnyomás jármát, mélyreható és széles körű forrás és erjedés megy végbe, hogy huzamos időbe telik, amíg a tömegek kidolgozzák a munkafegyelem új alapjait, hogy a földesurak és a burzsoázia teljes legyőzése előtt ez a munka még csak meg sem kezdődhetett.

De ugyanakkor, amikor a legkisebb mértékben sem ülünk fel annak a gyakran színlelt kétségbeesésnek, amelyet a burzsoák és a burzsoá intellektuelek terjesztenek (akik kétségbeesetten védelmezik régi kiváltságaikat), semmiképpen sem szabad a nyilvánvaló rosszat takargatnunk. Ellenkezőleg, felfedjük azt és fokozottabban harcolunk ellene szovjet módszerekkel, hiszen a szocializmus győzelme elképzelhetetlen, ha a tudatos proletárfegyelem nem győzi le az ösztönös kispolgári anarchiát, a Kerenszkijek és Kornyilovok esetleges visszatérésének ezt az igazi zálogát.

Az oroszországi proletariátus legtudatosabb élcsapata már kitűzte maga elé a munkafegyelem megszilárdításának feladatát. Így például a vasmunkások szakszervezetének központi bizottságában és a Szakszervezetek Központi Tanácsában már megkezdődött a megfelelő intézkedések és rendelettervezetek kidolgozása. Ezt a munkát támogatnunk kell és teljes erőnkből elő kell mozdítanunk. Napirendre kell tűzni, a gyakorlatban kell alkalmazni és kipróbálni a teljesítménybért, alkalmazni kell sok mindent abból, ami a Taylor-rendszerben tudományos és progresszív; a

munkabért össze kell egyeztetni a gyártás végeredményével, vagy a vasúti és vízi közlekedés forgalmi eredményeivel stb., stb.

Az orosz ember a fejlettebb nemzetek munkásaihoz viszonyítva rossz munkás. És ez nem is lehetett másképpen a cári uralom alatt, amikor még éltek a jobbágyság maradványai. Megtanulni dolgozni – ezt a feladatot kell a Szovjethatalomnak teljes nagyságában a nép elé tűznie. A kapitalizmus legújabb vívmánya ezen a téren, a Taylor-rendszer – mint a kapitalizmus minden haladó megnyilvánulása – egyesíti magában a burzsoá kizsákmányolás körmönfont kegyetlenségét számos igen gazdag tudományos vívmánnyal a munkában végzett mechanikus mozdulatok elemzése, a felesleges és ügyetlen mozdulatok kiküszöbölése, a leghelyesebb munkamódszerek kidolgozása, a legjobb nyilvántartási és ellenőrzési rendszerek bevezetése stb. tekintetében. A Szovjet Köztársaságnak, ha törik, ha szakad, át kell vennie mindent, ami értékeset a tudomány és a technika ezen a területen elért. A szocializmus megvalósíthatóságát éppen az határozza meg, hogy milyen sikereket tudunk elérni a Szovjethatalomnak és a kormányzás szovjet szervezetének a kapitalizmus legújabb haladó vívmányaival való egyesítése terén. Meg kell szervezni Oroszországban a Taylor-rendszer tanulmányozását és tanítását, rendszeres kipróbálását és alkalmazását. Szükséges ezenkívül, hogy amikor a munka termelékenységének emelése irányába haladunk, számításba vegyük a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakának sajátosságait, amelyek egyrészt megkövetelik, hogy lerakjuk a verseny szocialista megszervezésének alapjait, másrészt pedig megkövetelik a kényszer alkalmazását, nehogy a proletárdiktatúra jelszavát a gyakorlatban beszennyezze a proletárhatalom kocsonyaszerű állapota.

A verseny megszervezése

A burzsoázia által a szocializmusról oly szívesen terjesztett sületlenségek közé tartozik az az állítás, hogy a szocialisták tagadják a verseny jelentőségét. Ezzel szemben a valóságban csakis a szocializmus az, amely, megszüntetve az osztályokat és következésképpen a tömegek leigázottságát, első ízben teszi szabaddá az utat a valóban tömegeket felölelő verseny számára. És éppen a szovjetszervezet, amely a polgári köztársaság formális demokráciájáról áttér a dolgozó tömegeknek az *igazgatásban* való tényleges részvételére, helyezi első ízben széles alapokra a versenyt. Politikai téren ezt sokkal könnyebb megtenni, mint gazdasági téren, de a szocializmus sikere szempontjából éppen az utóbbi a fontos.

Nézzük a verseny megszervezésének egy olyan eszközét, mint a nyilvánosság. A polgári köztársaság ezt csak formálisan biztosítja, a valóságban a sajtót alárendeli a tőkének, pikáns politikai semmiségekkel szórakoztatja a „csőcseléket", azt ellenben, ami a műhelyekben, a kereskedelmi ügyletekben, a szállításokban stb. történik, beborítja a „szent magántulajdont" óvó „üzleti titok" leplével. A Szovjethatalom megszüntette az üzleti titkot, új útra lépett, de még csaknem semmit sem tettünk annak érdekében, hogy a nyilvánosságot a gazdasági verseny céljára felhasználjuk. Az ízig-vérig hazug és aljasul rágalmazó burzsoá sajtó kíméletlen elnyomásával párhuzamosan rendszeres munkát kell folytatnunk olyan sajtó megteremtése érdekében,

amely nem politikai pikantériákkal és semmiségekkel szórakoztatja és butítja a népet, hanem éppen a mindennapi gazdasági élet kérdéseit viszi a tömegek ítélőszéke elé, és segítséget nyújt e kérdések komoly tanulmányozásához. Minden egyes gyár, minden egyes falu egy-egy termelő és fogyasztási kommuna, amelynek joga és kötelessége, hogy a maga módján alkalmazza az általános szovjet rendeleteket (a „maga módján", nem olyan értelemben, hogy megszegheti őket, hanem hogy végrehajtásukban a legkülönfélébb formákat alkalmazhatja), hogy a maga módján oldja meg a termelés nyilvántartásának és a termékek elosztásának problémáját. A kapitalizmusban ez a tőkések, földbirtokosok, kulákok „magánügye" volt. A Szovjethatalomban ez nem magánügy, hanem igen fontos állami ügy.

Mi pedig jóformán még hozzá sem kezdtünk ahhoz a hatalmas, nehéz, de annál hálásabb munkához, hogy megszervezzük a kommunák versenyét, hogy bevezessük a számadást és a nyilvánosságot a gabona, a ruha stb. termelése terén, s a száraz, élettelen, bürokratikus jelentéseket élő példákká – elrettentő vagy követendő példákká – változtassuk. A tőkés termelési módban az egyéni példa jelentősége, mondjuk valamely termelőszövetkezet példájának jelentősége, elkerülhetetlenül a legnagyobb mértékben korlátozott volt, és csak a kispolgári illúzió álmodhatott arról, hogy a kapitalizmust erényes intézmények példájával meg lehet „javítani". Miután a politikai hatalom átment a proletariátus kezébe, miután a kisajátítókat kisajátítottuk, a dolog gyökeresen megváltozik, és – mint ahogy ezt a legkiválóbb szocialisták annyiszor hangoztatták – első ízben válik lehetővé, hogy a példa erejének tömeghatása megmutatkozzék. A mintakommunáknak az elmaradt kommunák nevelőivé, tanítóivá, ösztökélőivé kell válniok és azok is lesznek. A sajtó legyen a szocialista építés fegyvere, ismertesse a mintakommunák sikereit minden részletükben, tanulmányozza sikereik forrásait, gazdálkodásuk módszereit, másrészt pedig írja „fekete táblára" azokat a kommunákat, amelyek makacsul őrzik a „kapitalizmus hagyományait", vagyis az anarchiát, a naplopást, a rendetlenséget, a spekulációt. A statisztika a kapitalista társadalomban kizárólag „hivatalos személyek" vagy szakemberek szűk körének volt a dolga – nekünk be kell vinnünk a statisztikát a tömegek közé, népszerűsítenünk kell, hogy a dolgozók előbb-utóbb maguk is megértsék és lássák, hogyan és mennyit kell dolgozniok, hogyan és mennyit pihenhetnek, hogy az egyes kommunák gazdálkodása, *üzleti eredményeinek összehasonlítása* általános érdeklődés és tanulmányozás tárgyává váljék, hogy a kiemelkedő kommunákat haladéktalanul megjutalmazzák (a munkanap bizonyos időszakon át történő megrövidítésével, béremeléssel, azzal, hogy kulturális és esztétikai javakat és értékeket nagy mennyiségben juttatunk nekik stb.).

Amikor a társadalom vezetőjeként és irányítójaként új osztály lép a történelem színpadára, ennek mindig elmaradhatatlan velejárója egyrészt az igen erős „bukdácsolás", a megrázkódtatások, a harc és vihar időszaka, másrészt az új objektív helyzetnek megfelelő új módszerek kiválasztása terén tett bizonytalan lépések, próbálkozások, tétovázások, ingadozások időszaka. A pusztuló feudális nemesség a győzelmes és őt kiszorító burzsoázián nemcsak összeesküvésekkel, felkelési és restaurációs kísérletekkel állt bosszút, hanem azzal is, hogy gúnyözönnel árasztotta el azoknak a „felkapaszkodottaknak" és „arcátlanoknak" hozzá nem értését, ügyetlenségét, hibáit,

akik kezükbe merészelték venni az állam „szent kormányrúdját" anélkül, hogy erre, mint a hercegek, bárók, nemesek, előkelők, évszázadokon át felkészültek volna – szakasztott úgy, mint ahogy ma a Kornyilovok és Kerenszkijek, a Gocok és Martovok, a burzsoá üzérkedés vagy burzsoá szkepszis hőseinek ez az egész bandája áll bosszút az oroszországi munkásosztályon a hatalom megragadásának „vakmerő" kísérletéért.

Magától értetődik, hogy nem hetek, hanem hosszú hónapok és évek kellenek ahhoz, hogy egy új társadalmi osztály, ráadásul egy eddig elnyomott, az ínség és tudatlanság által elgyötört osztály otthonosan érezze magát az új helyzetben, körülnézzen, rendes kerékvágásba zökkentse munkáját, kinevelje *saját* szervezőit. Érthető, hogy a forradalmi proletariátust vezető párt még nem rendelkezhet a nagy, az állampolgárok millióira és tízmillióira méretezett szervező intézmények tapasztalatával és gyakorlatával, hogy a régi, csaknem kizárólag agitációs gyakorlat átalakítása igen huzamos ideig tartó dolog. De nincs benne semmi lehetetlen, s ha világosan felismerjük a változtatás szükségességét, ha keményen elhatározzuk megvalósítását és kitartóan fogunk harcolni e nagy és nehéz cél megvalósításáért – akkor meg is valósítjuk. A „népben", azaz a munkások és az idegen munkaerőt ki nem zsákmányoló parasztok között rengeteg szervező tehetség van; a tőke ezrével taposta el, tette tönkre, dobta félre őket, mi viszont még nem tudjuk őket fellelni, felbátorítani, talpra állítani, kiemelni. De megtanuljuk, ha teljes forradalmi lelkesedéssel, amely nélkül győzelmes forradalom nem lehetséges, nekigyürkőzünk, hogy megtanuljuk.

A történelemben egyetlenegy mélyenszántó és hatalmas népi mozgalom sem játszódott le szennyes tajték nélkül – az új tapasztalatlan bajnokaihoz mindig törleszkedtek kalandorok és csirkefogók, kérkedők és hangoskodók, mindig volt értelmetlen nyüzsgés, zűrzavar, haszontalan kapkodás, egyes „vezérek" mindig vállalkoztak arra, hogy húsz dologba belekapjanak és egyet se vigyenek véghez. Hadd vonítsanak és ugassanak a burzsoá társadalom mopszlikutyái, Belorusszovtól Martovig, minden felesleges forgács miatt, ami a nagy, régi erdő kivágásánál elhull. Hiszen azért mopszlikutyák, hogy megugassák a proletár elefántot. Csak ugassanak. Mi megyünk a magunk útján és igyekszünk a legóvatosabban és legtürelmesebben kipróbálni és felismerni az igazi szervezőket, a józan eszű és gyakorlati érzékű embereket, az olyanokat, akikben a szocializmus iránti hűség egyesül azzal a képességgel, hogy hűhó nélkül (s a zűrzavar és hűhó ellenére) meg tudják szervezni nagyszámú ember kemény és összehangolt együttes munkáját a szovjetszervezet keretein belül. *Csakis* az ilyeneket kell tízszeres kipróbálás után, először egészen könnyű, majd egyre nehezebb feladatot bízva rájuk, a népi munka vezetőinek, az igazgatás vezetőinek felelős tisztségeibe előléptetni. Ezt még nem tanultuk meg. Megtanuljuk.

„Összehangolt szervezet" és diktatúra

A legutóbbi (moszkvai) Szovjetkongresszus határozata a jelenlegi helyzet legsürgősebb feladatául az „összehangolt szervezet" megteremtését és a fegyelem megszilárdítását tűzi ki. Ilyenfajta határozatokat most mindenki szívesen „megszavaz" és „aláír"; hogy azonban ezeknek a határozatoknak a valóra váltása kényszert követel meg

– kényszert éppen díktatúra formájában –, arra rendszerint nemigen gondolnak. Pedig a legnagyobb ostobaság és a legbalgább utópizmus volna azt feltételezni, hogy az átmenet a kapitalizmusból a szocializmusba lehetséges kényszer és diktatúra nélkül. Marx elmélete már nagyon régen és a leghatározottabban fellépett ez ellen a kispolgári demokrata és anarchista badarság ellen. És az 1917–1918-as évek Oroszországa annyira szemléltetően, kézzelfoghatóan és meggyőzően igazolja ebben a tekintetben Marx elméletét, hogy csak reménytelenül ostoba, vagy pedig az igazságnak makacsul hátat fordító emberek tévedhetnek még ebben a tekintetben. Vagy Kornyilov diktatúrája (ha Kornyilovot a burzsoá Cavaignac orosz típusának vesszük), vagy a proletariátus diktatúrája – más kivezető útról *szó sem lehet* egy olyan ország számára, amely a leggyötrelmesebb háború okozta szörnyű gazdasági bomlás közepette, rendkívül éles fordulatokkal rendkívül gyors fejlődést tett meg. Minden középmegoldás vagy a nép becsapása a burzsoázia részéről, amely nem mondhatja meg az igazat, nem mondhatja meg, hogy neki Kornyilov kell, vagypedig a kispolgári demokraták, a Csernovok, Ceretelik és Martovok bárgyúsága, akik a demokrácia egységéről, a demokrácia diktatúrájáról, általános demokratikus frontról és más ostobaságokról fecsegnek. Akit még az 1917–1918-as orosz forradalom menete sem tanított meg arra, hogy semmiféle közbenső megoldás sem lehetséges, azon már semmi sem segít.

Másrészt nem nehéz meggyőződni arról, hogy a kapitalizmusból a szocializmusba vezető minden átmenetben szükség van diktatúrára, mégpedig két fő okból, illetve két fő irányban. Először, a kapitalizmust nem lehet legyőzni és kiirtani anélkül, hogy kíméletlenül le ne törjük a kizsákmányolók ellenállását, akiket nem lehet egy csapásra megfosztani gazdagságuktól, szervezettség és tudás nyújtotta fölényüktől és akik következésképpen meglehetősen hosszú időn át elkerülhetetlenül próbálkozni fognak azzal, hogy megdöntsék a szegények gyűlölt hatalmát. Másodszor, minden nagy forradalom, s különösen a szocialista forradalom, még ha nem is folyna külső háború, elképzelhetetlen belső háború, vagyis polgárháború nélkül, amely még nagyobb rombolást jelent, mint a külső háború, s amely az ingadozás és az egyik oldalról a másik oldalra való átpártolás eseteinek ezreit és millióit jelenti, amely óriási bizonytalanságot, kiegyensúlyozatlanságot, káoszt jelent. És magától értetődik, hogy egy ilyen mélyreható átalakulás idején múlhatatlanul „megmutatkozik" a régi társadalom bomlásának valamennyi, szükségszerűen nagyszámú eleme, amelyek főleg a kispolgársággal vannak kapcsolatban (mert minden háború és minden válság mindenekelőtt ezt a réteget teszi tönkre és pusztítja). A bomlásnak ezek az elemei viszont *nem tudnak* „megmutatkozni" másképp, mint úgy, hogy nő a bűnözés, a korrupció, a spekuláció és minden effajta ocsmányság. Hogy ezzel elbánjunk, ahhoz idő és *vaskéz kell.*

Nem volt a történelem folyamán egyetlenegy olyan nagy forradalom sem, amelyben a nép ne érezte volna meg ezt ösztönszerűen és ne tanúsított volna üdvös szilárdságot, a helyszínen lőve agyon a tolvajokat. A régi forradalmaknak az volt a bajuk, hogy a tömegek forradalmi lelkesedése, amely fenntartotta bennük a feszültséget és erőt adott nekik a bomlasztó elemek kíméletlen elnyomásához, nem sokáig tartott. Társadalmi, vagyis osztály-oka annak, hogy a tömegek forradalmi lelkesedése ilyen mulandó volt, a proletariátus gyengesége volt, mert *egyesegyedül* a proletariátus képes

(ha eléggé nagyszámú, öntudatos és fegyelmezett) maga köré gyűjteni a dolgozók és kizsákmányoltak *többségét* (egyszerűbben és népszerűbben szólva: a szegények többségét), és megtartani a hatalmat eléggé hosszú ideig ahhoz, hogy ezalatt teljesen elnyomjon minden kizsákmányolót, minden bomlasztó elemet.

Minden forradalomnak ezt a történelmi tapasztalatát, ezt a világtörténelmi – gazdasági és politikai – tanulságot foglalta össze Marx, amikor megadta a rövid, szabatos, pontos és világos formulát: a proletariátus diktatúrája. S hogy az orosz forradalom helyesen fogott hozzá ennek a világtörténelmi feladatnak a megvalósításához, azt *bebizonyította* a szovjetszervezet diadalútja Oroszország valamennyi népe és nemzete között. Mert a Szovjethatalom nem más, mint a proletariátus diktatúrájának, az élenjáró osztály diktatúrájának szervezeti formája, amely osztály egy új demokratizmushoz viszi el, az állam kormányzásában való önálló részvételre mozgósítja a dolgozók és kizsákmányoltak tíz- és tízmillióit, melyek saját tapasztalataik alapján tanulják meg, hogy a proletariátus fegyelmezett és öntudatos élcsapatában legmegbízhatóbb vezérüket lássák.

A diktatúra azonban nagy szó. Nagy szavakkal pedig nem szabad dobálózni. A diktatúra: vashatalom, forradalmian bátor és gyors hatalom, amely kíméletlenül elnyomja mind a kizsákmányolókat, mind a gonosztevőket. A mi hatalmunk viszont mértéktelenül enyhe, gyakran jobban hasonlít a kocsonyához, mint a vashoz. Egy percre sem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a polgári és kispolgári erők kettős harcot folytatnak a Szovjethatalom ellen: egyrészt kívülről – a Szavinkovok, Gocok, Gegecskorik, Kornyilovok módszereivel, összeesküvésekkel és felkelésekkel s ezek mocskos „ideológiai" tükröződéseivel, a kadetok, a jobboldali eszerek és a mensevikek sajtójában megjelenő hazugság- és rágalomáradattal; másrészt pedig belülről – azzal, hogy a bomlás minden elemét, minden gyengeséget felhasználnak vesztegetésre, a fegyelmezetlenség, a züllés és a zűrzavar fokozására. Minél közelebb jutunk a burzsoázia teljes katonai elnyomásához, annál veszélyesebbé válik számunkra a kispolgári anarchia ösztönös ereje. S ez ellen az anarchia ellen nem lehet csak propagandával és agitációval, csak a verseny megszervezése útján, csak a szervezők kiválasztása útján harcolni – ezt a harcot kényszerrel is kell folytatni.

Amilyen mértékben a hatalom fő feladatává a katonai elnyomás helyett a kormányzás lesz – az elnyomás és a kényszer tipikus formája nem a helyszínen való agyonlövés, hanem a bíróság lesz. És ebben a tekintetben a forradalmi tömegek 1917. október 25-e után helyes útra léptek és bebizonyították a forradalom életképességét, amikor megkezdték saját munkás- és parasztbíróságaik megalakítását, még mielőtt a bürokratikus burzsoá bírósági apparátus feloszlatásáról bármiféle rendelet megjelent volna. A mi forradalmi és népbíróságaink azonban mérhetetlenül, hihetetlenül gyengék. Érezhető, hogy még nem szűnt meg véglegesen az a földesúri és burzsoá elnyomás idejéből fennmaradt népfelfogás, amely a bíróságot idegen, kincstári intézménynek tekintette. Nem ment át eléggé a köztudatba, hogy a bíróság olyan szerv, amely éppen a szegénységet vonja be mind egy szálig az államigazgatásba (mert a bírósági tevékenység az államigazgatás egyik funkciója), hogy a bíróság a proletariátus és a szegényparasztság *hatalmi szerve*, hogy a bíróság a *fegyelemre nevelés* eszköze. Nem ment át eléggé a köztudatba az az egyszerű és nyilvánvaló tény, hogy ha Oroszország leg-

főbb baja az éhínség és a munkanélküliség, akkor ezeket a bajokat nem lehet hajrával legyőzni, hanem csak sokoldalú, mindent felölelő, az egész népre kiterjedő szervező munkával és fegyelemmel, azért, hogy több kenyeret termelhessünk az emberek számára és több kenyeret (fűtőanyagot) juttathassunk az iparnak, hogy mindezt idejében rendeltetési helyére szállíthassuk és helyesen szétoszthassuk; – hogy ennélfogva az éhínség és munkanélküliség kínjaiban *mindenki bűnös,* aki bármely gyárban, bármely gazdaságban, bármilyen téren megszegi a munkafegyelmet; – hogy ezeket a bűnösöket tudnunk kell megtalálni, bíróság elé állítani és kíméletlenül megbüntetni. A kispolgári ösztönösség, amely ellen most a legszívósabb harcot kell folytatnunk, éppen abban mutatkozik meg, hogy nemigen látják a népgazdasági és politikai összefüggést egyfelől az éhínség és a munkanélküliség, másfelől a szervezésben és fegyelemben mutatkozó általános ziláltság között; – hogy erősek még a gyökerei a *kistulajdonosi felfogásnak:* minél több az én zsebembe, aztán – utánam a vízözön!

A vasútnál, mely talán a legszemléltetőbben testesíti meg a nagykapitalizmus által teremtett organizmus gazdasági kapcsolatait, különösen kirívóan mutatkozik meg a kispolgári ösztönös lazaságnak ez a harca a proletár szervezettség ellen. A „vasútigazgatási" elem nagy bőségben ontja a szabotálókat, a megvesztegethetőket; a proletár elem legjava a fegyelemért harcol; de mind az egyik, mind a másik elemen belül természetesen sok az ingadozó, a „gyenge", aki nem képes ellenállni a spekuláció, a vesztegetés, a személyes haszon „csábításának", aminek aztán az egész vasúti apparátus elromlása az ára, holott ennek az apparátusnak helyes munkájától függ az éhínség és a munkanélküliség legyőzése.

Jellemző az a harc, amely ezen a talajon a vasutak igazgatásáról kiadott legutóbbi rendelet körül bontakozott ki. Ez a rendelet diktátori teljhatalommal (vagy „korlátlan" teljhatalommal) ruházza fel az egyes vezetőket. A kispolgári lazaság tudatos (de nagyrészt valószínűleg öntudatlan) képviselői a testületi elvtől, a demokratizmustól, a Szovjethatalom elveitől való eltérést akartak látni abban, hogy egyes személyeket „korlátlan" (vagyis diktátori) hatalommal ruházunk fel. A baloldali eszerek körében a diktátorságról szóló rendelet ellen itt-ott éppenséggel bujtogató, azaz a rossz ösztönökhöz és a kistulajdonos „harácsolási" törekvéseihez apelláló agitáció kapott lábra. Valóban óriási jelentőségű kérdés merült fel: először is, az az elvi kérdés, hogy vajon korlátlan diktátori teljhatalommal felruházott egyes személyek kinevezése egyáltalán összeegyeztethető-e a Szovjethatalom alapelveivel; másodszor az, hogy miképpen függ össze ez az eset – ez a precedens, ha úgy tetszik – a hatalom különleges feladataival a jelenlegi konkrét helyzetben. Mind az egyik, mind a másik kérdésre igen figyelmesen kell kitérni.

Hogy egyes személyek diktatúrája a forradalmi mozgalmak történetében nagyon gyakran volt a forradalmi osztályok diktatúrájának kifejezője, hordozója, végrehajtója, erről kétségbevonhatatlan történelmi tapasztalatok tanúskodnak. A polgári demokráciával kétségtelenül összefért az egyes személyek diktatúrája. Ezen a ponton azonban a Szovjethatalom burzsoá szidalmazói és kispolgári szekértolóik mindig igen csalafinta módon járnak el: egyrészt, a Szovjethatalmat egyszerűen valami esztelen, anarchikus, vad dolognak minősítik, gondosan kerülve a mi történelmi párhuzamainkat és annak elméleti bizonyítékait, hogy a Szovjetek a demokratizmus maga-

sabb formája, sőt még annál is több: a demokratizmus *szocialista* formájának kezdete; másrészt pedig a polgári demokráciánál magasabb rendű demokratizmust követelnek tőlünk és azt mondják: a ti bolsevik (vagyis nem burzsoá, hanem *szocialista)* szovjet demokratizmustokkal a személyi diktatúra teljesen összeegyeztethetetlen.

Csapnivalóan rossz okoskodás! Ha nem vagyunk anarchisták, akkor el kell ismernünk, hogy az állam, vagyis a *kényszer* szükséges a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenethez. A kényszer formáját az adott forradalmi osztály fejlettségi foka, aztán olyan sajátos körülmények, mint például a hosszú és reakciós háború örökösége, továbbá a burzsoázia és a kispolgárság ellenállásának formái határozzák meg. Ezért egyáltalán semmi elvi ellentmondás *s i n c s* a szovjet *(azaz* szocialista) demokratizmus és egyes személyek diktátori hatalmának alkalmazása között. A proletárdiktatúra abban különbözik a burzsoá diktatúrától, hogy az előbbi a kizsákmányolt többség érdekében a kizsákmányoló kisebbség ellen irányítja csapásait, továbbá abban, hogy a proletárdiktatúrát – *a z e g y e s s z e m é l y e k e n k e r e s z t ü l i s* – nemcsak a dolgozó és kizsákmányolt tömegek gyakorolják, hanem szervezetek is, amelyek úgy vannak felépítve, hogy éppen ezeket a tömegeket ébresszék és mozgósítsák történelmi alkotó tevékenységre (a szovjetszervezetek az ilyenfajta szervezetek közé tartoznak).

Ami a második kérdést illeti, azt, hogy milyen jelentősége van az egyszemélyi diktátori hatalomnak az adott helyzet különleges feladatai szempontjából, meg kell mondani, hogy minden gépi nagyipar – vagyis a szocializmusnak éppen anyagi, termelési forrása és alapja – megköveteli a feltétlen és legszigorúbb *akarategységet,* amely az emberek százainak, ezreinek és tízezreinek együttes munkáját irányítja. Ennek a szükségessége technikailag is, gazdaságilag is, történetileg is nyilvánvaló, és mindazok, akik a szocializmuson gondolkoztak, mindig elismerték, hogy ez előfeltétele a szocializmusnak. De hogyan lehet biztosítani a legszigorúbb akarategységet? – Úgy, hogy az ezrek akaratát egy ember akaratának rendeljük alá.

Ez az alárendeltség, ha a közös munkában részt vevők ideálisan öntudatosak és fegyelmezettek, inkább a karmester lágy vezénylésére emlékeztethet. Ha nincs meg az ideális fegyelmezettség és öntudatosság – felveheti a diktátorság éles formáit. De így vagy úgy, a gépi nagyipar mintájára szervezett munka folyamatainak sikere érdekében elengedhetetlenül szükséges, hogy *ellentmondás nélkül engedelmeskedjünk* egy egységes akaratnak. A vasutak számára ez kétszeresen, háromszorosan is szükséges. És ez az átmenet az egyik politikai feladatról a másikra, amely *külsőleg* egyáltalán nem hasonlít az elsőre, ez az átmenet a jelenlegi helyzet sajátszerűsége. A forradalom csak az imént zúzta szét a legrégibb, legerősebb, legsúlyosabb béklyókat, melyek viselésére a deresfegyelem kényszerítette a tömegeket. Ez volt tegnap. Ma pedig ugyanaz a forradalom, éppen saját fejlesztése és megszilárdítása érdekében, éppen a szocializmus érdekében megköveteli, hogy a tömegek *ellentmondás nélkül engedelmeskedjenek* a munkafolyamatot vezetők *egyetlen akaratának.* Érthető, hogy ez az átmenet nem valósítható meg egy csapásra. Érthető, hogy csakis a legnagyobb lökések, megrázkódtatások, a régihez való vissza-visszatérés, a népet az új világ felé vezető proletár élcsapat energiájának óriási megfeszítése árán valósítható meg. Ezen nem gondolkoznak azok, akikre ráragad a „Novaja

Zsizny" vagy a „Vperjod", a „Gyelo Naroda" vagy a „Nas Vek" nyárspolgári hisztériája.

Nézzék meg a dolgozó és kizsákmányolt tömeg átlagos, egyszerű tagjának lelkületét és hasonlítsák össze ezt a lelkületet társadalmi életének objektív, anyagi feltételeivel. Az Októberi Forradalom előtt ez az egyszerű ember olyasmit a valóságban *nem* látott, hogy a vagyonos, kizsákmányoló osztályok ténylegesen hoztak volna valamiféle valóban komoly áldozatot, hogy bármiről lemondtak volna az ő javára. Olyat *még* nem látott, hogy megadták volna neki a sokat ígért földet és szabadságot, hogy békét teremtettek volna, hogy lemondtak volna a „nagyhatalmi" érdekekről és a titkos nagyhatalmi szerződésekről, hogy lemondtak volna a tőkéről és a profitról. Csak 1917. október 25-e *után* látta ezt meg, amikor ő maga vette el mindezt erőszakkal, s amikor ugyancsak erőszakkal kellett megvédenie azt, amit elvett a Kerenszkijektől, Gocoktól, Gegecskoriktól, Dutovoktól és Kornyilovoktól. Érthető, hogy bizonyos ideig minden figyelme, minden gondolata, minden lelkiereje csak arra irányult, hogy fellélegezzen, talpra álljon, kibontakozzék, megszerezze magának az élet legközelebbi javait, amelyeket megszerezhet és amelyeket a megdöntött kizsákmányolók nem adtak meg neki. Érthető, hogy bizonyos idő kell ahhoz, hogy a tömeg egyszerű tagja ne csak meglássa, ne csak meggyőződjék róla, de meg is érezze, hogy nem lehet a dolgokat csak úgy egyszerűen „fogni-vinni", eltulajdonítani, elemelni – hogy ez a gazdasági bomlás fokozódására, pusztulásra, a Kornyilovok visszatérésére vezet. A megfelelő fordulat az egyszerű dolgozó tömegek életfeltételeiben (s következésképpen lelkületében is) éppen csak kezdődőben van. S nekünk, a kommunisták (bolsevikok) pártjának, amely a kizsákmányoltak szabadságtörekvésének tudatos kifejezője, az a feladatunk, hogy ezt a fordulatot felismerjük, megértsük szükségességét, élére álljunk a kimerült és a kivezető utat fáradtan kereső tömegeknek, rávezessük a tömegeket a helyes útra, a munkafegyelem útjára, arra, hogy a munkafeltételek kérdését *r ő l* való gyűlésezés feladatát összhangba hozzák azzal a feladattal, hogy a munka *k ö z b e n* feltétlenül engedelmeskedjenek a szovjet vezető, a diktátor akaratának.

A burzsoák, a mensevikek, a „Novaja Zsizny" hívei, akik csak a káoszt, a kapkodást, a kistulajdonosi önzés kirobbanásait látják, nevetnek a „gyűlésezésen", még gyakrabban pedig dühösen sziszegnek miatta. De gyűlésezés nélkül az elnyomottak tömege sohasem tudna áttérni arról a fegyelemről, amelyet a kizsákmányolók kényszerítettek rá, a tudatos és önkéntes fegyelemre. A gyűlésezés – a dolgozók igazi demokráciája, kiegyenesedése, új életre ébredése, a dolgozók első lépése azon a talajon, amelyet ők maguk tisztítottak meg a férgektől (a kizsákmányolóktól, az imperialistáktól, a földesuraktól és a kapitalistáktól) és amelyet maguk akarnak a maguk módján, a maguk számára elrendezni, mégpedig saját hatalmuk, a *szovjet* hatalom, nem pedig az idegen, az úri, a burzsoá hatalom elvei alapján – s ezt éppen a gyűléseken tanulják. Éppen a dolgozóknak a kizsákmányolókon aratott októberi győzelme kellett ahhoz, egy egész történelmi szakasz folyamán kellett előbb a dolgozóknak maguknak megtárgyalniok az új életfeltételeket és az új feladatokat, hogy lehetővé váljon a biztos áttérés a munkafegyelem magasabb formáira, annak az eszmének tudatos elsajátítására, hogy szükség van a proletariátus diktatúrájára,

arra, hogy munka közben a Szovjethatalom képviselőinek egyszemélyi rendelkezéseit ellentmondás nélkül teljesítsék.

Ez az áttérés most kezdődött meg.

Sikeresen megoldottuk a forradalom első feladatát, láttuk, hogy a dolgozó tömegek hogyan teremtették meg önmagukban e siker fő feltételét: a kizsákmányolók elleni erőfeszítések egyesítését a kizsákmányolók megdöntése céljából. Az olyan szakaszoknak, mint 1905 októbere, 1917 februárja és októbere, világtörténelmi jelentőségük van.

Sikeresen megoldottuk a forradalom második feladatát: felébresztettük és talpra állítottuk a társadalomnak éppen azokat az „alsó rétegeit", amelyeket a kizsákmányolók a mélybe taszítottak, s amelyek csak 1917 október 25-e után kaptak teljes szabadságot arra, hogy megdöntsék a kizsákmányolókat, körülnézzenek és a maguk módján berendezkedjenek. Éppen a legelnyomottabb és legelesettebb, legkevésbé felkészült dolgozó tömegek gyűlésezése, átállása a bolsevikok oldalára, e tömegek szovjetszervezeteinek megteremtése országszerte – ez a forradalom második nagy szakasza.

Kezdődik a harmadik szakasz. Meg kell szilárdítani azt, amit magunk vívtunk ki, amit elrendeltünk, amit törvénybe iktattunk, megtárgyaltunk, tervbe vettünk – mindezt meg kell szilárdítani a *mindennapi munkafegyelem* szilárd formáiban. Ez a legnehezebb, de egyszersmind a leghálásabb feladat, mert csak e feladat megoldásával teremthetjük meg a szocialista rendet. Meg kell tanulnunk, hogy a dolgozó tömegek e viharos, tavaszi áradásként hömpölygő, medréből kicsapó gyűlés-demokráciáját egyesítsük a munka közben tanúsított *vasfegyelemmel,* azzal, hogy munka közben *ellentmondás nélkül engedelmeskedünk* egy személy, a szovjet vezető akaratának.

Ezt még nem tanultuk meg.

Meg fogjuk tanulni.

A burzsoá kizsákmányolás restaurációjával tegnap a Kornyilovok, Gocok, Dutovok, Gegecskorik, Bogajevszkijek fenyegettek bennünket. Őket legyőztük. Ez a restauráció, ugyanez a restauráció fenyeget ma bennünket más formában: az ösztönös kispolgári fegyelmezetlenség és anarchizmus, a kistulajdonosi „mi közöm hozzá" formájában, ennek az ösztönösségnek a proletár fegyelmezettség ellen irányuló mindennapi, apró, de nagyszámú támadásai és rohamai formájában. Ezt az ösztönös kispolgári anarchiát le kell győznünk, és le is fogjuk győzni.

A szovjetszervezet fejlesztése

...A nagy ugrások korszakának igazi érdekessége abban áll, hogy a régi rend rengeteg törmeléke, amelyek néha gyorsabban halmozódnak, mint az új rend (nem mindig azonnal látható) csírái, megköveteli tőlünk, hogy a fejlődés vonalából vagy láncolatából ki tudjuk ragadni a leglényegesebbet. Vannak történelmi pillanatok, amikor a forradalom sikere érdekében a legfontosabb az, hogy minél több törmeléket halmozzunk fel, azaz minél több régi intézményt romboljunk szét; vannak pillanatok, amikor már eleget romboltunk és a talaj törmelékektől való megtisztítása-

nak „prózai" (a kispolgári forradalmár számára „unalmas") munkája kerül sorra; vannak pillanatok, amikor mindennél fontosabb az, hogy gondosan ápoljuk a törmeléktől még rosszul megtisztított talajon az új életnek az omladékok alól kinövő csíráit.

Nem elég forradalmárnak, a szocializmus hívének vagy általában kommunistának lenni. Érteni kell ahhoz, hogy minden egyes pillanatban megtaláljuk azt a bizonyos láncszemet, amelyet minden erőnkből meg kell ragadnunk, hogy az egész láncot kezünkben tarthassuk és jól előkészíthessük az átmenetet a következő láncszemre, márpedig az események történelmi láncolatában a láncszemek sorrendje, alakja, egybekapcsolódása, egymástól való különbözősége nem olyan egyszerű és nem olyan kezdetleges, mint a közönséges, kovácskészítette láncban.

A szovjetszervezet bürokratikus kinövései elleni harcot biztosítja az, hogy a Szovjetek szilárd kapcsolatban vannak a „néppel", vagyis a dolgozókkal és kizsákmányoltakkal, hogy ez a kapcsolat hajlékony és rugalmas. A polgári parlamenteket a szegénység sohasem tekinti „saját" intézményeinek, még a világ legdemokratikusabb kapitalista köztársaságának parlamentjét sem. A Szovjetek ellenben a munkás- és paraszttömegek „saját" intézményei, nem pedig idegen intézmények...

Éppen az, hogy a Szovjetek közel állnak a dolgozó „néphez", teremti meg a küldöttvisszahívás és az alulról történő ellenőrzés különleges formáit, amelyeket most különösen nagy buzgalommal kell fejlesztenünk. Így például a legteljesebb rokonszenvre és támogatásra méltók a népművelési tanácsok – a szovjet választók és küldötteik időszakos értekezletei, amelyek a szovjet hatóságok népművelési tevékenységének megvitatása és ellenőrzése céljából gyűlnek egybe. Mi sem volna ostobább dolog, mint ha a Szovjeteket holmi megcsontosodott és elzárkózott intézményekké akarnók átváltoztatni. Minél határozottabban kell most síkraszállnunk a kíméletlenül keménykezű hatalomért, az egyes személyek diktatúrájáért *meghatározott munkafolyamatokra vonatkozóan a merőben végrehajtási jellegű* funkciók meghatározott eseteiben, annál változatosabbaknak kell lenniök az alulról jövő ellenőrzés formáinak és módjainak, hogy teljesen lehetetlenné tegyük a Szovjethatalom eltorzítását, hogy újra meg újra fáradhatatlanul irtsuk a bürokratizmus dudváját.

Befejezés

Rendkívül súlyos, nehéz és veszélyes nemzetközi helyzet; a lavírozás és visszavonulás szükségessége; a Nyugaton kínosan hosszú ideig érlelődő forradalom új kitöréseire való várakozás időszaka; az országon belül a lassú építés és kíméletlen „felrázás" időszaka, a szigorú proletár fegyelmezettség hosszas és kitartó harca a kispolgári fegyelmezetlenség és anarchia fenyegető áradata ellen – ezek röviden a szocialista forradalom mai különleges szakaszának ismertetőjelei. Ez az a láncszem az események történelmi láncolatában, amelyet most teljes erőnkből meg kell ragadnunk, hogy feladatunk magaslatán álljunk, amíg rá nem térünk a következő láncszemre, amely különös ragyogással, a nemzetközi proletárforradalom győzelmeinek ragyogásával vonz bennünket.

Próbálják meg összehasonlítani a „forradalmár" szokásos, közkeletű fogalmával azokat a jelszavakat, amelyek a mostani időszak sajátosságaiból erednek: lavírozni, visszavonulni, várni, lassan építeni, kíméletlenül felrázni, szigorúan fegyelmezni, ostorozni a fegyelmezetlenséget... Csoda-e, ha ennek hallatára egyes „forradalmárokat" nemes felháborodás fog el és „mennydörögni" kezdenek ellenünk, hogy megfeledkeztünk az Októberi Forradalom hagyományairól, hogy megalkuszunk a polgári szakemberekkel, kompromisszumokat kötünk a burzsoáziával, hogy kispolgárok, reformisták vagyunk stb., stb.?

Ezeknek a gyász-forradalmároknak az a bajuk, hogy közülük még azok sem, akiket a világ legjobb szándékai vezérelnek és akik feltétlenül hűek a szocializmus ügyéhez – még ezek sem értik meg azt a különleges és különösen „kellemetlen" állapotot, amelyen elkerülhetetlenül keresztül kellett mennie egy elmaradott, a reakciós és szerencsétlen háború által elgyötört országnak, amely jóval előbb kezdte meg a szocialista forradalmat, mint a haladottabb országok; – a nehéz átmenet nehéz pillanataiban nincs meg bennük a kellő kitartás...

1918. március–április.
Lenin Művei. 27. köt. 235., 236–267., 269–272. old.

Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság ülése

1918. április 29.

ELŐADÓI BESZÉD
A SZOVJETHATALOM SORON LEVŐ FELADATAIRÓL

(Részletek)

... Amikor a baloldali kommunistákkal április 4-én megtartottuk az első tanácskozást, amely egyebek között bebizonyította, hogy ez a távoli történelemből való sokat vitatott kérdés már a múlté, azt mondtam, hogy ha helyesen értjük meg feladatainkat, a trösztök szervezőitől kell szocializmust tanulnunk.

Ezek a szavak rettenetesen kihozták a sodrukból a baloldali kommunistákat, és egyikük – Oszinszkij elvtárs – egész cikket szentelt annak, hogy ezeket a szavakat kipellengérezze. Elmondom tulajdonképpeni érveinek lényegét. – Lám, mi nem tanítani akarjuk őket, hanem tanulni akarunk tőlük. – Mi „jobboldali" bolsevikok vagyunk – mi tanulni akarunk a trösztök szervezőitől, az igazi baloldali kommunisták ellenben tanítani akarják őket. – De mire akarják tanítani őket? Talán szocializmusra? – Ezeket a kereskedőket, ezeket a kupeceket akarják szocializmusra tanítani? Nem, ha akarják, ám foglalkozzanak vele, de mi ebben nem segítünk, ez meddő fáradság. – Ezeket a mérnököket, kereskedőket, kupeceket nekünk nincs mire tanítani. – Szocializmusra nincs miért tanítsuk őket...

... Nem, mi most tanulni fogunk tőlük, mert nem rendelkezünk elég ismerettel, mert nincsenek ilyen ismereteink. Mi ismerjük a szocializmust, de nem tudjuk, hogyan kell szervezni milliós méretekben, nincsenek ismereteink a termelés és a termékelosztás megszervezése stb. terén. A régi bolsevik vezetők erre nem tanítottak meg bennünket. A bolševik párt ezzel történelme során nem dicsekedhet. Ezt a tanfolyamot még nem jártuk ki. És mi azt mondjuk, legyen az akár a legnagyobb gazember, de ha trösztöt szervezett, ha olyan kupec, aki milliók és tízmilliók számára szervezte a termelést és az elosztást, ha tapasztalatai vannak – tanulnunk kell tőle. Ha nem tanuljuk meg ezt tőlük, a szocializmusba nem jutunk el, akkor a forradalom megreked azon a fokon, ameddig eljutott. Csak az államkapitalizmus fejlesztése, csak a nyilvántartás és ellenőrzés ügyének gondos megszervezése, csak a legszigorúbb szervezettség és munkafegyelem vezet el bennünket a szocializmushoz. Enélkül nincs szocializmus.

Felesleges arra a nevetséges feladatra vállalkoznunk, hogy megtanítsuk a trösztök szervezőit, – nincs mire tanítanunk őket. Ki kell őket sajátítanunk. Ezen nem múlik a dolog. Ebben nincs semmi nehézség. Ezt eléggé megmutattuk és bebizonyítottuk.

És amikor egyre-másra jönnek hozzám a küldöttségek, panaszkodnak, hogy leáll a gyár, én ezt mondom nekik: önök azt akarják, hogy a gyárat elkobozzuk. Rendben van, a rendeletminták készen vannak, egy perc alatt aláírjuk őket. De mondják meg nekem: önök kezükbe tudták-e venni a termelést és nyilvántartásba vették-e, mennyit termelnek, ismerik-e termelésük kapcsolatát az orosz és a nemzetközi piaccal. És ekkor kiderül, hogy ezt még nem tanulták meg, a bolsevik könyvekben pedig erről még nem írtak, s a mensevik könyvekben sem foglalkoztak ezzel.

Ez a dolog azoknál a munkásoknál áll a legjobban, akik ezt az államkapitalizmust már alkalmazzák: a bőrösöknél, textileseknél, a cukorgyári munkásoknál, mert ők a proletár józanságával ismerik termelésüket, meg akarják tartani és növelni akarják azt, – mert ebben van a legtöbb szocializmus. Ők így beszélnek: én ilyen feladattal még nem tudok megbirkózni, beültetek ide kapitalistákat, a helyek egyharmadát átengedem nekik és megtanulom tőlük. És amikor a baloldali kommunistáknál ilyen gúnyos szavakat olvasok, hogy még nem tudni, ki kit használ ki, elképeszt rövidlátásuk. Természetes, hogy ha október után, a hatalom megragadása után és az után a győzelmes hadjárat után, amelyet októbertől áprilisig az egész burzsoázia ellen folytattunk, még kételkedhetünk abban, hogy ki kit használ ki – a munkás-e a trösztszervezőket, vagy a kupec és a szélhámos a munkásokat –, akkor szedhetnénk a sátorfánkat és elkotródhatnánk, átengedve a helyet Miljukovnak és Martovnak. De nem így van. Az öntudatos munkás sem ül fel ennek, és nevetséges a kispolgárság félelme; ők tudják, hogy a szocializmus ott kezdődik, ahol a nagyobb üzemű termelés kezdődik, hogy a kupecek és a vállalkozók ezt saját tapasztalatukon tanulták meg.

És mi azt mondottuk: csak ezek az anyagi feltételek, a tízmilliókat ellátó óriásüzemek gépi nagyiparának feltételei adják a szocializmus alapját, és kispolgári, paraszti országban ezt nehéz megtanulni, de meg lehet tanulni. A forradalom polgárháború árán érkezik el, de ez annál súlyosabb, minél civilizáltabb, minél fejlettebb az állam; Németországban államkapitalizmus uralkodik, és ezért a forradalom Németországban százszor irtóbb és pusztítóbb lesz, mint egy kispolgári országban – ott is lesznek óriási nehézségek, óriási zűrzavar és kiegyensúlyozatlanság. És ezért a legcsekélyebb okot sem látom a kétségbeesésre és a csüggedésre abban, hogy az orosz forradalom először megoldotta a könnyű feladatot – a földbirtokosok és a burzsoázia elsöprését, és most lát hozzá a nehezebb, szocialista feladathoz: az egész népet felölelő nyilvántartás és ellenőrzés megszervezéséhez, – ahhoz a feladathoz, amellyel az igazi szocializmus kezdődik, ahhoz a feladathoz, amely mellett a munkások és az öntudatos dolgozók többsége áll. Igen, a munkások többsége, amely a legjobban van megszervezve, amely kijárta a szakszervezetek iskoláját: ez a többség fenntartás nélkül mellettünk áll.

És azokat a kérdéseket, amelyeket a „Vperjod"-ban író urak próbálnak most gúnnyal elintézni, az akkordbér és a Taylor-rendszer kérdését, ez a többség ezeket a kérdéseket minket megelőzve vetette fel a szakszervezeti tanácsokban, még mielőtt

a Szovjethatalom a maga Szovjetjeivel létrejött volna – ez a többség munkához látott, hogy kidolgozza a munkafegyelem szabályait. Ezek az emberek megmutatták, hogy proletár szerénységükben jobban ismerték a gyári munka körülményeit, jobban megértették a szocializmus lényegét, mint azok, akik forradalmi frázisokkal dobálóztak, a valóságban pedig tudatosan vagy öntudatlanul lesüllyedtek a kispolgárság színvonalára, amely ilyen elvet vallott: a gazdagot verjük agyon, de magamat nemigen akarom alávetni egy szervezet nyilvántartásának és ellenőrzésének; a kistulajdonosoknak ez fölösleges, ez nekik nem kell, – pedig csak ez forradalmunk szilárdságának és győzelmének záloga.

Elvtársak, nem fogok további részleteket és idézeteket hozni a „Levij Kommunyiszt"-ból, hanem röviden kimondom: ideje felemelni szavunkat, amikor emberek már olyasmit vesznek a szájukra, hogy a munkafegyelem bevezetése egy lépés visszafelé – és meg kell mondanom, hogy ezt olyan hallatlanul reakciós állításnak tartom, a forradalom olyan veszélyének tartom, hogy ha nem tudnám, hogy ezt egy befolyás nélküli csoport mondja és hogy ezt az öntudatos munkások bármely gyűlésén megcáfolják, ezt mondanám: az orosz forradalom elveszett.

A baloldali kommunisták ezt írják: „a munkafegyelem bevezetése, amikor a termelésben ismét a tőkések kezébe adják az irányítást, nem tudja lényegesen emelni a munka termelékenységét, ellenben csökkenti a proletariátus öntevékenységét, aktivitását és szervezettségét. Azzal a veszéllyel jár, hogy a munkásosztályt leigázzák..." Ez nem igaz; ha így volna, orosz forradalmunk a maga szocialista feladataiban, szocialista lényegében a csőd szélén állna. De nem igaz. A deklasszált kispolgári értelmiség nem érti meg azt, hogy a szocializmus számára a fő nehézség a munkafegyelem biztosítása; a szocialisták erről már régen írtak, a szocialisták ezen már a távoli múltban is a legtöbbet gondolkoztak, rendkívül gondosan elemezték ezt a kérdést, tudták, hogy a szocialista forradalom számára itt kezdődnek az igazi nehézségek. Eddig is volt nem egy olyan forradalom, amely kíméletlenül megdöntötte a burzsoáziát, legalább olyan erélyesen, mint mi, de amikor mi eljutottunk odáig, hogy megteremtettük a Szovjethatalmat, ezzel megmutattuk, hogy gyakorlatilag áttérünk a gazdasági felszabadulásról az önkéntes munkafegyelemre, hogy a mi hatalmunk olyan hatalom, amelynek valóban a munka hatalmának kell lennie.

Amikor azt mondják nekünk, hogy a proletárdiktatúrát csak szóban ismerjük el, a valóságban pedig frázisokat firkálunk, ez tulajdonképpen azt mutatja, hogy fogalmuk sincs a proletárdiktatúráról, mert az korántsem csak annyiból áll, hogy megdöntjük a burzsoáziát vagy megdöntjük a földbirtokosokat – ezt megcsinálta minden forradalom –, a mi proletárdiktatúránk a rend, a fegyelem, a munkatermelékenység, a nyilvántartás és az ellenőrzés, a proletár Szovjethatalom biztosítása, s ez a hatalom szilárdabb és megingathatatlanabb, mint az eddigi hatalom. Ez az, amit önök nem oldanak meg, ez az, amit nem tanultunk meg, ez kell a munkásoknak, ezért hasznos megmutatni nekik a tükröt, amelyben mindezek a fogyatékosságok jól láthatók. Szerintem hasznos feladat ez, mert minden gondolkozó, tudatos munkást és parasztot arra késztet, hogy fő erőit erre a feladatra összpontosítsa. Igen, azzal, hogy megdöntöttük a földbirtokosokat és a burzsoáziát, szabaddá tettük az utat, de nem építettük fel a szocializmus épületét. És az egyik nemzedéktől

megtisztított talajon a történelemben állandóan új nemzedékek jelennek meg, csak legyen termékeny a talaj, s termi is a burzsujokat ezerszámra. És azok, akik úgy vélekednek a tőkéseken aratott győzelemről, mint a kistulajdonosok – „ők megszedték magukat, most azonban rajtam a sor" –, azok végeredményben mind egy új burzsujnemzedék szülőapái. Amikor azt mondják nekünk, hogy a munkafegyelem bevezetése a tőkés vezetők visszaállításával kapcsolatban veszélyes a forradalomra nézve, én azt mondom: ezek az emberek forradalmunknak éppen szocialista jellegét nem értették meg, éppen azt ismételgetik, ami könnyen egyesíti őket a kispolgársággal, amely úgy fél a fegyelemtől, a szervezettől, a nyilvántartástól és az ellenőrzéstől, mint az ördög a tömjéntől.

Ők erre azt mondják: hiszen ti tőkéseket akartok vezetőkül odaállítani, a munkásvezetők közé. Igen, tőkéseket akarunk odaállítani, mert nekik olyan ismereteik vannak a szervezési gyakorlat terén, amilyen ismereteink nekünk nincsenek. Öntudatos munkás sohasem fél az ilyen vezetőtől, mert tudja, hogy a Szovjethatalom az ő hatalma, mert tudja, hogy meg akarja tanulni a szervezés gyakorlatát.

Mi a cár idején ezreket, Kerenszkij idején pedig százezreket szerveztünk meg. Ez semmi, a politikában ez nem számít. Ez előmunkálat volt, ez az előkészítő iskola volt. És amíg az élenjáró munkások nem tanulják meg, hogyan kell megszervezni a tízmilliókat, addig ők nem szocialisták és nem építői a szocialista társadalomnak, és így a szervezés szükséges ismereteit nem szerzik meg. A szervezés útja – hosszú út, és a szocialista építés feladatai kitartó, huzamos munkát és megfelelő ismereteket követelnek, ami nekünk nincs elegendő. Még a következő, fejlettebb nemzedék is aligha fog teljesen áttérni a szocializmusra.

Emlékezzenek rá, mit írtak a régi szocialisták az eljövendő szocialista forradalomról; kétséges, hogy át lehet térni a szocializmusra anélkül, hogy tanulnánk a trösztök szervezőitől, mert ők foglalkoztak ezzel a nagyüzemű termeléssel. Nekünk nem kell őket szocializmusra tanítanunk, nekünk ki kell sajátítanunk őket, meg kell törnünk szabotázsukat. Ezt a két feladatot teljesítettük. Kényszeríteni kell őket, hogy alávessék magukat a munkásellenőrzésnek. És ha baloldali kommunista kritikusaink azt vetették szemünkre, hogy mi taktikánkkal nem a kommunizmus felé vezetünk, hanem visszafelé megyünk, szemrehányásaik nevetnivalók: elfelejtik, hogy elmaradtunk a nyilvántartással és az ellenőrzéssel, mert nagyon nehéz volt megtörni ezt az ellenállást és szolgálatunkba állítani a burzsoáziát, a burzsoázia technikusait és polgári szakembereit. Pedig ismereteikre, tapasztalatukra és munkájukra szükségünk van, nélkülük a gyakorlatban nem tudjuk átvenni azt a kultúrát, amelyet a régi társadalmi viszonyok teremtettek és amely ránk maradt mint a szocializmus anyagi alapja. Ha a baloldali kommunisták ezt nem vették észre, nyilván azért nem vették észre, mert ők a való életet nem látják, jelszavaikat pedig azon az alapon költik, hogy szembeállítják az eszményi szocializmussal az államkapitalizmust. Nekünk azonban meg kell mondanunk a munkásoknak: igen, ez lépés visszafelé, de segítenünk kell magunkon, hogy megtaláljuk a megfelelő eszközt. Az eszköz pedig egy: szervezkedjetek meg egy szálig, szervezzétek meg a termelés nyilvántartását, szervezzétek meg a fogyasztás nyilvántartását és ellenőrzését, és gondoskodjatok arról, hogy ne szórjuk százmilliószám a pénzt a nyomógépből, és

egyetlen olyan százrubeles se legyen, amely helytelenül valami idegennek a kezébe kerülve, nem jut vissza az államkincstárba. Ezt nem lehet elérni semmiféle forradalmi fellángolással, a burzsoáziának semmiféle teljes szétzúzásával. Ezt csak úgy lehet elérni, ha megteremtjük az önkéntes fegyelmet, megszervezzük a munkás és paraszt munkáját, ha megvalósítjuk a nyilvántartást és az ellenőrzést. Ezzel még nem dicsekedhetünk, és ezért róttuk mi le a sarcot azzal, hogy magasabb fizetést adunk nekik, mint amennyit a tőkés szervezők fizettek önöknek. Ezt nem tanultuk meg, de meg kell tanulnunk, ez az egyetlen út a szocializmushoz, az egyetlen út – meg kell tanítani a munkásokat az óriásüzemek gyakorlati vezetésére, a nagyüzemű termelés és a nagyarányú elosztás megszervezésére.

Elvtársak, nagyon jól tudom, milyen könnyű beszélni nyilvántartásról, ellenőrzésről, fegyelemről és önfegyelemről, amikor olyan ember beszél róla, aki bizonyos társadalmi helyzetet foglal el. De milyen könnyű ennek alapján elméskedni és kijelenteni: amikor a ti pártotok nem volt hatalmon, tejjel-mézzel folyó Kánaánt ígért a munkásoknak, mikor aztán ezek az emberek hatalomra kerültek, megtörtént a megszokott pálfordulás, menten nyilvántartásról, fegyelemről, önfegyelemről, ellenőrzésről stb. kezdenek beszélni. Nagyon jól tudom, milyen hálás anyag ez Miljukov és Martov típusú publicisták számára.

Nagyon jól tudom, milyen gazdag anyag ez olyan embereknek, akiket soronként fizetnek vagy akik hatásvadászok, és készek felhasználni a legkisebb érveket is, amelyek azonban a tudatos munkások körében nemigen találnak rokonszenvre...

... Nyilvántartás és ellenőrzés – ez a legfontosabb, ami a kommunista társadalom helyes működéséhez kell. Így írtam már az Októberi Forradalom előtt*. Ismétlem, hogy ehhez a munkához nem lehetett hozzálátni addig, amíg az Alekszejeveket, Kornyilovokat, Kerenszkijeket nem nyomtuk el. A burzsoázia katonai ellenállását most már elfojtottuk. Feladatunk: valamennyi szabotálót munkába állítani a mi ellenőrzésünk alatt, a Szovjethatalom ellenőrzése alatt, megteremteni a vezetés szerveit, hogy szigorúan bevezessük a nyilvántartást és az ellenőrzést. Az ország megsínyli azt, hogy a háború után nincsenek meg a normális lét elemi feltételei. Az ellenünk törő ellenség csak azért félelmetes számunkra, mert nem birkóztunk meg a nyilvántartással és az ellenőrzéssel...

...És a május elsejei jelszavak között, az időszerű feladatok szempontjából, tudja értékelni a Központi Bizottságnak azt a jelszavát, amely így hangzik: „legyőztük a tőkét, le fogjuk győzni saját szervezetlenségünket is." És csak ekkor vívjuk majd ki a szocializmus teljes győzelmét!

Lenin Művei. 27. köt. 292., 293–299., 302., 303. old.

* Lásd ebben a kötetben, 14. old. – *Szerk.*

HAT TÉZIS
A SZOVJETHATALOM SORON LEVŐ FELADATAIRÓL

(Részlet)

... 2. A belpolitika terén az Összoroszországi Szovjetkongresszus 1918. március 15-i határozata értelmében jelenleg a szervezési feladat kerül napirendre. Éppen ez a feladat – nevezetesen a termelés és a termékelosztás új és magasabb fokú megszervezése a társadalmasított nagyüzemű gépi termelés (munka) alapján – ez a feladat az Oroszországban 1917. október 25-én megkezdett szocialista forradalom fő tartalma és e forradalom teljes győzelmének fő feltétele.

3. Tisztán politikai szempontból a helyzet lényege az, hogy az a feladat, hogy a dolgozó Oroszországot meggyőzzük a szocialista forradalom programjának helyességéről, és az a feladat, hogy Oroszországot a kizsákmányolóktól elhódítsuk a dolgozók számára, nagyjából elvégzettnek tekinthető, és a napirendre az a legfőbb feladat kerül, hogy kormányozzuk Oroszországot. A helyes kormányzás megszervezése, a Szovjethatalom által kiadott rendeletek szigorú végrehajtásának megszervezése – ez a Szovjetek legsürgősebb feladata, ez a szovjet államtípus teljes győzelmének előfeltétele, mert ezt a típust nem elég formálisan, rendeletileg életbe léptetni, nem elegendő kihirdetni és bevezetni az ország minden szegletében, hanem még működésbe is kell hoznunk a gyakorlatban és ellenőriznünk kell a kormányzás rendszeres, mindennapi munkájában.

4. A szocializmus gazdasági építésének területén a helyzet lényege az, hogy az a munkánk, amelyet a termelés és a termékelosztás egész népre kiterjedő és mindent felölelő nyilvántartásának és ellenőrzésének megszervezése és a termelés proletár szabályozásának bevezetése terén végeztünk, erősen elmaradt a kisajátítók – a földbirtokosok és a tőkések – közvetlen kisajátításának munkájától. Ez alapvető tény, amely megszabja feladatainkat.

Ebből következik, hogy egyrészt a burzsoázia elleni harc új szakaszba lép, mégpedig: a súlypont a nyilvántartás és ellenőrzés megszervezésére helyeződik. Csak így rögzíthetők az október óta a tőke elleni harc során elért gazdasági vívmányok és az egyes népgazdasági ágak államosításával kapcsolatos rendszabályok, csak így készíthetjük elő a burzsoázia elleni harc sikeres betetőzését, azaz a szocializmus teljes megszilárdítását.

Másrészt a fenti alapvető tényből következik annak a magyarázata, hogy miért kellett a Szovjethatalomnak bizonyos esetekben visszafelé lépnie egyet vagy kompromisszumot kötnie burzsoá tendenciákkal. Ilyen visszafelé tett lépés és a Párizsi Kommün elveitől való eltérés volt például az, hogy egész sereg burzsoá szakember számára magas illetményeket vezettünk be. Ilyen kompromisszum volt a burzsoá szövetkezetekkel való megegyezés azokra a lépésekre és rendszabályokra vonatkozólag, amelyek az egész lakosságnak a szövetkezetekbe való fokozatos bevonását célozták. Amíg a proletárhatalom nem teszi teljesen hatékonnyá az egész népet átfogó ellenőrzést és nyilvántartást, addig az ilyenfajta kompromisszumok szükségszerűek, s feladatunk az, hogy – a legkevésbé sem hallgatva el a nép előtt az ilyenfajta kompromisszumok hátrányait – erőfeszítéseinket a nyilvántartás és ellenőrzés megjavítására irányítsuk, mert a nyilvántartás és az ellenőrzés az egyetlen eszköze és módja minden hasonló kompromisszum teljes kiküszöbölésének. A jelen pillanatban az effajta kompromisszumok szükségesek, mint a lassúbb, de egyben biztosabb előrehaladásnak egyetlen biztosítéka (mivel a nyilvántartással és az ellenőrzéssel késedelmeskedtünk). Ha majd a termelés és a termékelosztás nyilvántartása és ellenőrzése teljesen megvalósul, ilyen kompromisszumokra nem lesz többé szükség.

5. Elsősorban a munkafegyelem megszilárdítására és a munka termelékenységének emelésére irányuló rendszabályok kerülnek napirendre. Azokat a lépéseket, amelyeket ebben az irányban különösen a szakszervezetek már megtettek, minden erőnkből támogatnunk, erősítenünk és fokoznunk kell. Ide tartozik például a teljesítménybér bevezetése és sok mindennek alkalmazása abból, ami a Taylor-rendszerben tudományos és haladó, a bérek összeegyeztetése a gyár munkájának végeredményeivel, illetve a vasúti és vízi közlekedés forgalmi eredményeivel stb. Ugyancsak ide tartozik az egyes termelő- és fogyasztási kommúnák közötti verseny megszervezése, a szervezők kiválogatása stb.

6. A proletárdiktatúra a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet idején feltétlen szükségszerűség, s ezt az igazságot forradalmunkban a gyakorlat teljesen igazolta. De a diktatúra olyan forradalmi hatalmat tételez fel, amely valóban keménykezű és kíméletlen mind a kizsákmányolók, mind a gonosztevők elnyomásában, a mi hatalmunk pedig túlságosan engedékeny. Az, hogy a munka közben engedelmeskedjenek, mégpedig feltétlenül engedelmeskedjenek a választott vagy a szovjetintézmények által kinevezett, diktátori teljhatalommal felruházott (mint ahogy ezt például a vasúti rendelet megköveteli) szovjet vezetők, diktátorok egyéni rendelkezéseinek, még koránt sincs megfelelően biztosítva. Itt a kispolgári ösztönösség, a proletár fegyelmezettségnek és a szocializmusnak gyökeresen ellentmondó kistulajdonosi szokások, törekvések és hangulatok éreztetik befolyásukat. A proletariátus minden tudatos elemének harcolnia kell ez ellen a kispolgári ösztönösség ellen, amely nemcsak közvetlenül fejeződik ki (abban, hogy a burzsoázia és uszályhordozói, a mensevikek, a jobboldali eszerek stb. támogatnak a proletárhatalommal szemben tanúsított minden ellenállást), hanem közvetve is (abban a történelmi ingadozásban, amelyet a fő politikai kérdésekben tanúsít mind a baloldali eszerek kispolgári pártja, mind az a pártunkban fellelhető „baloldali kommunista" áram-

lat, amely a kispolgári forradalmiság módszereire vetemedik, a baloldali eszereket utánozza).

Vasfegyelem és következetesen érvényesített proletárdiktatúra a kispolgári ingadozások ellen – ez a jelen pillanat általános és összesített jelszava.

1918. április 30 és május 3 között.
Lenin Művei. 27. köt. 313–316. old.

A GAZDASÁGI POLITIKA ÉS KÜLÖNÖSEN A BANKPOLITIKA ALAPTÉTELEI

I. Az ipar és a csere államosításának végigvitele.
II. A bankok államosítása és fokozatos áttérés a szocializmusra.
III. A lakosság kényszeregyesítése fogyasztási közösségekben.
[+ Árucsere]
IV. A termelés és a termékelosztás nyilvántartása és ellenőrzése.
V. Munkafegyelem.
[+ Adópolitika]

Központosítás

Rendszabályok, amelyekkel áttérünk a kötelező folyószámlavezetésre vagy arra, hogy a pénzt kötelező legyen bankban tartani.

A lakosság kényszeregyesítése fogyasztási közösségekben és rendszabályok az erre való áttérés érdekében.

Szerződés a szövetkezeti vezetőkkel, amely biztosítja, hogy apparátusuk fokozatosan áttér az egész lakosság fogyasztási közösségekben való egyesítésére, e szerződés feltételei.

Felülről kezdeményezett munkakötelezettség.

Feltétlenül szükségesek és halaszthatatlanok a legkíméletlenebb rendszabályok a káosz, a zűrzavar és a naplopás ellen, a legerélyesebb és drákói rendszabályok a munkások és a parasztok fegyelmének és önfegyelmének megszilárdítására.

Az Állami Ellenőrzés átalakítása reális ellenőrzéssé abból a célból, hogy repülő ellenőrző brigádokat alakítsunk a gazdasági élet minden területén.

A Szovjethatalommal együttműködni óhajtó burzsoá értelmiségiek és szabotőrök munkába való bevonásának gyakorlati feltételei.

Ipari bíróságok a termelés, a termékkészletek és a munkatermelékenység nyilvántartására.

(Haladéktalanul és feltétlenül.)

1. Az ipar államosításának végigvitele.
2. Fokozatos áttérés az egész lakosságnak fogyasztási közösségekben való egyesítésére és termékcsere.
3. Bankpolitika.
4. Munkafegyelem és egyebek.
5. Adópolitika (pénzügyek).

1. Valamennyi gyár, vasút, termelési és forgalmi eszköz államosításának végigvitele. Feltétlen és kíméletlen harc az államosított üzemekkel szemben alkalmazott szindikalista és anarchista módszerek ellen. A gazdasági élet központosításának szigorú végrehajtása országos méretekben. Előzetes terveknek és költségvetéseknek, heti jelentéseknek és a munkatermelékenység tényleges emelésének hajthatatlan követelése. Az államosított iparágakat vezető apparátus megteremtése és gyakorlati kipróbálása.

1918. április.
Lenin Művei. 27. köt. 317–318. old.

A TUDOMÁNYOS-TECHNIKAI MUNKÁK TERVÉNEK VÁZLATA

A Tudományos Akadémiának, amely megkezdte Oroszország természeti termelőerőinek rendszeres tanulmányozását és felkutatását, a Legfőbb Népgazdasági Tanács haladéktalanul adjon megbízást arra, hogy

szakemberekből alakítson több bizottságot az ipar újjászervezését és Oroszország gazdasági fellendítését célzó terv mielőbbi összeállítása érdekében.

Ennek a tervnek a következőket kell tartalmaznia:

Oroszország iparát ésszerűen kell *elhelyezni* a nyersanyag közelsége szempontjából és abból a szempontból, hogy minél kevesebb munka vesszen kárba a nyersanyag-megmunkálásról a félkészgyártmányok megmunkálásának valamennyi későbbi, egészen a készáru elkészítéséig terjedő, szakaszára való áttérés során.

A termelést a legnagyobb üzemű modern ipar és különösen a trösztök szempontjából ésszerűen össze kell vonni és összpontosítani néhány óriásüzemben.

A jelenlegi Oroszországi Szovjet Köztársaság számára (Ukrajna és a németek által megszállt területek nélkül) a legnagyobb mértékben biztosítani kell annak lehetőségét, hogy *önállóan* elláthassa magát *valamennyi* fontosabb nyersanyagfajtával és iparággal.

Különös figyelmet kell fordítani az ipar és a közlekedés villamosítására és a villamosságnak a földművelésben való alkalmazására. A nem elsőrendű fűtőanyagokat (tőzeget, rossz minőségű szenet) fel kell használni villamos energia termelésére a legkisebb kitermelési és szállítási költségekkel.

A vízerőt és a szélmotorokat fel kell használni általában és különösen a földművelésben.

1918. április.
Lenin Művei. 27. köt. 319–320. old.

* Minden erőnkből meg kell gyorsítanunk ezeknek az anyagoknak a *kiadását*, értesíteni kell erről mind a Közoktatásügyi Népbiztosságot, mind a nyomdászok szakszervezetét, mind a Munkaügyi Népbiztosságot.

A „BALOLDALI" GYEREKESSÉGRŐL ÉS A KISPOLGÁRIASSÁGRÓL

(Részletek)

...A szocializmus elképzelhetetlen a modern tudomány legújabb vívmányai szerint felépített nagykapitalista technika nélkül, olyan tervszerű állami szervezet nélkül, amely az emberek tízmillióit kötelezi arra, hogy a legszigorúbban betartsanak egy egységes szabályt a termelés és a termékelosztás terén. Mi, marxisták, állandóan hangoztattuk ezt, és azokra az emberekre, akik *még ezt sem* értették meg (vagyis az anarchistákra és a baloldali eszerek nagyobbik felére) még két másodpercet sem érdemes fecsérelni...

...Marx nem kötötte magát és a szocialista forradalom jövendő vezetőit – a fordulat bizonyos formáihoz, útjaihoz és módjaihoz, mert nagyon jól tudta, milyen rengeteg új probléma fog akkor felmerülni, hogy mennyire megváltozik a fordulat folyamán az egész helyzet, milyen *gyakran* és milyen *erősen* változik a helyzet a fordulat folyamán...

A hatalmat most már megragadtuk, megtartottuk, meg is szilárdult *egy* pártnak, a proletariátus pártjának kezében, még a „megbízhatatlan útitársak" nélkül is. Aki megalkuvásról beszél ma, amikor nincs és nem is lehet szó a *hatalom* megosztásáról, a burzsoázia elleni proletárdiktatúráról való lemondásról, az egyszerűen bemagolt, de meg nem értett szavakat szajkóz. Aki „megalkuvásnak" nevezi azt, hogy – amikor már olyan helyzetbe jutottunk, hogy kormányozhatjuk és kell is kormányoznunk az országot – igyekszünk pénzt nem kímélve megnyerni magunknak, a kistulajdonosi bomlás ellen szolgálatunkba fogadni a kapitalizmus által megtanított elemek közül a legműveltebbeket, az nyilván teljesen képtelen gondolkozni a szocializmus építésének gazdasági feladatain...

„Amikor a termelésben ismét a tőkések kezébe adják az irányítást", – ilyen szavakkal akarnak „védekezni" a „baloldali kommunisták". Csapnivalóan rossz védekezés ez, mert először is, az „irányítást" a Szovjethatalom adja a tőkések kezébe,

mégpedig olyan körülmények között, amikor vannak munkásbiztosok vagy munkásbizottságok, amelyek figyelemmel kísérik a vezető minden lépését, amelyek tanulnak a vezető vezetési tapasztalataiból, amelyek nemcsak megfellebbezhetik a vezető rendelkezéseit, hanem le is válthatják a Szovjethatalom szervein keresztül. Másodszor, az „irányítást" végrehajtó funkciók elvégzése céljából bízzuk a tőkésekre, a munka idejére, amelynek a feltételeit éppen a Szovjethatalom szabja meg, szünteti meg vagy vizsgálja felül. Harmadszor, a Szovjethatalom nem mint tőkésekre, hanem mint műszaki szakemberekre vagy szervezőkre bízza az „irányítást" a tőkésekre, magas fizetés ellenében. És a munkások nagyon jól tudják, hogy a valóban nagy és óriás üzemek szervezői, a trösztök vagy más intézmények szervezői kilencvenkilenc százalékban a tőkésosztályhoz tartoznak, éppúgy mint az elsőosztályú műszaki szakemberek is – de nekünk, a proletárpártnak, éppen őket kell megtennünk a munkafolyamat és a termelési szervezet „vezetőivé", mert *nincsenek* más olyan embereink, akik gyakorlatból, tapasztalatból ismerik ezt a dolgot. Mert a munkások, akik már nem gyerekek, s ezért nem veheti le őket a lábukról a „baloldali" frázis vagy a kispolgári fegyelmezetlenség, éppen a trösztök kapitalista irányításán keresztül, a nagyüzemű gépi termelésen keresztül, az évi többmilliós forgalmat felmutató üzemeken keresztül haladnak a szocializmus felé – csakis ilyen termelésen és ilyen üzemeken keresztül vezet ez az út. A munkások – nem kispolgárok. Ők nem félnek a legnagyobb üzemű „államkapitalizmustól" sem, becsülik azt mint saját *proletár* fegyverüket, amelyet az *ő* hatalmuk, a *Szovjethatalom* használ fel a kistulajdonosi bomlás és rothadás ellen.

Ezt csak deklasszált és ezért keresztül-kasul kispolgári intellektuelek nem értik meg, akiknek tipikus példánya a „baloldali kommunisták" csoportjában és folyóiratában Oszinszkij, aki így ír:

„... Az üzem szervezésében és vezetésében az egész kezdeményezés a »trösztök szervezőinek« kezében lesz: hiszen mi nem *tanítani* akarjuk őket, nem egyszerű dolgozókká akarjuk tenni őket, hanem *tanulni* akarunk tőlük" („Kommunyiszt", 1. sz., 14. old., 2. hasáb).

Ebben a frázisban az erőltetett gúny éle e szavaim ellen irányul: „tanulnunk kell szocializmust a trösztök szervezőitől."

Oszinszkij szemében ez nevetséges. Ő „egyszerű dolgozókká" akarja változtatni a trösztök szervezőit. Ha ezt olyan korú ember írta volna, akiről a költő ezt mondta: „Tizenöt éves csak, vajh nem több-e annál?"...* – akkor nem volna min csodálkozni. De kissé furcsa ilyen szavakat hallani egy marxistától, aki azt tanulta, hogy a szocializmus lehetetlen a nagykapitalizmus által elért technikai és kulturális vívmányok felhasználása nélkül. A marxizmusból itt nem maradt semmi.

Nem. Csak azok érdemesek arra, hogy kommunistáknak nevezzék magukat, akik belátják, hogy a szocializmust *nem lehet* megteremteni vagy bevezetni, *ha nem tanulunk* a trösztök szervezőitől. Mert a szocializmus nem agyszülemény, a szocializmus azt jelenti, hogy a proletár élcsapat, amely kivívta a hatalmat, magáévá teszi és alkalmazza azt, amit a trösztök teremtettek. Mi, a proletariátus pártja, *nem tud-*

* Idézet Puskin egyik epigrammájából. – *Szerk.*

juk, honnan tanulhatnánk meg, hogyan szervezzük meg a trösztök mintájára, a trösztökhöz hasonlóan a nagyüzemű termelést, – *nem tudjuk, honnan* tanuljuk meg ezt, hacsak nem tanuljuk meg a kapitalizmus elsőrangú szakembereitől.

Tanítanunk nincs mire őket, hacsak nem tűzünk ki magunk elé olyan gyermeteg célt, hogy a burzsoá intellektueleket szocializmusra „tanítjuk": őket nem tanítani, hanem kisajátítani kell (amit Oroszországban eléggé „erélyesen" végre is hajtunk), szabotázsukat *meg kell törni*, mint réteget vagy csoportot *alá kell rendelni* őket a Szovjethatalomnak. Viszont nekünk – ha nem gyermekded és gyermekfelfogású kommunisták vagyunk –, nekünk tanulnunk kell tőlük, és van mit tanulnunk, mert a proletariátus pártjának, a proletariátus élcsapatának *nincsenek tapasztalatai* a tízmilliókat ellátó óriásüzemek megszervezésével kapcsolatos önálló munka terén.

És Oroszország legkiválóbb munkásai megértették ezt. Hozzákezdtek ahhoz, hogy tanuljanak a tőkés szervezőktől, a vezető mérnököktől, a műszaki szakemberektől. Eltökélten és óvatosan a könnyebb végén kezdték, s fokozatosan térnek át a nehezebbjére. Ha a kohászatban és a gépgyártásban lassabban megy ez a folyamat, ez azért van így, mert az nehezebb. A textilesek, a dohánygyári, bőrgyári munkások pedig nem félnek – mint ahogy a deklasszált kispolgári intellektuelek félnek – az „államkapitalizmustól", nem félnek „tanulni a trösztök szervezőitől". Ezek a munkások a központi vezető intézményekben, mint amilyen a „bőripari központ" vagy a „textilipari központ", ott ülnek a tőkések mellett, *tanulnak tőlük*, szervezik a trösztöket, szervezik az „államkapitalizmust", amely a Szovjethatalom fennállása mellett a szocializmus előcsarnoka, a szocializmus szilárd győzelmének feltétele.

Oroszország élenjáró munkásainak ez a munkája, a munkafegyelem bevezetésére irányuló munkájukkal egyetemben, megkezdődött és folyamatban van, nem lármával, nem fáklyásmenettel, nem nagy hűhóval, ahogy egyes „baloldaliak" szeretnék, hanem rendkívül óvatosan és fokozatosan, a gyakorlat tanulságainak figyelembevételével. Ez a nehéz munka, a nagyüzemi termelés szervezése gyakorlati *tanulásának* munkája a záloga annak, hogy helyes úton járunk, záloga annak, hogy Oroszország öntudatos munkásai harcolnak a kistulajdonosi bomlás és rothadás ellen, a kispolgári fegyelmezetlenség ellen*, ez a kommunizmus győzelmének záloga...

1918. május 5.
Lenin Művei. 27. köt. 340., 344., 348., 350–353. old.

* Fölöttébb jellemző, hogy a tézisek szerzőinél egy árva szót sem találunk arról, hogy mi a proletariátus *diktatúrájának* jelentősége az élet *gazdasági* terén. Ők csupán „szervezettségről" stb. beszélnek. De ezt elismeri a kispolgár is, aki éppen attól idegenkedik, hogy a munkások *diktatúrát* gyakoroljanak a gazdasági viszonyok terén. Proletárforradalmár sohasem tudna „megfeledkezni" ilyen helyzetben a kapitalizmus gazdasági alapjai ellen irányuló proletárforradalomnak erről a „lényegéről".

ELŐADÓI BESZÉD A SZOVJETEK PÉNZÜGYI OSZTÁLYAI KÉPVISELŐINEK ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN, 1918. MÁJUS 18-ÁN

(Részlet)

Pénzügyi központosítás

Pénzügyi központosításra van szükségünk, koncentrálnunk kell erőinket; ezeknek az elveknek az érvényesítése nélkül nem valósíthatjuk meg azokat a gazdasági reformokat, amelyek biztosítják, hogy minden állampolgárnak meglesz a betevő falatja és a lehetősége kulturális szükségleteinek kielégítésére.

A központosítás szükségességét a néptömegek ma már kezdik felismerni; ha ez a fordulat lassú, annál mélyebb és szélesebb lesz majd; ha decentralizációs törekvések figyelhetők meg – ez az átmeneti idő betegsége, a növekedés betegsége; ez a betegség teljesen természetszerű, mivel a cári és burzsoá centralizmus gyűlöletet és undort ébresztett a néptömegekben mindenfajta központi hatalommal szemben.

Szerintem a centralizmus a dolgozó tömegek bizonyosfokú biztosításának minimuma. Én híve vagyok a helyi szovjet szervezetek legszélesebb körű autonómiájának, de ugyanakkor azt hiszem, ahhoz, hogy az ország tudatos átalakítása érdekében végzett munkánk termékeny legyen, egységes, szigorúan meghatározott pénzügyi politikára van szükség és arra, hogy a legfelső intézményektől a legalsóbbakig szigorúan végrehajtsák a rendeleteket.

Mi önöktől várjuk az ország pénzügyi központosítására vonatkozó rendeletet...

Lenin Művei. 27. köt. 387. old.

AZ ÉHINSÉGRŐL

(Levél a petrográdi munkásokhoz)

(Részlet)

...Az egész államra kiterjedő hosszadalmas és szívós szervező munka hősiessége mérhetetlenül nehezebb és éppen azért mérhetetlenül magasabbrendű is, mint a felkelések hősiessége. De a munkáspártoknak és a munkásosztálynak mindig abban volt az erejük, hogy bátran, egyenesen, nyíltan szembenéznek a veszéllyel, nem félnek elismerni a veszélyt, józanul mérlegelik, milyen erők állnak az „ő" táborukban és milyenek az „idegen" táborban, a kizsákmányolók táborában. A forradalom halad előre, fejlődik és növekszik. Nőnek az előttünk álló feladatok is. Terjed és mélyül a harc. A gabona és a fűtőanyag helyes elosztása, fokozottabb termelése, legszigorúbb nyilvántartása és ellenőrzése a *munkásság részéről* és az egész államra kiterjedően, ez – a szocializmus igazi és legfőbb előcsarnoka. Ez már nem „általános forradalmi", hanem éppen *kommunista* feladat, éppen olyan feladat, amelynek teljesítése során a dolgozóknak és a falusi szegényeknek döntő csatát kell vívniok a kapitalizmus ellen.

Érdemes minden erőnket erre a harcra áldoznunk: nagyok a harc nehézségei, de nagy az az ügy is, az elnyomás és kizsákmányolás megszüntetésének ügye, amelyért küzdünk...

1918. május 22.
Lenin Művei. 27. köt. 399–400. old.

BESZÉD A NÉPGAZDASÁGI TANÁCSOK I. KONGRESSZUSÁN, 1918. MÁJUS 26-ÁN

Elvtársak, engedjék meg, hogy mindenekelőtt a Népbiztosok Tanácsa nevében üdvözöljem a népgazdasági tanácsok kongresszusát.

Elvtársak! A Legfőbb Népgazdasági Tanácsra hárul most az egyik legnehezebb és leghálásabb feladat. Teljesen kétségtelen, hogy amilyen mértékben tért hódítanak az Októberi Forradalom vívmányai, minél mélyebbre hatol az az átalakulás, amelyet megkezdett, minél szilárdabban rakjuk le a szocialista forradalom vívmányainak alapjait, és minél inkább megszilárdul a szocialista rend, annál több és nagyobb lesz a népgazdasági tanácsok feladata. Valamennyi állami intézmény közül egyedül ők fogják megtartani szilárd helyüket, amely annál szilárdabb lesz, minél közelebb leszünk a szocialista rend megteremtéséhez, minél kevesebb szükség lesz tisztán közigazgatási apparátusra, olyan apparátusra, mely tulajdonképpen csak közigazgatással foglalkozik. Amikor majd véglegesen megtörjük a kizsákmányolók ellenállását, amikor a dolgozók majd megtanulják, hogyan kell megszervezni a szocialista termelést, ennek az apparátusnak, amely a szó tulajdonképpeni, szoros, szűk értelmében a kormányzás apparátusa, a régi állam apparátusának el kell pusztulnia, ellenben az olyan típusú apparátusnak, amilyen a Legfőbb Népgazdasági Tanács, növekednie, fejlődnie, erősödnie kell, teljes egészében átfogva a szervezett társadalom legfőbb tevékenységét.

Ezért, elvtársak, amikor elnézem a Legfőbb Népgazdasági Tanács és a helyi tanácsok tapasztalatait, amelyeknek a tevékenységével az szorosan és elválaszthatatlanul összefügg, akkor annak ellenére, hogy sok a megkezdett, befejezetlen és még meg nem szervezett munka, mégis azt hiszem, a legcsekélyebb okunk sincs arra, hogy bármiféle borúlátó következtetéseket vonjunk le. Mert hiszen az a feladat, amelyet a Legfőbb Népgazdasági Tanács maga elé tűz, és az a feladat, amelyet valamennyi területi és helyi tanács maga elé tűz, oly hatalmas, mindent átölelő feladat, hogy az égvilágon semmi aggasztó nincs abban, amit mindannyian látunk. Azt a közmondást, hogy „hétszer mérd meg, mielőtt egyszer levágod" – nagyon sok esetben, a mi szempontunkból persze talán túlságosan is sok esetben – nem tartották be. Szocialista elvek

alapján a gazdaságot szervezni sajnos nem olyan egyszerű, mint e közmondás szerint cselekedni.

Amikor egy új osztály vesz át minden hatalmat, ezúttal nemcsak a politikai, sőt, főleg nem a politikai, hanem a gazdasági hatalmat, vagyis a mindennapi emberi élet legmélyebb alapjait érintő hatalmat – mégpedig egy olyan osztály, amely az emberiség történetében először magával vonja a lakosság óriási többségét, a dolgozók és kizsákmányoltak egész tömegét –, a mi feladataink bonyolultabbakká válnak. – Magától értetődik, hogy itt, amikor ilyen nagyfontosságú és rendkívül nehéz szervezési feladatokat kell megoldanunk, amikor teljesen új módon kell megszerveznünk százmilliók emberi életének legmélyebb alapjait, teljesen érthető, hogy itt nem lehet olyan egyszerűen megoldani a kérdést, mint ahogy a közmondás megoldja: „hétszer mérd meg, mielőtt egyszer levágod." Valóban nem áll módunkban, hogy előbb számtalanszor méricskéljünk, azután pedig levágjuk és megszilárdítsuk azt, amit végleg megmértünk, végleg odapasszítottunk. Nekünk munka közben kell az ilyen vagy olyan intézményeket kipróbálnunk, meg kell figyelnünk őket munkában, ellenőrizve őket a dolgozók kollektív, közös tapasztalatával, és főleg a munka eredményei alapján, s ugyancsak itt, a munka folyamán kell építenünk gazdasági épületünket, mégpedig olyan körülmények között, amikor a kizsákmányolók, akik annál jobban dühöngenek, minél jobban közeledünk ahhoz, hogy véglegesen kihúzzuk a kapitalista kizsákmányolás utolsó odvas fogait, elkeseredetten harcolnak és eszeveszett ellenállást fejtenek ki. Érthető, hogy ilyen körülmények között semmi okunk sincsen a pesszimizmusra, bár persze mindez nyomós ok a burzsoáziának és a legnemesebb érzelmeikben megsértett kizsákmányoló uraknak a rosszakaratú kirohanásokra, ha nekünk – mégpedig rövid idő alatt – néha többször is át kell alakítanunk a különböző népgazdasági ágak igazgatásának típusait, szabályzatait, szerveit. Természetesen annak, aki túlságosan közelről és túlságosan közvetlenül vesz részt ebben a munkában, az igazgatás szabályainak, normáinak, törvényeinek olykor háromszoros átalakításában – jó példa erre akár a Folyamhajózási Főigazgatóság – olykor persze nagyon lóg az orra, és az effajta munka bizony nem nagy élvezet. De ha egy kissé eltekintünk a rendeletek rendkívül gyakori átalakításának közvetlen kellemetlenségétől, és ha egy kissé elmélyültebben és nagyobb távlatból nézzük azt a hatalmas, világtörténelmi jelentőségű munkát, melyet az orosz proletariátusnak egyelőre még saját, elégtelen erejével kell elvégeznie – akkor egyszerre érthetővé válik, hogy a különböző igazgatási rendszereknek, a fegyelem megteremtése különböző normáinak még sokkal többszöri átdolgozása, gyakorlati kipróbálása is elkerülhetetlen, és hogy egy ilyen gigászi munkában mi sohasem tarthatunk igényt arra – és értelmes szocialista, aki a jövő távlatairól írt, soha nem is gondolt erre –, hogy valamely előre elkészített utasítás szerint egyszerre létrehozhassuk és egy csapásra kialakíthassuk az új társadalom szervezeti formáit.

Mindaz, amit tudtunk, amit pontosan megmutattak a kapitalista társadalom legjobb ismerői, a legnagyobb elmék, akik előre látták a kapitalista társadalom fejlődését, az az, hogy az átalakulásnak történelmileg kikerülhetetlenül ilyen meg ilyen nagy vonalon kell végbemennie, hogy a termelési eszközök magántulajdonát pusztulásra ítélte a történelem, hogy a magántulajdon megszűnik, a kizsákmányolókat elkerülhetetlenül ki fogják sajátítani. Ezt tudományos pontossággal megállapították. Tudtuk

ezt, amikor kezünkbe vettük a szocializmus zászlaját, amikor szocialistáknak mondtuk ki magunkat, amikor szocialista pártokat alapítottunk, amikor átalakítottuk a társadalmat. Tudtuk ezt, amikor kezünkbe vettük a hatalmat azzal a céllal, hogy hozzáfogjunk a társadalom szocialista átszervezéséhez, de sem az átalakulás formáit, sem a konkrét átszervezés fejlődésének ütemét nem ismerhettük. Csak a kollektív tapasztalat, csak a milliók tapasztalata adhat ebben a tekintetben döntő útmutatást, éppen azért, mert a mi ügyünkhöz, a szocializmus építéséhez nem elegendő azon felső rétegek százainak és százezreinek a tapasztalata, akik a történelmet eddig csinálták, mind a feudális, mind a kapitalista társadalomban. Mi éppen azért nem cselekedhetünk így, mert mi közös tapasztalatra, a dolgozók millióinak tapasztalatára számítunk.

Tudjuk tehát, hogy a szervező munka, amely a Szovjetek fő, döntő és alapvető feladata, elkerülhetetlenül rengeteg tapasztalatot, rengeteg intézkedést, rengeteg átalakítást, rengeteg nehézséget hoz magával, különösen azon a téren, hogy miképpen állítsunk minden embert a maga helyére, mert ezen a téren nincs tapasztalatunk, itt minden ilyen intézkedést magunknak kell kidolgoznunk és minél súlyosabb hibákat követünk el itt, annál inkább erősödik bennünk az a meggyőződés, hogy a szakszervezeti tagok számának minden újabb növekedésével, minden új ezer, minden új százezer emberrel, akik átmennek az eddig hagyományokban, megszokásban élő dolgozók, kizsákmányoltak táborából a szovjetszervezetek építőinek táborába, azoknak az embereknek a száma nő, akik majd megfelelnek a velük szemben támasztott igényeknek és akik majd helyes mederbe terelik a dolgot.

Vegyük elő az egyik másodrendű feladatot, amellyel a népgazdasági tanács – a Legfőbb Népgazdasági Tanács – különösen gyakran találkozik, a burzsoá szakemberek felhasználásának feladatát. Mindnyájan tudjuk – legalábbis azok, akik a tudomány és a szocializmus talaján állanak –, hogy ezt a feladatot csak akkor és csak abban a mértékben lehet megvalósítani, amikor és amilyen mértékben a nemzetközi kapitalizmus kifejlesztette annak a munkának anyagi és technikai előfeltételeit, amely hatalmas arányban valósul meg, a tudomány vívmányain épül, vagyis azon, hogy a tudományosan képzett szakemberek óriási csoportjait neveli ki. Tudjuk, hogy enélkül a szocializmus lehetetlen. Ha átolvassuk azoknak a szocialistáknak a műveit, akik az utóbbi félszázad folyamán figyelemmel kísérték a kapitalizmus fejlődését, és újra meg újra arra a következtetésre jutottak, hogy a szocializmus elkerülhetetlen, kivétel nélkül mindnyájan rámutattak arra, hogy csupán a szocializmus szabadítja meg a tudományt burzsoá béklyóitól, a tőke rabigájától, a piszkos tőkés kapzsiság érdekeinek rabságából. Csupán a szocializmus ad lehetőséget arra, hogy széles alapon kiterjesszük és kellőképpen alárendeljük magunknak a társadalmi termelést és a termékelosztást olyan tudományos megfontolások szerint, amelyek arra vonatkoznak, hogy miképpen tegyük valamennyi dolgozó életét a legkönnyebbé, olyanná, amely megteremti számukra a jólét lehetőségeit. Csak a szocializmus tudja ezt megvalósítani. Tudjuk, hogy ezt meg kell valósítania – ennek az igazságnak a megértésében van a marxizmus minden nehézsége és minden ereje.

Nekünk ezt a feladatot a feladattal szemben ellenséges elemekre támaszkodva kell megoldanunk, mert minél hatalmasabb a tőke, annál inkább kifejleszti a burzsoázia

elnyomó szerepét és a munkások elnyomását. Amikor a hatalom a proletariátus és a szegényparasztság kezébe került, amikor a hatalom ezeknek a tömegeknek támogatásával tűzi ki feladatait, akkor nekünk ezeket a szocialista átalakításokat a burzsoá szakemberek segítségével kell megvalósítanunk, azoknak a szakembereknek a segítségével, akik burzsoá társadalomban nevelkedtek, akik más környezetet nem láttak, más társadalmi berendezést elképzelni sem tudnak, és ezért még azokban az esetekben is, amikor ezek az emberek teljesen őszinték és jóakaratúan dolgoznak, még ezekben az esetekben is tele vannak burzsoá előítéletek ezreivel, számukra észrevétlen szálak ezreivel kapcsolódnak a halódó, bomló és ezért vad ellenállást tanúsító burzsoá társadalomhoz.

A feladat megvalósításának és a cél elérésének e nehézségeivel tisztában kell lennünk. Erről a kérdésről írt sok szocialista, de nem emlékszem egyetlen egy olyan szocialista munkára, kiváló szocialistáknak egyetlenegy olyan véleményére sem, amely az eljövendő szocialista társadalommal kapcsolatban rámutatna arra, hogy milyen konkrét, gyakorlati nehézségekkel találja magát szemben a hatalomra jutott munkásosztály, amikor azt a feladatot tűzi ki maga elé, hogy a kapitalizmus által gazdagon felhalmozott kultúrát, tudást és technikát, amelyre nekünk történelmileg elkerülhetetlenül szükségünk van, teljes egészében a kapitalizmus fegyveréből a szocializmus fegyverévé változtassa. Általános formulában, absztrakt szembeállításban ezt könnyű megfogalmazni, de amikor harcolni kell a kapitalizmus ellen, amely nem hal meg egyszerre és annál vadabb ellenállást fejt ki, minél közelebb van a halálhoz, ez rendkívül nehéz feladat. Ha ezen a téren kísérletezünk, ha ismételten kijavítjuk a részletekben elkövetett hibákat, ez elkerülhetetlen, mert hiszen egyszerre nem sikerül a népgazdaságnak ezen vagy azon a területén a szakembereket a kapitalizmus kiszolgálóiból a dolgozó tömegek kiszolgálóivá, tanácsadóivá változtatni. Ha ez nekünk nem sikerül egyszerre, ez cseppet sem ok a pesszimizmusra, mert az általunk kitűzött feladat világtörténelmi jelentőségű és nagy nehézségekkel járó feladat. Nem feledkezünk meg arról, hogy mi egymagunk a szocialista forradalmat *egy* országban, még ha ez az ország sokkal kevésbé elmaradott volna is, mint Oroszország, ha könnyebb viszonyok között élnénk, mint most, a hallatlan, kínzó, nehéz és pusztító négyéves háború után – hogy *egy* országban a szocialista forradalmat saját erőnkből maradéktalanul nem hajthatjuk végre. Az, aki elfordul az Oroszországban végbemenő szocialista forradalomtól, rámutatva az erők nyilvánvaló aránytalanságára, az tokbabújt emberre hasonlít, aki nem lát tovább az orránál, aki elfelejti, hogy nincs egyetlenegy valamennyire is jelentős történelmi fordulat, amelyben az erők mindig arányban állnak a feladatokkal. Az erők a harc közben, a forradalom fejlődésével növekednek. Amikor az ország az óriási átalakítások útjára lépett, akkor ennek az országnak és az országban győztes munkásosztály pártjának az az érdeme, hogy gyakorlatilag fogtunk hozzá az eddig elvontan, elméletileg kitűzött feladatok megvalósításához. Ez a tapasztalat nem megy feledésbe. Ezt a tapasztalatot a munkásoktól, akik most a szakszervezetekben és a helyi szervezetekben tömörültek és gyakorlatilag fognak hozzá az egész termelés országos méretekben való megszervezéséhez, ezt a tapasztalatot elvenni nem lehet, bármi történjék is, bármily nehezek legyenek is az orosz forradalom és a nemzetközi szocialista forradalom sorsfordulatai. Ez a tapasztalat, mint a szocializmus vívmánya,

bekerült a történelembe és ezen a tapasztalaton fogja a jövendő nemzetközi forradalom felépíteni a maga szocialista épületét.

Hadd mutassak rá még egy, talán a legnehezebb feladatra, amelyet a Legfőbb Népgazdasági Tanácsnak kell gyakorlatilag megoldania. Ez a munkafegyelem megteremtésének feladata. Tulajdonképpen, amikor rámutatunk erre a feladatra, el kell ismernünk és örömmel kell hangsúlyoznunk, hogy éppen a szakszervezetek, azok legnagyobb szervezetei, a Vas- és Fémmunkások Szakszervezetének Központi Bizottsága és az Összoroszországi Szakszervezeti Tanács – a legfelső szakszervezeti szervek, amelyek a dolgozók millióit egyesítik, hogy ezek láttak hozzá elsőnek önállóan ennek a feladatnak a megoldásához, márpedig ez a feladat világtörténelmi jelentőségű. Hogy ezt megérthessük, el kell tekintenünk azoktól az apró kis balsikerektől, azoktól a hihetetlen nehézségektől, amelyek külön-külön leküzdhetetleneknek látszanak. Feljebb kell emelkednünk és a társadalom gazdasági berendezésének történelmi változását kell megvizsgálnunk. Csakis ekkor válik világossá, milyen hatalmas feladatra vállalkoztunk és milyen óriási jelentősége van annak, hogy ezúttal a társadalom legelőrehaladottabb képviselői, a dolgozó és kizsákmányolt tömegek vállalkoznak saját kezdeményezésükből arra a feladatra, amelyet a jobbágyi Oroszországban 1861-ig teljes egészében a földesurak maroknyi csoportja oldott meg, amelyet ez a csoport saját ügyének tekintett. Akkor az egész államot összetartó szervezet és fegyelem megteremtése az ő dolguk volt.

Tudjuk, hogyan teremtették meg ezt a fegyelmet a jobbágytartó földesurak. Ez a nép többsége számára elnyomást, meggyalázást és a kényszermunka hallatlan kínjait jelentette. Gondolják végig ezt az egész átmenetet a jobbágyságtól a burzsoá gazdaságig. Az, amit önök megfigyeltek, jóllehet többségüknek ezt nem állt módjában megfigyelni, és az, amit az idősebb nemzedékektől tudnak, ez az átmenet 1861 után az új, burzsoá gazdaságra, a régi, jobbágyi deresfegyelemről, az ember legértelmetlenebb, legarcátlanabb és legdurvább meggyalázásán és kényszerítésén alapuló fegyelemről a burzsoá fegyelemre, az éhség, az úgynevezett szabad bérmunka fegyelmére, amely valójában a kapitalista rabszolgaság fegyelme volt – ez az átmenet történelmileg könnyűnek látszott, mert az emberiség egyik kizsákmányoló kezéből másik kizsákmányoló karmai közé került, mert a nép munkáját fosztogató és kizsákmányoló egyik kisebbség a nép munkáját ugyancsak fosztogató és kizsákmányoló másik kisebbségnek engedte át a helyét, – a földbirtokosok a kapitalistáknak: egyik kisebbség egy másik kisebbségnek, amely szintén elnyomta a dolgozó és kizsákmányolt osztályok nagy tömegeit. És még ehhez az átmenethez, az egyik kizsákmányoló fegyelemnek a másik kizsákmányoló fegyelemmel való felváltásához is évek, ha nem évtizedek erőfeszítéseire, több éves, ha nem több évtizedes átmeneti időre volt szükség, olyan átmeneti időre, amelynek folyamán a régi jobbágytartó földesurak teljesen őszintén hitték, hogy minden elpusztul, hogy jobbágyság nélkül nem lehet gazdálkodni, és az új kapitalista gazda lépten-nyomon gyakorlati nehézségekbe ütközött és nem tudott mit kezdeni gazdaságával. Az átmenet nehézségének konkrét jele, egyik tárgyi bizonyítéka az volt, hogy Oroszország akkoriban külföldi gépeket rendelt, hogy ezekkel, ezekkel a legjobb gépekkel dolgozzon, és kitűnt, hogy nincs sem ember, sem vezető, aki tud bánni velük. És Oroszország minden részében látni lehetett, hogy a legjobb gépek ki-

használatlanul hevertek, annyira nehéz volt az átmenet a régi jobbágyi fegyelemről az új, burzsoá-kapitalista fegyelemre.

Így kell nézniök a dolgokat, elvtársak, ha nem hagyják magukat megtéveszteni azoktól az emberektől, azoktól az osztályoktól, attól a burzsoáziától, a burzsoáziának azoktól a szekértolóitól, akiknek minden feladata az, hogy pánikot, csüggedést keltsenek, hogy teljesen elvegyék a munkától az emberek kedvét, hogy teljesen kilátástalannak tüntessenek fel minden munkát, akik kapva kapnak a fegyelmezetlenség és a bomlás minden egyes esetén és egy-egy ilyen eset miatt elmegy a kedvük a forradalomtól, mintha bizony lett volna a világon, mintha lett volna a történelemben csak egy igazi nagy forradalom is bomlás nélkül, a fegyelem meglazulása nélkül, gyötrelmes próbálkozások nélkül, olyan időszakban, amikor a tömegek új fegyelmet dolgoznak ki. Nem szabad elfelejtenünk, hogy elsőnek érkeztünk el a történelem ilyen fordulópontjához, amikor az új fegyelmet, a munkafegyelmet, az elvtársi kapcsolat fegyelmét, a szovjet fegyelmet valóban a dolgozók és kizsákmányoltak milliói dolgozzák ki. Gyors sikerekre ezen a téren nem tartunk igényt, nem számítunk. Tudjuk, hogy e feladat teljesítése egész történelmi korszakot vesz igénybe. Mi megnyitottuk azt a történelmi korszakot, amikor a még burzsoá országban széttörjük a kapitalista társadalom fegyelmét, széttörjük és büszkék vagyunk arra, hogy minden öntudatos munkás, határozottan az egész dolgozó parasztság, minden módon segít ebben a rombolásban – megnyitottuk azt a történelmi korszakot, amikor a tömegekben önként, saját kezdeményezésükre erősödik az a tudat, hogy nekik ezt a dolgozók kizsákmányolásán és rabságán alapuló fegyelmet fel kell cserélniök – nem fentről kapott utasításra, hanem saját élettapasztalatuk parancsára – fel kell cserélniök az egyesített munka új fegyelmével, egész Oroszország, egy sokmilliós ország egyesült, szervezett munkásainak és dolgozó parasztjainak fegyelmével. Roppant nehéz feladat ez, de egyben hálás feladat is, mert csakis akkor, ha ezt gyakorlatilag megoldjuk, csak akkor ütjük be az utolsó szeget a kapitalista társadalom koporsójába, melyet mi teszünk a sírba.

Lenin Művei. 27. köt. 414–422. old.

A Munkás-, Paraszt-, Katona- és Vöröskatona-küldöttek Szovjetjeinek V. Összoroszországi Kongresszusa

1918. július 4–10.

A NÉPBIZTOSOK TANÁCSÁNAK BESZÁMOLÓJA 1918. JÚLIUS 5.

(Részletek)

...Ha csak a látható eredményeket nézzük, ahogy a burzsoázia teszi, amikor kiragadja egyes hibáinkat, akkor aligha lehet sikerről beszélni, de mi ezt egészen másképpen nézzük. A burzsoázia elővesz valami folyamhajózási igazgatóságot és elmondja, hányszor hozzáfogtunk már átszervezéséhez, markába nevet és azt mondja, hogy a Szovjethatalom nem tud megbirkózni feladataival. Erre én ezt felelem: igen, mi sokszor átszerveztük folyamhajózási igazgatóságunkat, éppúgy mint a vasúti igazgatóságot is, és most még nagyobb munkába kezdünk, átszervezzük a Népgazdasági Tanácsot is. Ez a jelentősége annak a fordulatnak, amely abban áll, hogy a szocializmus a dogma területéről – amelyről csak olyan emberek beszélhetnek, akik az égvilágon semmit nem értenek –, a könyv, a program területéről átment a gyakorlati munka területére. Most már a munkások és a parasztok maguk csinálják a szocializmust.

Oroszország számára is elmúltak, meg vagyok győződve, hogy visszahozhatatlanul elmúltak azok az idők, amikor könyvek alapján vitatkoztak a szocialista programokról. Ma csakis a tapasztalat alapján lehet beszélni a szocializmusról. Éppen az a forradalom jelentősége, hogy első ízben vetette el a burzsoá hivatalnokok, a burzsoá kormányzási rendszer régi apparátusát, s teremtett olyan feltételeket, amelyek lehetővé teszik, hogy a munkások és a parasztok maguk lássanak munkához, ehhez a hihetetlenül nehéz munkához, amelynek nehézségeit nevetséges eltitkolni magunk előtt, hiszen a tőkések és a földbirtokosok évszázadokon át hajszolták és üldözték a tízmilliókat már csak azért a gondolatért is, hogy maguk akarnak rendelkezni a földdel. Most pedig néhány hét, néhány hónap alatt, ebben a kétségbeejtő, irgalmatlan bomlásban, amikor a háború sebekkel borította el egész Oroszország testét, úgy hogy a nép félholtra vert emberhez hasonlít – ilyen időben, amikor a cárok, a földbirtokosok és a tőkések hihetetlen bomlást hagytak ránk örökül, az új munkához, az új építéshez az új osztályoknak, a munkásoknak és azoknak a parasztoknak kell hozzálátniok, akik nem zsákmányolnak ki bérmunkásokat és nem nyerészkednek gabonaspekuláción. Igen, ez hihetetlenül nehéz és roppant hálás feladat. Ennek a munkának és ennek

a tapasztalatnak minden hónapja tíz, ha nem húsz évvel ér fel történelmünkben. Igen, mi cseppet sem félünk önök előtt elismerni azt, ami kiderül rendeleteink tanulmányozásából, hogy ugyanis kénytelenek vagyunk állandóan átalakítani őket; mi még nem alkottunk semmi véglegeset, mi még nem ismerünk olyan szocializmust, amelyet paragrafusokba lehetne skatulyázni. Ha mi most a kongresszus elé terjeszthetjük a Szovjet Alkotmányt, ez csak azért van, mert a Szovjeteket az országban mindenütt megteremtettük és kipróbáltuk, mert önök teremtették meg, önök próbálták ki az ország minden szegletében; csak fél évvel az Októberi Forradalom után, majdnem egy évvel az Első Összoroszországi Szovjetkongresszus után tudtuk lerögzíteni azt, ami a gyakorlatban már megvan.

A gazdaság terén, ott, ahol a szocializmus még csak épül, ahol meg kell teremtenünk az új fegyelmet, még nincs ilyen tapasztalatunk, erre a tapasztalatra az állandó átdolgozás és átszervezés folyamán teszünk szert. Ez a fő feladatunk; ezt mondjuk: minden új társadalmi rendnek új viszonyokat kell létrehoznia az emberek között, új fegyelmet kell teremtenie. Volt idő, amikor jobbágyi fegyelem nélkül nem lehetett gazdálkodni, amikor egyetlen fegyelem volt – a deres, volt idő, amikor a kapitalisták uralkodtak, s akkor a fegyelem ereje az éhség volt. Most azonban, a szovjet átalakulás óta, a szocialista forradalom megkezdése óta, a fegyelmet teljesen új elvek alapján kell megteremtenünk, olyan fegyelmet kell teremtenünk, amely a munkások és a szegényparasztok szervezettsége iránti bizalmon, az elvtársi segítségnyújtáson, a kölcsönös tiszteleten, a harcban tanúsított önállóságon és kezdeményezésen alapul. Aki a régi kapitalista módszerekhez folyamodik, aki az ínség és éhínség idején régi módon, kapitalista módon így okoskodik: ha én egyedül adom el a gabonát, többet keresek rajta, ha egyedül megyek el kenyeret szerezni, könnyebben szerzek – aki így okoskodik, az a könnyebbik utat választja, de a szocializmushoz nem jut el.

Egyszerű és könnyű dolog megmaradni a megszokott kapitalista viszonyok régi talaján, mi azonban új úton akarunk járni. Ez az út tőlünk, az egész néptől nagyfokú tudatosságot, nagyfokú szervezettséget, több időt követel, nagy hibákat szül. De mi kijelentjük: csak az nem követ el hibát, aki semmilyen gyakorlati munkát nem végez.

Ha a beszámolóban tárgyalt időszak alatt a gyűlés véleménye szerint voltak olyan kísérletek, amelyekben gyakran előfordulnak módosítások, javítások, visszatérések a régihez, nem ez a mostani időszak fő problémája, fő tartalma, fő értéke. A hivatalnoki kormányzás régi apparátusa, amelynek elég megparancsolni a fizetésemelést, eltűnt. Nekünk munkásszervezetekkel van dolgunk, amelyek kezükbe veszik a gazdaság igazgatását...

...És nekünk keresnünk kell az utakat-módokat arra, hogy kielégítsük ezeket a jogos követeléseket, átdolgozzuk a rendeleteket, átszervezzük az igazgatóságokat. És ha a kudarcokon és balsikereken kívül – azokon az eseteken kívül, amelyeket a burzsoá sajtó kiragad és amelyek persze vannak szép számmal – sikereket érünk el, akkor éppen a részleges kudarcok és hibák útján tanuljuk meg a gyakorlatban, hogyan kell építeni a szocialista épületet. És amikor mindenfelől újabb követeléseket hallunk, ezt mondjuk: így is van ez rendjén, éppen ez a szocializmus, amikor mindenki javítani akarja helyzetét, amikor mindenki élvezni akarja az élet javait. De az ország

szegény, koldusszegény – egyelőre lehetetlen kielégíteni minden igényt, ezért olyan nehéz a bomlás viszonyai között az új épületet építeni. De nagyon téved az, aki azt hiszi, hogy a szocializmust lehet nyugodt, békés időben építeni: a szocializmus mindenütt bomlás idején, éhínség idején fog épülni, s ennek így is kell lennie, és amikor látjuk az igazi eszmék képviselőit, ezt mondjuk: a munkások és a dolgozó parasztok ezer, tízezer, százezer kézzel hozzáfogtak az új, szocialista épület felépítéséhez...

...és megteremti a központi igazgatás szerveit, ott nekünk át kell szerveznünk a Legfőbb Népgazdasági Tanácsot, mert a régi törvények, amelyeket az év elején hoztunk, már elavultak, a munkásmozgalom halad előre, a régi munkásellenőrzés már elavult, és a szakszervezetek az egész ipar igazgatási szerveinek csírájává válnak. Ezen a téren már sokat tettünk, de mégsem dicsekedhetünk még ragyogó sikerrel. Tudjuk, hogy ezen a téren a burzsoá elemek, a tőkések, a földbirtokosok, a kulákok még sokáig agitálhatnak, mondván, hogy mint mindig, most sem hajtják végre a kiadott rendeletet, a másikat meg alighogy kiadták, már módosították is, a spekuláció is, ahogy megvolt a kapitalizmus idején, ugyanúgy megvan most is. Igen, mi nem tudunk olyan mindenre jó kuruzsló receptet, amely egy csapásra ki tudná irtani a spekulációt. A kapitalista rend szokásai túlságosan erősek, az évszázadokon át e szokásokban nevelkedett népet átnevelni nehéz dolog, hosszú időt követel. De hangsúlyozzuk: harci módszerünk – a szervezés. Mindent meg kell szerveznünk, mindent kezünkbe kell vennünk, ellenőriznünk kell a kulákok és a spekulánsok minden lépését, kíméletlen hadat kell üzennünk nekik és nem szabad lélegzethez juttatni őket, ellenőriznünk kell minden lépésüket.

Tapasztalatból tudjuk, hogy a rendeletek átdolgozása szükséges, mert új nehézségek merülnek fel, amelyekből az átdolgozás új erőt merít...

...Rossz forradalmár az, aki az ádáz harc pillanatában meghátrál a törvény szentsége előtt. Átmeneti időszakban a törvények ideiglenes jelentőségűek. És ha a törvény gátolja a forradalom fejlődését, hatálytalanítjuk vagy helyesbítjük.

Lenin Művei. 27. köt. 526–531., 532. old.

A Munkás-, Paraszt-, Kozák- és Vöröskatona-küldöttek Szovjetjeinek VI. Rendkívüli Összoroszországi Kongresszusa

1918. november 6–9.

BESZÉD A FORRADALOM ÉVFORDULÓJÁN NOVEMBER 6.

(Részletek)

Elvtársak, a mi jelszavunk kezdetben a munkásellenőrzés volt. Azt mondottuk: a tőke a Kerenszkij-kormány minden ígérete ellenére továbbra is szabotálja s egyre jobban tönkreteszi az ország termelését. Most látjuk, hogy a bomlás veszélye fenyegetett, és az első legfontosabb lépésnek, amely minden szocialista kormányra, minden munkáskormányra kötelező, a munkásellenőrzés bevezetésének kell lennie. Mi nem dekretáltuk a szocializmust egyszerre egész iparunkban, mert a szocializmus csak akkor jöhet létre és szilárdulhat meg, amikor a munkásosztály megtanulja az igazgatást, amikor a munkástömegek tekintélye megszilárdul. Enélkül a szocializmus csak jámbor óhaj. Ezért vezettük be a munkásellenőrzést, bár tudtuk, hogy ez ellentmondásos lépés, nem teljes lépés, de szükséges, hogy a munkások a hatalmas ország ipari építésének nagy művéhez maguk lássanak hozzá – kizsákmányolók nélkül, a kizsákmányolók ellen. És elvtársak, aki ebben az építőmunkában közvetlenül vagy akár közvetve részt vett, aki átélte a régi kapitalista rendszer elnyomását és brutalitását, az sokat, nagyon sokat tanult. Tudjuk, hogy keveset értünk el. Tudjuk, hogy egy roppant elmaradott és elpusztított országban, ahol a munkásosztálynak annyi akadályt gördítettek az útjába, hosszú időre van szüksége a munkásosztálynak ahhoz, hogy megtanulja az ipar igazgatását. Mi a legfontosabbnak és legbecsesebbnek azt tartjuk, hogy ehhez az igazgatáshoz maguk a munkások fogtak hozzá, hogy a munkásellenőrzéstől, amely az ipar valamennyi főbb ágában szükségképpen zűrzavaros, szétforgácsolt, kezdetleges, hiányos maradt, eljutottunk az ipar országos méretű munkásigazgatásához...

...Amikor szocializmusról beszélünk, nem azt mondjuk, hogy a munkástömegek legszélesebb rétegei tudatosan építették a szocializmus alapjait olyan értelemben, hogy könyveket böngésztek, brosúrákat vettek elő. Itt az öntudat abban jelentkezik, hogy önerejükből, saját kezükkel fogtak hozzá egy rendkívül nehéz dologhoz, ezernyi hibát követtek el, és maguk szenvedtek minden hibától, és minden egyes hiba megacélozta és edzette őket az ipar vezetésének megszervezése terén kifejtett munkában,

s ez most már megvan és tartós alapokon nyugszik. Nem álltak meg félúton. Most ezt a munkát nem úgy végzik majd, mint akkor, – most a munkások mind, és nemcsak a vezetők és az élenjárók, de valóban a legszélesebb rétegek tudják, hogy ők maguk, saját kezükkel építik a szocializmust, az alapot megépítették, és az országon belül semmiféle erő ennek a műnek befejezését meg nem akadályozza.

Ha az ipar terén ilyen nagy nehézségek merültek fel, ha ott végig kellett járnunk ezt a sokak szemében hosszú, a valóságban azonban rövid utat, amely a munkásellenőrzéstől a munkásigazgatáshoz vezetett, – a falun, amely a legelmaradottabb, még sokkal nagyobb előkészítő munkát kellett elvégeznünk. És aki megfigyelte a falusi életet, aki érintkezésbe került a falu paraszttömegeivel, azt mondja: a városok Októberi Forradalma a falu számára csak 1918 nyarán és őszén vált igazi Októberi Forradalommá. Nos, elvtársak, mikor a petrográdi proletariátus és a petrográdi helyőrség katonái megragadták a hatalmat, nagyon jól tudták, hogy az építés a falun nagy nehézségekbe fog ütközni, hogy itt lépésről lépésre kell haladni, hogy a legnagyobb esztelenség lenne, ha dekrétumokkal, rendelkezésekkel próbálnánk a föld társas megművelését bevezetni, hogy ezt csak elenyészően kevés öntudatos paraszt vállalhatta, a parasztok óriási többsége azonban ezt a feladatot nem tűzte maga elé. Ezért mi arra szorítkoztunk, ami a forradalom fejlődése érdekében feltétlenül szükséges: semmi esetre sem szabad a tömegek fejlődésének elébe vágni, hanem ki kell várni, míg e tömegek saját tapasztalataiból, saját harcából kifejlődik a további előrehaladás...

...Csak most kezdődik a falvakban a szocialista építés. Csak most jönnek létre azok a Szovjetek és gazdaságok, amelyek tervszerűen törekednek a föld társas megművelésére nagy méretekben, az ismeretek, a tudomány és a technika felhasználására, mert tudják, hogy a régi reakciós rend alapján még az egyszerű, elemi emberi kultúra sem lehetséges. Itt még nehezebb a munka, mint az iparban. Itt még több hibát követnek el helyi bizottságaink és a helyi Szovjetek. Hibáikból tanulnak. Nem félünk a hibáktól, ha azokat a tömegek követik el, amelyeknek viszonya az építéshez öntudatos, mert mi csak saját tapasztalatunkban, saját kezünk munkájában bízhatunk.

És lám ez az óriási fordulat, amely ily rövid idő alatt elvezetett minket a falun a szocializmushoz, azt mutatja, hogy ezt a harcot siker koronázta...

Lenin Művei. 28. köt. 133–135., 138. old.

LEVÉL AZ AMERIKAI MUNKÁSOKHOZ

(Részlet)

...Hadd kürtöljön világgá a megvásárolható burzsoá sajtó minden egyes hibát, melyet forradalmunk elkövet. Nem félünk hibáinktól. Attól, hogy a forradalom elkezdődött, az emberek nem lettek szentek. Hibátlanul nem vihetik végbe a forradalmat azok a dolgozó osztályok, amelyeket évszázadokon keresztül elnyomtak, gyötörtek, akiket erőszakkal a nyomor, a tudatlanság és a züllés vasfogójába szorítottak. A polgári társadalom tetemét, mint erre egy ízben már rámutattam, nem lehet koporsóba zárni és elhantolni*. A megölt kapitalizmus itt, közöttünk rothad és oszlik, miazmáival megfertőzi a levegőt, megmérgezi életünket, s az újat, a frisset, a fiatalt, az élőt a réginek, a rothadónak, a halottnak ezernyi szálával és kötelékével fonja be.

Minden 100 hibánkra, amelyet a burzsoázia és lakájai (köztük a mi mensevikjeink és jobboldali eszereink) világgá kürtölnek, 10 000 nagyszerű és hősi cselekedet jut, annál nagyszerűbbek és hősiesebbek, mert egyszerűek, nem keltenek feltűnést, megbújnak a gyárnegyed vagy az eldugott falu hétköznapi életében, s olyan emberek cselekedetei, akik nem szokták meg azt (s akiknek lehetőségük sincs rá), hogy minden sikerüket világgá kürtöljék.

De még ha fordítva lenne is – noha tudom, hogy ez a feltevés nem helytálló –, még ha minden 100 helyes cselekedetünkre 10 000 hiba jutna is, a mi forradalmunk még akkor is nagy és legyőzhetetlen volna, *s az is lesz a világtörténelem megítélésében,* mert *először* történik meg, hogy nem a kisebbség, nemcsak a gazdagok, nemcsak a műveltek, hanem valóban a tömeg, az óriási többségben levő dolgozók *maguk* építik az új életet, *saját tapasztalataik alapján* oldják meg a szocialista szervezés igen nehéz kérdéseit.

Az ilyen munkában, az egyszerű munkások és parasztok tízmillióinak egész életük átformálását szolgáló hallatlanul lelkiismeretes és odaadó munkájában, minden ilyen hiba felér a kizsákmányoló kisebbségnek a dolgozók kijátszása és rászedése terén elért ezernyi meg milliónyi „hibamentes" sikerével. Mert hiszen a munkások és pa-

* Lásd *Lenin* Művei. 27. köt. 1952. 443. old. – *Szerk.*

rasztok csak az ilyen hibák *árán tanulják meg,* hogyan kell építeni az új életet, hogyan kell meglenni a kapitalisták *n é l k ü l,* csak így törnek maguknak utat – ezernyi akadályon át – a győzelmes szocializmushoz.

Hibákat követnek el forradalmi munkájukban parasztjaink, akik az 1917. október 25-éről 26-ára virradó éjszakán (a régi naptár szerint) egy csapásra megszüntették a föld mindenfajta magántulajdonát, most pedig hónapról hónapra, mérhetetlen nehézségek leküzdésével, saját hibáikon okulva, gyakorlatilag oldják meg az új gazdasági létfeltételek megteremtésének, a kulákok elleni harcnak, a földet a *dolgozók* (s nem a gazdagok) számára biztosító munkának és a *kommunista* nagyüzemű mezőgazdaságra való átmenetnek igen nehéz feladatát.

Hibákat követnek el forradalmi alkotó munkájukat végző munkásaink, akik most, néhány hónap alatt, majdnem minden nagyüzemet államosítottak, s akik mindennapi nehéz munkájuk révén tanulják meg a számukra új feladatot, egész iparágak igazgatását, akik megszervezik az államosított vállalatokat, legyűrik a maradiság, a kispolgáriasság, az önzés óriási ellenállását, s téglát téglára rakva építik az *újfajta* társadalmi kapcsolatok, az *újfajta* munkafegyelem, a munkások szakszervezeteinek tagjaikra való *újfajta* befolyásának fundamentumát.

Hibákat követnek el forradalmi munkájukat végző Szovjetjeink, amelyeket még 1905-ben a tömegek hatalmas lendülete hozott létre. A munkások és parasztok Szovjetjei – az állam új *típusát*, a demokrácia új, magasabb *típusát*, a proletariátus diktatúrájának formáját testesítik meg, segítségükkel az államot a burzsoázia *nélkül* és a burzsoázia *ellen* igazgatjuk. Ez az első eset, hogy a demokrácia a tömegeket, a dolgozókat szolgálja, hogy már nem a gazdagok demokráciája, mint valamennyi burzsoá köztársaság demokráciája – még a legdemokratikusabbaké is. Először oldják meg a néptömegek az emberek százmillióit szolgáló méretekben ezt a feladatot, a proletárok és félproletárok diktatúrájának megvalósítását, s ennek a feladatnak a megoldása nélkül *szó sem lehet* a szocializmusról...

1918. augusztus 20.
Lenin Művei. 28. köt. 60–62. old.

Túlságosan sok helyet szentelnek a régi témákhoz kapcsolódó politikai agitációnak – a politikai fecsegésnek. Aránytalanul kevés helyet szentelnek az új élet építésének – a tényeknek, mégpedig az új élet építésével kapcsolatos tényeknek.

Miért ne lehetne kétszáz-négyszáz sor helyett húsz vagy tíz sorban beszélni olyan egyszerű, közismert, világos jelenségekről – amelyeket a tömegek már eléggé tisztán látnak –, mint a mensevikeknek, a burzsoázia lakájainak aljas árulása, mint a tőke megszentelt jogainak helyreállítását célzó angol–japán betörés, mint az, hogy az amerikai milliárdosok fenik a fogukat Németországra stb., stb.? Kell erről beszélni, meg kell említeni minden új tényt ezen a téren, de nem cikkeket kell írni, nem értekezéseket kell ismételgetni, hanem néhány sorban, „táviratstílusban" kell megbélyegezni a régi, már ismert, már megfelelően értékelt politika új megnyilvánulásait.

A burzsoá sajtó, „a régi jó burzsoá időkben", nem érintette a „szentek szentjét" – a magántulajdonban levő gyárak, a magángazdaságok belső helyzetét. Ez a szokás megfelelt a burzsoázia érdekeinek. Ezzel a szokással radikálisan szakítanunk kell. Még *nem* szakítottunk vele. Az újságok jellege még *nem* változott meg nálunk úgy, ahogy meg kellene változnia egy olyan társadalomban, amely a kapitalizmusból a szocializmus felé halad.

Kevesebb politikát. A politika teljesen „tisztázott", és két tábor – a felkelt proletariátus és egy maroknyi rabszolgatartó kapitalista (és bandáik, beleértve a mensevikeket stb.) – harcára vezethető vissza. Erről a politikáról, ismétlem, egészen röviden lehet és egészen röviden is kell beszélni.

Több közgazdaságtant. De nem „általános" elmefuttatások, tudós szemlék, intellektuel tervek és hasonló zagyvalék – sajnos, túlságosan gyakran igenis zagyvalék – értelmében vett közgazdaságtant. Olyan közgazdasági munkákra van szükségünk, amelyek összegyűjtik, *gondosan felülvizsgálják* és tanulmányozzák az új élet valóságos építésének tényeit. Vannak-e *a valóságban* eredményei a nagyüzemeknek, a földművelő kommunáknak, a szegényparasztbizottságoknak, a helyi népgazdasági tanácsoknak az új gazdaság építésében? Milyen eredményeik vannak? Megbizonyosod-

tunk-e arról, hogy tényleg léteznek ezek az eredmények? Nincs-e itt lódítás, hetvenkedés, intellektuel ígérgetés („rendbe jönnek a dolgok", „a tervet már összeállítottuk", „nekigyürkőzünk", „most kezeskedünk érte", „a javulás kétségtelen" stb. sarlatán frázisok, amelyekben „mi" olyan nagy mesterek vagyunk)? Hogyan érték el az eredményeket? Hogyan lehet általánosabbá tenni őket?

Hol a szégyentáblája az elmaradt gyáraknak, amelyek az államosítás után a lezüllés, széthullás, szenny, garázdaság, naplopás példaképei maradtak? Sehol. Pedig ilyen gyárak *vannak*. Nem tudjuk kötelességünket teljesíteni, ha nem viselünk *háborút* a „kapitalizmus hagyományainak" ezen „őrzői" ellen. Nem kommunisták, hanem szatócsok vagyunk addig, amíg szó nélkül tűrjük az ilyen gyárakat. Nem tudunk úgy osztályharcot folytatni az újságokban, ahogy azt a burzsoázia tette. Emlékezzenek csak vissza, milyen remekül *üldözte* a sajtóban a *maga* osztályellenségeit, hogyan gúnyolta, gyalázta, hogyan igyekezett tönkretenni őket. És mi? Hát nem abban áll-e a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet korszakában az osztályharc, hogy megvédjük a munkás*osztály* érdekeit a munkásoknak azokkal a csapataival, csoportjaival, rétegeivel szemben, amelyek makacsul ragaszkodnak a kapitalizmus hagyományaihoz (szokásaihoz) és továbbra is a régi szemmel nézik a Szovjetállamot: mennél kevesebb és mennél rosszabb munkát adni „neki" – mennél több pénzt kipréselni „belőle". Talán kevés az ilyen gazember akár a szovjet nyomdák szedői, vagy pedig a Szormovo-gyári, Putyilov-gyári munkások stb. között? Hányat csíptünk el, hányat lepleztünk le, hányat pellengéreztünk ki közülük?

A sajtó erről hallgat. Ha pedig ír, akkor sablonosan, bürokratikusan, nem *forradalmi* sajtó módjára ír, nem mint azon osztály *diktatúrájának* szerve, amely tetteivel bizonyítja be, hogy a kapitalisták és a kapitalista szokásokat megőrző naplopók ellenállását vaskézzel töri meg.

Ugyanígy vagyunk a háborúval is. Üldözzük-e a gyáva hadvezéreket és az álomszuszékokat? Megszégyenítettük-e egész Oroszország előtt a hasznavehetetlen ezredeket? Elég nagy számban „csíptünk-e el" olyan jómadarakat, akiket hasznavehetetlenség, hanyagság, pontatlanság stb. miatt ország-világ láttára kellene eltávolítani a hadseregből? Nálunk nem folyik aktív, kíméletlen, valóban forradalmi *háború* a baj *konkrét* hordozói ellen. Nem eléggé *neveljük* a *tömegeket* az élet minden területéről vett élő, konkrét példákkal és mintaképekkel, pedig a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet idején ez a sajtó legfőbb feladata. Kevés figyelmet fordítanak nálunk a gyár, a falu, az ezredek életének arra a *hétköznapi* oldalára, ahol leginkább épül az új, ahol a lehető legtöbb figyelemre, nyilvánosságra, társadalmi bírálatra van szükség, arra van szükség, hogy a rosszat üldözzük és a jó követésére buzdítsunk.

Kevesebb politikai fecsegést. Kevesebb intellektuel okoskodást. Közelebb az élethez. Jobban figyelemmel kísérni azt, hogy a munkás- és paraszttömegek *valóban* valami *újat* építenek mindennapi munkájuk során. Jobban *ellenőrizni*, mennyire *kommunista* ez az új.

1918. szeptember 20.
Lenin Művei. 28. köt. 88–90. old.

BESZÉD A MOSZKVAI KÖZPONTI MUNKÁSSZÖVETKEZET MEGHATALMAZOTTAINAK GYŰLÉSÉN, 1918. NOVEMBER 26-ÁN

(Részletek)

Üdvözlöm az elvtársakat, mint a munkásszövetkezetnek képviselőit, amelyre óriási feladat vár az egész közellátás helyes megszervezésében. Főként az utóbbi időben nemegyszer kerültek megvitatásra a Népbiztosok Tanácsában olyan kérdések, amelyek a szövetkezeti rendszerre és a munkás-paraszt hatalomnak ezzel kapcsolatban elfoglalt álláspontjára vonatkoznak.

Itt emlékezetünkbe kell idéznünk, milyen fontos szerepük volt régebben, a kapitalizmus uralma idején, a szövetkezeteknek, amelyek a tőkésosztály elleni gazdasági harc elvére épültek.

Igaz, a szövetkezetek, amelyek a maguk módján nyúltak hozzá az elosztás gyakorlati kérdéséhez, a nép érdekeit igen gyakran felcserélték egy külön kis csoport érdekeivel, mert gyakran az a törekvés vezette őket, hogy az üzleti haszonban a tőkésekkel osztozzanak. A szövetkezeti funkcionáriusok, akiket merőben üzleti érdekek vezettek, gyakran megfeledkeztek ama szocialista rendről, amelyről azt hitték, hogy még túlontúl távoli és elérhetetlen.

A szövetkezetek gyakran főképpen kispolgári elemeket, középparasztokat egyesítettek, akiknek a törekvéseit a szövetkezeti mozgalomban kispolgári érdekeik irányították. Mindamellett a szövetkezetek olyan munkát végeztek, amely kétségtelenül fejlesztette a tömegek öntevékenységét, és ebben rejlik nagy érdemük. A szövetkezetek a tömegek öntevékenysége alapján valóban nagy gazdasági szervezeteket építettek ki – és ebben a tekintetben, ezt nem akarjuk elvitatni, fontos szerepet töltöttek be.

Ezek a gazdasági szervezetek néhány esetben olyan szervezetekké fejlődtek, amelyek képesek voltak a kapitalista apparátust pótolni és kiegészíteni – s ezt el kell ismernünk, de közben a városi proletariátust annyira bevonták a kapitalista nagyipar szervezetébe, hogy eléggé megerősödött ahhoz, hogy megdöntse a földbirtokosok és kapitalisták osztályát, hogy fel tudja használni az egész kapitalista apparátust.

A városi proletariátus elég jól megértette, hogy akkor, amikor az imperialista háború ilyen gazdasági bomlást idézett elő, feltétlenül működésbe kell hozni az ellátás gépezetét, és erre a célra elsősorban a nagykapitalista apparátust használta fel.

És erről nem szabad megfeledkeznünk. A szövetkezet – óriási kulturális örökség, amelyet meg kell becsülnünk és fel kell használnunk.

És ezért, amikor a Népbiztosok Tanácsában állást kellett foglalnunk a szövetkezetek szerepének kérdésében, igen óvatosan nyúltunk ehhez a kérdéshez, mert nagyon jól megértettük, mennyire fontos, hogy ezt az egész jól kiépített gazdasági apparátust teljes egészében felhasználjuk...

...Nyíltan megmondjuk, hogy a munkások és a szegényparasztok minden erejükkel azon lesznek, hogy ténylegesen megvalósítsák a szocializmus eszményeit, és ha valaki nem küzd velünk együtt ezekért az eszményekért, akkor majd nélküle fogunk harcolni. De fel kell használnunk mindenkit, aki valóban segítségünkre tud lenni ebben a rendkívül nehéz harcban.

Így tehát a Népbiztosok Tanácsa, megvitatta ezeket a kérdéseket és még áprilisban megállapodásra jutott a szövetkezetiekkel. Ez volt az egyetlen ülés, amelyen a kommunista népbiztosokon kívül az általános szövetkezetek képviselői is részt vettek.

Mi megegyeztünk velük. Ez volt az egyetlen ülés, amelyen egy rendeletet nem a kommunista többség szavazatai alapján, hanem a kisebbség – a szövetkezetiek által javasolt módosításokkal fogadtak el.

És a Népbiztosok Tanácsa hajlandó volt erre, mert szükségesnek tartotta a szövetkezetiek tapasztalatainak és tudásának, valamint apparátusának felhasználását.

Önök azt is tudják, hogy néhány nappal ezelőtt rendeletet hoztak az ellátás megszervezéséről. A rendelet vasárnap jelent meg az „Izvesztyijá"-ban, és éppen a szövetkezeti rendszernek és a szövetkezeteknek szán jelentős szerepet. Mert a szövetkezeti szervezetek hálózata nélkül a szocialista gazdaságot nem lehet megszervezni, és eddig ebben a tekintetben sok helytelen dolog történt. Egyes szövetkezeteket bezártak, államosítottak, a Szovjetek pedig nem tudtak megbirkózni az elosztás feladataival, nem tudtak megbirkózni a szovjet boltok megszervezésének feladataival.

Mármost e rendelet értelmében minden szövetkezetnek vissza kell szolgáltatni mindent, amit elvettek tőle.

A szövetkezetek államosítását hatálytalanítani kell, vissza kell őket állítani.

Igaz, a rendelet igen óvatosan nyúl hozzá azoknak a szövetkezeteknek a kérdéséhez, amelyeket azért zártak be, mert azokba ellenforradalmárok furakodtak be. Mi határozottan kijelentettük, hogy ebben a tekintetben a szövetkezetek tevékenységét ellenőrizni kell, de hangsúlyozzuk, hogy a szövetkezeteket teljes egészükben fel kell használni.

Valamennyiük előtt világos, hogy a proletariátus egyik alapvető feladata, hogy haladéktalanul jól megszervezze a közellátást és a termékelosztást.

És ha már van olyan apparátusunk, amely rendelkezik ilyen tapasztalatokkal és amely, ami a legfontosabb, a tömegek öntevékenységére épül, fel kell használnunk e feladatok megvalósítására. Fontos, hogy éppen ebben a tekintetben felhasználjuk a tömegek öntevékenységét, amelyek ezeket a szervezeteket létrehozták. Elengedhetetlenül szükséges, hogy a közellátás munkájába bevonjuk a legalsó rétegeket, és ezt fő feladatként kell kitűznünk a szövetkezetek, nevezetesen a munkásszövetkezetek elé.

A közellátás, a termékelosztás munkája olyan természetű, hogy abban mindenki

eligazodhat. Eligazodik benne az olyan ember is, aki nem kanállal ette a tudományt. Márpedig Oroszországban a lakosság roppant nagy része még tanulatlan és tudatlan, mert minden megtörtént annak érdekében, hogy a munkások és az elnyomott tömegek ne művelődhessenek.

De a tömegekben sok, nagyon sok eleven erő van, és ezért sokkal több nagyszerű képességet tudnak felszínre hozni, mint gondolná az ember. És ezért a munkásszövetkezetnek az a feladata, hogy bevonja a munkába ezeket az erőket, felkutassa és konkrét munkával bízza meg őket a közellátás és a termékelosztás terén. A szocialista társadalom – egyetlen szövetkezet.

És én nem kételkedem abban, hogy a tömegek öntevékenysége a munkásszövetkezetben azt fogja eredményezni, hogy a munkásszövetkezet valóban megteremti az egységes moszkvai városi fogyasztási kommunát.

Lenin Művei. 28. köt. 193–194., 196–198. old.

RENDELETTERVEZET
AZ ÁLLAMI ELLENŐRZÉS FELHASZNÁLÁSÁRÓL

Abban a kérdésben, hogy miképpen használjuk fel az Állami Ellenőrzést a munka szabályozására és a védelmi képesség fokozására, a bizottság többsége a repülő ellenőrzés mellett foglal állást, vagyis amellett, hogy a különféle intézmények felülvizsgálása céljából nagy hatáskörrel rendelkező csoportokat vagy bizottságokat küldjünk ki.

Hogy az ellenőrzés reális legyen, konkrét, ténybeli, számszerű adatokkal kell megvilágítani, hogy milyen erőkkel rendelkezünk (elsősorban a párttagok, azután a párton kívüli, de kétségtelenül lelkiismeretes személyek között). A különböző területeken működő szakemberek száma; – a közigazgatásban, a vezetésben jártas elvtársak száma.

Az ellenőrzés feladata kettős:

az egyszerűbb feladat – a raktárak, termékek stb. ellenőrzése,

a bonyolultabb feladat – annak ellenőrzése, hogy helyesen dolgoznak-e; harc a szabotázs ellen, ennek teljes felfedése; a munkaszervezés módszerének felülvizsgálása; a munka minél nagyobb *termelékenységének* biztosítása stb.

Elsősorban a *közellátási* és a *közlekedésügyi* népbiztosság munkájának megjavítását kell napirendre tűzni.

1918. december 3.
Lenin Művei. 28. köt. 335. old.

A SZOVJETINTÉZMÉNYEK IGAZGATÁSÁRA VONATKOZÓ SZABÁLYOK. TERVEZET

1

A szovjetintézmények valamennyi igazgatási kérdést testületileg tárgyalnak meg és döntenek el, ugyanakkor azonban pontosan meg kell állapítani, hogy *bármely* szovjetintézményben dolgozó minden egyes funkcionárius *felelős meghatározott,* világosan és félreérthetetlenül körülírt feladatok és *gyakorlati* munkák *végrehajtásáért.*

Ennek a szabálynak a betartását, amely nélkül lehetetlen a valóságos ellenőrzés és a legmegfelelőbb emberek kiválogatása minden funkcióra és minden munkára, a mai naptól kezdve *feltétlenül kötelezővé* kell tenni.

Ezért kivétel nélkül minden szovjet testület és minden szovjetintézmény köteles haladéktalanul:

először is, határozatilag pontosan megszabni a testületi tagok, illetőleg a funkcionáriusok munkáját és felelősségét;

másodszor, a legpontosabban megállapítani azoknak a személyeknek a felelősségét, akik egyes megbízásokat hajtanak végre, bármilyen természetűek is ezek a megbízások, de különösen, ha nyersanyag és élelmiszer gyors és helyes begyűjtésével és elosztásával függnek össze.

Ennek a valamennyi szovjetintézményre kötelező szabálynak a végrehajtása különösképpen kötelező a helyi, kerületi, városi stb. népgazdasági tanácsokra és a végrehajtóbizottságok gazdasági (vagy közgazdasági) osztályaira. Ezek az osztályok és népgazdasági tanácsok kötelesek haladéktalanul bizonyos személyeket felelőssé tenni a lakosság számára szükséges nyersanyagok és élelmezési cikkek *minden egyes* fajtájának gyors és helyes begyűjtéséért.

Valamennyi vezető szovjetintézmény, tehát: a végrehajtóbizottságok, a kormányzósági és városi Szovjetek stb. kötelesek munkájukat haladéktalanul átszervezni oly módon, hogy a központi hatalom és a helyi szervek által kiadott rendeletek tényleges végrehajtásának tényleges ellenőrzése az első helyen szerepeljen, a más természetű munkát pedig a lehető legnagyobb mértékben a szóban forgó intézmény néhány tagjából álló kis létszámú albizottságoknak kell átadniok.

2

A bürokratizmus elleni küzdelem és a visszaélések eredményesebb felfedése, továbbá a szovjetintézményekbe befurakodott nem becsületes funkcionáriusok leleplezése és eltávolítása céljából

a következő szabályokat kell életbe léptetni:

Minden szovjetintézményben ki kell függeszteni, mégpedig nemcsak magában az épületben, de az épület kapujára is, úgy hogy mindenki számára belépési engedély nélkül hozzáférhető legyen, a felek fogadásának rendjét – napját és óráját. A felek fogadására szolgáló helyiségnek okvetlenül olyannak kell lennie, hogy oda feltétlenül bármiféle belépési engedély nélkül be lehessen jutni.

Minden szovjetintézményben egy könyvet kell vezetni, amelybe a legrövidebb formában bejegyezzük a kérelmező nevét, kérésének lényegét, és azt, hogy hová tettük át az ügyet.

Fogadóórákat vasár- és ünnepnapokon is kell tartani.

Az Állami Ellenőrzés funkcionáriusainak joguk van minden fogadóórán jelen lenni, és kötelezni kell őket arra, hogy a fogadóórákat időnként látogassák, a feljegyzéseket tartalmazó könyvet átnézzék és a látogatásról, a könyv átnézéséről és a közönség meghallgatásáról jegyzőkönyvet vegyenek fel.

A munkaügyi, állami ellenőrzési és igazságügyi népbiztosság köteles mindenütt tudakozó irodákat felállítani, a belépési engedélyhez nem kötött és díjtalan fogadás napját és óráját közhírré kell tenni, és ezekben a tudakozó irodákban feltétlenül vasárnap is kell fogadóórát tartani. Ezeknek a tudakozó irodáknak nemcsak meg kell adniok minden kívánt felvilágosítást, akár szóban, akár írásban, hanem kötelesek díjtalanul kérvényeket megfogalmazni írástudatlan vagy olyan személyek részére, akik maguk képtelenek a kérvényt világosan megfogalmazni. Az ezekben a tudakozó irodákban való munkába feltétlenül be kell vonni mind a Szovjetekben képviselt *valamennyi* párt megbízottait, sőt feltétlenül be kell vonni a kormányban részt nem vevő pártokat is, mind pedig a párthoz nem tartozó szakszervezetek és a párthoz nem tartozó értelmiségi szervezetek képviselőit.

3

A Szovjet Köztársaság védelmének érdekei parancsolóan megkövetelik az erőkkel való legnagyobb takarékosságot és a népi munka legtermelékenyebb felhasználását.

Ebből a célból a következő határozatot hozzuk, amely elsősorban valamennyi szovjetintézményre vonatkozik, később azonban kiterjesztendő minden vállalatra és testületre:

1. Kivétel nélkül minden szovjetintézmény minden valamelyest önálló osztálya köteles három napon belül a helyi végrehajtóbizottságnak (Moszkvában pedig ezen kívül az Igazságügyi Népbiztosságnak) rövid tájékoztatást adni a következő pontok alapján: a) a hivatal; b) az osztály neve; c) munkája lényegének egészen rövid ismertetése; d) az alosztályok, osztályirodák vagy más részlegek száma és felsorolása;

e) a férfi- és a női alkalmazottak száma; f) az ügykezelés nagysága, amennyire ez kifejezhető például az ügyek száma, a levelezés nagysága és más hasonló adatok alapján.

A helyi végrehajtóbizottságok (Moszkvában pedig a Szovjet végrehajtóbizottsága az Igazságügyi Népbiztossággal és a Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségével való megegyezés alapján) kötelesek haladéktalanul (1) intézkedni a fent ismertetett szabály helyes és idejében történő végrehajtásának ellenőrzése iránt; (2) a fent megjelölt adatok benyújtásától számított nyolc napon belül egy tervezetet kidolgozni azoknak az osztályoknak az egybehangolására, egyesítésére és *egybeolvasztására,* amelyek azonos vagy hasonló természetű ügyeket intéznek.

Azokba a bizottságokba, amelyeket a fent megjelölt intézmények ezen intézkedések végrehajtásával megbíznak, be kell vonni a belügyi, az igazságügyi, az állami ellenőrzési és a munkaügyi hatóság egy-egy képviselőjét és szükség esetén más hatóságok képviselőit, s a bizottságok kötelesek a Népbiztosok Tanácsának vagy a Központi Végrehajtó Bizottság Elnökségének *hetente* röviden jelenteni, mi történt az azonos jellegű osztályok egybeolvasztása és a munkaerőtakarékosság terén.

2. Minden olyan városban, amelyben vannak azonos jellegű osztályok vagy hivatalok, akár központiak, területiek, városiak, kormányzóságiak, kerületiek, a legfelső hatóság mellett azonnal bizottságokat kell alakítani valamennyi ilyen szerv egybehangolására és egyesítésére a lehető legnagyobb munkaerőtakarékosság céljából, és ezeknek a bizottságoknak az 1. cikkelyben megjelölt szabályok és a határidők betartásával kell működniök.

3. Ugyanezeknek a bizottságoknak (1. és 2. cikkely) ugyanezen az alapon az a feladatuk, hogy sürgősen intézkedjenek a férfimunkának női munkával való minél nagyobb mérvű helyettesítése, valamint az iránt, hogy összeállítsák azoknak a férfiaknak a névsorát, akiket át lehet irányítani a hadseregben végzendő vagy a hadsereggel kapcsolatos, vagy más, nem irodai, hanem végrehajtó és gyakorlati jellegű munkára.

4. Ugyanezeket a bizottságokat (1. és 2. cikkely) meg kell bízni azzal, hogy az Oroszországi Kommunista Párt helyi szerveivel egyetértésben olyan személyi változtatásokat eszközöljenek, melyek eredményeképpen az Oroszországi Kommunista Párt tagjai (azok, akiknek legalább kétéves párttagságuk van) csak vezető és felelős helyeken maradnak, a többi állást pedig pártonkívüliekkel vagy más pártok tagjaival kell betölteni, hogy az Oroszországi Kommunista Pártnak minél több tagja más munkákra szabaduljon fel.

1918. december 12.
Lenin Művei. 28. köt. 361–364. old.

BESZÉD A NÉPGAZDASÁGI TANÁCSOK II. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN, 1918. DECEMBER 25-ÉN

(Részlet)

... Meg kell feszítenünk minden erőnket, nagy munkát kell végeznünk, hogy összeállítsuk a szervezés tervét és kialakítsuk az általános kapcsolatokat.

Áttérve legközelebbi feladataink kérdésére, meg kell mondanom, hogy az alapot már leraktuk és megjelöltük a munka fő formáját a népgazdasági tanácsok első és második kongresszusa közötti időben. Az ipar, az államosított vállalatok igazgatásának, egész iparágak igazgatásának általános tervét a szakszervezetek részvételével kidolgoztuk és szilárd alapokra helyeztük, s az ügynek csak kárt okozó mindenféle szindikalista, szeparatista, lokálpatrióta és partikularista kísérlet ellen továbbra is úgy fogunk harcolni, ahogy eddig harcoltunk.

A hadihelyzet különös felelősséget és nehéz feladatokat ró ránk. A területi igazgatás a szakszervezetek részvételével feltétlenül szükséges. A területi vezetőszervekre szükség van, de a területi vezetőszerveknek nem szabad a gyakorlati munka kerékkötőivé válniok. És amikor most volt alkalmam közelebbről megfigyelni, hogy vállalataink miképpen hajtják végre a gazdasági feladatokat, különösen feltűnt, hogy munkánknak területi megvitatáshoz kötött intézkedő része olykor hátráltatja az intézkedést. Ma az a feladatunk, hogy a területi végrehajtásról áttérjünk az egyéni felelősségre.

A népgazdasági tanácsoktól, az iparigazgatóságoktól és központoktól feltétlenül meg fogjuk követelni, hogy a területi igazgatás rendszere ne fecsegésben, határozatok irogatásában, tervezgetésben és partikularizmusban jusson kifejezésre. Ezt nem szabad megengedni. Szigorúan meg fogjuk követelni, hogy a népgazdasági tanácsok minden funkcionáriusa, az iparigazgatóságok minden tagja tudja, hogy szoros értelemben véve, a gazdaság melyik ágáért felelős. Amikor tudomásunkra jut, hogy van nyersanyag, de az emberek nem tudják, mennyi ez a nyersanyag, nem tudták ezt megállapítani, amikor panaszok hangzanak el, hogy az áruraktárak le vannak zárva, s a parasztok ugyanakkor árucserét követelnek, s ezt jogosan követelik, mert nem hajlandók elértéktelenedett papírpénzért odaadni a gabonát, akkor tudnunk kell, hogy melyik testületi vezetőségnek melyik tagja okozza a huzavonát,

és meg kell mondanunk, hogy ez a tag felelős a huzavonáért és felelni fog mint aki vétett a honvédelem érdekei ellen, vagyis azonnal letartóztatjuk és hadbíróság elé állítjuk, még ha a legfontosabb iparigazgatóságban a legfontosabb szakszervezetnek volna is a képviselője. Az ilyen embernek felelnie kell a legelemibb dolgok gyakorlati megvalósításáért: a gazdasági raktárakban levő termékek nyilvántartásáért és azok helyes felhasználásáért. Nagyobbrészt éppen ezeknek az elemi feladatoknak teljesítésénél van nálunk fennakadás.

Történelmi szempontból nézve ez a jelenség nem ad okot aggodalomra, mert új és eddig ismeretlen formák kiépítésénél bizonyos időre van szükség, hogy felvázoljuk a szervezés általános tervét, amely azután a munka folyamán kibontakozik. Ellenkezőleg, csodálkozni kell azon, hogy milyen sok minden történt ezen a téren ilyen rövid idő alatt. De katonai szempontból, szocialista szempontból, amikor a proletariátus a legnagyobb erőkifejtést követeli meg tőlünk, hogy legyen kenyér és bekecs, hogy a munkások kevesebb szükséget szenvedjenek lábbeliben, élelmiszerben és egyébben, az árucserét a mostaninak háromszorosára, tízszeresére kell növelnünk. A dolognak ezt a részét kell a népgazdasági tanácsok legközelebbi feladatának tekintenünk.

Azoknak az embereknek a gyakorlati munkájára van szükségünk, akik felelősek azért, hogy a gabonát kicseréljék más termékekre, hogy a gabona ne romoljon meg a raktárakban, hogy a nyersanyagot minden raktárban ne csak számontartsák, hanem arra is ügyeljenek, hogy meg ne romoljon, hogy hathatós segítséget nyújtsanak a termelésben.

Ami a szövetkezeteket illeti, azokkal is gyakorlati szempontból kell foglalkoznunk. Amikor a népgazdasági tanácsokban olyan tagokat látok, akik kijelentik, hogy a szövetkezet – szatócsdolog, hogy ott mensevikek vannak, hogy ott fehérgárdisták vannak, és ezért távol kell magunkat tartanunk tőlük, azt állítom, hogy ezek az emberek egyáltalán nem értik a dolgot. A legkevésbé sem értik meg a mai helyzet diktálta feladatokat, amikor ahelyett, hogy szakembereket látnának a használható szövetkezeti funkcionáriusokban, a fehérgárdisták segítőtársait látják bennük. Állítom, hogy ezek nem a maguk munkájával foglalkoznak: a fehérgárdisták fülöncsípésére vannak rendkívüli bizottságaink, azokra kell bízni, hogy elvégezzék munkájukat. A szövetkezetek hálózata pedig a kapitalista társadalom által létrehozott egyetlen olyan apparátus, amelyet éppen fel kell használnunk. Ezért minden olyan kísérletet, amely rövidlátást és legdurvább korlátoltságot, intellektuel önteltséget megtestesítő elmélkedésekkel akarja felcserélni a munkát, a hadiállapotnak megfelelően könyörtelenül üldözünk és megtorlunk.

Ha ma, egy év leforgása után nem megy a munka úgy, ahogy kellene, ha akkor, amikor gyakorlati feladatok előtt állunk, még mindig egyre a terveken vitatkozunk, holott az ország kenyeret és nemezcsizmát követel, a nyersanyagoknak idejében való elosztását követeli, akkor az ilyen huzavona és a mások dolgába való beavatkozás tűrhetetlen.

Apparátusunkban akadnak olyan elemek, amelyek a fehérgárdisták felé hajlanak, de ha minden intézményünkben kommunista ellenőrzés van, ezek az emberek nem tehetnek szert politikai jelentőségre és vezetőszerepre. Erről szó sem lehet.

Mint gyakorlati munkaerőkre azonban szükségünk van rájuk, és nem kell félnünk tőlük. Nem kételkedem benne, hogy a kommunisták igen kiváló emberek, vannak közöttük kiváló szervezők is, de ahhoz, hogy sok ilyen szervezőnk legyen, hosszú évekre van szükség, márpedig mi nem várhatunk.

Most ilyen munkaerőket a burzsoázia köréből, a szakemberek és az értelmiség köréből kaphatunk. És minden elvtársat, aki népgazdasági tanácsban dolgozik, meg fogunk kérdezni: mit tettek, uraim, annak érdekében, hogy tapasztalt embereket vonjanak be a munkába, mit tettek annak érdekében, hogy szakembereket, gazdasági intézőket, ügyes burzsoá szövetkezeti embereket vonjanak be, akiknek az önök számára semmivel sem szabad rosszabbul dolgozniok, mint ahogy holmi Kolupajevek és Razuvajevek számára dolgoztak? Ideje már, hogy sutba dobjuk régebbi előítéletünket és bevonjuk munkánkba azokat a szakembereket, akikre szükségünk van. Ezt tudnia kell valamennyi testületi igazgatóságunknak, valamennyi kommunista funkcionáriusunknak. Ha így fogjuk meg a dolgot, az – sikerünk záloga.

Elég volt a sok üres locsogásból, itt az ideje, hogy áttérjünk a gyakorlati munkára, amely kiszabadíthatja országunkat abból a körből, amelybe az imperialisták bezárják. Ezt az álláspontot kell képviselnie minden szovjet, minden szövetkezeti apparátusnak. Dolgoznunk és ismét dolgoznunk kell! Ha a proletariátus, miután kezébe vette a hatalmat, nem tud élni a hatalmával, nem tudja a kérdést gyakorlatilag feltenni és azt gyakorlatilag meg is oldani, akkor igen sokat veszít. Ideje, hogy felhagyjunk azzal az előítélettel, hogy csak a kommunisták – akik között kétségtelenül remek emberek is vannak – tudnak bizonyos munkát elvégezni. Ideje, hogy felhagyjunk ezzel az előítélettel: nekünk a tett embereire van szükségünk, és mindezeket be kell vonnunk a munkába.

A kapitalizmus hatalmas örökséget hagyott ránk, ránk hagyta legjobb szakembereit, akiket feltétlenül fel kell használnunk, mégpedig nagy arányokban, tömegesen, úgyhogy valamennyit munkába állítjuk. Nem pazarolhatjuk most az időt arra, hogy kommunistáinkból szakembereket képezzünk ki, mivel most minden a gyakorlati munkán, a gyakorlati eredményeken áll vagy bukik.

A dolgot úgy kell megfogni, hogy a testületi vezetőszervek minden egyes tagja, a felelős szervek minden egyes tagja vegyen kezébe egy-egy ügykört és teljes mértékben feleljen érte. Feltétlenül szükséges, hogy mindenki, aki bizonyos gazdasági ágat magára vállalt, mindenért feleljen: a termelésért is, az elosztásért is. Meg kell önöknek mondanom, hogy Szovjet Köztársaságunk helyzete olyan, hogy a gabona és más termékek helyes elosztása esetén nagyon sokáig tudjuk magunkat tartani. De ehhez feltétlenül szükséges, hogy helyes politikával erélyesen véget vessünk minden huzavonának, hogy gyorsan és határozottan cselekedjünk, hogy bizonyos személyeket bizonyos felelős munkára állítsunk be, hogy ezek között az emberek között mindegyik pontosan ismerje munkáját, hogy mindegyik határozottan feleljen érte, sőt bizonyos mulasztásokért főbelövés járjon. Ezt a politikát folytatjuk mind a Népbiztosok Tanácsában, mind a Honvédelmi Tanácsban, és ennek a politikának alá kell rendelni a népgazdasági tanácsok és a szövetkezetek egész tevékenységét. Ez az az út, amelyen a proletariátus politikájának haladnia kell.

A dolgot úgy kell megfogni, hogy az árucsere kerekei nálunk jól forogjanak. Ez most a fő feladatunk, ezen a téren nagy munka vár ránk, és befejezésül szeretném nyomatékosan felhívni mindnyájukat ennek a munkának a végrehajtására.

Lenin Művei. 28. köt. 393–397. old.

A SZAKSZERVEZETEK FELADATAIRÓL

(Részlet)

II

A mai helyzet fő sajátossága a szóban forgó kérdéseket illetően a következő:

A Szovjethatalom mint a proletariátus diktatúrája győzött mind a város proletár tömegei, mind a falu szegényparasztsága körében, de még korántsem fogta át kommunista propagandával és szilárd szervezettel sem valamennyi szakmát, sem a félproletárok egész tömegét.

Ezért van ma különös, rendkívüli jelentősége annak, hogy fokozott propaganda- és szervezőmunkát végezzünk, egyrészt abból a célból, hogy kiterjesszük befolyásunkat a munkások és alkalmazottak *legkevésbé szovjet* (vagyis a szovjet platform teljes elismerésétől legtávolabb álló) rétegeire, hogy ezeket a rétegeket alávessük a proletariátus közös mozgalmának; – másrészt pedig abból a célból, hogy eszmeileg felrázzuk és felemeljük, szervezetileg tömörítsük a proletariátus és félproletariátus legkevésbé fejlett rétegeit és elemeit, az olyanokat, mint például a segédmunkások, továbbá a városi cselédség, a falusi félproletariátus stb.

Továbbá, a mai helyzet második alapvető sajátossága az, hogy a szocialista társadalom építése nálunk már elkezdődött, vagyis nemcsak mint feladat és legközelebbi gyakorlati cél tisztázódott, hanem megteremtette a szocialista építés számos rendkívül fontos szervét is (például a népgazdasági tanácsokat), kialakította a tömegszervezetekkel (szakszervezetekkel, szövetkezetekkel) való kölcsönös viszony bizonyos gyakorlatát, bizonyos gyakorlati tapasztalatokra tett szert. Ugyanakkor azonban az építés még korántsem fejeződött be, még korántsem ért véget, még igen sok a fogyatékosság, a leglényegesebb még nincsen biztosítva (például a gabona helyes begyűjtése és elosztása, a fűtőanyag kitermelése és elosztása), a dolgozók nagy tömegei még korántsem vesznek részt elég nagy mértékben ebben az építőmunkában.

Ebből a helyzetből kiindulva a szakszervezetek feladatai ma a következők:

Szó sem lehet a szakszervezetek bármiféle „semlegességéről". A semlegesség bármilyen propagálása nem egyéb, mint az ellenforradalmiság képmutató takargatása vagy az öntudat teljes hiányának megnyilvánulása.

A szakszervezeti mozgalom magvát alkotó káderek eléggé erősek most ahhoz, hogy befolyásunkat és az általános proletár fegyelmet kiterjeszthessük mind az elmaradt vagy passzív, nem kommunista szakszervezeti elemekre, mind a dolgozóknak azokra a rétegeire, amelyek bizonyos tekintetben még kispolgáriak maradtak.

Ezért a fő feladat most nem az, hogy megtörjük egy erős ellenség ellenállását, mert ilyen ellenség Szovjet-Oroszországban a proletár és félproletár tömegek között most már nincs, hanem az, hogy kitartó, állhatatos, nagyobb arányú felvilágosító és szervező munkával leküzdjük a proletariátus és a félproletariátus bizonyos kispolgári rétegeinek előítéleteit, hogy szakadatlanul szélesítsük a Szovjethatalom még nem eléggé széles bázisát (azaz növeljük az állam igazgatásában közvetlenül részt vevő munkások és szegényparasztok számát), hogy a dolgozók elmaradt rétegeit felvilágosítsuk (nem csupán könyvek, felolvasások, újság, hanem az igazgatásban való gyakorlati részvétel útján), hogy *új szervezeti formákat* találjunk mind általában a szakszervezeti mozgalom ez új feladatainak megoldásához, mind pedig ahhoz, hogy a félproletariátus hasonlíthatatlanul nagyobb tömegeit, például a szegényparasztságot bevonjuk a munkába.

Például, *egytől-egyig* be kell vonni a szakszervezeti tagokat az államigazgatás munkájába – a népbiztosi hivatal útján, a repülő ellenőrzőcsoportokban való részvétel útján stb., stb. A háztartási alkalmazottakat be kell vonni először a szövetkezeti munkába, a lakosság élelmiszerellátásába, az árutermelés ellenőrzésébe stb., azután pedig felelősségteljesebb és kevésbé „szűk körű" munkába, de természetesen gondoskodni kell arról, hogy ez kellő fokozatossággal történjék.

A „szakembereket" a munkásokkal együtt kell bevonni az állami munkába és a szakemberek fölött felügyeletet kell gyakorolni.

Az átmeneti formák figyelembevétele új szervezeti kereteket tesz szükségessé. Például, a szegényparaszt-bizottságoknak a falun óriási szerepük van. Fennáll az a veszély, hogy a Szovjetekkel való egybeolvadásuk imitt-amott arra vezet, hogy a félproletariátus *tömegei* egy állandó szervezeten *kívül* maradnak. Nem szabad a falusi szegénység megszervezésének feladatát elhárítani magunktól azzal az ürügygyel, hogy ezek nem bérmunkások. Egyre újabb formákat lehet és kell keresni, keresni és keresni, akár például úgy, hogy megteremtjük a szegényparasztok szervezeteit (akár ugyanolyanokat mint a szegényparaszt-bizottságok) mint a *legszegényebbek* szervezeteit, akik (α) nincsenek érdekelve a gabonaspekulációban és a magas gabonaárakban, (β) arra törekszenek, hogy általános érvényű intézkedésekkel javítsanak életükön, (γ) a föld társas megmunkálásának fokozására törekszenek, (δ) a városi munkásokkal való állandó szövetséget keresik stb.

A falusi szegénységnek ez a szervezete az Összoroszországi Szakszervezeti Tanács *külön osztálya* lehetne, hogy ne nyomhassa el a teljesen proletár elemeket. A formát

lehet módosítani és olyan formát kell találni, amely megfelel a gyakorlatnak, amely megfelel annak az új feladatnak, hogy átfogjuk az új, átmeneti társadalmi típusokat (a falusi szegénység nem proletariátus, sőt, most mégcsak nem is félproletariátus, hanem *olyan réteg, amely* a legközelebb áll a félproletariátushoz, amennyiben a kapitalizmus még nem halt meg, és ugyanakkor *olyan réteg, amely* a leginkább rokonszenvez a szocializmusra való áttéréssel)...*

1918. december–1919. január.
Lenin Művei. 28. köt. 398–401. old.

* Itt a kézirat félbeszakad. – *Szerk.*

BESZÉD AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT MOSZKVA VÁROSI KONFERENCIÁJÁNAK ÜLÉSÉN, 1919. JANUÁR 18-ÁN

Rövid újságtudósítás

Amennyire módomban volt – mondja Lenin – a határozatok alapján megismerni azt a két tervezetet, amelyet a központ és a kerületek közötti kölcsönös viszony megvitatásának eredményeképpen készítettek – s amelyek közül az első a szovjetek munkájának megjavítására, és a második a szovjet mechanizmus teljes átszervezésére vonatkozik –, a második tervezet, amely az elvtársak egy csoportjának határozatában jut kifejezésre, olyan benyomást kelt, hogy itt valamit elhallgatnak, minthogy semmiféle konkrét ok a szovjet mechanizmus megváltoztatására – amit ez a határozat javasol – nem merült fel.

A mi ellenségünk most a bürokratizmus és a spekuláció. A gazdasági bomlás miatt nem látunk javulást, de a gazdasági bomlást csak központosítással küszöbölhetjük ki, ha lemondunk a tisztán partikuláris érdekekről, hiszen, amint látjuk, éppen ezek vezettek arra, hogy egy ellenzék alakult ki a centralizmussal szemben, holott a centralizmus a mi helyzetünkben az egyetlen kivezető út. Az elvtársaknak az a csoportja, amely ezt a javaslatot beterjeszti, eltávolodik a centralizmustól és a partikularizmus kátyújába kerül.

Kiderül, hogy a kerületek elégedetlenek azzal, hogy a központi Szovjethatalom egyes rendeleteit a kerületekkel való megbeszélés nélkül léptetik életbe. Ha ez így van, akkor a kerületeknek feltétlenül joguk van arra, hogy értekezleteket hívjanak össze, amelyeken valamennyi őket érdeklő kérdést megtárgyalhatják. Bennünket a bürokratizmus férge rág, és a bürokratizmust nagyon nehéz leküzdeni. Teljes erőnkből harcolnunk kell ellene, a hivatalokba több munkást kell beküldenünk. Ha azonban a bürokratizmus elleni harcot nem abba az irányba tereljük, amelybe azt terelni kell, akkor a helyzet igen veszélyessé válik, például a szakemberekkel kapcsolatban. A mi helyzetünk nem azért rossz, mert sok a szakemberünk, hanem azért, mert nincs nálunk szigorú központosítás. A szovjetmunka bizonyos területein, ellenkezőleg, hiány van szakemberekben. A hivatalokba több egyszerű munkást kell beküldenünk, akik a szakemberek mellett megtanulják a munkát, és képesek lesznek arra, hogy ezeket pótolják és önálló gyakorlati munkát végezzenek. Ily módon, fejezi be

beszédét Lenin, az Ignatov elvtárs által beterjesztett tézisek nyilvánvalóan nem mondják ki a lényegét annak, amit ezek az elvtársak akarnak. Nem abba az irányba terelik a harcot, amelybe azt terelni kell.

Lenin Művei. 28. köt. 424–425. old.

ELŐADÓI BESZÉD A SZAKSZERVEZETEK II. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN, 1919. JANUÁR 20-ÁN

(Részletek)

... Az a forradalmi átalakulás, amelyet elindítottunk, amelyen már két éve dolgozunk és amelyet végigvinni szilárd elhatározásunk – ez a forradalmi átalakulás csak azzal a feltétellel lehetséges és valósítható meg, ha elérjük, hogy a hatalom az új osztály kezébe megy át, hogy a burzsoázia, a kapitalista rabszolgatartók, a burzsoá intellektuelek, a vagyonosok és a tulajdonosok képviselői helyébe – a kormányzás minden területén, az egész államépítésben, az új élet egész vezetésében – a legalacsonyabb munkakörtől a legmagasabbig mindenütt az új osztály lép.

Ez a feladat vár most ránk. Csak ha ez az új osztály nem könyvek, nem gyűlések, nem beszédek, hanem saját vezetési gyakorlata útján nevelődik, csak ha a dolgozó tömegek legszélesebb rétegeit bevonja a vezetésbe, csak ha olyan formákat dolgoz ki, amelyek lehetővé teszik minden dolgozó számára, hogy könnyen bekapcsolódjék az állam igazgatásába és az államrend megteremtésébe, csak ebben az esetben lehet a szocialista forradalom tartós...

A munkást soha nem választotta el kínai fal a régi társadalomtól. A tőkés társadalom hagyományos gondolkozásmódjából sok minden megmaradt nála is. A munkások építik az új társadalmat, de még nem alakultak át olyan új emberekké, akik megtisztultak a régi világ szennyétől, hanem térdig állnak még ebben a szennyben. Csak álmodozhatunk még arról, hogy ettől a szennytől megtisztuljunk. A legnagyobb utópia volna arra gondolni, hogy ezt azonnal meg lehet tenni. Ez olyan utópia volna, amely a gyakorlatban a szocializmus birodalmát a mennyországba helyezné át.

Nem, mi nem így fogunk hozzá a szocializmus építéséhez. Hozzáfogunk, a tőkés társadalom talaján állva, harcolva mindazok ellen a gyengeségek és fogyatékosságok ellen, amelyek a dolgozóknál is megvannak, amelyek a proletariátust lefelé húzzák. Ebben a harcban sok az elkülönülésre hajló, régi kistulajdonosi szokás és erkölcs, s érvényesül még a régi jelszó: „ki-ki magáért, isten mindnyájunkért". Ebből túlságosan is elég volt minden szakszervezetben, minden gyárban, amely

minduntalan csak magára gondolt és azt mondta: a többiről gondoskodjék a jóisten meg a vezetőség. Ezt láttuk, ezt saját bőrünkön tapasztaltuk, ez nekünk annyi hibába, annyi súlyos hibába került, hogy ezt a tapasztalatot most figyelembe vesszük és azt mondjuk az elvtársaknak: óva intünk benneteket minden önkényes cselekedettől ezen a téren. És azt mondjuk: ez nem a szocializmus építése lesz, ez csak azt jelenti majd, hogy mindannyian engedünk a kapitalizmus gyengeségeinek.

Mi most megtanultunk számolni a ránk váró feladat minden nehézségével. Javában dolgozunk a szocializmus építésén és e központi feladat szempontjából ellene vagyunk minden önhatalmú cselekedetnek ezen a téren...

Most az elvtársak figyelmét teljesen a legközelebbi gyakorlati munkára akarjuk irányítani. Egyre inkább fokozni kell maguknak a dolgozóknak részvételét a gazdaság vezetésében és az új termelés szervezésében. Ha ezt a feladatot nem oldjuk meg, ha nem alakítjuk át a szakszervezeteket olyan szervekké, amelyek a mainál tízszerte nagyobb tömegeket nevelnek, hogy azután közvetlenül részt vehessenek az állam igazgatásában, akkor a kommunizmus építését nem tudjuk befejezni...

...Most a szocialista forradalmi átalakulás csak akkor mehet végbe, ha tízmilliók aktívan, közvetlenül, gyakorlati módon részt vesznek az állam igazgatásában. Ebben az irányban haladunk, de ezt még nem értük el.

A szakszervezeteknek tudniok kell, hogy azok mellett a feladatok mellett, amelyek részint most merülnek fel, részint pedig elestek, amelyek, ha meg is kellene őket oldani, mindenesetre feltétlenül kis jelentőségűek maradnak, tudniok kell, hogy ezek mellett a nyilvántartással, a szabályozással, a szervezetek egységesítésével kapcsolatos feladatok mellett egy sokkal nagyobb és komolyabb feladat merül fel: meg kell tanítani a tömegeket a vezetésre, nem könyvből való vezetésre, és nem felolvasások, nem gyűlések útján, hanem tapasztalatok útján, úgy, hogy az egyes munkakörökben egyre többen, egyre újabb és újabb munkásrétegek foglalják el annak az előrehaladott rétegnek a helyét, amelyet a proletariátus a maga köréből adott, amelyet vezetéssel, szervezéssel bízott meg, hogy ennek az új rétegnek helyébe tíz ugyanolyan réteg kerüljön. Ez végtelenül nagy és nehéz feladatnak látszik. De ha meggondoljuk, hogy a forradalom tapasztalatai milyen gyorsan lehetővé tették az Október óta felmerült felmérhetetlenül nagy feladatok teljesítését, hogyan kezdtek a tudásra törekedni a dolgozóknak azok a rétegei, amelyek számára ezek az ismeretek valaha elérhetetlenek és szükségtelenek voltak, ha ezt meggondoljuk – nem fogjuk többé mérhetetlenül nagynak látni ezt a feladatot.

Meg fogjuk látni, hogy meg tudjuk oldani ezt a feladatot, a dolgozók hasonlíthatatlanul nagyobb tömegeit tudjuk megtanítani az olyan dologra, mint az állam igazgatása és az ipar irányítása, előre tudjuk vinni a gyakorlati munkát, ki tudjuk irtani azt, ami évtizedek és évszázadok folyamán gyökeret vert a munkástömegekben: azt a káros előítéletet, hogy az állam igazgatása a kiváltságosok dolga, hogy ez külön művészet. Ez nem igaz. Hibákat elkerülhetetlenül el fogunk követni, de most minden hibából nem a diákok kis csoportjai fognak tanulni, akik elméletben tanulják az államigazgatást valamelyik tanfolyamon, hanem a dolgozók milliói,

akik saját bőrükön fogják tapasztalni minden egyes hiba következményét, maguk fogják látni, hogy a termékek nyilvántartásának és elosztásának, a munkatermelékenység fokozásának halaszthatatlan feladata vár rájuk, és akik a gyakorlatban látják, hogy a hatalom az ő kezükben van, hogy senki sem segít rajtuk, ha maguk nem segítenek magukon – ez az az új gondolkozásmód, amely a munkásosztályban kialakul, ez az az óriási történelmi fontosságú új feladat, amely a proletariátusra vár, amelynek leginkább be kell hatolnia a szakszervezeteknek és a szakszervezeti mozgalom vezetőinek tudatába. A szakszervezetek nemcsak szakmai szervezetek. Most annyiban szakmai szervezetek, amennyiben az egyedül lehetséges, a régi kapitalizmussal kapcsolatos keretek között egyesültek és a legtöbb dolgozót egyesítik. Feladatuk pedig az, hogy a dolgozóknak ezeket a millióit és tízmillióit az egyik tevékenységtől, az egyszerűbbtől, a magasabb felé vigyék, hogy fáradhatatlanul újabb rétegeket emeljenek ki a dolgozók tartalékából, fáradhatatlanul előrevigyék őket a legnehezebb feladatok felé, s ily módon egyre nagyobb és nagyobb tömegeket neveljenek az állam igazgatására...

Lenin Művei. 28. köt. 400., 445–446., 447–448. old.

MEGJEGYZÉSEK AZ ÁLLAMI ELLENŐRZÉS ÚJJÁSZERVEZÉSÉNEK KÉRDÉSÉHEZ

1

1) Munkásszerv vagy a munkások részvételének a szerve, a központban és a vidéken.

2) rendszerként felfogva.

2 b i s : $^2/_3$-a feltétlenül nő legyen.

3) A legközelebbi gyakorlati feladatok:

(α) röpülő revíziós bizottságok, az állampolgárok panaszai alapján

(β) harc az aktatologatás ellen

(γ) forradalmi rendszabályok a visszaélések és az aktatologatás elleni harcban

(δ) közlekedés

(ε) a munka termelékenységének emelése

(ζ) a termékek mennyiségének növelése.

1919. március 8.
Lenin Művei. 36. köt. 517. old.

Véleményem szerint az Ellenőrzésről szóló dekrétumot a következőkkel kell kiegészíteni:

1) meg kell teremteni a munkások bevonását biztosító központi szervet (és a helyi szerveket).

2) a törvény értelmében be kell vezetni a proletár lakosságból választott megbízottak rendszeres bevonását, s ezek $^2/_3$ része feltétlenül nő legyen.

3) Legközelebbi feladatokként haladéktalanul napirendre kell tűzni a következőket:

(α) repülő revíziók a dolgozók panaszai alapján,

(β) harc az aktatologatás ellen,

(γ) forradalmi harci intézkedések a visszaélések és az aktatologatás megszüntetésére,

(δ) különös figyelmet kell fordítani a munka termelékenységének emelése és

(ε) az élelmiszerek mennyiségének növelésére stb.

1919. március 8.
Lenin Művei. 28. köt. 511. old.

A SZOVJETHATALOM SIKEREI ÉS NEHÉZSÉGEI

(Részletek)

...A szovjetapparátus azt jelenti, hogy a dolgozók úgy vannak egyesítve, hogy tömegszervezetük súlyával eltiporják a kapitalizmust. El is tiporták. De attól, hogy a kapitalizmus el van tiporva, senki sem lakik jól. Birtokba kell venni azt az egész kultúrát, amelyet a kapitalizmus hagyott hátra és fel kell építeni belőle a szocializmust. Birtokba kell venni az egész tudományt, a technikát, minden ismeretet, a művészetet. Enélkül nem építhetjük fel a kommunista társadalom életét. Márpedig ez a tudomány, technika és művészet a szakemberek kezében és az ő fejükben van.

Így állunk a feladattal minden téren – a feladat ellentmondásos, mint ahogy ellentmondásos az egész kapitalizmus, a feladat igen nehéz, de teljesíthető. Nem azért, mert vagy húsz év alatt minden tekintetben kifogástalan kommunista szakembereket fogunk kinevelni: a makulátlan és kifogástalan kommunisták első nemzedékét; nem, kérem, nekünk mindent most kell rendbe hozni, nem húsz év alatt...

Persze, ezen az új és nehéz úton számos hibát követtünk el, ezen az úton számos vereség várt ránk; mindenki tudja, hogy a szakemberek egy része rendszeresen elárult bennünket: a szakemberek között a gyárakban, a mezőgazdaságban, az igazgatás terén lépten-nyomon az ügyek rosszindulatú kezelésébe, alattomos szabotázsba ütköztünk és ütközünk.

Mi tudjuk, hogy ezek óriási nehézségek és hogy ezeket a nehézségeket csupán az erőszak eszközével nem lehet legyőzni... Mi, természetesen, nem vagyunk az erőszak ellen; mi azokat, akik elutasító álláspontra helyezkednek a proletariátus diktatúrájával szemben, kinevetjük és azt mondjuk, hogy ezek ostoba emberek, akik képtelenek megérteni, hogy vagy proletárdiktatúrának, vagy burzsoá diktatúrának kell lennie. Aki másképpen beszél, az vagy idióta, vagy politikailag annyira tudatlan, hogy nemcsak a szónoki emelvényre, de egyszerűen gyűlésre is szégyen odaengedni... Itt, ismétlem, az erőszakkal egymagában semmire sem megyünk. Itt az erőszak kiegészítéseképpen, a győzelmes erőszak után, a győztes proletariátus szervezettségére, fegyelmére és erkölcsi súlyára van szükség, arra, hogy a győztes proletariátus maga alá rendeljen és bevonjon a munkájába minden burzsoá szakembert!

Azt mondják: Lenin erőszak helyett az erkölcsi befolyásolást ajánlja! De ostobaság azt képzelni, hogy csupán erőszakkal meg lehet oldani a kommunista társadalom építése során az új tudomány és technika megszervezésének kérdését. Badarság! Mi, mint párt, mint olyan emberek, akik tanultunk egyet-mást a szovjet munkának ez alatt az éve alatt, nem fogjuk elkövetni ezt a butaságot, és óvni fogjuk ettől a tömegeket. Az a feladat, hogy kihasználjuk a burzsoá, a tőkés társadalom egész apparátusát, nem csupán győzelmes erőszakot követel, ezen felül megköveteli a szervezetet, a fegyelmet, az elvtársias fegyelmet a tömegek soraiban, az egész nem proletár lakosság proletár befolyásolásának megszervezését, olyan új tömegkörnyezet teremtését, amelyben a burzsoá szakember látja, hogy nincs számára kivezető út, hogy a régi társadalomhoz visszatérni nem lehet, s hogy munkáját csak a kommunistákkal végezheti, akik mellette állnak, vezetik a tömegeket, élvezik a tömegek teljes bizalmát és arra vesznek irányt, hogy a burzsoá tudomány és technika gyümölcsei, a civilizáció évezredes fejlődésének gyümölcsei ne maroknyi olyan embernek jussanak, akik arra használják fel, hogy kiemelkedjenek és meggazdagodjanak, hanem egytől-egyig valamennyi dolgozónak.

Ez roppant nehéz feladat, amelynek teljes megoldására évtizedeket kell fordítani! S ahhoz, hogy megoldhassuk, olyan erőt, olyan fegyelmet, elvtársias fegyelmet, szovjet fegyelmet, proletár fegyelmet kell teremteni, amely nemcsak azt teszi lehetővé, hogy fizikailag eltiporjuk a burzsoá ellenforradalmárokat, hanem azt is, hogy teljesen körülfogjuk, magunk alá rendeljük őket, rászorítsuk őket arra, hogy a mi utunkon haladjanak, a mi ügyünket szolgálják.

Ismétlem, hogy mind a hadsereg kiépítése, mind a gazdasági építés terén, mind pedig az egyes népgazdasági tanácsok, az egyes üzemi bizottságok és az egyes államosított gyárak munkájában nap nap után ebbe a feladatba ütköztünk. Aligha volt ebben az évben egyetlen olyan hét, hogy a Népbiztosok Tanácsának ülésein így vagy úgy, egy vagy más formában, fel ne vetődött volna ez a kérdés és el ne döntöttük volna. És én biztos vagyok abban, hogy nem volt Oroszországban egyetlen olyan üzemi bizottság, egyetlen olyan mezőgazdasági kommuna, egyetlen olyan szovjet gazdaság, egyetlen olyan kerületi földművelési osztály sem, amely a szovjet munka egy éve alatt százszor is bele ne botlott volna ebbe a kérdésbe.

Látjuk, miben rejlik a feladat nehézsége, de azt is látjuk, hogy mi az igazán hálás feladat, hogy mit kell tennünk mindjárt azután, hogy a proletár felkelés ereje eltiporta a kizsákmányolókat. Eltiportuk ellenállásukat – ezt meg kellett tenni –, de nemcsak ezt kellett megtenni, hanem egy új szervezet erejével, a dolgozók munkatársi szervezetével rá kell szorítani őket, hogy szolgáljanak nekünk, ki kell őket gyógyítani a régi hibákból, meg kell őket akadályozni abban, hogy visszatérjenek kizsákmányoló életmódjukhoz...

1919. március–április.
Lenin Művei. 29. köt. 57–60. old.

Az OK(b)P programjának tervezete

AZ OK(b)P PROGRAMTERVEZETÉNEK FOGALMAZVÁNYA

(Részletek)

. . .gazdasági téren

a Szovjethatalom feladata jelenleg a következő:

(1) következetesen folytatnia kell és végig kell vinnie a burzsoázia kisajátítását, a termelési és forgalmi eszközöknek a Szovjet Köztársaság tulajdonává, vagyis valamennyi dolgozó közös tulajdonává változtatását, amit megkezdett és lényegében már be is fejezett.

(2) Különösen nagy figyelmet kell fordítania a dolgozók elvtársias fegyelmének fejlesztésére és megszilárdítására, egyéni kezdeményezésük és felelősségtudatuk minden irányú növelésére. Ez a legfontosabb, ha nem az egyetlen eszköz, amellyel véglegesen leküzdhetjük a kapitalizmust és a termelési eszközök magántulajdonának uralmából eredő szokásokat. E cél elérése érdekében lassú és kitartó munkával át kell nevelnünk a tömegeket, s az ilyen átnevelés nemcsak lehetségessé vált most, amikor a tömegek a gyakorlatban látták, hogy elkergettük a földbirtokost, a tőkést és a kereskedőt – ez az átnevelés most ténylegesen folyik is ezer meg ezer úton, a munkások és parasztok saját gyakorlati tapasztalatai útján. . .

(3) A munka termelékenységének fokozása az egyik legfontosabb feladat, mert enélkül lehetetlen a kommunizmusra való végleges áttérés. Ennek a célnak elérése, azon kívül, hogy kitartó munkával felvilágosítjuk a tömegeket és emeljük kulturális színvonalukat, azt is megköveteli, hogy azonnal, széles körben és minden téren felhasználjuk a tudományos és műszaki szakembereket, akiket a kapitalizmus hagyott ránk örökségül és akik a legtöbb esetben feltétlenül polgári világnézetnek és polgári szokásoknak hódolnak. A pártnak, szoros szövetségben a szakmai egyesülésekkel, folytatnia kell korábbi vonalát: egyrészt a legkisebb politikai engedményt sem szabad tennie a szóban forgó burzsoá rétegnek és kíméletlenül el kell nyomnia minden ellenforradalmi próbálkozását, másrészt pedig ugyanolyan kíméletlenül harcolnia kell az ellen a látszólag radikális, valójában azonban ostoba önhittség ellen, hogy a dolgozók le tudják küzdeni a kapitalizmust és a polgári rendet anélkül, hogy a burzsoá szak-

emberektől tanulnának, anélkül, hogy felhasználnák őket, anélkül, hogy kijárnák a velük együtt végzett munka hosszú iskoláját.

Amikor minden munka egyenlő díjazására és a teljes kommunizmusra törekszünk, semmiképpen sem tűzhetjük ki feladatunkul ennek az egyenlőségnek azonnali megvalósítását ebben a pillanatban, amikor csak az első lépéseket tesszük a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet felé. Ezért egy bizonyos időre feltétlenül meg kell hagyni a szakemberek magasabb díjazását, hogy ne dolgozzanak rosszabbul, hanem jobban dolgozhassanak, mint azelőtt, és ugyanebből a célból nem szabad lemondanunk a legsikeresebb, különösen pedig a szervezési munka jutalmazásának rendszeréről sem; a prémium megengedhetetlen lesz a teljes kommunizmus rendszerében, de a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet korszakában nem nélkülözhetjük a prémiumokat, mint az elméleti megfontolások és a Szovjethatalom egyéves tapasztalatai egyaránt tanúsítják.

Ugyanakkor következetesen dolgoznunk kell azon, hogy a polgári szakembereket az öntudatos kommunisták által vezetett egyszerű munkások tömegével vállvetve végzett közös elvtársias munka légkörével vegyük körül, és türelmesen, néhány elkerülhetetlen kudarc miatt vissza nem torpanva, arra kell törekednünk, hogy a tudományos felkészültséggel rendelkező emberek felismerjék, mennyire förtelmes dolog az, amikor a tudományt egyéni meggazdagodásra és az embernek ember által való kizsákmányolására használják fel, hogy felismerjék, milyen magasztos feladatot teljesítenek, amikor a dolgozók egész tömegét megismertetik a tudománnyal.

(4) A kommunizmus megvalósítása, ami feltétlenül megköveteli, hogy a munkát országos viszonylatban a lehető legnagyobb mértékben és a lehető legszigorúbban centralizáljuk, feltételezi, hogy kiküszöböljük a munkásoknak azt a szakmai és helyi elszigeteltségét és szétforgácsoltságát, amely a tőke erejének és a munka gyengeségének egyik forrása volt. A szűk látókörű és korlátolt szakmai szellem és a szakmai önzés ellen folytatott harc, amely szorosan összefügg a város és a falu közötti ellentét megszüntetéséért folyó harccal, nagy nehézséggel jár és nem indítható meg széles körben mindaddig, amíg a népi munka termelékenységét nagy mértékben nem fokoztuk. Ehhez a munkához mégis azonnal hozzá kell fogni, még ha eleinte kisebb, helyi méretekben és kísérletképpen is, hogy összehasonlíthassuk a különböző szakmákban és helyeken életbe léptetett különféle rendszabályok eredményeit. A Szovjethatalomnak a szakszervezetek közreműködésével, bizonyos közmunkák elvégzése céljából, az eddiginél hasonlíthatatlanul nagyobb mértékben és rendszeresebben kell mozgósítania az utolsó emberig az egész munkaképes lakosságot.

(5) Az elosztás terén a Szovjethatalom feladata jelenleg az, hogy következetesen folytassa a kereskedelem felváltását tervszerű, szervezett, országos méretekben megvalósított termékelosztással. A cél az egész lakosság megszervezése olyan termelő és fogyasztási kommunákban, amelyek képesek a lehető leggyorsabban, legtervszerűbben, leggazdaságosabban, a lehető legkisebb munkaráfordítással elosztani valamennyi szükséges terméket olyanformán, hogy szigorúan központosítják az egész elosztási apparátust. Átmeneti eszközül e cél eléréséhez a szövetkezetek szolgálnak. Felhasználásuk annyiban rokon feladat a burzsoá szakemberek felhasználásával, hogy annak a szövetkezeti apparátusnak az élén, amelyet a kapitalizmustól örököltünk,

burzsoá gondolkodáshoz és gazdálkodáshoz szokott emberek állnak. Az Oroszországi Kommunista Pártnak rendszeresen tovább kell folytatnia politikáját: kötelezni kell a párt valamennyi tagját, hogy dolgozzanak a szövetkezetekben, s azokat, a szakszervezetek segítségét is igénybe véve, kommunista szellemben irányítsák, fejlesszék a szövetkezetekben tömörült dolgozó lakosság öntevékenységét és fegyelmét, törekedjenek arra, hogy a szövetkezetek az egész lakosságot átfogják, és hogy ezek a szövetkezetek az egész vonalon egységes, az egész Szovjet Köztársaságra kiterjedő szövetkezetté olvadjanak egybe; végül és ez a legfontosabb, hogy állandóan biztosítsák a dolgozók többi rétegére gyakorolt proletár befolyás túlsúlyát, és hogy mindenütt kipróbálják a gyakorlatban azokat a különféle rendszabályokat, amelyek megkönnyítik és valóra váltják az átmenetet a régi, kapitalista típusú kispolgári szövetkezetektől a proletárok és félproletárok vezetése alatt álló termelő és fogyasztási kommunákhoz.

(6) A kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet első időszakában a pénzt lehetetlen egyszerre megszüntetni. Ennek következtében a lakosság burzsoá elemei a magántulajdonban maradó bankjegyeket, ezeket a tanúsítványokat, amelyek jogot adnak a kizsákmányolóknak társadalmi javak szerzésére, továbbra is kihasználják a spekuláció, a nyerészkedés és a dolgozók megrablása céljából. A burzsoá rablás e maradványa elleni harchoz a bankok államosítása egymagában nem elég. Az Oroszországi Kommunista Párt arra fog törekedni, hogy minél hamarább a legradikálisabb rendszabályokat léptesse életbe, amelyek előkészítik a pénz megszüntetését, mindenekelőtt a pénznek takarékkönyvecskékkel, csekkekkel, társadalmi termék beszerzésére feljogosító rövid lejáratú jegyekkel stb. való helyettesítését, a pénz kötelező bankbantartásának bevezetését stb. Az ilyen és hasonló rendszabályok előkészítésének és életbeléptetésének gyakorlati tapasztalata meg fogja majd mutatni, hogy melyek ezek között a legcélszerűbbek.

(7) A pénzügyek terén az Oroszországi Kommunista Párt progresszív jövedelem- és vagyonadót fog bevezetni minden esetben, amikor erre lehetőség nyílik. De ezek az esetek a föld, a legtöbb gyár, üzem és más vállalat magántulajdonának megszüntetése után nem fordulhatnak elő nagy számban. A proletárdiktatúrának és a legfontosabb termelési eszközök állami tulajdonának időszakában az állam pénzügyeinek azon kell nyugodniuk, hogy a különböző állami monopóliumok bevételeinek egy bizonyos részét közvetlenül az állam szükségleteire fordítják. A bevételek és kiadások egyensúlyba hozása csak az árucsere helyes megszervezése esetén valósítható meg, s ezt a célt szolgálja a termelő és fogyasztási kommunák megszervezése és a közlekedés helyreállítása, ami a Szovjethatalom egyik legfőbb soron levő célja...

Lenin Művei. 29. köt. 103–106. old.

Az OK(b)P VIII. Kongresszusa

1919. március 18–23.

ELŐADÓI BESZÉD A PÁRTPROGRAMRÓL 1919. MÁRCIUS 19-ÉN

(Részlet)

. . . Szeretnék továbbá kitérni a *szövetkezet* kérdésére – ez programunk 48. pontja. Ez a pont bizonyos mértékben elavult. Amikor a bizottságban megszövegeztük, voltak nálunk szövetkezetek és nem voltak fogyasztási kommunák, de néhány nappal később rendeletet fogadtak el, amelynek értelmében mindenféle és -fajta szövetkezetet egységes fogyasztási kommunává kell egybeolvasztani. Nem tudom, megjelent-e ez a rendelet és ismeri-e a jelenlevők többsége? Ha nem, akkor holnap vagy holnapután közzétesszük ezt a rendeletet. Ebben a tekintetben ez a pont már elavult, mindamellett úgy vélem, hogy szükségünk van rá, hiszen mindnyájan jól tudjuk, hogy a rendelet kiadása és végrehajtása közt jókora idő telik el. A szövetkezetekkel már 1918 április óta bajlódunk, és jóllehet jelentős sikert értünk el, ez még nem döntő jelentőségű. A lakosság egyesítése szövetkezetekbe helyenként olyan méretű, hogy sok kerületben a falusi lakosságnak már 98 százaléka egyesítve van. De ezeket a szövetkezeteket, amelyek már a tőkés társadalomban fennálltak, keresztül-kasul áthatja a burzsoá társadalom szelleme és élükön mensevikek, eszerek, burzsoá szakemberek állanak. Még nem tudtuk őket magunknak alárendelni, ezen a téren feladatunk még nincs megoldva. Rendeletünk egy lépést tesz előre azzal, hogy megteremti a fogyasztási kommunákat, kimondja, hogy egész Oroszországban mindenfajta szövetkezetet egybe kell olvasztani. De ez a rendelet is, még ha teljesen végrehajtjuk is, a jövőbeli fogyasztási kommunán belül meghagyja a munkásszövetkezet autonóm tagozatát, mert a munkásszövetkezet képviselői, akik gyakorlatból ismerik a kérdést, kijelentették és bebizonyították nekünk, hogy a munkásszövetkezetet mint fejlettebb szervezetet fenn kell tartani, mivel tevékenysége szükséges. Nálunk a pártban épp elég nézeteltérés és vita volt a szövetkezetek kérdésében, voltak súrlódások a szövetkezetekben dolgozó bolsevikok és a szovjetekben dolgozó bolsevikok közt. Elvileg, véleményem szerint, a kérdést kétségtelenül olyan értelemben kell megoldani, hogy ezt az apparátust mint a kapitalizmus által a tömegek között előkészített egyetlen apparátust, mint az egyetlen olyan apparátust, mely még a primitív kapitalizmus szakaszában levő falusi tömegek között működik – minden körülmények között fenn kell tartanunk, fejlesztenünk kell és

semmi esetre sem szabad félredobnunk. A feladat itt nehéz, minthogy a szövetkezetek élén, mint azok vezetői, a legtöbb esetben polgári szakemberek, igen gyakran aktív fehérgárdisták állanak. Ez a magyarázata annak, hogy gyűlölik, joggal gyűlölik őket, ez a magyarázata annak, hogy harcot indítottak ellenük. Csakhogy természetesen ezt a harcot ügyesen kell megvívnunk: *a szövetkezeti vezetők ellenforradalmi kísérleteinek véget kell vetni, ez azonban ne legyen harc a szövetkezet apparátusa ellen.* Ezeket az ellenforradalmi szövetkezeti vezetőket el kell távolítanunk, magát az apparátust pedig alá kell rendelnünk magunknak. Itt pontosan ugyanaz a feladat áll előttünk, mint a burzsoá szakemberek tekintetében – ez a másik kérdés, amelyet szeretnék kiemelni.

A *burzsoá szakemberek* kérdése nem kevés súrlódást és nézeteltérést vált ki. Amikor a napokban a Petrográdi Szovjetben felszólaltam, a hozzám írásban benyújtott kérdések közül néhány a fizetésekre vonatkozott. Azt kérdezték tőlem: lehet-e egy szocialista köztársaságban 3000 rubelig terjedő fizetéseket adni. Mi ezt a kérdést tulajdonképpen azért vettük fel a programba, mert ezen a téren meglehetősen messzemenő az elégedetlenség. A burzsoá szakemberek kérdése felvetődik a hadseregben, az iparban, a szövetkezetekben – mindenütt. Ez a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet időszakának igen fontos kérdése. A kommunizmust csak akkor építhetjük fel, ha a burzsoá tudomány és technika eszközeivel hozzáférhetőbbé tesszük a tömegek számára. Másképp a kommunista társadalmat felépíteni nem lehet. Ily módon való felépítéséhez viszont a burzsoáziától kell venni az apparátust, be kell vonnunk a munkába mindezeket a szakembereket. A programban szándékosan azért fejtettük ki részletesen ezt a kérdést, hogy gyökeres megoldást nyerjen. Nagyon jól tudjuk, mit jelent Oroszország kulturális fejletlensége, milyen következményekkel jár ez a Szovjethatalomra nézve, amely elvben a hasonlíthatatlanul magasabb rendű proletár demokráciát, e demokrácia mintaképét adta az egész világnak – mennyire lefokozza ez a kulturálatlanság a Szovjethatalmat, és hogyan termeli ki újra a bürokráciát. A szovjet apparátus elvben minden dolgozó számára hozzáférhető, a valóságban azonban, mint valamennyien tudjuk, ez koránt sincs így. Mégpedig egyáltalán nem azért, mintha ezt a törvény gátolná, mint a burzsoázia uralma alatt: ellenkezőleg, törvényeink elősegítik ezt. De a törvények egymagukban nem elegendők. Hatalmas nevelő-, szervező- és kultúrmunkára van szükség, amit nem lehet gyorsan, törvény útján megoldani, ami nagyarányú, hosszantartó munkát követel. A burzsoá szakemberek kérdését a jelenlegi kongresszuson teljes határozottsággal meg kell oldani. Az ilyen határozat lehetővé teszi az elvtársaknak, akik a kongresszus menetét kétségtelenül figyelemmel kísérik, hogy a kongresszus tekintélyére támaszkodjanak és lássák, milyen nehézségekbe ütközünk. Ez a határozat segítségére lesz azoknak az elvtársaknak, akik előtt ez a kérdés lépten-nyomon felvetődik, abban, hogy legalább a propagandamunkában részt vegyenek.

Azok az elvtársak, akik a kongresszuson, itt Moszkvában, a spartakistákat képviselték, elmondották nekünk, hogy Nyugat-Németországban, ahol az ipar a legfejlettebb, ahol a spartakisták befolyása a munkások soraiban a legnagyobb, jóllehet ott a spartakisták még nem győztek, mégis igen sok üzemben, mégpedig a legnagyobbakban, a mérnökök, az igazgatók felkeresték a spartakistákat és azt mondták: „Mi

veletek megyünk." Nálunk ilyesmi nem fordult elő. Nyilvánvaló, hogy ott a munkások magasabb kultúrszínvonala, a műszaki személyzet fokozottabb proletarizálódottsága és talán még sok előttünk ismeretlen ok olyan viszonyokat teremtett, amelyek valamelyest eltérnek a mi viszonyainktól.

Mindenesetre itt van az egyik legfőbb akadály, mely további előrehaladásunkat gátolja. Rögtön, anélkül hogy más országoktól támogatást várnánk, haladéktalanul, azonnal fokoznunk kell a termelőerőket. Burzsoá szakemberek nélkül ez lehetetlen. Ezt egyszer s mindenkorra meg kell mondanunk. E szakemberek többségét természetesen minden porcikájukban burzsoá világnézet hatja át. Az elvtársias együttműködés légkörével, munkásbiztosokkal, kommunista sejtekkel kell őket körülvennünk, úgy kell elhelyezni őket, hogy ne rúghassanak ki a hámból, de meg kell nekik adni a lehetőséget, hogy jobb viszonyok között dolgozhassanak, mint a kapitalizmus alatt, mert ez a réteg, amelyet a burzsoázia nevelt, máskülönben nem fog dolgozni. Egy egész réteget nem lehet bottal munkára kényszeríteni – ezt mi nagyon jól kitapasztaltuk. Rá lehet szorítani őket arra, hogy ne vegyenek cselekvően részt az ellenforradalomban, meg lehet félemlíteni őket, hogy kezükbe se merjenek venni fehérgárdista felhívást. E tekintetben a bolsevikok erélyesen járnak el. Ezt meg lehet csinálni és ezt eléggé meg is csináljuk. Ezt mindnyájan megtanultuk. De egy egész réteget munkára szorítani ilyen módon lehetetlen. Ezek az emberek hozzászoktak ahhoz, hogy magasabb műveltségi fokot igénylő munkát végezzenek, ezt a munkát mozdították elő a burzsoá rend keretei között, azaz óriási anyagi vívmányokkal gazdagították a burzsoáziát, a proletariátus számára pedig csak morzsákat juttattak belőlük. De mégiscsak előrevitték a kultúrát, ez volt a hivatásuk. Ha látni fogják, hogy a munkásosztály soraiból szervezett, előrehaladott rétegek emelkednek ki, amelyek a kultúrát nemcsak megbecsülik, de segítenek azt a tömegek közt is elterjeszteni, akkor ezek a szakemberek meg fogják változtatni a magatartásukat irányunkban. Ha az orvos látja, hogy a proletariátus a járványos betegségek elleni harcban megszervezi a dolgozók öntevékenységét, egészen más magatartást fog tanúsítani irányunkban. Ezek a burzsoá orvosok, mérnökök, agronómusok, szövetkezeti vezetők nálunk jelentős réteget alkotnak, és ha a gyakorlatban azt fogják látni, hogy a proletariátus egyre szélesebb tömegeket von be ebbe a munkába, akkor *morálisan* győzelmet aratunk fölöttük, nem pedig csak politikailag szakítjuk el őket a burzsoáziától. Akkor könnyebb lesz a feladatunk. Akkor ők saját maguktól bekapcsolódnak majd apparátusunkba, annak egy részévé válnak. Ennek érdekében áldozatokat kell hoznunk. Ha azért kétmilliárdot kellene is fizetnünk – az is semmiség. Gyerekség volna visszariadni ettől az áldozattól, mert ez azt jelentené, hogy nem értjük az előttünk álló feladatokat.

A közlekedés zilált állapota, az ipar és a mezőgazdaság zilált állapota a Szovjet Köztársaságnak magát a létét ássa alá. Itt a legerélyesebb, az ország minden erejét a végletekig megfeszítő rendszabályokhoz kell nyúlnunk. A szakemberek irányában nem szabad a kicsinyes tűszúrások politikáját folytatnunk. Ezek a szakemberek nem a kizsákmányolók szolgái; ezek a kultúra művelői, akik a burzsoá társadalomban a burzsoázia szolgálatában álltak és akikről az egész világ szocialistái azt mondották, hogy a proletár társadalomban *bennünket* fognak szolgálni. Ebben az átmeneti időszakban minél jobb életfeltételeket kell biztosítanunk számukra. Ez lesz a legjobb

politika, ez lesz a legtakarékosabb gazdálkodás. Máskülönben megtakarítunk ugyan néhányszáz milliót, de közben veszíthetünk annyit, hogy nincs annyi milliárd, amennyi pótolhatná mindazt, amit elvesztettünk...

Amikor a fizetések kérdéséről Schmidt elvtárssal, a munkaügyi népbiztossal beszélgettünk, ilyen tényekre mutatott rá. Schmidt elvtárs azt mondja, hogy mi a bérek kiegyenlítése érdekében annyit tettünk, amennyit sehol egyetlen burzsoá állam sem tett és nem is tehet évtizedek alatt sem. Vegyük a háború előtti fizetéseket: a tanulatlan munkás napi 1 rubelt – egy hónapban 25 rubelt, a szakember viszont havi 500 rubelt kapott, nem számítva azokat, akiknek százezreket fizettek. A szakember hússzor annyit kapott, mint a munkás. A mi mostani munkabéreink 600 és 3000 rubel között mozognak, a különbség csak ötszörös. A kiegyenlítés érdekében sokat tettünk. A szakembereket most természetesen túlfizetjük, de többletet fizetni nekik a tudásért nemcsak érdemes, hanem kell is, s elméleti szempontból is szükséges. A programban ez a kérdés véleményem szerint elég részletesen van kifejtve. Ezt nyomatékosan hangsúlyoznunk kell. Ezt itt nemcsak elvileg kell eldöntenünk, hanem oda kell hatnunk, hogy a kongresszus minden résztvevője, hazatérve, szervezete előtti beszámolójában és egész tevékenységében azon legyen, hogy ez a döntésünk valóra váljon.

Az ingadozó értelmiség soraiban máris hatalmas fordulatot értünk el. Tegnap a kispolgári pártok legalizálásáról beszéltünk, ma viszont mensevikeket és eszereket tartóztatunk le – de mi ezekben az ingadozásokban pontosan meghatározott rendszert követünk. Ezekben az ingadozásokon egyetlen szilárd vonal vonul végig: *elvágni az ellenforradalom útját, felhasználni a képzett burzsoá apparátust.* A mensevikek a szocializmus legveszedelmesebb ellenségei, mert proletár bőrbe bújnak; de a mensevikek – nem proletár réteg. Ebben a rétegben csak az elenyészően kisszámú vezetők proletárok, de maga a réteg kisértelmiségiekből áll. Ez a réteg átáll hozzánk. Mint réteget egészen meg fogjuk nyerni magunknak. Minden alkalommal, amikor hozzánk jönnek, azt mondjuk nekik: „Csak tessék, jöjjetek." Minden ilyen ingadozás alkalmával egy részük átjön hozzánk. Így volt ez a mensevikekkel, a „Novaja Zsizny" híveivel, az eszerekkel, így lesz mindezekkel az ingadozó elemekkel, amelyek még sokáig fognak lábatlankodni, nyafogni, az egyik táborból a másikba átszökni – ezen nem segíthetünk. De mindezeken az ingadozásokon át művelt értelmiségi rétegek kerülnek a szovjetfunkcionáriusok soraiba, és el fogjuk távolítani azokat az elemeket, akik továbbra is támogatják a fehérgárdistákat.

Egy további kérdés, amelyről, a témák felosztásának megfelelően, én számolok be – a *bürokratizmus kérdése és az a kérdés, hogyan vonjuk be a széles tömegeket a szovjet munkába.* A bürokratizmus miatt már régóta hallatszanak panaszok, kétségtelenül jogos panaszok. A bürokratizmus elleni harcban mi megtettük azt, amit a világ egyetlen állama sem tett meg. Azt az apparátust, amely keresztül-kasul bürokratikus, burzsoászellemű, elnyomó apparátus volt, amely ilyen marad még a legszabadabb polgári köztársaságokban is – alapjáig leromboltuk. Vegyük például a bíróságot. Igaz, hogy itt a feladat könnyebb volt, itt nem kellett új apparátust létrehozni, mert a dolgozó osztályok forradalmi jogérzéke alapján bárki bíráskodhat. Ezen a téren még korántsem oldottuk meg teljes egészében a feladatot, de több területen a bíróságot azzá tettük, aminek lennie kell. Olyan szerveket hoztunk létre, amelyekbe nemcsak

a férfiak, hanem a nők, a legelmaradottabb és legnehézkesebb elemek is egy szálig bevonhatók.

A közigazgatás más ágainak tisztviselői még megcsontosodottabb bürokrata hivatalnokok. Itt a feladat nehezebb. E nélkül az apparátus nélkül nem lehetünk meg, a közigazgatás minden ágában szükséges az ilyen apparátus. Itt azt szenvedjük meg, hogy Oroszország kapitalista szempontból nem volt elég fejlett. Németország ezen nyilván könnyebben fog túlesni, mert ott a hivatali apparátus nagy iskolán ment keresztül, ahol mindent kipréselnek az emberből, de egyben rászorítják arra is, hogy elvégezze a dolgát és ne csak a széket koptassa, ahogy az a mi hivatalainkban szokott lenni. Ezeket a régi bürokratikus elemeket mi szétkergettük, megforgattuk, azután pedig új helyekre kezdtük ismét beállítani. A cári bürokraták kezdtek átmenni a szovjetintézményekbe, elkezdtek bürokratáskodni, színt változtatni, kommunistáknak tüntették fel magukat és a sikeresebb karrier érdekében igyekeztek az Oroszországi Kommunista Párt tagsági könyvét megszerezni. Vagyis, miután kikergettük őket az ajtón, újra bemásznak az ablakon. Itt legjobban érezteti hatását a képzett munkaerők hiánya. Ezeknek a bürokratáknak ki lehetne tenni a szűrét, de egy csapásra nem lehet őket átnevelni. Ezen a téren elsősorban szervezeti, kulturális és nevelő feladatok állnak előttünk.

A bürokratizmus elleni harcot a teljes győzelemig végigharcolni csak akkor lehet, ha majd az egész lakosság részt vesz a közigazgatásban. A polgári köztársaságokban ez nem csak lehetetlen volt, hanem *ennek maga a törvény is útját állta*. A legjobb polgári köztársaságokban is, bármily demokratikusak, a törvényhozás ezer módon akadályozza a dolgozók részvételét a közigazgatásban. Mi elértük azt, hogy nálunk ezek az akadályok eltűntek, de azt, hogy a dolgozó tömegek a közigazgatásban részt tudjának venni, mindeddig nem értük el, mert a törvényen kívül van műveltségi színvonal is, amelyet semmiféle törvénynek sem lehet alárendelni. Ez az alacsony kulturális színvonal idézi elő azt, hogy a Szovjetek, amelyek programjuk értelmében a *dolgozók útján* intézett közigazgatás szervei, a valóságban olyan szervek, amelyek a közigazgatást a *dolgozók számára* a proletariátus előrehaladott rétege útján, nem pedig a dolgozó tömeg útján intézik.

Itt olyan feladat előtt állunk, amelyet másképp, mint hosszas neveléssel, nem lehet megoldani. Jelenleg ez a feladat számunkra rendkívül nehéz, mert, mint erre nemegyszer volt alkalmam rámutatni, az a munkásréteg, amely a közigazgatást intézi, túlságosan, szinte hihetetlenül *vékony*. Támogatást kell kapnunk. Ilyen tartalék az országban, minden jel szerint, növekedőben van. Az óriási tudásszomj, a művelődés terén jobbára az iskolán kívüli oktatás útján elért óriási sikerek, a dolgozó tömegek műveltsége tekintetében elért óriási eredmények – minden kétségen felül állanak. Ezt az előrehaladást nem lehet semmiféle iskolás keretek közé szorítani, de az előrehaladás kolosszális. Minden jel amellett szól, hogy a közeljövőben óriási tartalékhoz jutunk, amely felváltja majd a proletariátus vékony rétegének munkával agyonterhelt képviselőit. Helyzetünk azonban e tekintetben most mindenesetre rendkívül nehéz. A bürokráciát legyőztük. A kizsákmányolókat eltávolítottuk. A kulturális színvonal azonban nem emelkedett és ezért a bürokraták a régi helyeket foglalják el. A bürokráciát kiszorítani csak azzal lehet, hogy a proletariátust és a parasztságot az eddiginél

sokkal nagyobb arányokban szervezzük meg, és ezzel egyidejűleg valóban végrehajtjuk a munkásoknak a közigazgatásba való bevonásával kapcsolatos intézkedéseket. Ezeket a minden egyes népbiztosság keretén belül tett intézkedéseket mindnyájan ismerik és ezért nem térek ki rájuk...

Lenin Művei. 29. köt. 172–179. old.

A NAGY KEZDEMÉNYEZÉS

(A munkások hősiességéről a hátországban. A „kommunista szombatok" alkalmából)

(Részletek)

...A társadalmi munka hűbéri szervezete a deresfegyelemre támaszkodott, és emellett a dolgozók, akiket maroknyi földesúr rabolt és gyötört, a legteljesebb sötétségben és megfélemlítettségben éltek. A társadalmi munka kapitalista szervezete az éhség fegyelmére támaszkodott, s a dolgozók óriási tömege a polgári kultúra és polgári demokrácia minden haladása ellenére, még a legelőrehaladottabb, legcivilizáltabb és legdemokratikusabb köztársaságokban is, a bérrabszolgák vagy leigázott parasztok tudatlan és megfélemlített tömege maradt, amelyet maroknyi kapitalista fosztogatott és gyötört. A társadalmi munka kommunista szervezete, amely felé az első lépés a szocializmus, maguknak a dolgozóknak szabad és tudatos fegyelmére támaszkodik, akik lerázták mind a földbirtokosok, mint a kapitalisták igáját, és mindinkább erre fog támaszkodni.

Ez az új fegyelem nem az égből pottyan és nem jámbor óhajok szülötte, hanem a kapitalista nagyüzemű termelés anyagi feltételeiből és csakis azokból nő ki. Ezek nélkül az új fegyelem nem lehetséges. Ezeknek az anyagi feltételeknek hordozója vagy megvalósítója pedig egy bizonyos történelmi osztály, amelyet a nagykapitalizmus hozott létre, szervezett meg, tömörített, iskolázott, világosított fel és edzett meg. Ez az osztály – a proletariátus...

A proletariátusnak ahhoz, hogy győzzön, hogy megteremtse és megszilárdítsa a szocializmust, kettős, illetve kettősségében egységes feladatot kell megoldania: először, a tőke elleni forradalmi harcban tanúsított határtalan bátorságával magával kell ragadnia a dolgozók és kizsákmányoltak egész tömegét, magával kell ragadnia, szerveznie és vezetnie kell ezt a tömeget a burzsoázia megdöntése és minden ellenállási kísérletének teljes elnyomása céljából; másodszor, maga után kell vonnia a dolgozók és kizsákmányoltak egész tömegét, továbbá valamennyi kispolgári réteget az új gazdasági építés útjára, az új társadalmi kapcsolat, az új munkafegyelem, az új munkaszervezet megteremtésének útjára, amely a tudomány és a kapitalista technika legújabb vívmányait a nagyüzemű szocialista termelést létrehozó öntudatos dolgozók tömeges egyesülésével kapcsolja egybe.

Ez a második feladat nehezebb az elsőnél, mert semmi esetre sem oldható meg egyetlen hősies fellángolással, hanem a tömegek közt végzett *hétköznapi* munkához szükséges legtürelmesebb, legállhatatosabb, legnagyobb hősiességet követeli meg. De ez a feladat lényegesebb is az elsőnél, mert a burzsoázia fölötti győzelemhez szükséges erő legmélyebbről fakadó forrása, s a győzelem tartósságának és megdönthetetlenségének egyetlen záloga végső fokon csakis az új, magasabb rendű társadalmi termelési mód lehet, amely a kapitalista és kispolgári termelést a nagyüzemű szocialista termeléssel váltja fel.

* *
*

A „kommunista szombatoknak" éppen azért van óriási történelmi jelentőségük, mert a munka termelékenységének fokozása, az új munkafegyelemre való áttérés, a szocialista gazdasági és életviszonyok létrehozása terén a munkások öntudatos és önkéntes kezdeményezését mutatják meg nekünk...

...A burzsoá intellektuelek, a mensevikeket és eszereket is beleértve, hívek maradnak önmagukhoz azzal, hogy a tőkét szolgálják és továbbra is elejétől végig hazug érvekkel hozakodnak elő: a proletárforradalom előtt azt vetették szemünkre, hogy utópisták vagyunk, a proletárforradalom után meg azt követelik tőlünk, hogy fantasztikus gyorsasággal küszöböljük ki a múlt minden nyomát!

De mi nem vagyunk utópisták és ismerjük a polgári „érvek" valódi értékét, tudjuk azt is, hogy a forradalom után, bizonyos ideig, az erkölcsökben a réginek a nyomai még feltétlenül túlsúlyban lesznek az újnak a hajtásai fölött. Amikor az új éppencsak megszületett, a régi, bizonyos ideig, mindig erősebb az újnál, ez mindig így szokott lenni, a természetben és a társadalmi életben egyaránt. A csúfolódás azon, hogy az újnak a hajtásai gyengék, az intellektuelek olcsó kétkedése és más efféle – mindez, lényegében, a burzsoázia osztályharcának módszere a proletariátus ellen, a kapitalizmus védekezése a szocializmussal szemben. Gondosan kell tanulmányoznunk az újnak a hajtásait, a legnagyobb figyelmet kell tanúsítanunk irányukban, minden eszközzel elő kell segítenünk növekedésüket és „ápolnunk" kell ezeket a zsenge hajtásokat. Néhány óhatatlanul elpusztul közülük. Nem kezeskedhetünk azért, hogy éppen a „kommunista szombatok" fognak különösen fontos szerepet játszani. Nem ez a lényeg. A lényeg az, hogy az új minden néven nevezendő hajtását támogatnunk kell, s majd az élet kiválasztja közülük a legéletrevalóbbakat. Ha egy japán tudósnak azért, hogy az embereknek a vérbaj legyőzésében segítsen, elég türelme volt ahhoz, hogy kipróbáljon 605 vegyi készítményt, amíg elő nem állította a 606.-at, azt a készítményt, amely megfelelt bizonyos követelményeknek, akkor azoknak, akik nehezebb feladatot akarnak megoldani, akik a kapitalizmust akarják legyőzni, elég kitartással kell rendelkezniük száz meg száz új harci módszer, eljárás, eszköz kipróbálásához, hogy ilyenformán kidolgozzák azokat, amelyek a legalkalmasabbak...

... A munka termelékenysége, ez végeredményben a legfontosabb, a legfőbb az új társadalmi rend győzelme szempontjából. A kapitalizmus a munka olyan termelékenységét hozta létre, amilyet a hűbériség nem ismert. A kapitalizmust azzal lehet véglegesen legyőzni és azzal fogjuk véglegesen legyőzni, hogy a szocializmus a munkának új, sokkal magasabb fokú termelékenységét hozza létre. Ez igen nehéz és igen hosszadalmas dolog, de *megkezdtük*, ez a legfontosabb. Ha az éhező Moszkvában 1919 nyarán az éhező munkások, akik az imperialista háború négy nehéz évét, utána pedig a még nehezebb polgárháború másfél évét élték át, meg tudták kezdeni ezt a nagy művet, milyen lesz a további fejlődés, amikor majd győzünk a polgárháborúban és kiharcoljuk a békét?

A kommunizmus a kapitalizmussal szemben az önkéntes, a tudatos, az egyesült, a modern technikát felhasználó munkások magasabb fokú munkatermelékenységét jelenti. A kommunista szombatok rendkívül becsesek, a *kommunizmus tényleges* csíráját jelentik, ez pedig igen ritka dolog, mert mi azon a fokon vagyunk, amikor „csak *az első lépéseket* tesszük a kapitalizmusból a kommunizmusba való átmenet felé" (mint azt pártunk programja igen helyesen mondja).

A kommunizmus ott kezdődik, mikor az *egyszerű munkás* önfeláldozóan, nehéz munkával megbirkózva kezd gondoskodni a munka termelékenységének emeléséről, *arról, hogy minden pud gabonát, szenet, vasat* és egyéb terméket megőrizzen, bár azokat nem személyesen a dolgozó kapja, nem is „hozzátartozói", hanem „távolállók", azaz a társadalom egésze, tíz- és százmillió ember, akik eleinte egy szocialista államban, később a Szovjet Köztársaságok Szövetségében egyesülnek.

Karl Marx a „Tőké"-ben kigúnyolja az emberi szabadságjogok polgári demokrata alapokmányának dagályosságát és ünnepélyességét, ezt az egész frázishalmazt a szabadságról, egyenlőségről és testvériségről *általában*, amely minden országban elkápráztatja a nyárspolgárokat és filisztereket, az aljas berni Internacionálé mostani aljas hőseit is beleértve. Marx a jogok e dagályos kinyilatkoztatásával szembeállítja a proletariátus egyszerű, szerény, a tárgyra szorítkozó, mindennapi kérdésfeltevését: a munkanap törvényes megrövidítése az állam részéről – ez a proletariátus kérdésfeltevésének egyik tipikus példája*. Marx megjegyzésének találó volta és egész mélysége annál világosabb, annál nyilvánvalóbb lesz előttünk, minél jobban kibontakozik a proletárforradalom tartalma. Az igazi kommunizmus „formulái" éppen abban különböznek a Kautskyk, a mensevikek, az eszerek és kedves berni „atyafiaik" dagályos, körmönfont és ünnepélyes frázishalmazaitól, hogy mindent *a munkafeltételekre* vezetnek vissza. Kevesebb fecsegést a „munkademokráciáról", a „szabadságról, egyenlőségről, testvériségről", a „népuralomról" és más effélékről: napjaink öntudatos munkása és parasztja ezekben a felfújt frázisokban ugyanolyan könnyen felfedezi a polgári intellektuel szélhámosságát, mint ahogy az élettapasztalattal bíró embernek elég, ha ránéz a „gentleman" kifogástalanul „sima" képére és külsejére, s azonnal, csalhatatlanul megállapítja: „Minden valószínűség szerint csirkefogó."...

* Lásd Marx: A tőke. 1. köt. Bp. 1967. 282–283. old. – *Szerk.*

Mindannyiunknak el kell ismernünk, hogy a forradalom kérdéseinek kezelése tekintetében mindenütt, többek között a mi sorainkban is, lépten-nyomon megmutatkoznak a burzsoá-intellektuel, a frázisos módszer nyomai. Sajtónk például keveset harcol a rothadt, burzsoá-demokratikus múlt e rothadt maradványai ellen, kevéssé támogatja az igazi kommunizmus egyszerű, szerény, hétköznapi, de eleven hajtásait.

Nézzük a nők helyzetét. Nincs a világon olyan demokrata párt, a legelőrehaladottabb polgári köztársaságban sem, amely évtizedek alatt ebben a tekintetben akár a század részét tette volna annak, amit mi kormányzásunknak már az első évében megtettünk. A szó szoros értelmében követ követ nem hagytunk azokból a nők jogi egyenlőtlenségéről, a válás megszorításáról, a válással kapcsolatos undorító formaságokról, a törvénytelen gyermekek el nem ismeréséről, az apaság megállapításáról stb. szóló aljas törvényekből, amelyeknek, a burzsoázia és a kapitalizmus szégyenére, még sok maradványa található minden civilizált országban. Ezerszeresen jogunk van büszkélkedni azzal, amit ezen a téren tettünk. De *minél inkább megtisztítottuk* a talajt a régi, polgári törvények és intézmények szemetétől, annál világosabbá vált előttünk, hogy ez csak a talaj megtisztítása az építkezés számára, de még nem maga az építkezés.

A nő továbbra is *házi rabszolga,* minden felszabadító törvény ellenére, mert a *kis háztartás* elnyomja, fojtogatja, eltompítja, lealacsonyítja a nőt, odaláncolja a konyhához és a gyermekszobához, munkaerejét barbár módra terméketlen, kicsinyes, idegölő, butító, nyomasztó munkára pazarolja. A *nők* igazi *felszabadítása,* az igazi kommunizmus csak ott és akkor kezdődik, ahol és amikor megkezdődik a tömegharc (amelyet az államhatalom birtokában levő proletariátus vezet) a kis háztartás ellen, vagy helyesebben, amikor kezdetét veszi a kis háztartás *tömeges átépítése* nagy szocialista háztartássá.

Vajon elég figyelmet fordítunk-e a gyakorlatban erre a kérdésre, amely elméletileg minden kommunista számára vitán felül áll? Nyilván nem. Eléggé gondosan ápoljuk-e a kommunizmus *hajtásait,* amelyek már most megvannak ezen a téren? Nem és még egyszer nem. A nyilvános étkezdék, bölcsődék, napközi otthonok – ezek a kommunizmus hajtásainak példái, ezek azok az egyszerű, hétköznapi, semmiféle pompát, ékesszólást, ünnepélyességet nem igénylő eszközök, amelyek *valóban* alkalmasak arra, hogy *felszabadítsuk a nőt,* valóban alkalmasak arra, hogy csökkentsük és megszüntessük azt az egyenlőtlenséget, amely a nők helyzetében a férfiakéhoz képest a társadalmi termelésben és a társadalmi életben való szereplésük terén fennáll. Ezek az eszközök nem újak, a nagykapitalizmus teremtette meg őket (mint általában a szocializmus valamennyi anyagi előfeltételét), de a tőkés rendszerben, először is, ritkaságszámba mentek, másodszor – ami különösen fontos –, vagy *üzleti* vállalkozások maradtak, a spekuláció, nyerészkedés, csalás, hamisítás minden rossz oldalával, vagy pedig a jóérzésű munkások joggal gyűlölt és megvetett „polgári jótékonyság látványosságai" voltak.

Kétségtelen, hogy nálunk ezeknek az intézményeknek a száma jelentékenyen megszaporodott és hogy *kezdik* megváltoztatni jellegüket. Kétségtelen, hogy a munkásnők és parasztasszonyok között sokkal több a *szervező tehetség,* mint amennyiről tudomásunk van, sokkal több az olyan ember, aki ért ahhoz, hogy valamilyen gya-

korlati dolgot sok munkásnak és még több fogyasztónak a részvételével megszervezzen, minden frázispufogtatás, kapkodás, civakodás, tervekről, rendszerekről stb. szóló fecsegés nélkül, ami a túlságosan öntelt „intelligencia", vagy az újdonsült „kommunisták" állandó „betegsége". De mi *nem ápoljuk* kellő módon az újnak e hajtásait.

Nézzük a burzsoáziát. Milyen nagyszerűen reklámozza azt, amire *neki* van szüksége! Hogyan dicsőítik a *tőkések* lapjai millió meg millió példányban azokat a vállalatokat, amelyek a tőkések szemében „mintavállalatok", hogyan teszik a „mintaszerű" polgári intézményeket a nemzeti büszkeség tárgyává! A mi sajtónk nem törődik vagy alig törődik azzal, hogy a legjobb étkezdékről vagy a legjobb bölcsődékről írjon, hogy mindennapi befolyással elérje azt, hogy ezek egyike-másika mintaintézménnyé váljék, hogy népszerűsítse őket, részletesen leírja, hogy *mintaszerű kommunista munkával* mennyi munkát takarítanak meg, mennyi kényelmet szereznek a fogyasztók számára, mennyi élelmiszert takarítanak meg, milyen mértékben szabadítják fel a nőt a házi rabszolgaság alól, mennyire javítják meg az egészségügyi viszonyokat, mit lehet elérni ezen a téren, mennyire lehet ezt kiterjeszteni az egész társadalomra, minden dolgozóra.

A mintaszerű termelés, a mintaszerű kommunista szombatok, a mintaszerű gondosság és lelkiismeretesség minden egyes pud gabona beszerzésénél s elosztásánál, a mintaétkezdék, a mintaszerű tisztaság ebben vagy abban a munkásházban, ebben vagy abban a háztömbben – minderre újságjainknak is, *minden egyes* munkás- és parasztszervezetnek is, tízszerannyi figyelmet és gondot kell fordítaniok, mint eddig...

Alaposan át kell gondolni a „kommunista szombatok" jelentőségét, hogy ebből a nagy kezdeményezésből levonjuk a belőle adódó roppant fontosságú gyakorlati tanulságokat.

Az első és legfontosabb tanulság az, hogy mindenképpen támogatni kell ezt a kezdeményezést. Nálunk túlságosan könnyen kezdték használni a „kommuna" szót. Mindenféle vállalkozást, amely kommunistáktól indul ki, vagy amelyben kommunisták vesznek részt, gyakran azonnal „kommunának"nyilvánítanak – és emellett gyakran elfelejtik, hogy ezt az *annyira megtisztelő elnevezést* hosszú és szívós munkával kell *kiharcolni,* az igazi kommunista építés során bebizonyított *gyakorlati* sikerrel kell kiharcolni.

Ezért, szerintem, tökéletesen helyes az a határozat, amely a Központi Végrehajtó Bizottság tagjainak többségénél megérlelődött: *meg kell változtatni* a Népbiztosok Tanácsának azt a rendeletét, amely a „fogyasztási kommunák" *elnevezésre* vonatkozik. Hadd legyen az elnevezés egyszerűbb – legalább az új szervezeti munka *első* fokainak hibáit és fogyatékosságait nem fogják a „kommunák" rovására írni, hanem (mint ahogyan az igazság meg is követeli) a *rossz* kommunisták rovására. Nagyon hasznos volna a „kommuna" szót kiküszöbölni a *köznapi* használatból, megtiltani, hogy boldog-boldogtalan felkapja, vagypedig ezt *az elnevezést c s a k* az igazi kommunáknál *ismerni el,* azoknál, amelyek a gyakorlatban valóban bebizonyították (és amelyeknél az egész környékbeli lakosság egyhangú elismeréssel igazolta), hogy kommunista módon képesek és tudják az ügyeket intézni. Először bizonyítsd be, hogy tudsz ingyen

dolgozni a társadalom érdekében, a dolgozók összessége érdekében, hogy tudsz „forradalmi módon dolgozni", hogy emelni tudod a munka termelékenységét, hogy amit csinálsz, az mintaszerű, és azután nyújtsd ki a kezed a „kommuna" megtisztelő elnevezéséért!

A legértékesebb kivételek ebben a tekintetben a „kommunista szombatok". Itt ugyanis a Moszkva–Kazany vasútvonal tanulatlan segédmunkásai és vasutas munkásai *előbb tettel* mutatták meg, hogy tudnak *kommunistákként* dolgozni, és azután nevezték el kezdeményezésüket „kommunista szombatnak". Törekednünk kell arra és el kell érnünk, hogy ez ezentúl is így legyen, hogy mindenkit, aki vállalkozását, intézményét vagy ügyét kommunának nevezi, *anélkül hogy* ezt nehéz munkával és a *tartós munka* gyakorlati *sikerével,* a dolog mintaszerű és valóban kommunista intézésével *bebizonyítaná,* könyörtelenül nevetségessé tegyenek és mint csalót és fecsegőt megbélyegezzenek...

1919. július.
Lenin Művei. 29. köt. 427., 430–431., 433–434., 435–441. old.

MIND EGY SZÁLIG HARCRA GYENYIKIN ELLEN!

(Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságának levele a pártszervezetekhez)

(Részletek)

...A testületi vezetés elengedhetetlen a munkás- és parasztállam ügyeinek intézése során. De a testületi vezetés minden túlzásba vitele, huzavonára, felelőtlenségre vezető minden eltorzítása, a testületi intézményeknek minden átváltoztatása kupaktanácsokká – igen nagy baj és ennek a bajnak mindenáron, minél hamarabb, semmitől vissza nem riadva véget kell vetni.

A testületi vezetés sem a testületek tagjainak száma tekintetében, sem a munka gyakorlati vezetése szempontjából ne terjedjen túl az okvetlen szükséges minimumon – meg kell tiltani a „szónoklatokat", a vitákat a legnagyobb gyorsasággal kell lefolytatni, információra és pontosan megfogalmazott gyakorlati javaslatokra kell korlátozni.

A testületi vezetés alkalmazását minden esetben, amikor arra csak a legkisebb lehetőség van, csakis a legfontosabb kérdéseknek minél szűkebb körű testületben való legrövidebb megtárgyalására kell korlátozni, az intézmény, a vállalat, az ügy, a feladat *gyakorlati irányítását* vagy intézését pedig *egyetlen elvtársra* kell bízni, akiről tudjuk, hogy szilárd, határozott, merész ember, ért az ügyek gyakorlati vezetéséhez és a legnagyobb bizalomnak örvend. A testületi vezetésnek minden esetben és kivétel nélkül minden körülmények között együtt kell járnia azzal, hogy pontosan megállapítjuk *minden egyes* személy egyéni felelősségét valamely *pontosan* meghatározott munkáért. A testületi vezetésre való hivatkozással leplezett felelőtlenség a legveszedelmesebb baj, amely mindenkit fenyeget, akinek nincs igen nagy tapasztalata a gyakorlati testületi munkában, s amely a katonai ügyekben lépten-nyomon elkerülhetetlenül katasztrófára, zűrzavarra, pánikra, több hatalomra, vereségre vezet.

Nem kevésbé veszedelmes baj a kapkodás a szervezési kérdésekben, vagy a szervezési tervkovácsolás. A munkának a háború érdekében szükséges átszervezése semmi esetre se vezessen az intézmények átszervezésére és még kevésbé új intézmények sebtében való létesítésére. Ez minden körülmények közt megengedhetetlen, ez csak zűrzavarra vezet. A munka átszervezésének abból kell állnia, hogy azoknak az intézményeknek működését, amelyek nem feltétlenül szükségesek, ideiglenesen beszüntetjük vagy bizonyos mértékig csökkentjük. ...

Ennek teljes megvalósítása eszményi szervezettséget követel. Miután pedig államszervezetünk még igen messze van a tökéletességtől (ami egyáltalán nem csoda, ha figyelembe vesszük fiatalságát, újszerűségét és fejlődésének rendkívüli nehézségeit), a legkárosabb szervezési tervkovácsolás lenne, ha ezen a téren nagy mértékben, egyszerre valami egésznek vagy akár csak valami igen nagy dolognak a megvalósításához fognánk hozzá.

Sok olyan részletmunkát azonban, amely ebben a tekintetben közelebb visz az eszményhez, el lehet végezni, és pártfunkcionáriusaink, szovjetmunkásaink „kezdeményezése" ebben a tekintetben még korántsem elegendő.

Itt elég, ha felvetjük a kérdést és ráirányítjuk az elvtársak figyelmét. Nincs szükség arra, hogy konkrét utasításokat adjunk vagy feltevéseket ismertessünk...

Legkésőbb 1919. július 3.
Lenin Művei. 29. köt. 446–447., 464. old.

A NŐMUNKÁSMOZGALOM FELADATAIRÓL A SZOVJET KÖZTÁRSASÁGBAN

Beszéd a nőmunkások IV. Moszkva városi pártonkívüli konferenciáján, 1919. szeptember 23-án

(Részletek)

. . . A Szovjethatalom minden más országnál, a legfejlettebb országoknál is igazibb demokráciát valósított meg azzal, hogy törvényeiben legkisebb nyomát sem hagyta a nő egyenlőtlen jogi helyzetének. Ismétlem, egyetlen állam, egyetlen demokratikus törvényhozás sem tette meg még a felét sem annak a nő érdekében, amit a Szovjethatalom tett már fennállása első hónapjaiban.

A törvények természetesen egymagukban nem elegendők és mi semmi szín alatt sem elégszünk meg azzal, hogy csupán dekrétumokat hozzunk. De a törvényhozás terén mindent megtettünk, amit tennünk kellett, hogy a nő helyzetét jogilag egyenlővé tegyük a férfi helyzetével, és joggal lehetünk büszkék erre. Most olyan a nő helyzete Szovjet-Oroszországban, hogy az a legfejlettebb államok szempontjából is ideálisnak tekinthető. Mi azonban azt mondjuk, hogy ez természetesen még csak a kezdet.

A nő helyzete, ami a háztartásban végzett munkáját illeti, még mindig elég nehéz. Ahhoz, hogy a nő teljesen felszabaduljon és valóban egyenlő legyen a férfival, társadalmi háztartás kell és a nő részvétele a közös termelő munkában. Akkor lesz a nőnek ugyanolyan helyzete, mint a férfinak.

Természetesen itt nem arról van szó, hogy a nőt a munka termelékenysége, a munka mennyisége, a munka tartama, a munka feltételei stb. tekintetében tegyük egyenlővé, hanem arról van szó, hogy a nő gazdasági helyzeténél fogva ne legyen elnyomott, ne különbözzék a helyzete a férfi helyzetétől. Hiszen önök valamennyien tudják, hogy a nő még a legteljesebb jogegyenlőség mellett is tényleg elnyomott marad, mert őrá nehezedik az egész háztartás. Ez a háztartás a legtöbb esetben a legimproduktívabb, legértelmetlenebb és legfáradságosabb munka, amit a nő végez. Rendkívül aprólékos munka ez, amely nem tartalmaz semmit, ami a legkisebb mértékben is elősegítené a nő fejlődését.

Szocialista eszményünket követve, a szocializmus teljes megvalósításáért akarunk harcolni, és itt igen nagy munkaterület nyílik a nő számára. Mi most komolyan arra készülünk, hogy megtisztítsuk a szocialista építés talaját, de maga a szocialista társadalom építése csak akkor fog megkezdődni, amikor a nő teljes egyenjogúságát meg-

valósítva, az aprólékos, butító, meddő munkától megszabadult nővel együtt hozzálátunk az új munkához. Ez a munka sok-sok évre futja.

Ez a munka nem járhat gyors eredménnyel, nem ragyogó, nem mutatós.

Mintaintézményeket, étkezőket, bölcsődéket szervezünk, amelyek megszabadítják a nőt a háztartástól. És éppen ezeknek az intézményeknek a megszervezése terén hárul a nőkre a legnagyobb munka. Be kell vallanunk, hogy jelenleg nagyon kevés olyan intézmény van Oroszországban, amely segítségére lenne a nőnek abban, hogy megszabaduljon a házi rabszolga helyzetétől. Elenyészően kevés ezeknek az intézményeknek a száma és a Szovjet Köztársaság mostani viszonyai – a háborús és az élelmezési viszonyok, amelyekről itt részletesen beszéltek az elvtársak – gátolnak bennünket ebben a munkában. De mégis meg kell mondanunk, hogy ezek az intézmények, amelyek megszabadítják a nőt a házi rabszolga helyzetétől, mindenütt létrejönnek, ahol csak a legcsekélyebb lehetőség van rá.

Mi azt mondjuk, hogy a munkások felszabadítása maguknak a munkásoknak műve kell hogy legyen. Ugyanígy a munkásnők felszabadításának is a munkásnők művének kell lennie. Maguknak a munkásnőknek kell gondoskodniok az ilyen intézmények fejlesztéséről, és a nő ilyen irányú tevékenysége arra vezet majd, hogy teljesen megváltozik a kapitalista társadalomban elfoglalt régi helyzete...

Nekünk nemcsak milliós méretekben kifejtett szervező munkára van szükségünk. Szükségünk van egészen kisméretű szervező munkára is, amely lehetővé teszi, hogy a nők is dolgozzanak. A nő háborús viszonyok között is dolgozhat, segítheti a hadsereget, agitálhat a hadseregben. A nőnek aktívan részt kell vennie mindebben, hogy a Vörös Hadsereg lássa, hogy gondoskodnak róla, hogy szívükön viselik a sorsát. A nő az ellátás, a termékek elosztása és a tömegélelmezés javítása terén is dolgozhat, dolgozhat az étkezők fejlesztése terén, amelyek úgy elterjedtek most Petrográdban.

Ezek azok a területek, ahol a munkásnő tevékenységének valóban szervező jelentősége van. A nőnek részt kell vennie nagy kísérleti gazdaságok szervezésében is, és törődnie kell azokkal, nehogy az ilyen gazdaságok szervezése nálunk szórványos jelenség maradjon. A dolgozó nők nagy számának részvétele nélkül kivihetetlen ez az ügy. És a munkásnő teljesen alkalmas erre a munkára, ellenőrizheti a termékek elosztását és ellenőrizheti a termékek könnyebb beszerzését is. Ezzel a feladattal minden pártonkívüli munkásnő megbirkózhat, és ugyanakkor ennek a feladatnak a megvalósítása fogja legjobban elősegíteni a szocialista társadalom megszilárdulását...

Lenin Művei. 30. köt. 27–28., 29–30. old.

A MOSZKVAI PÁRTHÉT EREDMÉNYEI ÉS FELADATAI

(Részlet)

. . . A kapitalizmus tömegestől fojtogatta, elnyomta, összetörte a munkások és dolgozó parasztok közt felbukkanó tehetségeket. Ezek a tehetségek elpusztultak, mert szükséget szenvedtek, mert nincstelenek voltak, mert emberi mivoltukban megalázták őket. A mi kötelességünk most, hogy megtaláljuk és munkába állítsuk ezeket a tehetségeket. A párthét alatt belépett új párttagok többségükben kétségtelenül tapasztalatlanok és járatlanok az államigazgatásban. De az is kétségtelen, hogy ezek a legodaadóbb, leghívebb és legtehetségesebb emberei azoknak a társadalmi rétegeknek, amelyeket a kapitalizmus mesterségesen *leszorított,* „alsó" rétegekké tett, felemelkedni nem engedett. Pedig *több* erő, frisseség, közvetlenség, edzettség, őszinteség van bennük, mint másokban.

Ebből következik, hogy minden pártszervezetnek különösen meg kell fontolnia, mire használja fel ezeket az új párttagokat. *Bátrabban* kell őket a lehető legkülönfélébb állami munkába állítani, gyorsabban kell őket a gyakorlatban kipróbálni.

A bátorságot természetesen nem szabad úgy értelmezni, hogy az újoncokat *azonnal* olyan ismereteket követelő felelős posztokba kell állítani, amelyekkel újoncok nem rendelkeznek. Bátorságra a bürokratizmus elleni harc értelmében van szükség: nemhiába veti fel pártunk programja olyan határozottan a bürokratizmus bizonyos fokú újjászületése okainak és az ellene irányuló harc eszközeinek a kérdését. Bátorságra van szükség abban az értelemben, hogy az új párttagok, akik jól ismerik a néptömegek helyzetét, szükségleteit, követeléseit, *ellenőrizzék* az alkalmazottakat, a hivatalnokokat, a szakembereket. Bátorságra van szükség abban az értelemben, hogy ezeknek az újoncoknak *azonnal* módot nyújtsunk arra, hogy képességeiket kifejlesszék és hogy *széles körű* munkában mutassák meg rátermettségüket. Bátorságra van szükség a szokásos sablonok összetörése értelmében (sajnos nálunk is nemritkán észlelhető, hogy túlságosan félve nyúlnak a meghonosodott szovjet sablonokhoz, holott ezeket a sablonokat olykor nem öntudatos kommunisták, hanem régi hivatalnokok és alkalmazottak „honosítják meg"); bátorságra van szükség abban az értelemben, hogy forradalmi

gyorsasággal változtassuk az új párttagok munkaterületét, hogy hamarabb kipróbáljuk őket és hamarabb megtaláljuk a nekik megfelelő helyet.

Sok esetben olyan tisztségekkel lehet megbízni az új párttagokat, ahol ezek a párttagok azáltal, hogy ellenőrzik, lelkiismeretesen teljesítik-e feladataikat a régi hivatalnokok, hamar megismerik az ügyeket és önállóan átvehetik intézésüket. Más esetekben olyan munkára lehet állítani őket, ahol megújítják, felfrissítik egyfelől a munkás- és paraszttömegek, másfelől az államapparátus közötti közvetítő kapcsolatot. Ipari „csúcsszerveinkben és központjainkban", mezőgazdasági „szovjetgazdaságainkban" sok, még nagyon sok a szabotáló, a megbújt földbirtokos és tőkés, akik minden módon ártanak a szovjethatalomnak. A központban és a vidéken abban kell megnyilvánulnia a tapasztalt pártmunkások művészetének, hogy az új, friss párterőket fokozott mértékben használják fel e rákfene elleni kemény harc érdekében.

A Szovjet Köztársaságnak egységes katonai táborrá kell válnia, a legnagyobb mértékben meg kell feszítenünk erőinket, a legszigorúbban takarékoskodnunk kell velük, a legnagyobb mértékben csökkentenünk kell mindenféle bürokratikus huzavonát, mindenféle fölösleges formaságot, a legnagyobb mértékben egyszerűsítenünk kell az apparátust, a legnagyobb mértékben el kell érnünk nemcsak azt, hogy ez az apparátus lássa, mire van szüksége a tömegeknek, hanem azt is, hogy megértse a tömegeket és elősegítse a tömegek önálló részvételét ebben az apparátusban...

1919. október 21.
Lenin Művei. 30. köt. 58–59. old.

A SZOVJETHATALOM KÉT ÉVE

Beszéd az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság, a Munkás- és Parasztküldöttek Moszkvai Szovjetje, az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács és az üzemi bizottságok együttes ülésén, az Októberi Forradalom második évfordulóján, 1919. november 7-én

(Részletek)

... Különösen fontos, hogy megértsük az ez alatt az idő alatt végbement fejlődést, mert ez a fejlődés a világ valamennyi országában ugyanazon az úton halad. A munkások és a dolgozó tömegek nem igazi vezetőikkel teszik az első lépéseket – most a proletariátus maga veszi kezébe az állam kormányzását, a politikai hatalmat, a proletariátus élén mindenütt olyan vezetőket látunk, akik megsemmisítik a kispolgári demokrácia régi előítéleteit... Azelőtt ez kivétel volt, most általános szabály lett. És ha Oroszországban októberben, két évvel ezelőtt meg is döntöttük a burzsoá kormányt... tudjuk, hogy azután, munkánk során az igazgatás minden egyes területét át kellett alakítanunk oly módon, hogy a hatalom építését valóban az igazi képviselők, a forradalmi munkások, valóban a proletariátus élcsapata vegye kezébe. Ez októberben volt, két évvel ezelőtt, amikor rendkívüli erőfeszítéssel dolgoztunk; mégis tudjuk és meg kell mondanunk, hogy ez a munka még ma sincs befejezve. Tudjuk, hogy az államhatalom régi apparátusa ellenállást fejtett ki, a hivatalnokok eleinte azzal próbálkoztak, hogy megtagadják a közigazgatási munkát; a proletárhatalom néhány hét alatt megtörte ezt a legdurvább szabotázst. A proletárhatalom megmutatta, hogy ez az ellenszegülés a legcsekélyebb hatással sincs rá; s miután ezt a durva szabotázst megtörtük, az ellenség más utat választott.

Lépten-nyomon előfordult, hogy még a munkásigazgatást is a burzsoázia hívei építették; úgy kellett intéznünk ezt a dolgot, hogy mindenhova munkásokat állítsunk...

... Tudjuk, hogy minden területen, ahol csak lehetett, leszámoltunk a burzsoáziával, de mibe került ez nekünk! Mindenütt araszonként hódítottunk teret, munkás erőket emeltünk ki, legjobb embereinket állítottuk oda, akik végigjárták az államigazgatás megszervezésének nehéz iskoláját. Kívülről nézve, mindez talán nem látszik nagyon nehéznek, valójában azonban, ha mélyére hatolnak a dolognak, látni fogják, hogy a munkások, akik a harc minden szakaszát átélték, milyen nehezen verekedték ki jogaikat, hogyan jutottak el a munkásellenőrzéstől az ipar munkás-

igazgatásáig, vagy mennyit kellett harcolniok, míg a vasútnál... munkaképes apparátust teremtettek; látni fogják, mint vonulnak be lassacskán a munkásosztály képviselői összes szervezeteinkbe, és hogyan erősítik azokat tevékenységükkel. Vegyük például a szövetkezeteket, ahol most igen nagy a munkások képviselőinek száma. Tudjuk, hogy a szövetkezetekben azelőtt alig akadtak olyanok, akik a munkásosztály képviselői voltak. Itt is, a régi szövetkezetekben, olyan embereket láttunk, akik a régi burzsoá társadalom nézeteit és érdekeit képviselték. Ezen a téren a munkásoknak sokat kellett harcolniok azért, hogy kézbevehessék a hatalmat és saját érdekeik szolgálatába állítsák a szövetkezeteket, hogy gyümölcsözőbben dolgozzanak.

A legfontosabb munkát azonban a régi államapparátus átépítése terén végeztük, és ha nehéz volt is ez a munka, látjuk a munkásosztály kétéves erőfeszítéseinek eredményeit és elmondhatjuk, hogy ezen a területen a munkások képviselőinek ezrei dolgoznak, akik kiállták a harc tüzét és lépésről lépésre kiszorították a burzsoá hatalom képviselőit. De nemcsak az államapparátusban találunk munkásokat, ott látjuk képviselőiket az élelmezésügy terén is, ahol csaknem kizárólag a régi burzsoá kormány, a régi burzsoá állam képviselői ültek. Munkások hozták létre az élelmezési apparátust, s ha egy évvel ezelőtt még nem tudtunk kellően boldogulni ezzel az apparátussal, ha egy évvel ezelőtt itt csak 30% volt a munkások képviselőinek arányszáma, most az élelmezési apparátus belső szervezetében a munkások képviselőinek aránya mintegy 80%. Ezekkel az egyszerű, szemléltető számokkal érzékeltethetjük, mennyit haladt az ország, és nekünk az a fontos, hogy a politikai átalakulás után nagy eredményeket értünk el a proletárhatalom felépítése terén.

Lenin Művei. 30. köt. 115–117. old.

HARCRA A FŰTŐANYAGVÁLSÁG ELLEN!

Körlevél a pártszervezetekhez

(Részlet)

... Az Oroszországi Kommunista Párt Központi Bizottsága meg van győződve arról, hogy a pártszervezetek, a párt tagjai, miután két éven át bizonyságot tettek arról, hogy ennél korántsem könnyebb, hanem jóval nehezebb feladatokat is forradalmi módon meg tudnak oldani – meg fogják oldani ezt a feladatot is.

Az Oroszországi Kommunista Párt Központi Bizottsága különösen a következő intézkedéseket javasolja valamennyi pártszervezetnek:

1. A fűtőanyagkérdést és a fűtőanyagválság elleni harc kérdését mától kezdve minden pártszervezetnek a pártgyűlések és elsősorban a pártbizottsági ülések állandó napirendi pontjául kell kitűznie. Mit tehetünk még, mit kell tennünk a fűtőanyagválság leküzdése érdekében? hogyan kell fokozni ezt a munkát? hogyan tegyük eredményesebbé? – ezek a kérdések kössék le most minden pártszervezet figyelmét.

2. Ugyanez vonatkozik az összes kormányzósági végrehajtó bizottságokra, városi végrehajtó bizottságokra, kerületi, volosztyi végrehajtó bizottságokra, egyszóval valamennyi vezető szovjetintézményre. A pártembereknek kell magukra vállalniok a kezdeményezést, hogy az idevágó munkát országos méretekben egységesen végezzék, erősítsék és minden módon fokozzák.

3. A legszélesebb körű agitációt kell folytatni mindenütt, különösen a falun, hogy megmagyarázzuk a fűtőanyagkérdés jelentőségét a Szovjethatalom szempontjából. Különösen harcolni kell az ellen, hogy a fűtőanyagkérdésben helyi, vidéki, szűk látókörű és önző érdekek kerekedjenek felül. Meg kell magyarázni, hogy az országos szükségletek érdekében végzett önfeláldozó munka nélkül lehetetlen megmenteni a Szovjet Köztársaságot, lehetetlen megvédeni a parasztok és munkások hatalmát.

4. A legfigyelmesebben kell ellenőrizni, hogyan teljesítik a gyakorlatban a párt feladatait és a Szovjethatalom megbízásait, követeléseit és az általa kitűzött feladatokat. Az összes új párttagokat, akik az utolsó párthét idején léptek be a pártba, be kell vonni az ellenőrző munkába, hogy megállapítsuk, teljesíti-e mindenki a kötelességét.

5. A legnagyobb gyorsasággal és a legszigorúbban életbe kell léptetni az egész lakosság munkakötelezettségét, vagy mozgósítani kell bizonyos korosztályokat, hogy szenet és olajos palát termeljenek ki és szállítsanak, hogy fát vágjanak ki és a tűzifát a vasútállomásokra szállítsák. Munkanormákat kell megállapítani és minden áron el kell érni, hogy a normákat teljesítsék. Kíméletlen szigorral kell büntetni azokat, akik ismételt figyelmeztetés, követelés és parancs ellenére kibújnak a munka alól. Minden elnézés, minden gyengeség bűn a forradalommal szemben.

A hadseregben megjavítottuk a fegyelmet. Meg kell javítanunk a munkafegyelmet is.

6. Gyakrabban, erélyesebben, rendszeresebben, szervezettebben kell kommunista szombatokat rendezni, elsősorban a fűtőanyaggal kapcsolatos munkák elvégzésére. A párttagok járjanak elöl a munkafegyelemben és az energikus munkában. A Népbiztosok Tanácsának, a Honvédelmi Tanácsnak, valamint a többi központi és helyi szovjetintézménynek a fűtőanyagkérdésre vonatkozó rendeleteit lelkiismeretesen végre kell hajtani.

7. A fűtőanyaggal foglalkozó vidéki intézményeket a legjobb pártmunkásokkal meg kell erősíteni. Az erők elosztását felül kell vizsgálni és ebből a célból megfelelően át kell csoportosítani azokat.

8. A központból kiküldött elvtársakat minden módon segíteni kell, arra kell törekedni, hogy a fiatalok közül minél többen tanulják meg a gyakorlatban, hogyan kell szervezni, kiépíteni, vezetni a fűtőanyaggal összefüggő munkákat. A helyi sajtóban több figyelmet kell szentelni ennek a munkának, gondosan ki kell emelni a valóban jó munka példáit, hogy mindenki tudomást szerezzen róla, és kíméletlenül kell harcolni bizonyos kerületek, ügyosztályok, intézmények elmaradottsága, hanyag munkája vagy hozzá nem értése ellen. Sajtónknak serkenteni kell az elmaradókat munkára, munkafegyelemre, szervezettségre kell nevelnie.

9. Az ellátási szervek legfőbb feladata a fűtőanyaggal kapcsolatos munkában részt vevőknek élelmiszerrel és takarmánnyal való ellátása legyen. Támogassák őket minden vonalon, erősítsék munkájukat, ellenőrizzék a munka teljesítését.

10. A fűtőanyaggal foglalkozó valamennyi szervben (éppígy valamennyi szovjetintézményben) fáradhatatlanul arra kell törekedni, hogy a valóságban biztosítva legyen *mindenkinek személyi* felelőssége a részére kijelölt, szigorúan és pontosan meghatározott munkáért vagy a munka egy részéért. A kérdések testületi megvitatását a szükséges minimumra kell korlátozni és sohase akadályozzuk az elhatározás gyorsaságát és határozottságát, ne vegyük le a felelősséget az egyes funkcionáriusok válláról.

11. Az összes fűtőanyagkérdéseket különös pontossággal és sürgősen kell elintézni. A legkisebb huzavona esetében is kíméletlenül büntetni kell. A központ tájékoztatása legyen mintaszerű.

12. Általában az egész fűtőanyag-munkát katonailag kell megszervezni: ugyanolyan eréllyel, gyorsasággal, a legszigorúbb fegyelemmel, mint amilyet a háborúban követelünk...

1919. november 13.
Lenin Művei. 30. köt. 126–129. old.

BESZÉD A FÖLDMŰVELŐ KOMMUNÁK ÉS A MEZŐGAZDASÁGI ARTYELEK I. KONGRESSZUSÁN, 1919. DECEMBER 4-ÉN

(Részletek)

... Ha a földművelő kommunák alapszabályait, vagy azokat a könyveket olvassuk, amelyek erről a kérdésről szólnak, akkor az az érzésünk, hogy túl sok bennük a propaganda, elméletileg túlságosan terjengősen indokolják, hogy miért kell kommunákat szervezni. Ez, persze, szükséges. Alapos propaganda nélkül, a társas földművelés előnyeinek megmagyarázása nélkül, ha nem ismételjük el ezerszer és ezerszer ezt a gondolatot, nem számíthatunk arra, hogy a parasztság széles tömegeiben felébred az érdeklődés és megkezdődik a társas földművelés megvalósítási módjainak gyakorlati kipróbálása. Propagandára, persze, szükség van és nem kell félnünk az ismétlésektől sem, mert amit mi ismétlésnek gondolunk, az sok száz és ezer paraszt számára, alkalmasint, nem ismétlés, hanem olyan igazság, amely először tárul fel előtte. És ha az a gondolatunk támad, hogy túl sok figyelmet fordítunk a propagandára, ki kell jelentenünk, hogy százszor annyi figyelmet kell rá fordítanunk. De amikor ezt mondom, abban az értelemben mondom, hogy a parasztság bizalmatlanul fogja fogadni propagandánkat, ha csak általánosságban magyarázzuk meg neki a mezőgazdasági kommunák szervezésének hasznosságát, és ugyanakkor a valóságban nem tudjuk kimutatni azt a gyakorlati hasznot, amelyet a társulások, artyelgazdaságok hajtanak neki ...

... Ezt a kérdést gyakorlatilag úgy kell megoldani, hogy elmondhassuk: nemcsak ezt a veszedelmet kerültük el, hanem megtaláltuk a módját annak is, hogyan kell harcolnunk, hogy a parasztnak ne legyen oka így gondolkodni, ellenkezőleg, minden kommunában, minden artyelben olyasvalamit lásson, amit az államhatalom támogat, a földművelés új módszereit lássa, amelyek nem könyvekben és nem beszédekben (ez nagyon olcsó dolog), hanem a gyakorlati életben bizonyítják be, hogy előnyösebbek a régieknél. Ezért nehéz a feladat megoldása, s ez az oka annak, hogy mi is, akik csak száraz adatokat látunk, nehezen tudjuk megítélni: tényleg bebizonyítottuk-e, hogy minden kommuna, minden artyel valóban magasabb rendű a régi rendszer minden vállalatánál, hogy a munkáshatalom e téren segít a parasztnak.

Azt hiszem, e kérdés megoldása szempontjából gyakorlatilag igen kívánatos lenne, ha önök, akik számos környékbeli kommunát, artyelt és társulást gyakorlatilag ismernek, kidolgoznák azokat a módszereket, amelyekkel valóban, ténylegesen ellenőrizhetnénk, hogyan hajtják végre azt a törvényt, amely megköveteli, hogy a mezőgazdasági kommunák segítséget nyújtsanak a környékbeli lakosságnak; hogyan valósítják meg a szocialista földművelésre való áttérést és miben nyilvánul meg ez konkrétan minden kommunában, artyelban, társulásban; hogyan valósítják meg, hány társulás, hány kommuna valósítja meg ezt ténylegesen és hány olyan van, amely még csak most készül erre; hány esetben nyújtottak a kommunák segítséget és milyen jellegű volt ez a segítség: filantropikus-e avagy szocialista jellegű?...

Lenin Művei. 30. köt. 186., 188–189. old.

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

Gl. M.!

A cikket megkaptam és elolvastam.

Kitűnő.

Több ilyen cikk kell. Akkor aztán kiadjuk őket brosúra formájában. Sajnos, kevés az olyan szakemberünk, akiben van lendület vagy „fantázia".

1) A jegyzeteket *egyelőre* ki kell hagyni vagy le kell rövidíteni. Ennyi túl sok egy újságba (a szerkesztővel majd holnap beszélek).

2) Nem lehetne hozzáfűzni egy *tervet?* – nem műszaki tervre gondolok (a műszaki tervet természetesen *sok* embernek kell kidolgoznia, mégpedig nem is olyan rövid idő alatt), hanem politikai vagy állami tervre, vagyis olyanra, amely kitűzi a feladatot a proletariátus elé.

Körülbelül így: 10 (5?) év alatt létrehozunk *20–30* (30–50?) villanytelepet, hogy az egész országban kiépítsük 400 (vagy 200, ha nem telik többre az erőnkből) versztnyi sugarú körben ható centrálék hálózatát; ezeket a centrálékat tőzeggel, vízierővel, olajpalával, szénnel, olajjal üzemeltetnénk *(h o z z á v e t ő l e g e s e n , n a g y v o n a l a k b a n* vegye sorra Oroszország minden vidékét). Máris hozzákezdünk a szükséges gépek és modellek beszerzéséhez. 10 (20?) év múlva „villamosított" országgá változtatjuk Oroszországot.

Gondolom, Ön elkészíthetne egy ilyen „tervet", – ismétlem, nem műszaki, hanem állami – tervvázlatot.

Most kell elkészíteni, hogy szemléletes, népszerű formában ismertetett, érthető és világos (ugyanakkor alapjaiban teljesen *tudományos)* perspektívával fellelkesítsük a tömegeket: rajta, munkára fel – s 10–20 év alatt *villamosítjuk* egész Oroszországot, az ipart is, a mezőgazdaságot is. Munkánkkal elérjük, hogy *ennyi meg ennyi* (ezer vagy millió lóerő vagy kilowatt?? az ördög tudja) kapacitású gép-rabszolga áll majd rendelkezésre stb.

És ha ezt még kiegészítenénk Oroszország *v á z l a t o s* térképével, feltüntetve rajta a centrálékat és hatósugarakat? vagy ezt még nem lehet megcsinálni?

Ismétlem, egy 10–20 évre szóló *hatalmas* programmal kell fellelkesítenünk a munkások és az öntudatos parasztok *t ö m e g é t*.

Majd telefonon beszélünk

Lenin

P. S. Kraszin azt mondja, hogy a vasutakat mi nem tudjuk villamosítani. Csakugyan így van ez? Ha igen, 5–10 év múlva talán mégiscsak lehet? talán az Urálban lehet?

Nem kellene-e külön cikket írni a villanytelepek hálózatának „állami tervéről", térképpel vagy a villanytelepek hozzávetőleges felsorolásával (számával), s olyan távlatok felvázolásával, hogy az egész ország energiáját erre lehessen összpontosítani.

Ha megkapta levelemet, arra kérem, hívjon fel telefonon, és majd beszélgetünk.

1920. január 23.
Lenin Művei. 35. köt. 419–420. old.

BESZÉD A NÉPGAZDASÁGI TANÁCSOK III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN, 1920. JANUÁR 27-ÉN

Újságtudósítás

(Részlet)

Lenin elvtárs előrebocsátja, hogy csak futólag fogja érinteni azokat a kérdéseket, melyekkel az utóbbi időben többször kellett foglalkoznia. Egyik ilyen kérdés – az igazgatás szervezése, a testületi vezetés és az egyszemélyi vezetés kérdése. Ezt a kérdést absztrakt elmélkedések alapján vitatják; azt bizonyítják, hogy a testületi vezetés előnyben részesítendő az egyszemélyi vezetéssel szemben. Ez azonban messze visz bennünket a jelen gyakorlati feladataitól. Az ilyen elmélkedések a Szovjethatalom építésének arra a kezdeti szakaszára emlékeztetnek bennünket, amelyen már túlestünk. Itt az ideje, hogy gyakorlatiasabban vessük fel a kérdést.

A testületi vezetés, mint a szovjetigazgatás szervezetének alaptípusa, kezdetleges valami, ami az első szakaszban szükséges, amikor újonnan kell építeni. De megállapodott, többé vagy kevésbé szilárd formák mellett, a gyakorlati munkára való átmenet az egyszemélyi vezetéssel, mint olyan rendszerrel függ össze, mely leginkább biztosítja az emberi képességek legjobb felhasználását és a munka reális – nem pedig szavakban való – ellenőrzését.

Az a tapasztalat, melyet a Szovjethatalom a hadügyi építés terén szerzett, nem tekinthető elszigetelt tapasztalatnak. A háború magában foglalja az építés minden területének minden formáját. Hadseregünk megszervezése csak azért járhatott sikerrel, mert a hadsereget az általános szovjet építés szellemében, azoknak az osztályviszonyoknak alapján szerveztük, melyek mindennemű építésben kifejezésre jutnak. A hadsereg szervezésénél a proletariátusnak, a vezető osztálynak, ugyanazzal a vékony rétegével és a parasztság tömegével van dolgunk. És ha más területeken ennek az aránynak a lényege nem is mutatkozott egészen világosan, a hadseregben, mely az ellenséggel áll szemben és drágán fizet minden hibájáért, az osztályoknak ez a viszonya igazi próbán ment át. Ezt a tapasztalatot alaposan fontolóra kell vennünk. Ez a tapasztalat, törvényszerűen fejlődve, az esetleges, szétfolyó testületi elvből indult ki, a szervezeti rendszerré emelt és a hadsereg minden intézményében meghonosodott testületi elven keresztül, most, mint általános tendencia, eljutott az egyszemélyi vezetéshez, mint a munkaszervezés egyedül helyes elvéhez. Bármely

szovjet munka területén láthatják, hogy a kisszámú öntudatos proletár mellett ott van a kevésbé fejlettek tömege, és legalul a parasztság óriási tömege, amely megszokta az egyéni gazdálkodást, s ennélfogva a szabad kereskedést és a spekulációt is, amit a mensevikek, az eszerek és a pártonkívüliek szabadságnak neveznek, mi azonban a kapitalizmus örökségének tartjuk. Ez az a helyzet, amelyben cselekednünk kell, s ez a helyzet megfelelő módszereket követel. És a hadsereg tapasztalata megmutatta nekünk, hogy az igazgatás szervezete a testületi vezetés kezdetleges formáiból törvényszerűen átalakul egyszemélyi vezetéssé, amelyet ott most legalább öttized részben meg is valósítanak.

A testületi vezetés a legjobb esetben is nagy erőpazarlással jár, és nem felel meg a központosított nagyipar viszonyainak, amelyek gyors és pontos munkát követelnek. Ha a testületi vezetés védőit nézik, azt látják, hogy határozataikban túlságosan absztrakt formában leszögezik, hogy a kollégium minden tagját személyes felelősség terheli a feladatok teljesítéséért. Ez ma már ábécé nálunk. De akik gyakorlati tapasztalatokkal rendelkeznek, azok tudják, hogy a gyakorlatban száz közül egy esetben van így. Az esetek óriási többségében ez a felelősség csak papíron marad. Egyetlen kollégiumi tagnak sincs pontosan körülírt feladata és a feladatok végrehajtásáért egyik sem felel személyesen. Nálunk általában nem ellenőrzik a munkát. Képzeljék el, hogy valamely szakszervezet Központi Bizottsága Vaszilij Vasziljevics Vasziljevet jelöli, s önök azoknak a feladatoknak a jegyzékét kérik, melyeket a jelölt teljesített és gyakorlati emberek ellenőriztek. Ezt a jegyzéket nem fogják megkapni. Valamennyien még csak alig-alig kezdjük igazán gyakorlati szemmel intézni a dolgokat.

A mi hibánk az, hogy mindent a magunk erejéből akarunk elvégezni. Legnagyobb fogyatékosságunk, hogy nincsenek munkatársaink, nem tudjuk őket az egyszerű munkások és parasztok közül kiválogatni, pedig rengeteg adminisztráló és szervező tehetség szunnyad soraikban. Sokkal helyesebb lesz, ha az általános és legtöbbször egészen meddő vitákról mielőbb áttérünk a gyakorlati munkára. Akkor valóban teljesíteni fogjuk az élenjáró osztály szervezőinek kötelességét és az új szervező tehetségek százait és ezreit fogjuk kiemelni. Ki kell emelnünk őket, ki kell próbálnunk őket, egyre bonyolultabb feladatokat kell rájuk bíznunk. Remélem, elérjük, hogy a népgazdasági tanácsok kongresszusa után, a kongresszusi munka eredményének összefoglalása után erre az útra lépünk, kibővítjük, megsokszorozzuk a szervezők számát, hogy azt az igen vékony réteget, amely ez alatt a két év alatt felőrlődött, kiegészítsük és gyarapítsuk, mert a kitűzött feladatok elvégzésére tízszer annyi, tízmilliók előtt felelős szervezőre van szükségünk, hogy a nyomorgó, éhező és fázó Oroszországot megszabadítsuk ezektől a gyötrelmektől...

Lenin Művei. 30. köt. 306–308. old.

BESZÁMOLÓ AZ ÖSSZOROSZORSZÁGI KÖZPONTI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁG ÉS A NÉPBIZTOSOK TANÁCSA MUNKÁJÁRÓL A VII. SZOVJETKONGRESSZUSON VÁLASZTOTT ÖSSZOROSZORSZÁGI KÖZPONTI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁG ELSŐ ÜLÉSSZAKÁN 1920. FEBRUÁR 2.

(Részletek)

... Most a Munkás Felügyelet kérdésének megvitatásáról szeretnék beszélni. Erről a kérdésről külön jelentést fognak hallani, és nem lenne helyes, ha hosszasabban foglalkoznék vele. Itt az a legfontosabb feladat, hogy a nagy tömegeket bevonjuk az igazgatásba. Ez a feladat égetőbb, mint a nagyarányú építési feladatok. Részletes javaslatokat fognak kapni, és ha megtárgyalják, kijavítják azokat, meg fogják érteni, hogy ezt az építést a nagy munkástömegek szélesebb körű részvételével kell folytatni. Ez a fő feladatunk. Ezt a feladatot nagyon nehéz megközelíteni a mostani gazdasági bomlás idején, de törhetetlenül haladunk feléje.

Még egy kérdést kell megoldanunk – a szövetkezetek kérdését. Feladatunkul tűztük ki, hogy az egész lakosságot szövetkezetekben egyesítjük, de nem olyan szövetkezetekben, mint a régiek, melyek a legjobb esetben is csupán a felső rétegeket fogták át.

A szocializmus nem valósulhatna meg, ha nem tanulná meg annak a technikának, annak a kultúrának, annak az apparátusnak a felhasználását, amelyet a burzsoá kultúra, a kapitalizmus kultúrája hozott létre. Ehhez az apparátushoz tartoznak a szövetkezetek, amelyek annál jobban fejlődnek, minél magasabb az ország kapitalista fejlettségének színvonala. Szövetkezeteink elé azt a feladatot tűztük, hogy terjesszék ki tevékenységüket az egész országra. A szövetkezetek eddig csak a felső rétegekre terjedtek ki, azoknak nyújtottak előnyöket, akiknek módjukban állt kifizetni a részjegyeket, de nem tették lehetővé, hogy a dolgozó tömegek is igénybe vegyék szolgálataikat. Ezekkel a szövetkezetekkel mi egyszer s mindenkorra szakítottunk, de nem úgy, hogy a szövetkezeteket általában megsemmisítettük, hanem ellenkezőleg, 1918 márciusában és áprilisában azt a feladatot tűztük a szövetkezetek elé, hogy vonják be a szövetkezetekbe az egész lakosságot. Ha vannak még szövetkezeti emberek, akik becsben tartják a szövetkezeti mozgalom alapítóinak tanítását (a szövetkezetek régi feladata – a dolgozók érdekeinek a kielégítése), – azoknak rokonszenvezniök kell ezzel. És meg vagyunk győződve, hogy a szövetkezeti szervezetek részvevőinek többsége velünk érez, bár korántsem ringatjuk magunkat

abban az illúzióban, hogy megnyertük a szövetkezeti vezetők többségének rokonszenvét is. A szövetkezeti vezetők zöme burzsoá és kispolgári nézeteket vall, a szövetkezeteket csak a kapitalista gazdálkodás és a hírhedt szabadkereskedelem új formájának tartják, amely keveseknek meggazdagodást, a többségnek koldusbotot jelent. Ehelyett azt tűztük ki állami feladatul, hogy a szövetkezetek térjenek át a dolgozó tömegek igazi kiszolgálására és tevékenységüket terjesszék ki az egész lakosságra. Ezt nem lehetett egy csapásra megvalósítani. Miután kitűztük ezt a feladatot, rendszeresen azon dolgoztunk és ezután is azon fogunk dolgozni, hogy ezt az ügyet végleg tető alá hozzuk, hogy az egész lakosságot szövetkezetekben egyesítsük. És biztosra vehetjük, hogy az egész Szovjet Köztársaság, talán pár hét múlva, vagy talán néhány hónap múlva, a dolgozók egyetlen nagy szövetkezetévé válik. Ezután a dolgozók öntevékenységének fejlődése, a dolgozóknak az építésbe való bevonása szélesebb mederben fog haladni.

Ennek betetőzéséül elrendeltük, hogy a szövetkezetek minden nemét, nemcsak a fogyasztási, hanem a hitel-, a termelő- stb. szövetkezeteket is fokozatosan és kellő elővigyázatossággal a Centroszojuzban (Szövetkezeti Központban) egyesítsék. Meg vagyunk győződve, hogy a Központi Végrehajtó Bizottság és a helyi funkcionáriusok támogatni fogják ide vonatkozó intézkedéseinket. A helyi funkcionáriusok, a szövetkezetek egyesítésének formális befejezése után, gazdaságépítő munkájukkal, s a munkások és parasztok többségének ebbe a munkába való bevonásával elérik majd – ez a legfontosabb feladatok egyike –, hogy a szövetkezetek, többek közt, nagyon fontos tényezői lesznek a régi, kapitalista államtól örökölt bürokratizmus elleni harcnak, annak a harcnak, amelyet programunk is a legfontosabb feladatnak nyilvánított. És ezt a harcot végigküzdjük minden hivatalban, minden eszközzel, többek közt oly módon, hogy a szövetkezeteket egyesítjük és a burzsoá szövetkezeti felső rétegek helyett az igazi dolgozó tömegekre apellálunk, akiknek a szövetkezetek szervezése terén egytől-egyig önálló munkát kell végezniök...

Most áttérek építésünk utolsó kérdésére, amely, lényegét tekintve, a legfőbb kérdés: a munkahadseregek és munkamozgósítás kérdésére. A társadalmi élet hirtelen átmenetei és változásai idején a legnehezebb feladat – számolni minden átmenet sajátosságával. Hogy a szocialisták hogyan harcoljanak a kapitalista társadalomban – ez nem nehéz feladat és már régen megoldották. Hogyan képzeljük el a fejlett szocialista társadalmat – ez sem nehéz. Ezt a feladatot szintén megoldották. De hogy gyakorlatilag hogyan valósítsuk meg a régi, megszokott, közismert kapitalizmusból az új, még meg nem született, szilárd bázissal nem bíró szocializmusba való átmenetet – ez a legnehezebb feladat. Ez az átmenet, a legjobb esetben is, hosszú évekig fog tartani. Ezen az időszakon belül politikánknak több, még kisebb átmenetet kell szem előtt tartania. És a ránk háruló feladat minden nehézsége, a politika minden nehézsége, a politika minden művészete abban áll, hogy számot vessen minden ilyen átmenet sajátos feladataival...

Lenin Művei. 30. köt. 326–328., 329. old.

BESZÉD A BLAGUSE-LEFORT KERÜLET PÁRTONKÍVÜLI KONFERENCIÁJÁN, 1920. FEBRUÁR 9-ÉN

Újságtudósítás

(Részlet)

... Elvtársak, mielőtt befejezném a beszédemet, még pár szót akarok mondani az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság legutóbbi ülésszakán elfogadott rendszabályokról. Az ülésszak több rendszabályt fogadott el; ezeket a rendszabályokat – legközelebb a lapokban is megjelennek – olvassa el mindenki és vitassák meg minden munkásgyűlésen, klubban, gyárban és a Vörös Hadsereg egységeiben. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság egyik fontos határozata – amelyet véleményem szerint komolyan meg kellene szívlelni – a hivatalainkban észlelhető bürokratizmus elleni harcról szól. Egyik ilyen rendszabály az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnak az a határozata, hogy az Állami Ellenőrzés apparátusát át kell szervezni a munkás-paraszt ellenőrzés vagy munkás felügyelet apparátusává. Nem kell elkergetni a régi hivatalnokokat, mint ahogy a hadseregből sem űztük ki a szakembereket, hanem munkásmegbízottakat adtunk melléjük, ugyanígy ezek mellé a burzsoá szakemberek mellé is munkáscsoportokat kell állítani, akik figyelni fognak, megtanulják és maguk fogják végezni ezt a munkát. A munkásoknak be kell menniök minden állami intézménybe, ellenőrizniök kell az egész államapparátust. És végezzék ezt pártonkívüli munkások, akik a pártonkívüli munkás-paraszt konferenciákon válasszák meg képviselőiket. Segíteni kell a kommunistákat, akik elfáradnak az erejüket meghaladó teher alatt. Minél több munkást és parasztot kell bevinni ebbe az apparátusba. Vállaljuk, teljesítjük ezt a feladatot és ezzel kiűzzük intézményeinkből a bürokratizmust. Szükséges, hogy a nagy pártonkívüli tömegek ellenőrizzék az államügyeket és maguk is megtanulják a kormányzást.

Lenin Művei. 30. köt. 350–351. old.

LEVÉL AZ OKP SZERVEZETEIHEZ A PÁRTKONGRESSZUS ELŐKÉSZÍTÉSÉRŐL

(Részlet)

... Szerencsére elmúlt a tisztán elméleti latolgatások, az általános kérdésekről folytatott viták, az elvi határozatok ideje. Ezen már túl vagyunk, ezt a feladatot már tegnap és tegnapelőtt megoldottuk. Előre kell mennünk, meg kell értenünk, hogy most az a *gyakorlati* feladat vár ránk, hogy teljes erőnkből, valóban forradalmi energiával, ugyanolyan odaadással, amilyennel legjobb elvtársaink, a munkás és paraszt vöröskatonák Kolcsakon, Jugyenyicsen, Gyenyikinen győzedelmeskedtek, a leggyorsabban győzelmet arassunk a gazdasági bomláson. Ezt a *gyakorlati* feladatot kell megoldanunk.

Előre kell mennünk, előre kell tekintenünk, magunkkal kell hozni a kongresszusra a gazdasági építés átgondolt, az összes párttagok közös munkájával, közös erejével figyelmesen *feldolgozott gyakorlati tapasztalatait.*

Egyet-mást megtanultunk már, és hogy előre menjünk, hogy legyőzzük a gazdasági bomlást, nem szabad mindent elölről kezdeni, nem szabad mindent összevissza átszervezni, hanem értenünk kell ahhoz, hogy a legnagyobb mértékben *felhasználjuk* mindazt, amit már megalkottunk. Lehetőleg mennél kevesebb általános átépítést, lehetőleg több gyakorlati, jól bevált, a már elért eredményekkel ellenőrzött rendszabályt, módszert, eljárást, útmutatást fő célunk elérése érdekében: még tovább, még szélesebb körben, még gyorsabban, még jobban biztosítsuk apparátusaink munkás jellegét – még több munkást és dolgozó parasztot vonjunk be az ipar és általában a népgazdaság vezetésébe –, ne csak egyes, a munkában legjobban bevált parasztokat és munkásokat vonjuk be, hanem feltétlenül nagyobb mértékben a *szakszervezeteket* is; azután vonjuk be a munkások és parasztok pártonkívüli konferenciáit – vonjuk be a burzsoá, vagyis burzsoá környezetben nevelkedett és a burzsoá kultúra eredményeit jól ismerő szakembereket, mégpedig mind egy szálig (mert ilyenek igen kevesen vannak nálunk), – úgy intézzük a dolgot, hogy dolgozó tömegeink pártprogramunk követelményének megfelelően valóban *tanuljanak tőlük* és ugyanakkor megvalósítsák „a burzsoá szakembereknek és az öntudatos kommunisták által vezetett egyszerű munkástömegeknek vállvetett, elvtársias, kö-

zös munkáját" (mint pártprogramunk mondja), – ezek a legfőbb gyakorlati feladataink.

Elvtársak! Eddig le tudtuk győzni azokat a hihetetlen nehézségeket, amelyeket a történelem gördített az első szocialista köztársaság útjába, mert a proletariátus helyesen fogta fel a diktátor, vagyis az összes dolgozók vezetője, szervezője, nevelője feladatait. Győztünk, mert helyesen határoztuk meg a leghalaszthatatlanabb, legégetőbb, legéletbevágóbb feladatot, és arra összpontosítottuk az összes dolgozók, az egész nép minden erejét.

A katonai győzelem könnyebb, mint a gazdasági győzelem. Sokkal könnyebb volt legyőzni Kolcsakot, Jugyenyicset, Gyenyikint, mint most legyőzni a régi kispolgári szokásokat, kapcsolatokat, rutint, gazdasági feltételeket, amelyeket a kistulajdonosok milliói és milliói a munkásokkal egy sorban, velük együtt és közöttük védelmeznek és újratermelnek.

Hogy itt győzzünk, több kitartásra, több türelemre, nagyobb állhatatosságra, nagyobb szívósságra, a munkában nagyobb rendszerességre, nagyarányú és nagyobb szervező és adminisztráló művészetre van szükség. Ebben szűkölködik leginkább elmaradt nemzetünk.

Minden párttag feszítse meg erejét, hozza magával a pártkongresszusra kipróbált, feldolgozott, összegezett *gyakorlati* tapasztalatait. Ha minden erőnket megfeszítjük és ha értünk ahhoz, hogy figyelmesen, elmélyedve, gyakorlati módon összegyűjtsük, ellenőrizzük, feldolgozzuk *gyakorlati* tapasztalatainkat, azt, amit mindegyikünk végzett és elvégzett, s amit e tekintetben másoktól látott, ebben az esetben, és csakis ebben az esetben oldja meg pártkongresszusunk, és pártkongresszusunkat követve minden szovjetintézményünk azt a *gyakorlati* feladatot, hogy minél gyorsabban és biztosabban legyőzzük a gazdasági bomlást.

Általános kérdéseket tárgyaló kongresszusok és gyűlések helyett a *gyakorlati tapasztalatok* eredményeit összegező kongresszusokat és gyűléseket – ez a ma jelszava. Számolni a gyakorlati tapasztalatokkal, hogy félrevessük, ami káros, és egyesítsünk mindent, ami értékes, hogy több soron levő rendszabályt pontosan kijelöljünk és mindenáron végrehajtsuk azokat, nem rettenve vissza semmiféle áldozattól, – íme, így értelmezzük a ma feladatait és a pártkongresszus feladatait.

1920. március 2.
Lenin Művei. 30. köt. 407–409. old.

BESZÉD A MUNKÁS- ÉS VÖRÖSKATONA-KÜLDÖTTEK MOSZKVAI SZOVJETJÉNEK ÜLÉSÉN, 1920. MÁRCIUS 6-ÁN

(Részletek)

... Ez alatt a két év alatt rengeteg munkát végeztünk. Ebbe a munkába bevontuk a parasztok és munkások tömegét, mindenfelől meg tudtuk szerezni azt, amire szükségünk volt. Ugyanakkor, amikor a fehér tisztek, az egykori cári tisztek, ellenségeink oldalán ellenünk harcoltak, ezeknek a szakembereknek százait vontuk be munkánkba és átneveltük őket. Politikai megbízottainkkal együtt ezek segítettek munkánkban. Megtanulták tőlünk, hogyan kell dolgozni, és cserébe átadták nekünk technikai tudásukat. És a Vörös Hadsereg csakis az ő segítségükkel arathatta azokat a győzelmeket, amelyeket aratott. Most ezt az egész munkát más mederbe kell terelnünk. Ennek a munkának békés jellegű munkának kell lennie, mindent át kell állítanunk a munka frontjára. Vezetnünk kell egykori tulajdonosainkat, akik ellenségeink voltak. Minden munkaképes embert mozgósítanunk kell, és kényszerítenünk kell őket, hogy velünk együtt dolgozzanak. Bármi áron, de el kell törölnünk a föld színéről a mensevikek és eszerek személyi szabadságot és más hasonlót hirdető politikájának minden nyomát, mert ez a politika éhínségre kárhoztat bennünket. Ezt a vonalat kell követnünk egész munkánkban. A proletariátus élenjáró része magára vállalja a többi lakosság vezetését és azt mondja: „El kell vezetnünk benneteket odáig, hogy teljesen megértsétek és megvalósítsátok eszméinket, mint ahogy már elvezettünk benneteket odáig, hogy egyre inkább hozzánk pártoltok." ...

Mit kell tennünk? A szakembereknek át kell adniok tudásukat, hogy megvalósíthassuk eszméinket. A munkásosztálynak, amely most újjáválasztotta a Moszkvai Szovjetet, erre a munkára kell rávetnie magát. Ezt a munkát az eddiginél reálisabban és részletesebben kell végezni.

Tudjuk, hogy a proletariátus számbelileg nem olyan nagy, de azt is tudjuk, hogy a petrográdi munkások, akik a Vörös Hadsereg első soraiban küzdöttek, a legjobb erőiket adták oda, amikor szükségünk volt rá, odaadták őket az ellenség elleni harcra, többet adtak, mint amennyit számításunk szerint adhattak. Azt mondottuk, hogy Petrográd, Moszkva, Ivanovo-Voznyeszenszk rengeteg embert adott nekünk,

de ez még nem minden: annyit kell adniok, amennyire szükségünk van. Most fel kell használnunk mindazokat a burzsoá szakembereket, akik a múltban tudásra tettek szert és akiknek most tudásukkal kell fizetniök. Ezeknek a szakembereknek segítségével kell végeznünk a munkánkat, az ő segítségükkel kell legyőznünk mindazt, amit le kell győzni, győznünk kell, és meg kell teremtenünk harcos munkásosztagainkat, akik tanulnának tőlük és irányítanák őket, és mindenkor a nagy munkástömegekhez fordulnának, hogy megmagyarázzák ezt a tapasztalatot. Íme, ezt kell feltétlenül megvalósítania a Moszkvai Szovjetnek, amely jelentőségénél fogva egyike a legelső, egyike a legnagyobb proletár Szovjeteknek. A Moszkvai Szovjet másfélezer tagja, plusz a póttagok – ez az az apparátus, amelynek segítségével szüntelenül meríthetnek a nagy tömegből és ezt a nagy, még tapasztalatlan tömeget állandóan bevonhatják az állam igazgatásába.

A munkás- és paraszttömegeknek, amelyeknek meg kell teremteniök egész államunkat, most meg kell teremteniök az állami ellenőrzést. Ezt az apparátust a munkás- és paraszttömegek segítségével, a munkás-parasztifjúság segítségével hozhatják létre, akikben példátlan erővel ébredt fel az önálló cselekvés vágya, az a készség és eltökélt szándék, hogy maguk lássanak hozzá az állam igazgatásához. A háború tapasztalatain okulva, ezrével fogjuk kiemelni a szovjet iskolát kijárt embereket, akik képesek az állam igazgatására. A munkásellenőrzésbe vonják be a legfélénkebb és legkevésbé fejlett, legbátortalanabb munkásokat és léptessék elő őket. Hadd fejlődjenek e munka során. Nézzék meg, hogyan vesz részt a munkásellenőrzés az államügyekben, és a legegyszerűbb munkákról, amelyekre képesek – kezdhetik mint hivatalos tanúk –, fokozatosan térjenek át a fontosabb szerepekre az államügyek terén. Bő forrásokból kaphatunk így segítőtársakat, akik magukra vállalják az állam terhét, segítséget nyújtanak és bekapcsolódnak a munkába. Az élenjáró munkások újabb tízezreire van szükség. Támaszkodjanak a pártonkívüli munkásokra és parasztokra, támaszkodjanak rájuk, mert minden oldalról ellenségekkel körülvett pártunk nem tárhatja szélesre kapuit. Olyan időszakban, amikor ellenséges elemek a harc, a csalás és a provokáció minden eszközével igyekeznek befurakodni a pártba és ki akarják használni a kormányzó párt tagságával járó kedvezményes helyzetet, együtt kell dolgoznunk a pártonkívüliekkel. A munkás-paraszt ellenőrzésről szóló törvények jogot adnak arra, hogy bevonják az államigazgatás ügyébe a pártonkívüli munkások, parasztok és konferenciák képviselőit. Ez az apparátus egyik eszköze annak, hogy segítségével növelhessük az államapparátusban dolgozó parasztok és munkások számát, és idővel a belső fronton is kivívjuk a győzelmet. Ez a győzelem még sokáig nem lesz olyan egyszerűen, olyan határozottan és világosan látható, mint a katonai fronton. Ez a győzelem éberséget és nagy erőfeszítést követel. Ezt a győzelmet úgy biztosíthatják, ha végrehajtják Moszkva és környéke építési feladatait, és részt vesznek a közös munkában, a közlekedés, az általános gazdasági szervezet helyreállításában, mert ennek segítségével megszabadulhatnak a spekulánsok közvetlen és közvetett befolyásától és legyőzhetik a régi kapitalista hagyományokat. Erre a munkára nem kell sajnálnunk néhány esztendőt. Még ilyen feltételek mellett is példátlanok lesznek ezek a társadalmi átalakulások, és nagy hiba lenne, ha itt rövid időre szóló feladatokat tűznének maguk elé.

Abban a reményben és biztos tudatban zárom beszédemet, hogy a megújított Moszkvai Szovjet számol azzal a tapasztalattal, amelyet az előző Moszkvai Szovjet szűrt le a polgárháború folyamán, új erőket merít az ifjúság soraiból és ugyanolyan energikusan és keményen, ugyanolyan szívós kitartással lát hozzá a gazdasági építés ügyéhez, mint ahogy a hadügynek gyürkőztünk neki, hogy ha nem is csillogó, de annál komolyabb és jelentősebb győzelmeket arassunk.

Lenin Művei. 30. köt. 415–419. old.

BESZÉD A HAJÓZÁSI MUNKÁSOK III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN, 1920. MÁRCIUS 15-ÉN

(Részletek)

... Önök tudják, hogy az egyik vitás pont, amely a sajtóban és a gyűléseken élénk vitákra ad alkalmat, az egyszemélyi és a testületi vezetés kérdése. Azt hiszem, hogy amikor ebben a kérdésben a testületi vezetés mellett törnek lándzsát, ez nem ritkán arról tanúskodik, hogy nem értik eléggé a köztársaságra váró feladatokat, sőt mi több, gyakran arról tanúskodik, hogy az osztályöntudat foka sem kielégítő. Amikor ezen a kérdésen gondolkodom, mindig azt szeretném mondani: a munkások még nem tanultak eleget a burzsoáziától. Szemléltetően megmutatkozik ez azokban az országokban, ahol demokrata szocialisták vagy szociáldemokraták vannak uralmon, akik most Európában és Amerikában különböző csomagolásban, ilyen vagy amolyan formában szövetséget kötnek a burzsoáziával és részt vesznek a kormányzásban. Ők bizonyára isten rendeléséből tartanak ki a régi előítéletek mellett. Nálunk ellenben, kétévi proletáruralom után, nemcsak kívánnunk kell, hanem el is kell érnünk, hogy a proletariátus osztályöntudata ne maradjon a burzsoázia osztályöntudata mögött. Nézzék csak meg, hogyan kormányozza a burzsoázia az államot? Hogyan szervezte meg a burzsoá osztályt? Akadhatott-e azelőtt akár egyetlen ember is, aki, ha a burzsoázia álláspontját osztotta és a burzsoázia hű védelmezője volt, ugyanakkor azon töprengett volna: miféle államigazgatás az, amikor egyszemélyi hatalom létezik? Ha akadt volna ilyen ostoba burzsoá, saját osztályának tagjai tették volna nevetségessé és nem beszélhetett, nem bölcselkedhetett volna a tőkés és burzsoá urak egyetlen fontosabb gyűlésén sem. Azt mondták volna neki: mi összefüggése van az egyszemélyi vagy testületi igazgatás kérdésének az osztály kérdésével?

Az angol és az amerikai burzsoázia a legokosabb és leggazdagabb; az angol burzsoázia sok tekintetben tapasztaltabb és jobban ért a kormányzáshoz, mint az amerikai. És vajon nem mutat-e példát az angol burzsoázia a lehető legmesszebbmenő egyéni diktatúrára, a lehető leggyorsabban funkcionáló igazgatásra és arra, hogy emellett teljes egészében megtartja a hatalmat osztálya kezében? Elvtársak, azt hiszem megszívlelendő tanulság ez és ha elgondolkodnak rajta, ha visszagondol-

nak azokra a nem is olyan távoli időkre, amikor Oroszországban Rjabusinszkij meg Morozov úrék és más tőkések uralkodtak, ha visszagondolnak arra, hogy az önkényuralom megdöntése után Kerenszkij és a mensevikek és eszerek nyolchónapos uralma alatt milyen nagyszerűen, milyen figyelemre méltó gyorsasággal tudtak tetszés szerint köpönyeget forgatni, cégért változtatni akármilyen formai, látszólagos engedményt tenni, és teljes egészében meg tudták tartani a hatalmat osztályuk kezében – azt hiszem, ha elgondolkodnak az angol tanulságon és ezen a konkrét példán, jobban meg fogják érteni az egyszemélyi igazgatás kérdését, mint sok elvont, elmélet szülte és előre megírt határozatból.

A testületi igazgatás állítólag munkás igazgatást, az egyszemélyi igazgatás pedig nem munkásigazgatást jelent. Már a kérdés feltevése, már az ilyen érvelés is azt bizonyítja, hogy osztályöntudatunk még nem elég világos, sőt nemcsak hogy nem elég világos, hanem kevésbé világos, mint a burzsoá uraké. Ez érthető is. Hiszen ők nem két évig tanulták az igazgatást, hanem kétszáz évig, ha pedig az európai burzsoáziát vesszük, sokkal tovább, mint kétszáz évig. Nem kell kétségbeesnünk amiatt, hogy két év alatt nem tudtunk mindent megtanulni, de fontos – az események követelik –, hogy gyorsabban tanuljunk, mint ellenségeink. Ők többszáz évig tanulhattak, módjukban áll, hogy felülvizsgálják a tanultakat és kijavítsák hibáikat, mert világméretekben hasonlíthatatlanul erősebbek, mint mi. Nekünk nincs időnk tanulni, nekünk konkrét, pozitív adatok alapján kell felvetni a testületi igazgatás kérdését. Biztos vagyok benne, hogy önök ebben a kérdésben a Párt Központi Bizottságának irányvonalát fogják követni. Ezt az irányvonalat nyilvánosságra hozták és minden pártgyűlésen megvitatják. A hajózás területén már két éve dolgozó gyakorlati emberek szerint vitathatatlan e vonal helyessége. Remélem, hogy a jelenlevők óriási többsége, mely a gyakorlatból ismeri az igazgatást, megérti, hogy nem szabad megelégednünk a kérdés általános felvetésével, hanem komoly gyakorlati emberekké kell válnunk, akik meg fogják szüntetni a vezető testületeket és nélkülük fognak igazgatni.

Minden igazgatási munkához különleges tulajdonságok kellenek. Lehet valaki a legjobb forradalmár és agitátor és egészen rossz vezető. De aki figyelemmel kíséri a gyakorlati életet és akinek vannak élettapasztalatai, az tudja, hogy az igazgatáshoz szakértelem, a termelés minden feltételének teljes és pontos ismerete, a termelés korszerű technikájának ismerete, bizonyos tudományos képzettség szükséges. Ezek azok a feltételek, amelyeknek mindenképpen meg kell felelnünk. És amikor általános határozatokat hozunk, amelyek szakavatott fontoskodással beszélnek a testületi és az egyszemélyi vezetésről, lassanként meggyőződünk róla, hogy az igazgatás területén jóformán teljesen tudatlanok vagyunk, de a tapasztalatok alapján már kezdünk tanulni valamit, már kezdjük mérlegelni minden egyes lépésünket, kezdjük kiemelni a többé-kevésbé tehetséges vezetőket.

A Központi Bizottság vitáiból tudják, hogy mi nem ellenezzük, ha munkásokat neveznek ki vezetőknek; de azt mondjuk, hogy a kérdés megoldását alá kell rendelni a termelés érdekeinek. Nem várhatunk. Az országot annyira tönkretették, annyira elhatalmasodtak a bajok – éhínség, fagy, általános nyomor –, hogy ez így nem mehet tovább. Semmiféle odaadás, semmiféle önfeláldozás nem ment meg

bennünket, ha nem mentjük meg a munkások fizikai létét, ha nem adunk nekik kenyeret, ha nem tudunk beszerezni nagy mennyiségű sót, hogy a parasztokat ne színes papírbankóval – ezzel nem tarthatjuk sokáig magunkat –, hanem jól megszervezett árucserével elégítsük ki. A munkások és parasztok egész hatalmának léte, Szovjet-Oroszország léte forog kockán. Ha hozzá nem értő emberek állnak az igazgatás élén, ha a fűtőanyagot nem szállítják le idejében, ha nincsenek kijavítva a mozdonyok, gőzhajók és uszályok, Szovjet-Oroszország léte forog kockán.

Vasúti közlekedésünk állapota hasonlíthatatlanul siralmasabb, mint a hajózásé. Tönkretette a polgárháború, amely leginkább a szárazföldön folyt; mindkét fél főleg a hidakat rombolta össze, s ez visszahatott az egész vasúti közlekedésre, melynek pusztulása kétségbeejtő méreteket öltött. De helyre fogjuk állítani. Csaknem mindennap láthatjuk, hogyan állítjuk helyre apránként. Egyhamar nem állíthatjuk helyre. Ha a fejlett és kulturált országokban is tönkrement a közlekedés, akkor hogyan állítsuk azt helyre Oroszországban? Márpedig gyorsan rendbe kell hozni, mert még egy olyan telet, mint ez a tél volt, nem bírna ki a lakosság. Bármilyen hősiesek, bármilyen önfeláldozók is a munkások, az éhínség, a fagy, a kiütéses tífusz stb. gyötrelmeit nem lesznek képesek elviselni. Ezért gyakorlati szempontból vessék fel az igazgatás kérdését. Arra törekedjenek, hogy az igazgatás a legkisebb erőpazarlással járjon, hogy a vezetők – akár szakemberek, akár munkások –, jó képességű emberek legyenek, hogy vállalják a munkát és az igazgatást, hogy bűnnek számítson, ha nem vesznek részt az igazgatásban. Tanuljanak saját gyakorlati tapasztalataikból. Tanuljanak a burzsoáziától is. A burzsoázia fenn tudta tartani osztályuralmát, olyan tapasztalatokkal rendelkezett, amelyek nélkül mi sem lehetünk meg; ezeknek a tapasztalatoknak a semmibevevése igen nagy önhittség lenne és óriási veszélyt jelentene a forradalom számára.

A régebbi forradalmak éppen azért buktak el, mert a munkások nem tudták kemény diktatúrával tartani magukat, és mert nem értették meg, hogy a diktatúra egymaga, az erőszak, a kényszer egymaga nem elég a hatalom megtartásához; csak úgy tarthatják meg a hatalmat, ha átveszik a kulturált, technikailag fejlett, haladó kapitalizmus minden tapasztalatát, ha szolgálatukba fogadják ezeket az embereket. Amikor a munkások első ízben látnak hozzá az igazgatáshoz és barátságtalanok a szakemberekhez, a burzsujhoz, a tőkéshez, aki tegnap még igazgató volt, milliókat szipolyozott ki, elnyomta a munkásokat, azt mondjuk – és önök is többségükben valószínűleg ugyanazt mondják –, hogy ezek a munkások még csak most kezdenek közeledni a kommunizmushoz. Ha olyan szakemberekkel építhetnénk a kommunizmust, akiket nem hatnak át burzsoá nézetek, igen könnyű dolgunk lenne, de csak a fantáziában lehetséges az ilyen kommunizmus. Mint tudjuk, semmi sem hullik az égből, a kommunizmus a kapitalizmusból nő ki, s csakis a kapitalizmus maradványaiból építhető fel – igaz, rossz maradványaiból, de más maradványok nincsenek. És aki amolyan fantasztikus kommunizmusról álmodozik, azt minden komoly gyűlésről el kell távolítani, és csak olyan embereket szabad beengedni az ilyen gyűlésekre, akik a kapitalizmus maradványaiból tudnak építeni. Ez a munka óriási nehézségekkel jár, de termékeny munka, és minden szakemberben meg kell becsülni azt, ami benne technikai és kulturális érték, ami nélkül semmiféle kommunizmus nem lehetséges.

Ha Vörös Hadseregünk más területen győzelmet aratott, ez csak azért volt lehetséges, mert a Vörös Hadsereggel kapcsolatban meg tudtuk oldani ezt a feladatot. Önök tudják, hogy a cári hadsereg volt tisztjei, tábornokai, ezredesei közül ezren és ezren elárultak, eladtak bennünket, s a legjobb vöröskatonák ezrei pusztultak el emiatt, de a cári tisztek tízezrei szolgálnak bennünket, bár a burzsoázia hívei maradtak, s nélkülük nem volna Vörös Hadsereg. És azt is tudják, hogy amikor két évvel ezelőtt nélkülük próbáltuk megteremteni a Vörös Hadsereget, ennek partizánkodás, bomlás lett a vége, volt ugyan 10–12 millió katonánk, de nem volt egyetlen hadosztályunk sem; nem volt egyetlenegy harcképes hadosztályunk, és a sok millió katonával nem voltunk képesek harcolni a fehérek elenyésző reguláris hadserege ellen. Ezért a tapasztalatért vérünkkel fizettünk, s ezt a tapasztalatot át kell vinni az ipar területére is.

Itt a tapasztalat azt mondja, hogy a burzsoá kultúra, a burzsoá tudás, a burzsoá technika minden képviselőjét meg kell becsülnünk. Nélkülük nem tudjuk felépíteni a kommunizmust. A munkásosztály mint osztály kormányoz, és miután megteremtette a Szovjethatalmat, ez a hatalom a munkásosztálynak mint osztálynak birtokában van, tehát a burzsoá érdekek bármely képviselőjét galléron ragadhatja és kidobhatja. Ebben áll a proletariátus hatalma. De hogy felépítsük a kommunista társadalmat, őszintén be kell vallanunk, mennyire nem értünk az ügyek intézéséhez, nem értünk a szervezéshez és a vezetéshez; igen óvatosan kell hozzálátnunk a dologhoz, és jegyezzük meg, hogy csak az a proletár öntudatos, aki a burzsoá szakembert elő tudja készíteni a küszöbön álló kampányra és egyetlen percig sem használja feleslegesen az emberi erőt, amelyet a testületi vezetésre mindig feleslegesen pazarolnak...

Pusztán hirtelen nekigyürkőzéssel, lendülettel, lelkesedéssel semmire sem megyünk; csak a szervezés, a kitartás, a tudatosság segít – segít az, ha nem annak a szava lesz erősebb, aki fél a burzsoá szakembertől, aki általános frázisokat pufogtat, hanem azé, aki meg tudja szilárdítani és keményen tudja gyakorolni a hatalmat, mégha egyszemélyi is, de gyakorolja azt a proletariátus érdekében, megértve, hogy minden a hajózástól függ.

Hogy valamit magasba vigyünk, lépcsőt kell csinálni; hogy a tamáskodót felvigyük a lépcsőn, rendbe kell hoznunk a dolgokat, ki kell választanunk és ki kell emelnünk azokat, akik rendet tudnak teremteni a hajózás terén. Vannak, akik így beszélnek a katonai fegyelemről: „Még mit nem! Hát ez meg mire való?" Ezek az emberek nincsenek tisztában Oroszország helyzetével és nem értik, hogy a véres fronton véget ér a harc, a vértelen fronton pedig most kezdődik, és hogy itt nem kevesebb erőfeszítés és áldozat szükséges, hogy itt sem kisebb a kockázat és az ellenállás, sőt, sokkal nagyobb. Minden jómódú paraszt, minden kulák, a régi közigazgatás minden képviselője, aki nem akar a munkás érdekében dolgozni, egytől egyig ellenség. Ne ringassák magukat illúziókban. A győzelmet csak hatalmas harcok árán, katonai vasfegyelemmel lehet kivívni. Aki ezt nem értette meg, annak fogalma sincs a munkáshatalom megtartásának feltételeiről és nézeteivel nagy kárt okoz a munkás-paraszt hatalomnak...

Lenin Művei. 30. köt. 429–434., 435–436. old.

Az OK(b)P IX. Kongresszusa

1920. március 29–április 5.

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG BESZÁMOLÓJA MÁRCIUS 29

(Részlet)

...Ebből a győzelemből, ebből a szilárd meggyőződésből kiindulva térünk át a békés gazdasági építés feladataihoz – és már el is érkeztünk hozzájuk –, amelyek megoldása kongresszusunk legfőbb teendője. Ebből a szempontból szerintem nem lehet a KB Politikai Irodájának beszámolójáról, helyesebben a KB politikai beszámolójáról beszélni; kereken és nyíltan meg kell mondani: igen, elvtársak, ez olyan kérdés, amelyet önök fognak megoldani, amelyet önöknek kell mérlegelniök a legmagasabb pártfórum tekintélyével. Ezt a kérdést világosan felvázoltuk önök előtt. Határozott álláspontot foglaltunk el. Az önök kötelessége, hogy véglegesen jóváhagyják, kijavítsák vagy megváltoztassák határozatunkat. De a KB beszámolójában meg kell mondanunk, hogy ebben az alapvető, égető kérdésben egészen határozott a KB álláspontja. Igen, most az a feladat, hogy a gazdasági építés békés feladataira, a tönkretett termelés helyreállításának feladataira fordítsuk mindazt, amit a proletariátus és ennek abszolút egysége összpontosíthat. Ebben a kérdésben vasfegyelemre, vaskemény rendszerre van szükség, ami nélkül nemhogy több mint két évig, de még két hónapig sem tarthattuk volna magunkat. Ki kell tudnunk használni győzelmünket. Másrészt meg kell értenünk, hogy ez az átmenet sok áldozatot követel, s az ország már különben is sok áldozatot hozott.

A dolog elvi része világos volt a KB előtt. Egész tevékenységünket ennek a politikának rendeltük alá, ebben a szellemben irányítottuk. Azt a részletkérdésnek látszó problémát például, amely önmagában véve, összefüggéséből kiszakítva természetesen nem lehet döntő elvi jelentőségű – a testületi vagy egyszemélyi vezetés kérdését, amit önök fognak eldönteni –, kizárólag ismereteink, tapasztalataink, forradalmi gyakorlatunk legfontosabb eredményeinek szempontjából kell megítélnünk. Azt mondják például: „A testületi vezetés az egyik formája annak, hogy a széles tömegek részt vegyenek az igazgatásban." Mi azonban a KB-ban megvitattuk ezt a kérdést, el is döntöttük és számot kell adnunk önöknek: elvtársak, az ilyen elméleti zagyvaságot nem szabad megtűrni. Ha katonai tevékenységünk, polgárháborúnk alapvető kérdésében csak a tized részét tűrtük volna el ennek az elméleti zagyvaságnak, megvertek volna bennünket, és joggal.

Engedjék meg, elvtársak, hogy a KB beszámolójával és azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy egy új osztály testületi, illetőleg egyszemélyi vezetés alapján vesz-e részt az igazgatásban, kissé kitérjek az elméletre és megmutassam, hogyan kormányoz egy osztály, miben nyilvánul meg az osztály uralma. Hiszen nem vagyunk újoncok ezen a téren, és a mi forradalmunk abban különbözik a korábbi forradalmaktól, hogy a mi forradalmunkban nincs utópizmus. Ha új osztály lép a régi helyébe, csak a régi osztályok elleni ádáz harc árán tarthatja magát és csak abban az esetben győzhet végérvényesen, ha egyáltalán sikerül megszüntetnie az osztályokat. Így veti fel a kérdést az osztályharc óriási, bonyolult folyamata – máskülönben elmerülünk a zűrzavar mocsarában. Miben jut kifejezésre az osztály uralma? Miben jutott kifejezésre a burzsoázia uralma a feudális urak felett? Az alkotmányban szabadságról, egyenlőségről írtak. Ez hazugság. Amíg dolgozók vannak, addig a tulajdonosok képesek, sőt mind tulajdonosok kénytelenek spekulálni. Mi azt mondjuk, nincs egyenlőség, a jóllakott nem egyenlő az éhezővel, a spekuláns nem egyenlő a dolgozóval.

Miben jut kifejezésre most az osztály uralma? A proletariátus uralma abban jut kifejezésre, hogy eltörölte a földesúri és kapitalista tulajdont. Minden korábbi alkotmány szelleme, leglényegesebb tartalma egyedül a tulajdon volt – még a legköztársaságibb és legdemokratikusabb alkotmányé is. Alkotmányunknak azért van történelmi létjogosultsága és azért tudta létjogosultságát kiharcolni, mert nemcsak papíron áll, hogy megszűnik a tulajdon. A győztes proletariátus véglegesen eltörölte és pozdorjává zúzta a tulajdont – ebben nyilvánul meg az osztály uralma. Mindenekelőtt a tulajdon kérdésében. Amikor a tulajdon kérdését gyakorlatilag megoldottuk, ezzel biztosítottuk az osztály uralmát. Amikor az Alkotmány később írásba foglalta azt, amit az élet már eldöntött – a kapitalista és a földesúri tulajdon eltörlését –, és hozzáfűzte, hogy a munkásosztálynak az Alkotmány szerint több joga van, mint a parasztságnak, a kizsákmányolóknak pedig semmi joguk sincs, ezzel írásba foglalta azt, hogy megvalósítottuk osztályunk uralmát, s ezzel magunkhoz fűztük minden réteg és kisebb csoport dolgozóit.

A kispolgári tulajdonosok szétforgácsoltak; azok, akik nagyobb tulajdonnal rendelkeznek, ellenségei azoknak, akiknek kevesebbjük van, és a proletárok a tulajdon eltörlésével nyíltan háborút üzennek nekik. Még sok az öntudatlan, elmaradt ember, aki testestül-lelkestül mindenféle szabadkereskedelem híve, de amikor látja, milyen fegyelmet és önfeláldozást tanúsítottunk a kizsákmányolókon aratott győzelem során, képtelenek a harcra, nem állnak mellettünk, de ahhoz, hogy ellenünk fellépjenek, nincs erejük. Csakis az osztályuralom határozza meg a tulajdonviszonyt és azt, hogy melyik osztály van felül. Aki azt a kérdést, hogy miben jut kifejezésre az osztály uralma, a demokratikus centralizmus kérdésével kapcsolja egybe, amint ezt gyakran észlelhetjük, az annyira összezavarja a dolgokat, hogy ezen az alapon semmiféle eredményes munkát nem lehet végezni. A propaganda és agitáció legyen világos, ez alapvető követelmény. Ha még az ellenfeleink is kijelentették és elismerték, hogy az agitáció és propaganda terén csodákat műveltünk, ezt nem formailag kell érteni, vagyis nem úgy, hogy sok agitátorunk volt és sok papirost használtunk el, hanem tartalmilag, hogy tudniillik az agitációnkban rejlő igazság mindenki tudatába utat tör magának. És ez elől az igazság elől nem lehet elzárkózni.

Amikor az osztályok felváltották egymást, megváltoztatták a tulajdonviszonyokat. Amikor a burzsoázia felváltotta a feudalizmust, megváltoztatta a tulajdonhoz való viszonyt; a burzsoázia alkotmánya azt mondja: „Akinek tulajdona van, egyenlő azzal, aki koldus." Ez a burzsoázia szabadsága volt. Ez az „egyenlőség" a kapitalista osztálynak adta az uralmat az államban. És azt hiszik talán, hogy amikor a burzsoázia felváltotta a feudalizmust, összezavarta az államot az igazgatással? Nem, ők nem voltak ilyen bolondok, ők azt mondták: ahhoz, hogy igazgassunk, olyan emberekre van szükség, akik értenek az igazgatáshoz, ezért elővesszük a feudálisokat és átgyúrjuk őket. Így is cselekedtek. Talán hiba volt? Nem, elvtársak, az igazgatási jártasság nem hull az égből, nem a szentlélek sugallja, és ha valamely osztály élenjáró osztály, attól még nem válik egyszerre alkalmassá az igazgatásra. Látjuk a példán: amikor győzött a burzsoázia, az igazgatáshoz más osztályból, a feudális osztályból vette az embereket, hiszen máshonnan nem is vehette. Józanul kell nézni a dolgokat. A burzsoázia igénybe vette az előző osztályt, s nekünk most ugyanez a feladatunk: értenünk kell ahhoz, hogy átvegyük, alárendeljük, felhasználjuk az előző osztály tudását, képzettségét, hogy mindezt felhasználjuk az osztály győzelme érdekében. Ezért mondjuk, hogy a győztes osztálynak érettnek kell lennie, az érettséget pedig nem a bizonyítvány vagy más írás tanúsítja, hanem a tapasztalat és a gyakorlat igazolja.

A burzsoák győztek, anélkül, hogy értettek volna az igazgatáshoz, és győzelmüket azzal biztosították, hogy új alkotmányt hoztak, saját osztályukból toboroztak, válogattak embereket az igazgatásba és tanulni kezdtek, a megelőző osztály vezetőit felhasználva, tanítani kezdték a maguk új embereit, előkészítették őket az igazgatás munkájára, s e cél érdekében mozgásba hozták az egész államapparátust, kisajátították a feudális intézményeket, az iskolákba csak a gazdagokat engedték, s ily módon képezték ki hosszú éveken és évtizedeken át saját osztályukból a vezető embereket. Manapság is azt kell tenni az uralkodó osztály képére és hasonlatosságára berendezett államban, amit minden államban tettek. Ha nem akarunk merő utópizmussal foglalkozni és üres frázisokat pufogtatni, számolnunk kell az előző évek tapasztalataival, biztosítanunk kell a forradalomban kivívott Alkotmányt, de az igazgatáshoz, az állam szervezéséhez olyan emberekkel kell rendelkeznünk, akik alaposan ismerik az igazgatás technikáját, akiknek állami és gazdasági tapasztalataik vannak, az ilyen embereket pedig nem vehetjük máshonnan, mint az előző osztályból.

A testületi vezetésről folytatott vitákat lépten-nyomon a legnagyobb tudatlanság, a szakembergyűlölet szelleme hatja át. Ilyen szellemmel nem lehet győzni. Ahhoz, hogy győzzünk, egész mélységében meg kell érteni a régi burzsoá világ történetét, és hogy a kommunizmust építsük, kézbe kell vennünk a technikát is, a tudományt is, és szélesebb körök számára kell hozzáférhetővé tenni, azonban nem vehetjük mástól, mint a burzsoáziától. Ezt a fontos kérdést erősen ki kell domborítanunk és a gazdasági építés fő feladatai közé kell sorolnunk. Azoknak a segítségével kell kormányoznunk, akik a megdöntött osztályból származnak, akik át vannak itatva osztályuk előítéleteivel és akiket át kell nevelnünk. Ugyanakkor saját osztályunk soraiból kell toboroznunk a legfőbb irányítókat. Az egész államapparátust fel kell használnunk arra, hogy az iskolák és az iskolánkívüli oktatás, a gyakorlati előkészítő tanfolyamok

– mindez a kommunisták vezetése alatt, a proletárok, a munkások, a dolgozó parasztok javát szolgálja.

Csakis így szervezhetjük meg munkánkat. Két esztendő tapasztalatai után már nem gondolkodhatunk úgy, mintha csak most fognánk hozzá a szocialista építéshez. Elég sok ostobaságot követtünk el a Szmolnij-időszakban és a Szmolnij körül. Nincs ebben semmi szégyelni való. Honnan is vehettük volna a bölcsességet, amikor első ízben fogtunk hozzá új dolgokhoz. Próbáltuk így is, próbáltuk úgy is. Úsztunk az árral, mert nem tudtuk elválasztani a helyes elemet a helytelentől – ehhez idő kell. Ez most már a tegnapé, ezen már túl vagyunk, ha nem is volt olyan régen. Elmúlt az az idő, amikor káosz és „enthuziazmus" uralkodott. Ennek a múltnak az okmánya a breszti béke. Történelmi dokumentum ez, sőt több annál – egész történelmi időszak. A breszti békét azért erőszakolták ránk, mert minden téren erőtlenek voltunk. Miféle időszak volt ez? Az erőtlenség időszaka, amelyből győztesen kerültünk ki. Ez az általános testületi vezetés időszaka volt. Ez történelmi tény, amelyen nem lehet túltenni magunkat azzal az állítással, hogy a testületi vezetés a kormányzás iskolája... Utóvégre nem lehet örökké az iskola előkészítő osztályában ülni! Olyan nincs! Most már felnőttek vagyunk és verni, alaposan el fognak náspángolni bennünket minden téren, ha iskolás gyerekek módjára viselkedünk. Haladnunk kell. Energikusan és egységes akarattal feljebb kell emelkednünk. A szakszervezetekre óriási nehézségek várnak. El kell érnünk, hogy a szakszervezetek a hírhedt demokratizmus maradványai elleni harc szellemében oldják meg ezt a feladatot. Meg kell szűnni a kinevezettek miatt csapott lármának, ki kell söpörnünk ezt az egész ócska, ártalmas lim-lomot, amely ott éktelenkedik a különböző határozatokban és amelyről annyit beszélnek. Máskülönben nem győzhetünk. Ha ezt a leckét két év alatt sem tanultuk meg, akkor elmaradtunk – az elmaradottakat pedig megverik...

Lenin Művei. 30. köt. 459–464. old.

BESZÉD A SZAKSZERVEZETEK III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN, 1920. ÁPRILIS 7-ÉN

(Részletek)

...A diktátori hatalom és az egyszemélyi vezetés nem mond ellent a szocialista demokratizmusnak. Erre most azért kell emlékeztetnem, hogy megértsék pártunk nemrég tartott kongresszusának határozatait. Ezeket nem lehet a csak most felvetett kérdésekre adott feleletnek tekinteni, itt a jelen korszak viszonyaival összefüggő dolgokról van szó. És aki ebben kételkedik, hasonlítsa össze, hogy mi volt a helyzet két évvel ezelőtt, és meg fogja érteni, hogy a jelenlegi helyzetben minden figyelmünket a munkafegyelem kérdéseire, a munkahadseregek kérdéseire kell fordítani, noha két évvel ezelőtt szó sem volt munkahadseregekről. Csak akkor juthatunk helyes következtetésre, csak akkor tudjuk az apró részleteket mellőzni és homloktérbe állítani azt, ami általános és döntő, ha a kérdés mostani feltevését összehasonlítjuk a kérdés akkori feltevésével. A kommunisták pártja és a Szovjethatalom minden figyelmét a békés gazdasági építés kérdésére, a diktatúra kérdéseire, az egyszemélyi vezetés kérdéseire összpontosítja. E kérdések ilyetén megoldásához nemcsak a kemény polgárháború két esztendeje alatt szerzett tapasztalat vezet bennünket...

...A proletárdiktatúra jelentősége új megvilágításban tárul elénk. Itt a proletárdiktatúra nemcsak úgy, és nem is annyira úgy jelenik meg, mint az egész államhatalmi apparátus kényszerítő eszközeinek alkalmazása a kizsákmányolók ellenállásának elnyomására. Természetesen igazuk van azoknak, akik azt mondják, hogy erre támaszkodva is sokat elértünk, de nekünk azonkívül még más módszerünk is van, amikor a proletariátus a szervező szerepében lép fel, aki kijárta a munka iskoláját, a kiképző iskolát, s megtanulta a kapitalista gyár fegyelmét. Tudnunk kell új, tökéletesebb alapon megszervezni a gazdaságot, a kapitalizmus minden vívmányának hasznosításával és figyelembevételével. Máskülönben nem leszünk képesek felépíteni sem a szocializmust, sem a kommunizmust. Ez a feladat sokkal nehezebb, mint a katonai feladat. A katonai feladatot sok tekintetben könnyebben oldhatjuk meg, megoldhatjuk fokozott energiával, önfeláldozással. A parasztságnak könnyebb és érthetőbb volt, amikor évszázados ellensége, a földbirtokos ellen ment. Nem kellett megértenie a

munkások hatalma és a szabadkereskedelem legyőzésének szükségessége közötti összefüggést. Az orosz fehérgárdistákat, földbirtokosokat és kapitalistákat segítőtársaikkal, a mensevikekkel egyetemben könnyebb volt legyőzni, ez a másik győzelem azonban időben is, erőben is többe fog nekünk kerülni.

A gazdasági feladatok terén nem lehet úgy győzni, mint a katonai feladatok terén. A szabadkereskedelmet lelkesedéssel és önfeláldozással nem lehet legyőzni. Itt hosszadalmas munkára van szükség, itt lépésről lépésre kell előrehaladni, itt a proletariátus szervező erőire van szükség, itt csak abban az esetben lehet győzni, ha a proletariátus saját diktatúráját, mint a legnagyobb szervezett, szervező és erkölcsi erőt, minden dolgozó, köztük a nem-proletár dolgozó tömegek érdekében is gyakorolja. Mivel sikeresen megoldottuk és továbbra is ugyanilyen sikeresen fogjuk megoldani az első és legegyszerűbb feladatot – a kizsákmányolók elnyomását, akik közvetlenül a Szovjethatalmat igyekeznek megdönteni, előtérbe lép a második, bonyolultabb feladat: meg kell szerveznünk a proletariátus erőit, meg kell tanulnunk jó szervezőnek lenni. Új módon kell szerveznünk a munkát, a munkába való bevonás, a munkafegyelem megvalósításának új formáit kell megteremteni. Ezt a feladatot még a kapitalizmus is csak évtizedek alatt oldotta meg. Itt lépten-nyomon a legdurvább hibákat követik el. Ellenfeleink között sokan vannak, akik egyáltalában nem értik ezt a kérdést. Ezek utópistáknak neveztek bennünket, amikor azt mondottuk, hogy meghódíthatjuk a hatalmat. Másrészt azt követelik tőlünk, hogy néhány hónap alatt szervezzük meg a munkát olyan eredménnyel, amihez évek kellenek. Ez badarság. A hatalmat, a politikai helyzet bizonyos feltételei mellett, meg lehet tartani a munkások lelkesedésével, esetleg az egész világgal szemben is. Ezt bebizonyítottuk. De megteremteni a társadalmi fegyelem új formáit – évtizedek műve. Még a kapitalizmusnak is sok évtizedre volt szüksége ahhoz, hogy a régi szervezetet új szervezetté alakítsa át. Ha azt várják tőlünk, és ha a munkásokkal és parasztokkal azt akarják elhitetni, hogy mi rövid idő alatt átalakíthatjuk a munka szervezetét, ez elméletileg merő süketlenség.

És nemcsak süketlenség, hanem rendkívül káros is, mert gátolja a munkásokat abban, hogy az új és a régi feladatok közötti különbséget világosan megértsék. Az új feladat az ipar és elsősorban erőink megszervezése, mi azonban szervezési téren gyengék vagyunk, gyengébbek a fejlettebb népeknél. A szervezéshez való hozzáértés a gépi nagyiparból fejlődik. Történelmileg kialakult más anyagi bázis nincs. Milliók termelése előre megállapított terv szerint a gépi nagyipar eszközeivel – más bázis nincs. És itt nem esnek egybe a proletariátus és a parasztság érdekei. Itt a harc nehéz időszaka következik – harc a parasztsággal. Másrészt be kell bizonyítanunk a parasztságnak, hogy nincs más kiút számára; vagy együtt halad a munkásokkal, segíti a proletariátust, vagy pedig újból a földbirtokosok hatalmába kerül. Középút nem létezik...

...Csupán erőszakkal itt semmire se megyünk. Kizárólagosan szervezetre és erkölcsi tekintélyre van szükség. Ebből ered abszolút meggyőződésünk, melyet a pártkongresszuson határozatba foglaltunk és amelyet kötelességem védelmezni. Fő jelszavunk: fokozottabb egyszemélyi vezetést, közelebb az egyszemélyi vezetéshez, nagyobb munkafegyelmet, dolgozzunk jobban, katonai elszántsággal, szilárdsággal, önfeláldozással, félretéve a szűkebb csoport- és műhelyérdekeket, feláldozva minden

magánérdeket! Enélkül nem győzhetünk. De ha végrehajtjuk ezt a párthatározatot, végrehajtjuk egy emberként, hárommillió munkás, majd tíz- és tízmillió paraszt segítségével, akik érezni fogják azoknak az erkölcsi tekintélyét, erejét, akik feláldozták magukat a szocializmus győzelméért, akkor teljesen és véglegesen legyőzhetetlenek leszünk.

Lenin Művei. 30. köt. 512., 515–517., 523. old.

AZ ÉVSZÁZADOS REND MEGSEMMISÍTÉSÉTŐL EGY ÚJ REND MEGTEREMTÉSE FELÉ

(Részlet)

. . . E két év alatt már szereztünk némi tapasztalatot a szocialista építés terén. Ezért közvetlenül felvethetjük és fel is kell vetnünk a kommunista munka kérdését – egyébként helyesebb lesz, ha nem kommunista, hanem szocialista munkáról beszélünk, mert a kapitalizmusból kinövő új társadalmi rendszernek nem a magasabb, hanem alsóbb, kezdeti fejlődési fokáról van szó.

A kommunista munka, a szó szűkebb és szorosabb értelmében, ingyenes munka a társadalom javára, olyan munka, amelyet nem bizonyos kötelezettség lerovása, nem bizonyos termékekre való jog megszerzése céljából, nem előre megállapított és törvényesített normák szerint teljesítenek; a kommunista munka – önkéntes munka, norma nélküli munka, díjazásra nem számító, díjazási feltétel nélküli munka, a közösség javára megszokásból végzett, a közösség javára szolgáló munka szükségességéhez való öntudatos (szokássá vált) viszonyból fakadó munka, az egészséges szervezet szükségleteként végzett munka.

Mindenki előtt világos, hogy mi, azaz a mi társadalmunk, a mi társadalmi rendszerünk még messze, igen messze van az *ilyen* munka széles körű, valóban tömeges alkalmazásától.

De ezen az úton már az is egy lépést jelent, hogy ez a kérdés felvetődött, hogy azt az egész élenjáró proletariátus (a kommunista párt és a szakszervezetek) és az államhatalom egyaránt felvetette.

Hogy nagy dolgot érjünk el, a kicsivel kell kezdeni.

És másrészről: a „nagy dolog" után, a forradalom után, mely megdöntötte a tőkés tulajdont és a proletariátus kezébe adta az államhatalmat, a gazdasági élet építését *új* alapon csak *kis dologgal lehet* elkezdeni.

Kommunista szombatok, munkahadsereg, munkakötelezettség – ez a szocialista és kommunista munka gyakorlati megvalósítása különböző formában.

A megvalósítás terén még rengeteg a hiányosság. Nevetéssel (vagy rosszindulattal) csak azok tehetik túl magukat ezeken a hiányosságokon, akik egyáltalában nem tudnak gondolkodni – ha ugyan nem a kapitalizmus védelmezői.

Ilyen új, ilyen nehéz, ilyen nagy dolognál elkerülhetetlenek a hiányosságok, hibák, baklövések. Aki fél a szocializmus építésének nehézségeitől, aki ezektől visszariad, aki kétségbeesik, vagy kishitűen fejét veszti, az nem szocialista.

Új munkafegyelmet teremteni, az emberek közötti társadalmi kapcsolat új formáit építeni, új formákat és módszereket teremteni az emberek munkába való bevonására – ez sok-sok évre, ez évtizedekre terjedő munka.

Ez a leghálásabb és a legnemesebb munka.

Szerencsénk, hogy a burzsoázia megdöntése és ellenállásának letörése után olyan alapot teremthettünk, amelyen az ilyen munka *lehetségessé vált.*

S mi minden erőnkkel hozzáfogunk ehhez a munkához. Kitartás, állhatatosság, készség, eltökéltség és a képesség: százszor kipróbálni, százszor kijavítani és ha törikszakad, de célhoz jutni – ezeket a tulajdonságokat a proletariátus az Októberi Forradalom előtt 10, 15, 20 éven át, s a forradalmat követő két év folyamán hihetetlen nélkülözések, éhség, pusztulás és csapások árán kovácsolta ki. A proletariátus e tulajdonságai – záloga annak, hogy a proletariátus győzni fog.

Lenin Művei. 30. köt. 524–526. old.

A „BALOLDALISÁG" MINT A KOMMUNIZMUS GYERMEKBETEGSÉGE

(Részletek)

. . . Itt mindenekelőtt felmerül ez a kérdés: mi tartja fenn a proletariátus forradalmi pártjának fegyelmét? mi ellenőrzi? mi erősíti? Először, a proletár élcsapat öntudatossága, odaadása a forradalom iránt, kitartása, önfeláldozása, hősiessége. Másodszor, az a képessége, hogy a dolgozók legszélesebb tömegeivel, elsősorban a proletártömegekkel, *de a nem proletár* dolgozó tömegekkel *is,* felvegye a kapcsolatot, közel kerüljön hozzájuk s bizonyos mértékig, mondhatnánk, egybeolvadjon velük. Harmadszor, a proletár élcsapat politikai vezetésének helyessége, politikai stratégiájának és taktikájának helyessége, feltéve, hogy a legszélesebb tömegek *saját tapasztalataik alapján* meggyőződtek ennek a vezetésnek helyességéről. Ezek nélkül a feltételek nélkül lehetetlen a fegyelmet megteremteni egy forradalmi pártban, amelynek képesnek kell lennie arra, hogy valóban pártja legyen annak az élenjáró osztálynak, amelyre a burzsoázia megdöntésének és az egész társadalom átalakításának feladata vár. Ezek nélkül a feltételek nélkül a fegyelem megteremtésére irányuló kísérletekből múlhatatlanul üres külsőség, frázis, komédia lesz. Másfelől azonban ezek a feltételek nem jöhetnek létre egyszerre. Csak hosszú munka, keserves tapasztalatok árán lehet őket megteremteni; megteremtésüket a helyes forradalmi elmélet könnyíti meg, amely azonban nem dogma, hanem csak a valóban tömegjellegű és valóban forradalmi mozgalom gyakorlatával való szoros kapcsolatban alakul ki véglegesen. . .

Azt a kapcsolatot, amelyet a szakszervezetek útján tartunk fenn a „tömegekkel", mi elégtelennek tartjuk. A gyakorlat nálunk a forradalom során olyan intézményt teremtett – és mi minden tekintetben támogatni, fejleszteni, bővíteni igyekszünk ezt az intézményt –, mint a *párton kívüli munkás- és parasztkonferenciák,* amelyek révén figyelemmel kísérjük a tömegek hangulatát, közelebb kerülünk hozzájuk, kielégítjük igényeiket, a legjobb munkaerőket a tömegek sorából állami tisztségekre nevezzük ki stb. Az egyik legutóbbi rendelet, amely az Állami Ellenőrzés Népbiztosságának „Munkás-Paraszt Felügyeletté" való átalakításáról szól, feljogosítja az ilyen párton kívüli konferenciákat, hogy különböző felülvizsgálatok stb. céljaira ők válasszák az Állami Ellenőrzés tagjait.

Továbbá, a párt egész munkája magától értetődően a szovjetek útján folyik, amelyek a dolgozó tömegeket, szakmai különbség nélkül, egyesítik. A kerületi szovjetkongresszusok olyan *demokratikus* intézmények, amilyeneket a burzsoá világban még a legjobb demokratikus köztársaságok sem láttak eddig és e kongresszusok révén (amelyeket a párt igyekszik minél nagyobb figyelemmel kísérni), valamint oly módon, hogy a faluba különböző tisztségekre állandóan öntudatos munkásokat vezényelünk, megvalósul a proletariátus vezető szerepe a parasztság irányában, megvalósul a városi proletariátus diktatúrája, rendszeresen harc folyik a gazdag, burzsoá, kizsákmányoló és üzérkedő parasztság ellen stb.

Ilyen a proletár államhatalom általános gépezete, „felülről", a diktatúra gyakorlásának szempontjából nézve...

1920. április–május.
Lenin művei. 31. köt. 9., 35. old.

TÉZISEK A TERMELÉSI PROPAGANDÁRÓL

(Tervezet)

1. A jelen pillanatban, az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság katonai győzelmeivel és általában, nemzetközi helyzetével kapcsolatban, a termelési propagandát újból előtérbe kell helyezni, fokozni kell és szervezetileg meg kell erősíteni.

2. A vezető lapoknak: az „Izvesztyijá"-nak és a „Pravdá"-nak elsősorban az a kötelessége, hogy: *a)* csökkentsék a politikának szentelt helyet és növeljék a termelési propagandának szánt részt; *b)* olyan irányban befolyásolják a párt- és a szovjetintézmények egész munkáját, hogy több erőt fordítsanak a termelési propagandára; *c)* igyekezzenek országos méretekben rendszeresen megszervezni a termelési propagandát, és dolgozzanak ki olyan széles körű rendszabályokat, amelyek ennek a propagandának fejlesztésére, javítására és különösen valóságos, a gyakorlatban elért sikereinek ellenőrzésére irányulnak.

3. Ugyanilyen rendszeresnek, széles körűnek és alaposnak kell lennie annak a munkának, amelyet tehetséges adminisztrátoroknak, szervezőknek és feltalálóknak a munkás- és paraszttömegekből való kiemelése terén végzünk.

4. Az erőkkel való takarékoskodás és a munka helyesebb irányítása érdekében a termelési propagandát az egész Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaságban egyetlen szerv vezetése alatt kell egyesíteni. Emellett feltétlenül szükséges a legtágabb helyi és szakmai autonómia. Minden jelentős siker rendszeres, helyesen megszervezett jutalmazása (természetbeni jutalmak stb.); a sikerek elfogulatlan és hozzáértő ellenőrzésének megszervezése.

5. A termelési propaganda egyetlen vezető szervének egy ½–1 millió példányban megjelenő népszerű tömeglap szerkesztőségének kell lennie.

Ilyen lappá kell válnia a „Bednotá"-nak.

Az ilyen típusú ipari és mezőgazdasági lap különválasztása káros, mert a szocializmusnak az a feladata, hogy közelebb hozza egymáshoz és egyesítse az ipart és a földművelést. Gyakorlatilag viszont az ipari proletariátus vezető szerepe mind a városban, mind a falun, különösen pedig a mezőgazdaság városiasításában és az ország villa-

mosításában a munkások és a parasztok szempontjából egyaránt megköveteli az egységes termelési újságot (és a termelési propaganda egységes vezetését).

6. A vezető testületnek öt személyből kell állnia: *1)* az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács, *2)* a Legfőbb Népgazdasági Tanács, *3)* a Földművelésügyi Népbiztosság, *4)* a Politikai Felvilágosítás Legfőbb Bizottsága és *5)* az Oroszországi Kommunista Párt Központi Bizottsága egy-egy képviselőjéből (a legutóbbi a felelős szerkesztő). A testületnek és a lapnak az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács mellett kell működnie. (Esetleg egy további küldött a Szakszervezeti Oktatás Legfőbb Bizottsága részéről?)

7. A termelési újságnak népszerűnek kell lennie olyan értelemben, hogy milliók számára hozzáférhető, de korántsem szabad vulgarizálásba esnie. Nem szabad a fejletlen olvasó színvonalára leereszkednie, hanem állandóan – igen körültekintő fokozatossággal – emelnie kell az olvasó fejlődési színvonalát. Egy kis helyet, a lapnak körülbelül ¼ részét, a politikának kell szentelnie. A fő hely az egységes gazdasági tervet, a munkafrontot, a termelési propagandát, a munkásoknak és parasztoknak az igazgatásra való tanítását, a szovjetintézmények és szovjetgazdaságok által kiadott törvények, illetőleg útmutatások tényleges megvalósításának ellenőrzését és az átlagos olvasóval való széles körű és helyes véleménycserét illeti meg.

8. A lapban megjelent, a laphoz érkező és más anyagot rendszeresen külön is ki kell adni brosúrák és időszaki röplapok formájában, hogy feltétlenül ellássuk vele a könyvtárakat, majd az adott termelési ág valamennyi üzemét és vállalatát (a brosúráknak és röplapoknak termelési ágak szerint kell csoportosítaniok az anyagot). Ennek az anyagnak, a külföldi technikával foglalkozó tankönyvekkel és szemlékkel együtt, a szakmai-műszaki *és politechnikai* ismeretek terjesztését kell szolgálnia.

Különös figyelmet kell fordítani többek között arra, hogy az Oroszországi Szocialista Föderatív Szovjet Köztársaság *valamennyi* könyvtára között helyesebben osszuk el az újságokat, valamint a termelési brosúrákat és röplapokat.

9. Feltétlenül szükséges, hogy a mérnököket, agronómusokat, tanítókat és bizonyos szakképzettséggel rendelkező szovjetalkalmazottakat tervszerűen szervezett és rendszeres formában bevonjuk a termelési propagandába (az írástudatlanság felszámolásával egybekapcsolva).

Előadásokat, megbeszéléseket, beszámolókat stb. kell szervezni.

Munkakötelezettség mindazok számára, akik meg tudják ismertetni a lakosságot a villamosítással, a taylorizálással stb.

10. Szélesebb körben és rendszeresebben kell felhasználni a filmet a termelési propagandára. Közös munka a filmosztállyal.

Szovjet hanglemez. Ábrák és térképek kifüggesztése a klubokban, olvasótermekben, utcákon stb. Hirdetmények és plakátok kiragasztása a gyárak, műhelyek, ipariskolák stb. körül.

11. A Munkaügyi Népbiztossággal és más intézményekkel együtt termelési felügyeletet kell szervezni. Ennek a felügyeletnek a munkáját, valamint az oktatók munkáját, az oktatás szolgálatába állított vonatokon, gőzhajókon stb. végzett munkát össze kell egyeztetni a termelési propagandával.

12. Ki kell emelni és széles körben népszerűsíteni kell a mintaüzemeket. Azokat a

munkásokat, akik az ipari munka terén külföldi tapasztalatokra tettek szert, külön műhelyekbe vagy körzetekbe, illetőleg csoportokba stb. kell szervezni. Fel kell használni őket az elmaradottak oktatására, a szakmai-műszaki, politechnikai stb. ismeretek terjesztésére.

N. Lenin

1920. november 18.

Lenin Művei. 31. köt. 415–418. old.

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

(Részlet)

„G. M.! A következő gondolatom támadt:

Az elektromosságot propagálni kell. Hogyan? Nemcsak szóban, hanem példával is.

Mit jelent ez? A legfontosabb, hogy népszerűsítsük. Ehhez már most ki kell dolgozni egy *tervet* arra, hogy az OSZFSZK területén *MINDEN házban* villanyvilágítás legyen.

Ez persze nem lesz meg egyhamar, hiszen még *sokáig* nem lesz sem 20 000 000 (– 40 000 000?) izzólámpánk, sem elegendő mennyiségű vezetékünk stb.

De a terv mégis *azonnal* kell, még ha évek hosszú sorára szól is.

Ez az egyik.

A másik: most azonnal ki kell dolgozni egy *csökkentett* tervet, majd azután, ez a harmadik – és ez a legfőbb – a *tömegeket versengésre* és *öntevékenységre* kell serkentenünk, hogy *nyomban* munkához lássanak." ...

1920. december.
Lenin Művei. 35. köt. 450. old.

A VIII. Összoroszországi Szovjetkongresszus

1920. december 22–29.

BESZÁMOLÓ A NÉPBIZTOSOK TANÁCSÁNAK TEVÉKENYSÉGÉRŐL DECEMBER 22

(Részletek)

...Beigazolódik a marxizmus egyik legmélyértelműbb, egyszersmind pedig legegyszerűbb és legérthetőbb tétele. Minél nagyobb a lendület, minél nagyobb arányúak a történelmi akciók, annál több ember vesz részt ezekben az akciókban, és fordítva, minél mélyebb átalakítást akarunk végrehajtani, annál inkább fel kell keltenünk iránta az érdeklődést, annál inkább kell törekednünk arra, hogy tudatosan foglaljanak állást mellette, annál inkább kell újabb milliókat és tízmilliókat meggyőznünk ennek szükségességéről. Forradalmunk végső fokon azért hagyott messze maga mögött minden más forradalmat, mert a Szovjethatalom révén tízmilliókat vont be az állam építésébe azok közül, akiket azelőtt nem érdekelt ez az építés. Most vizsgáljuk meg ebből a szempontból azoknak az új feladatoknak kérdését, amelyek előtt álltunk, amelyek a Szovjethatalom határozatainak tucatjaiban és százaiban ez alatt az idő alatt önök előtt elvonultak, amelyek a Munka és Honvédelem Tanácsa munkájának kilenctized részét (erre a továbbiakban még visszatérünk) és a Népbiztosok Tanácsa munkájának valószínűleg több mint felét alkották – a gazdasági feladatokat: az egységes gazdasági terv megteremtését, az oroszországi közgazdaság alapjainak átszervezését, a kisparaszti gazdaság alapjainak átszervezését. Ezek olyan feladatok, amelyek megkövetelik, hogy a szakszervezetek tagjait egy szálig bevonjuk ebbe a teljesen új dologba, amely a kapitalizmus idején távol állt tőlük. Vessék most fel azt a kérdést, hogy megvan-e ma a gyors, feltétlen győzelemnek az a feltétele, amely a háború idején kialakult, az a feltétel, amelynek lényege az, hogy a tömegeket bevonjuk a munkába. Meg vannak-e győződve a szakszervezeti tagok és a pártonkívüliek többsége új módszereink, a gazdasági építéssel kapcsolatos új nagy feladataink szükségességéről, meg vannak-e győződve minderről ugyanúgy, mint ahogy meg voltak győződve arról, hogy mindent oda kell adniok a háború céljaira, mindent fel kell áldozniok azért, hogy a háború frontján győzelmet arathassunk? Ha így vetik fel a kérdést, azt kell válaszolniok: kétségtelen, hogy nincsenek. Távolról sincsenek annyira meggyőződve erről, mint kellene.

A háború olyan dolog volt, amely már évszázadok és évezredek óta érthető és meg-

szokott jelenség. A földesurak egykori erőszakoskodása és kegyetlenkedése annyira nyilvánvaló volt, hogy könnyű volt a meggyőzés, és még a leggazdagabb gabonatermő határvidékek parasztságát, amely a legkevésbé volt kapcsolatban az iparral, még ezt a parasztságot sem volt nehéz meggyőzni arról, hogy mi a dolgozók érdekeiért viselünk háborút, s így nem volt nehéz csaknem az egész nép lelkesedését kiváltani. Nehezebb lesz elérni azt, hogy a paraszttömegek és a szakszervezeti tagok most megértsék ezeket a feladatokat, megértsék, hogy nem élhetnek tovább a régi módon, hogy véget kell vetni a tőkés kizsákmányolásnak, bármilyen erős gyökeret eresztett is évtizedek folyamán. Arra kell törekednünk, hogy mindenki megértse, hogy Oroszország a mienk, hogy csakis mi, a munkások és parasztok tömege tudjuk átalakítani tevékenységünkkel, szigorú munkafegyelmünkkel a régi gazdasági létfeltételeket, és hogy csakis mi tudjuk megvalósítani a nagy gazdasági tervet. Más kivezető út nincs. Elmaradunk és továbbra is el fogunk maradni a tőkés országok mögött; levernek bennünket, ha nem tudjuk helyreállítani gazdaságunkat. Ez az oka annak, hogy a régi igazságokat, amelyeket az imént említettem, azt a régi igazságot, hogy a szervezeti feladatoknak nagy jelentőségük van, hogy munkafegyelemre van szükség, hogy a szakszervezetek rendkívül fontos szerepet töltenek be, különösen ebben a tekintetben, hiszen nincsen más szervezet, amely nagy tömegeket egyesítene – hogy ezeket a régi igazságokat nemcsak ismételgetnünk kell, hanem világosan fel kell ismernünk azt is, hogy bekövetkezett az a pillanat, amikor a katonai feladatokról át kell térnünk a gazdasági feladatokra.

Katonai téren teljes sikert arattunk, s most fel kell készülnünk, hogy ugyanolyan sikerrel hajthassunk végre még nehezebb feladatokat, amelyek lelkesedést és önfeláldozást követelnek a munkások és parasztok óriási többségétől. Az új feladatok szükségességéről meg kell győzni az emberek százmillióit, akik nemzedékről nemzedékre rabságban és elnyomásban éltek, akikben elfojtottak minden önálló tevékenységet, a munkások millióit, akik szakszervezeti tagok, de politikailag még nem öntudatosak, akik nem szokták meg, hogy gazdának érezzék magukat, ezeket a milliókat meg kell szervezni, mégpedig nem arra, hogy szembeszálljanak a hatalommal, hanem arra, hogy támogassák, tovább vigyék és következetesen végrehajtsák saját munkáshatalmuk intézkedéseit. Ez az átmenet nehézségekkel jár; egyszerűen a megfogalmazás szempontjából ez nem új feladat. De új feladat annyiban, hogy a gazdasági feladat most merül fel először teljes nagyságában, s nekünk meg kell látnunk és nem szabad elfelejtenünk azt, hogy a gazdasági fronton a háború sokkal nehezebb és sokkal tartósabb lesz; ahhoz, hogy ezen a fronton győzelmet arathassunk, több munkást és parasztot kell kezdeményező, aktív és odaadó harcossá tennünk. És ezt megtehetjük – erről tanúskodnak a gazdasági építés terén szerzett tapasztalataink –, mert annak felismerése, hogy a különféle bajok, a fagyoskodás, az éhség és mindenféle nélkülözések a termelőerők elégtelenségéből fakadnak, mélyen benne gyökerezik a tömegben. Most arra kell összpontosítanunk figyelmünket, hogy az agitációt és a propagandát a politikai és katonai érdekek vágányáról a gazdasági építés vágányára állítsuk át. Ezt sokszor hangoztattuk, de még mindig nem eleget, és én azt gondolom, hogy azok között a rendszabályok között, amelyeket a Szovjethatalom ebben az évben foganatosított, különösen nagy jelentősége van annak, hogy az Összoroszországi Központi

Szakszervezeti Tanács mellett a termelési propaganda irányítására Központi Irodát létesítettek, hogy ennek az Irodának a munkáját egyesítették a Politikai Felvilágosítás Legfőbb Bizottságának munkájával, hogy újabb lapokat indítottak, amelyek a termelési tervnek megfelelően épülnek fel, mégpedig nemcsak oly módon, hogy a figyelmet a termelési propagandára fordítják, hanem oly módon is, hogy ezt a propagandát országos méretekben megszervezik.

A termelési propaganda országos méretű megszervezését a mai politikai helyzet sajátosságai teszik szükségessé. Erre egyaránt szüksége van a munkásosztálynak, a szakszervezeteknek és a parasztságnak; erre a legnagyobb szüksége van államapparátusunknak, amelyet korántsem használunk ki eléggé erre a célra. Azt tudjuk, hogyan kell vezetni az ipart, hogyan kell felkelteni a tömegek érdeklődését, ezen a téren ezerszer több elméleti ismeretünk van, mint amennyit ezekből az ismereteinkből a gyakorlatban alkalmazunk. El kell érnünk, hogy minden szakszervezeti tagnak érdeke legyen a termelés, és minden szakszervezeti tag megértse, hogy Szovjet-Oroszország csak akkor győzhet, ha növeljük a termelést, ha fokozzuk a munka termelékenységét. Szovjet-Oroszország csak ezen az úton vethet tíz évvel hamarabb véget azoknak a borzalmas viszonyoknak, amelyek között ma van, annak az éhínségnek és tüzelőhiánynak, amelytől ma szenved. Ha nem értjük meg ezt a feladatot, esetleg elveszünk mindannyian, mert gyenge apparátusunk miatt visszavonulásra kényszerülünk, minthogy a kapitalisták, miután kissé lélegzethez jutottak, bármikor újra megindíthatják a háborút, mi pedig akkor nem leszünk olyan helyzetben, hogy a háborút folytathassuk. Nem leszünk akkor képesek milliós tömegeink súlyát érvényesíteni, s ebben az utolsó háborúban vereséget szenvedünk. Az a helyzet, hogy eddig a háborúk hosszú sora döntötte el minden forradalom, minden hatalmas forradalom sorsát. Ilyen hatalmas forradalom a mi forradalmunk is. Befejeztük a háborúk egyik szakaszát, fel kell készülnünk a másik szakaszra, de hogy mikor következik be ez a második szakasz, azt nem tudjuk, és el kell érnünk, hogy a háború kitörése pillanatában a helyzet magaslatán legyünk. Ez az oka annak, hogy nem szabad lemondanunk a kényszerítő rendszabályokról, nemcsak azért, mert fenntartjuk a proletariátus diktatúráját, amelyet mind a parasztttömegek, mind a pártonkívüli munkások már megértettek; a parasztttömegek és a pártonkívüli munkások mindent tudnak proletárdiktatúránkról, és nem rettegnek tőle, nem félnek tőle, támaszt és erőt, vagyis olyasmit látnak benne, amit szembeállíthatnak a földbirtokosokkal és tőkésekkel, és ami nélkül nem lehet győzni.

Ezt a tudatot, ezt a meggyőződést, amely a katonai és politikai feladatokkal kapcsolatban már a parasztttömegek testévé és vérévé vált, most a gazdasági feladatokra is át kell vinni. Ez az átmenet esetleg nem sikerül azonnal. Esetleg nem ússzuk meg anélkül, hogy bizonyos ingadozások ne mutatkoznának, s hogy a régi lazaság és kispolgári ideológia bizonyos mértékig fel ne ütné a fejét. Még nagyobb erőfeszítéssel és buzgalommal kell munkához látnunk s közben nem szabad megfeledkeznünk arról, hogy a pártonkívüli parasztokat és a kevéssé tudatos szakszervezeti tagokat meg fogjuk győzni, mert hiszen az igazság a mi oldalunkon van, mert hiszen megcáfolhatatlan tény, hogy a háború második szakaszában a gazdasági élet helyreállítása nélkül nem győzhetjük le ellenségeinket; csak el kell érnünk azt, hogy a milliók és milliók tuda-

tosabban viszonyuljanak a gazdasági fronton folyó háborúhoz. Ez a termelési propagandával megbízott Központi Iroda feladata, ez az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács feladata, ez minden pártmunkás feladata, ez a Szovjethatalom minden néven nevezendő apparátusának feladata, ez a feladata egész propagandánknak, amelynek világszerte elért sikereinket köszönhetjük, hiszen propagandánk világszerte mindig az igazat mondta és mondja a munkásoknak meg a parasztoknak, ezzel szemben minden más propaganda hazudik. Propagandánkat most arra kell átállítanunk, ami sokkal nehezebb, arra, ami a munkásoknak a műhelyben folyó mindennapi munkájával függ össze, bármilyen nehéz viszonyok között folyik is ez a munka, s bármilyen erősek is a tegnapi tőkés rendszer emlékei, amely arra nevelte a munkásokat és parasztokat, hogy ne bízzanak a hatalomban. A munkásokat és a parasztokat meg kell győzni arról, hogy az erők új egybehangolása nélkül, az állami egyesülés új formái nélkül, az ezzel a kényszerrel összefüggő új formák nélkül nem tudunk kijutni a gazdasági romlásnak abból a mocsarából, abból a szakadékából, amelynek szélén állunk, pedig már útban volnánk ahhoz, hogy kijussunk belőle.

Elvtársak, áttérek gazdasági politikánk néhány részletére és azokra a gazdasági feladatainkra, amelyek véleményem szerint jellemzik a mostani politikai helyzetet és az előttünk álló egész átmenetet. Mindenekelőtt agrártervezetünket kell megemlítenem, a Népbiztosok Tanácsának a mezőgazdasági termelés erősítését és fejlesztését, valamint a parasztgazdaság megsegítését célzó törvényjavaslatát, amely ez év december 14-én jelent meg nyomtatásban s amelynek alapelveiről minden helyi funkcionárius már korábban, a törvényjavaslat lényegét ismertető külön rádióközleményből értesült.

Azonnal úgy kell megszervezni a dolgot, hogy ezt a törvényjavaslatot – a helyi tapasztalatokból kiindulva (ez a törvényjavaslat ugyanis a helyi tapasztalatokból indul ki), ezt a vidéken máris észrevették – a kongresszuson, valamint a helyi végrehajtó bizottságok és végrehajtóbizottsági osztályok képviselőinek körében a legalaposabban megtárgyalják. Bizonyára nem akad ma már egyetlen olyan elvtárs sem, aki kételkedne abban, hogy a mezőgazdasági termelés fellendítése érdekében különleges és különösen erélyes megsegítési rendszabályokra van szükség, mégpedig nemcsak serkentő, hanem kényszerítő rendszabályokra is.

Mi kisparaszti ország voltunk és vagyunk, s így az áttérés a kommunizmusra számunkra hasonlíthatatlanul nehezebb, mint bármilyen más viszonyok között. Hogy ez az áttérés végbemehessen, ahhoz az szükséges, hogy a parasztok százszorta nagyobb mértékben vegyenek benne részt, mint a háborúban. A háború megkövetelhette, s a háborúnak meg is kellett követelnie a felnőtt férfilakosság egy részét. De a mi országunknak, ennek a paraszti országnak, amely most ki is van merülve, egy szálig mozgósítania kell az egész férfi és női munkás- és parasztlakosságot. Minket, kommunistákat, a földművelésügyi osztályok funkcionáriusait, nem nehéz meggyőzni arról, hogy szükség van az állam irányában fennálló kötelezettségek teljesítésére. Ebben, remélem, nem lesz közöttünk a legkisebb elvi nézeteltérés sem, amikor majd megvitatjuk a tanulmányozás céljából önök elé terjesztett december 14-i törvényjavaslatot. Más nehézségről van szó: a pártonkívüli parasztok meggyőzéséről. A parasztok nem szocialisták. S ha úgy építjük fel szocialista terveinket, mintha a parasztok

szocialisták volnának, az azt jelenti, hogy homokra építünk, azt jelenti, hogy nem értjük meg feladatainkat, azt jelenti, hogy három év alatt sem tanultuk meg ahhoz a szegényes és olykor koldusszegény valósághoz szabni hozzá programunkat, amelyben élünk, hogy három év alatt sem tanultuk meg ennek megfelelően vinni keresztül vállalkozásainkat. Világos képet kell magunknak alkotnunk azokról a feladatokról, amelyek előttünk állanak Az első feladat, hogy összefogjuk a földművelésügyi osztályok kommunista funkcionáriusait, hogy általánosítsuk tapasztalataikat, felkaroljuk azt, amit az egyes vidékeken megvalósítottak, s hogy bevegyük azoknak a törvényeknek tervezetébe, amelyeket a központban az állami intézmények nevében, a Szovjetek Összoroszországi Kongresszusa nevében ki fogunk adni. És reméljük, hogy mi ezt önökkel együtt meg fogjuk tenni. De ez csak az első lépés. A második lépés pedig az, hogy meggyőzzük a pártonkívüli parasztokat, éppen a pártonkívülieket, mert a tömeg pártonkívüli, és mert azt, amit megtehetünk, csak akkor tehetjük meg, ha el tudjuk érni, hogy ez a lényegében aktív és önállóan cselekvő tömeg tudatosabban ismerje fel annak szükségességét, hogy hozzá kell fognia ehhez a munkához. A parasztgazdaság nem élhet tovább a régi módon. Ha a háború első szakaszából ki is juthattunk, a második szakaszból nem kerülhetünk ki olyan könnyen, s azért a kérdésnek erre az oldalára különös figyelmet kell fordítanunk.

Minden pártonkívüli parasztnak meg kell értenie ezt a kétségtelen igazságot, és meg vagyunk győződve róla, hogy meg is érti. Nem hiába élte át ezt a szenvedésekkel teli, nehéz hat esztendőt. Nem hasonlít már a háború előtti parasztra. Súlyos szenvedéseken ment keresztül, sokat gondolkodott és sok olyan politikai és gazdasági nehézséget élt át, amelyek arra késztették, hogy sok mindent elfelejtsen, ami régen volt. Azt hiszem, ez a paraszt ma már maga is megérti, hogy a régi módon nem élhet tovább, hogy másképpen kell élnie, s nekünk minden propagandaeszközünket, az államhatalom birtoklásában rejlő minden lehetőségünket, minden tudásunkat, a párt minden eszközét és erejét a lehető legsürgősebben latba kell vetnünk annak érdekében, hogy meggyőzzük a pártonkívüli parasztot, és csak akkor lesz meg a kellő alapja agrártörvényjavaslatunknak, amelyet önök, természetesen a szükséges módosításokkal és kiegészítésekkel, remélem, egyhangúlag elfogadnak. Csak akkor lesz a törvényjavaslatnak ugyanolyan szilárd alapja, mint politikánknak, amikor a parasztok többségét meggyőzzük és bevonjuk ebbe a munkába, mert, amint Kurajev elvtárs a Tatár Köztársaság tapasztalatai alapján egyik cikkében helyesen mondotta: a dolgozó középparaszt és a szegényparaszt a Szovjethatalom barátja, a naplopó viszont az ellensége. Ez a való igazság, amelynek semmi köze a szocializmushoz, de amely annyira vitathatatlan és nyilvánvaló, hogy bármilyen falusi összejövetelen, a pártonkívüli parasztok bármilyen gyűlésén átmegy a parasztok tudatába és a dolgozó parasztlakosság óriási többségének meggyőződésévé válik.

Elvtársak, most, amikor a háború időszaka után a gazdasági építés felé fordultunk, a következőt szeretném leginkább hangsúlyozni. Kisparaszti országban fő és döntő feladatunk az, hogy át tudjunk térni az állami kényszerre annak érdekében, hogy fellendíthessük a parasztgazdaságot, a legszükségesebb, leghalaszthatatlanabb, a parasztok számára egészen természetes és érthető rendszabályokkal kezdve a dolgot. Márpedig ezt csak akkor tudjuk elérni, ha képesek leszünk további millió meg millió

erre fel nem készült ember meggyőzésére. Erre kell beállítani minden erőnket és gondoskodnunk kell arról, hogy a felfrissített és megerősített erőszakapparátust a meggyőzés újabb lendületére alapozzuk és állítsuk s akkor ezt a hadjáratot győzelmesen fogjuk befejezni. Most hadjáratot indítunk a parasztttömegek maradiságának, műveletlenségének és bizalmatlanságának maradványai ellen. A régi rendszabályokkal itt nem győzhetünk; a propagandának, az agitációnak és az elsajátított szervezett befolyásolásnak a módszereivel győzelmet aratunk és nemcsak azt érjük el, hogy dekrétumokat hoznak, intézményeket alapítanak és működésbe lép a papír – nem elég az, ha parancsok röpködnek –, hanem azt is, hogy tavasszal jobb legyen a vetés, mint azelőtt volt, hogy a kisparaszt gazdaságát bizonyos mértékig megjavítsuk, még ha egészen kis mértékben is – minél elővigyázatosabban járunk el, annál jobb! –, de a kisgazdaságnak ezt a javítását mindenáron tömeges méretekben kell végrehajtanunk. Ha helyesen fogjuk fel feladatunkat és minden figyelmünket a pártonkívüli parasztra fordítjuk, ha erre összpontosítjuk három év alatt szerzett tudásunkat és tapasztalatunkat, akkor győzni fogunk. Ha nem győzünk, ha nem javítjuk meg a gyakorlatban tömeges méretekben a kisparaszt gazdaságát, nincs számunkra menekvés; ilyen alap nélkül semminemű gazdasági építés nem lehetséges, és akármilyen nagy terveink is vannak, azok egyenlők a – semmivel. Emlékezzenek erre az elvtársak és magyarázzák meg ezt jól a parasztoknak; mondják meg az arzamaszi pártonkívüli parasztoknak, s ilyen van vagy tíz-tizenöt millió, hogy nem lehet vég nélkül éhezni és fázni, mert a háború következő szakaszában megdöntenek bennünket. Állami érdekről, a mi államunk érdekéről van szó. Aki itt a legkisebb mértékben is gyenge és ingadozik, az nagy bűnt követ el a munkás-paraszt hatalommal szemben, az segíti a földbirtokost és a tőkést, márpedig a földbirtokosnak és a tőkésnek kéznél van a hadserege, ez a hadsereg készenlétben vár arra, hogy ránk támadhasson, mihelyt csak észreveszik, hogy gyengülünk. S mi nem erősödhetünk másként, csak úgy, hogy fejlesztjük fő támaszunkat: a földművelést és a városi ipart, ezt pedig csak akkor fejleszthetjük, ha meggyőzzük erről a pártonkívüli parasztot, ha minden erőt mozgósítunk a megsegítésére és valóban segítséget is nyújtunk neki.

Mi elismerjük, hogy a paraszt adósai vagyunk. Papírpénzért vettünk tőle gabonát, kölcsönbe vettük tőle, ezt a kölcsönt vissza kell fizetnünk, és vissza is fizetjük majd, ha már helyreállítottuk iparunkat. De hogy iparunkat helyreállíthassuk, szükség van a mezőgazdasági termelés fölöslegeire. Ez az oka annak, hogy agrár-törvényjavaslatunk nemcsak azért jelentős, mert gyakorlati célokat kell elérnünk, hanem azért is, mert mint gyújtópont körül, százával csoportosulnak körülötte a Szovjethatalom rendeletei és törvényjavaslatai.

Most áttérek arra, hogyan alakul ki jelenleg nálunk ipari építésünk bázisa, amelyen megkezdhetjük Oroszország gazdasági erőinek újjáteremtését. S itt abból a halom beszámolóból, amelyet megkaptak vagy a napokban minden népbiztosságtól megkapnak, mindenekelőtt Közellátási Népbiztosságunk beszámolójának egyik helyére kell felhívnom a figyelmüket. A legközelebbi napokban minden egyes népbiztosság egész halom ténybeli anyagot bocsát majd beszámolóiban rendelkezésükre, amely összességében nyomasztólag hat bőségével, de ki kell választani ebből az anyagból azt, ami a leglényegesebb ahhoz, hogy sikert érhessünk el, bármilyen szerény is ez a

siker, azt, ami egész gazdasági tervünk megvalósítása szempontjából a legfontosabb ahhoz, hogy helyreállíthassuk népgazdaságunkat és iparunkat. Így például az egyik ilyen fontos anyag terménybegyűjtésünket ismerteti. Ebben a könyvecskében, amelyet önöknek szétosztottak, a Közellátási Népbiztosság három évre terjedő beszámolójában, van egy táblázat, amelyből csak a végösszegeket olvasom fel, s ezeket is kikerekítve, mert számokat felolvasni, különösen pedig hallgatni nehéz dolog. Ezek a számadatok az évi begyűjtések eredményeit ismertetik. 1916. augusztus 1-től 1917. augusztus 1-ig 320 millió pudot, a következő évben 50, majd 100, illetőleg 200 millió pudot gyűjtöttek be. Ezek a számok: 320, 50, 100 és 200 – nagy vonásaiban a Szovjethatalom gazdaságtörténetét, a Szovjethatalom gazdasági munkáját, annak az alapnak előkészítését testesítik meg, amelynek birtokában igazában nekikezdhetünk építésünknek. A forradalom előtti 320 millió pud körülbelül az a minimum, amely nélkül építeni lehetetlen. A forradalom első évében 50 millió pud – ez igen nagy éhínséget, fagyoskodást, nyomort jelentett; a második évben 100 millió pud; a harmadikban 200 millió. A begyűjtés tehát minden évben megkétszereződött. Azok szerint az adatok szerint, amelyeket tegnap adott át nekem Szviderszkij, december 15-ig 155 millió pud gyűlt be. Most állunk először talpra. Körülbelül 300 millió pudos alappal rendelkezünk majd, de talán többel is, s ilyen alap nélkül nem is tudnánk helyreállítani az ország iparát, nem is gondolhatnánk a közlekedés újjáteremtésére, még csak hozzá sem foghatnánk az Oroszország villamosításával kapcsolatos nagy feladatok megvalósításához. Semmiféle szocialista ország, semmiféle munkás-paraszt államhatalom nem lehetséges, ha a munkások és parasztok közös erőfeszítése alapján nem képes olyan terményalapot teremteni, hogy biztosíthassa az iparban dolgozó munkások élelmezését, hogy lehetővé váljék számára oda küldeni a munkások tíz- és százezreit, ahol a Szovjethatalomnak szüksége van rájuk. E nélkül minden csak üres fecsegés lesz. A gazdaság igazi alapja – a terményalap. Ezen a téren is óriási sikereket értünk el. Ezekből a sikerekből kiindulva, ha megvan ez az alapunk, hozzáfoghatunk a népgazdaság helyreállításához. Tudjuk, hogy ezeket a sikereket óriási nélkülözések, a parasztok éhezése és takarmányhiánya árán értük el, ami még mind fokozódhat. Tudjuk, hogy az ez idei aszály hallatlanul fokozta a parasztok bajait és nélkülözését. Ezért előtérbe helyezzük a megsegítésükre irányuló intézkedéseket, amelyek az általam említett törvényjavaslatban vannak kifejtve. Ezt a terményalapot az ipar helyreállítását és a parasztság megsegítését szolgáló alapnak tekintjük. Ha ez az alapunk nincs meg, az államhatalom – semmi. Ilyen alap nélkül a szocialista politika vágyálom marad.

Gondolnunk kell arra, hogy a termelési propagandával, amelyet feltétlenül folytatni akarunk, a befolyásolásnak egy másik módja is párosul: a természetbeni jutalmazás. A Népbiztosok Tanácsának és a Honvédelmi Tanácsnak dekrétumai és rendeletei közt az egyik legjelentősebb a természetbeni jutalmazásról szóló törvény. Ezt a törvényt korántsem sikerült azonnal kiadnunk. Április óta, ha jól megnézzük, számtalan határozatot és rendeletet hoztak, s ezt a törvényt csak akkor adták ki, amikor közlekedésünk óriási erőfeszítésének eredményeképpen sikerült félmilliós terményalapot teremtenünk. Félmillió pud – ez igen szerény szám. Azok a beszámolók, amelyeket tegnap valószínűleg olvastak az „Izvesztyijá"-ban, azt mutatják, hogy ebből az 500 000 pudból 170 000 pudot máris elhasználtunk. Ez az

alap, mint látják, nem valami tekintélyes és korántsem elegendő, de mégis csak ráléptünk arra az útra, amelyen tovább megyünk majd. Ez azt bizonyítja, hogy nemcsak meggyőzéssel térünk át az új munkamódszerekre. Nem elég az, ha a munkásoknak és parasztoknak azt mondjuk: erősítsétek minden módon a munkafegyelmet. Ezenkívül segítséget is kell nekik nyújtani, meg kell jutalmazni azokat, akik a mérhetetlen nyomor után is hőstetteket hajtanak végre a munka arcvonalán. Alapot már teremtettünk, de ezt az alapot még korántsem használjuk fel kielégítő módon: a Népbiztosok Tanácsában számos olyan adattal rendelkezünk, amelyek arra utalnak, hogy a természetbeni jutalmazás a gyakorlatban gyakran a munkabér egyszerű megtoldását jelenti. Ezen a téren még sokat kell dolgoznunk. Amellett, hogy a központban tanácskozunk és további tervezeteket dolgozunk ki, a legfontosabb munkának – a helyszínen, a nagy tömegek körében végzett munkának is mennie kell. Nem nehéz megérteni, hogy az állam nemcsak meggyőzi, hanem jobb életkörülmények biztosításával meg is jutalmazza a jó dolgozókat, s ahhoz, hogy ezt megérthessük, nem kell szocialistáknak lennünk, s itt már eleve biztosítva van számunkra a pártonkívüli munkások és parasztok tömegeinek rokonszenve. Csak szélesebb körben kell elterjesztenünk ezt a gondolatot és gyakorlatiasabban kell megszerveznünk a helyi munkát...

...Ezen a téren hosszú évekre előre kidolgozott tervvel van dolgunk. Az 1042. számú rendelet öt évre szól, és öt év alatt helyreállíthatjuk közlekedésünket, csökkenthetjük a sérült mozdonyok számát, és, talán mint legnehezebbet, szeretném hangsúlyozni a 9. tézisnek azt az utalását, hogy ezt a határidőt máris közelebb hoztuk.

És most, amikor nagy, több évre szóló tervek jelennek meg, gyakran akadnak tamáskodó emberek, akik azt mondják: mit számítgassunk mi hosszú évekre előre, adja isten, hogy legalább azt el tudjuk végezni, ami most szükséges. Elvtársak, a kettőt össze kell tudnunk egyeztetni egymással; nem lehet dolgozni, ha nincs hosszabb időre szóló és komoly sikerre számító tervünk. Hogy ez valóban így van, azt a közlekedés munkájának kétségtelen javulása mutatja. Felhívom figyelmüket a 9. tézisnek arra a helyére, ahol arról van szó, hogy a közlekedés helyreállítására megszabott idő öt év volt, de ezt az időt máris csökkentettük, mert többet teljesítünk a normánál; a tézis a határidőt három és fél évben állapítja meg. Így kell dolgoznunk a többi gazdasági ágban is. És a Munka és Honvédelem Tanácsának egyre inkább ez lesz a gyakorlati, tényleges feladata. A tudományos és gyakorlati tapasztalatokat figyelve, a helyszínen szüntelenül arra kell törekedni, hogy a tervet a kitűzött időnél előbb teljesítsék, hogy a tömegek lássák, hogy azt a hosszú időszakot, amely elválaszt bennünket az ipar teljes helyreállításától, a gyakorlat lerövidítheti. Ez tőlünk függ. Javítsuk a gazdaságot minden műhelyben, minden fűtőházban, minden területen és akkor majd lerövidítjük ezt az időt. És le is rövidítjük. Ne féljenek az évek hosszú sorára szóló tervektől: nélkülük nincs gazdasági újjászületés, és tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy ezeket a terveket mindenütt teljesítsék.

Elengedhetetlenül szükséges, hogy a gazdasági terveket meghatározott program

szerint teljesítsük és hogy ennek a programnak gyorsabb teljesítését számon tartsuk és gyorsabb teljesítésére buzdítsunk: a tömegeknek nemcsak tudniok, hanem érezniök is kell, hogy az éhínség, a fagyoskodás és a nyomor időszakának megrövidítése teljesen gazdasági terveink mielőbbi teljesítésétől függ. Az egyes termelési ágak terveit szigorúan össze kell hangolni, egybe kell kapcsolni és ezekből a tervekből kell összeállítani azt az egységes tervet, amelyre oly nagy szükségünk van.

Ezzel kapcsolatban az a feladat vár ránk, hogy a gazdasági népbiztosságokat egységes gazdasági központban fogjuk össze. Ennek a feladatnak megoldásához hozzáfogtunk és megvitatás céljából önök elé terjesztjük a Népbiztosok Tanácsának és a Munka és Honvédelem Tanácsának ez utóbbi intézmény újjászervezésével kapcsolatban kidolgozott rendeletét.

Önök meg fogják vitatni ezt a tervezetet és remélem, hogy a szükséges módosításokkal egyhangúlag el fogják fogadni. Ez a tervezet tartalmát tekintve nagyon szerény, de nem kis jelentőségű, mert szükségünk van egy olyan szervre, amely jobban tudatában van feladatának és egyesíti az egész előtérbe helyezett gazdasági munkát.

A kongresszus előtt kiadott irodalomban ugyanerre a feladatra tért ki Guszev elvtárs is brosúrájában, amely, közbevetőleg mondva, nem olyan sikerült, mint előző brosúrája. Guszev elvtárs brosúrájában elnagyolt tervet közölt a Munka és Honvédelem Tanácsának átalakításával kapcsolatban, amely szerint át kellene vinni ebbe az intézménybe számos tekintélyes funkcionáriust, akik között Trockij meg Rikov neve is szerepel. Én azon a véleményen vagyok, hogy ne engedjük ennyire szabadjára képzeletünket. Nem forgathatunk fel egy apparátust, amelyet három év alatt teremtettünk meg. Ismerjük az apparátus óriási fogyatékosságait, ezekről a fogyatékosságokról részletesen fogunk beszélni ezen a kongresszuson. Ezt a kérdést egyik legfőbb kérdésként tűztük napirendre. A szovjet apparátus megjavításának kérdésére gondolok. De most óvatosan, a szükséghez mérten kell dolgoznunk, a gyakorlati tapasztalat alapján kell megváltoztatnunk apparátusunkat. Guszev elvtárs kigúnyolja az általunk javasolt tervezetet és azt mondja, hogy a Munka és Honvédelem Tanácsához hozzá akarjuk csapni a Földművelésügyi Népbiztosságot. Úgy van, a mi tervezetünk ezt javasolja. A tervezetben nagyon szerény helyet juttatunk a Munka és Honvédelem Tanácsának a Népbiztosok Tanácsa mellett működő Munka és Honvédelem Bizottsága formájában. Eddig minden alkotmány nélkül dolgoztunk a Munka és Honvédelem Tanácsában. A Népbiztosok Tanácsa és a Munka és Honvédelem Tanácsa hatáskörének keretei rosszul voltak megállapítva; néha túlléptük a határokat és törvényhozó testületként jártunk el. De ezen a téren egyetlenegyszer sem volt összeütközés. Ezekben az esetekben úgy oldottuk meg a kérdéseket, hogy azonnal a Népbiztosok Tanácsa elé terjesztettük őket. Amikor kiderült, hogy a Munka és Honvédelem Tanácsából olyan szervet kell teremteni, amely jobban összefogja a gazdaságpolitikát, az a kérdés merült fel előttünk, hogyan rendezzük törvényhozásilag a két intézmény viszonyát. Két terv van előttünk: először, a Népbiztosok Tanácsa és a Munka és Honvédelem Tanácsa hatáskörének elhatárolására vonatkozó terv. De ennek megvalósítása sok erőt követel meg a törvények kidolgozása terén, rengeteg papírt kell elpazarolni, és ez még mindig nem biztosíték arra, hogy elkerüljük a hibákat.

Más utat fogunk követni. A Munka és Honvédelem Tanácsát majdnem egyenrangúnak tartották a Népbiztosok Tanácsával. Lemondunk erről a gondolatról. Legyen belőle a Népbiztosok Tanácsa mellett működő bizottság. Kiküszöbölünk egy csomó súrlódást és közelebb kerülünk a tényleges megvalósításhoz. Ha a Népbiztosok Tanácsának valamelyik tagja elégedetlen – gyerünk a kérdéssel a Népbiztosok Tanácsa elé, hiszen néhány óra alatt össze lehet hívni. Ezzel kiküszöböljük a hivatalok közötti súrlódásokat és a Munka és Honvédelem Tanácsát gyorsan működő szervvé tesszük. Ez nem könnyű feladat. Összefügg az egységes gazdasági terv tényleges megteremtésének feladatával. Az a feladat, amelynek érdekében mégis csak dolgoztunk egy keveset és amelyet két éven át készítettünk elő, abban áll, hogy egyesítsük a gazdasági népbiztosságokat. Ezért hívom fel figyelmüket erre a Munka és Honvédelem Tanácsáról szóló törvényjavaslatra és remélem, hogy a szükséges kiegészítésekkel jóváhagyják, és akkor a gazdasági népbiztosságok egyesítésével kapesolatos munka simábban, gyorsabban, erőteljesebben és határozottabban fog menni...

Lenin Művei. 31. köt. 514—525., 527—530. old.

Nem lehetne-e kidolgozni (a Munka és Honvédelem Tanácsa számára, nem most, hanem a kongresszus után, de *azonnal)* a villamosítási kampány gyakorlati tervét:

Etwa:

1) *minden* kerületben *sürgősen* létesítsenek legalább 1 villanytelepet;

2) rendeljék el, hogy ezt a centrálét tegyék a lakosság *oktatásának* központjává, ahol előadásokat, bemutatókat rendeznek stb.; ezeket a tanfolyamokat *végeztessék el* az *egész* lakossággal (kezdve az ifjúsággal, vagy járásonként stb.);

3) azonnal osszák ki a lakosságra azokat a feladatokat, amelyeknek teljesítését már most el lehet kezdeni (rézből $2^1/_2$ millió pudra van szükség, – tűzzük ki feladatul most azonnal *25* millió pud összegyűjtését, gyűjtsék össze *önkéntes* alapon a harangokat, kilincseket stb.; azután készítsék el a *villanypóznákat* stb.);

4) *azonnal* kezdjék meg az előkészítő *földmunkákat* és osszák ki a feladatokat kerületenként.

5) Mozgósítsák kivétel nélkül az összes mérnököket, elektrotechnikusokat, mindenkit, aki elvégezte a fizika-matematika szakot stb. Kötelességük: hetenként legalább 2 (4?) előadás, *legalább* (10–*50?)* ember megismertetése az elektromossággal. Ha teljesítik – prémium. Ha nem teljesítik – börtön.

6) *Sürgősen* írni kell néhány népszerű brosúrát (részben *németből* fordítani), és csináljanak a „könyvből" (az Önéből) több népszerűbb cikket, ezeket tanítsák az iskolákban és olvassák fel a parasztoknak.

Azonkívül hozzanak még számos részletintézkedést a következő két területen:

aa) propaganda és oktatás

bb) a végrehajtás megkezdése azonnal és minden irányban.

Lenin

1920. december vége.
Lenin Művei. 35. köt. 452—453. old.

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG UTASÍTÁSAI A KÖZOKTATÁSÜGYI NÉPBIZTOSSÁG KOMMUNISTA FUNKCIONÁRIUSAINAK

1. A párt a politechnikai oktatás kérdésében feltétlenül ragaszkodik az Oroszországi Kommunista Párt programjában meghatározott álláspontho z (lásd a programnak a népműveléssel foglalkozó szakaszában, különösen az 1. és a 8. §-t), s ezért az általános és a politechnikai oktatás korhatárának leszállítását 17 évről 15 évre kizárólag ideiglenes gyakorlati szükségességnek tekinti, amelyet az országnak az antant által ráerőszakolt háborúk nyomában járó elszegényedése és pusztulása idézett elő.

A 15 éven felülieknek a szakmai oktatás és az „általános politechnikai ismeretek" „egybekapcsolása" (az OKP programja említett szakaszának 8. §-a) feltétlenül és mindenütt kötelező, ahol erre csak a legkisebb lehetőség is adva van.

2. A Közoktatásügyi Népbiztosság legfőbb fogyatékossága a hozzáértés és a gyakorlatiasság hiánya, továbbá az, hogy a gyakorlati tapasztalatokat nem veszik figyelembe és nem ellenőrzik kellőképpen, hogy e tapasztalatok eredményeit nem használják fel rendszeresen, hogy túlsúlyban vannak az általánosságokban mozgó elmefuttatások és az elvont jelszavak. A népbiztosnak és a kollégiumnak a fő figyelmet az ilyen fogyatékosságok elleni harcra kell összpontosítania.

3. A Közoktatásügyi Népbiztosság általában és a Szakoktatási Központ különösen rosszul szervezi meg a szakemberek, vagyis az elméleti képzettséggel és nagy szakmai gyakorlattal rendelkező pedagógusok, továbbá a szakmai és technikai (így agronómiai) téren ilyen felkészültséggel rendelkező egyének bevonását a központban folyó munkába.

Haladéktalanul meg kell szerveznünk az ilyen munkatársak számbavételét, gyakorlati munkájuk tanulmányozását, munkájuk eredményeinek felülvizsgálását, s következetesen arra kell törekednünk, hogy a helyi és különösen a központi munkában felelősségteljes állásokba helyezzük őket. Egyetlen komoly intézkedést sem szabad végrehajtani ilyen szakemberek szakvéleménye és állandó közreműködése nélkül.

Magától értetődik, hogy a szakemberek bevonása két elengedhetetlen feltételhez

volt kötve: először, a nem kommunista szakembereknek kommunisták ellenőrzése mellett kell dolgozniuk. Másodszor, az oktatás tartalmát, amennyiben általános művelődési tantárgyakról, különösen pedig filozófiáról, társadalomtudományokról és kommunista nevelésről van szó, csak kommunisták határozhatják meg.

4. A kollégiumoknak és a közoktatásügyi népbiztosnak ki kell dolgoznia és jóvá kell hagynia a tanintézetek fő típusai, majd pedig a tanfolyamok, előadások, felolvasások, vitaesték, gyakorlati foglalkozások tantervét.

5. Az egységes munkaiskolák főosztályának, különösen pedig a Szakoktatási Központnak fokozott figyelmet kell fordítania arra, hogy nagyobb arányokban és rendszeresebben vonja be a megfelelő műszaki és agronómus szakembereket a szakmai-technikai és politechnikai oktatásba, és ezzel kapcsolatban fel kell használnia minden egyes valamelyest tűrhetően berendezett ipari és mezőgazdasági üzemet (szovhozt, mezőgazdasági kísérleti állomást, jól vezetett gazdaságot stb., villanytelepet stb.).

A gazdasági vállalatoknak és intézményeknek a politechnikai oktatás céljaira való felhasználása formáit és rendjét a felelős gazdasági szervekkel egyetértésben úgy kell megállapítani, hogy ez a termelés rendes menetét ne zavarja.

6. A munka arányainak és eredményeinek számbavételére és ellenőrzésére áttekinthető, igen rövid, de világos és pontos jelentési űrlapokat kell kidolgozni. Ebben a tekintetben a Közoktatásügyi Népbiztosságon a helyzet egyáltalán nem kielégítő.

7. Továbbá egyáltalán nem kielégítő az újságok, brosúrák, folyóiratok és könyvek elosztása az iskolai és a nem iskolai könyvtárak és olvasótermek számára egyaránt. Ennek az a következménye, hogy a lapokat és a könyveket a szovjetalkalmazottaknak egy keskeny rétege kaparintja kezébe és roppant kevés jut el belőlük a munkásokhoz és a parasztokhoz. Ezt az egész dolgot teljesen át kell szervezni.

1921. február 5.
Lenin Művei. 32. köt. 116—118. old.

AZ EGYSÉGES GAZDASÁGI TERVRŐL

(Részletek)

... Az egységes gazdasági terv kérdésében az egyetlen komoly munka „Az Oroszországi Szovjet Föderatív Szocialista Köztársaság villamosítási terve", a „GOELRO"-nak (Oroszország Állami Villamosítási Bizottságának) a VIII. Szovjetkongresszus számára készített beszámolója, amelyet 1920 decemberében adtak ki és a VIII. kongresszuson osztottak szét. Ez a könyv ismertet egy egységes gazdasági tervet, amelyet – természetesen csupán nagy vonásokban – a köztársaság legfelsőbb szerveinek megbízásából köztársaságunk legkiválóbb tudósai dolgoztak ki. S a felfújt bürokraták ostoba önhittsége elleni harcot, a kommunista közgazdászok intellektuel önhittsége elleni harcot a legszerényebb munkával, e könyv történetének, tartalmának, jelentőségének egyszerű ismertetésével kezdjük...

... Semmi sem mutatja olyan szemléltetően apparátusunk gyengéit, különösen csúcsszerveink bürokratikus és intellektuel gyengéit, mint az a magatartás, amelyet Moszkvában ezzel a határozattal szemben tanúsítanak, mint azok a kísérletek, hogy ezt a határozatot teljesen ferdén „értelmezzék", sőt tudomásul se vegyék. A publicisták nem propagálják a kidolgozott tervet, hanem téziseket és üres fejtegetéseket írnak arról, hogyan kell hozzáfogni a terv kidolgozásához! A felfújt bürokraták a hangsúlyt tökéletesen bürokratikusan a terv „jóváhagyására" helyezik, s ezen nem a konkrét feladatok megállapítását értik (felépíteni ezt vagy azt, ekkor meg ekkor, ezt vagy azt megvásárolni külföldön stb.), hanem valami egészen zavarosat, olyasmit, mint egy *új* terv kidolgozása! Ezeknek az embereknek értetlensége hihetetlen, ilyen beszédeket lehet hallani: legalább részben helyre kell állítani a régit, mielőtt az újat építenők; az elektrifikáció elektrofikcióra hasonlít; miért nem gazofikáció; a „GOELRO"-ban burzsoá szakemberek vannak, kevés a kommunista; a „GOELRO"-nak szakértő káderekre kell adnia, és nem az a feladata, hogy általános tervezéssel foglalkozó bizottságokat alakítson stb.

Éppen a véleményeknek ez a zűrzavara veszedelmes, mert megmutatja a munkaképtelenséget, az intellektuel és bürokrata önhittségnek az igazi munka fölötti dia-

dalát. Gúnyolódásuk a terv fantasztikus voltán, a gazofikációra vonatkozó kérdések stb. a tudatlanok önhittségét jellemzik. Csak úgy kapásból kijavítani a legjobb szakemberek százainak munkáját, banális tréfálkozásokkal elintézni a dolgot, és azzal kérkedni, hogy joguk van „nem jóváhagyni" – hát nem szégyen és gyalázat ez?

Meg kell végre tanulnunk a tudományt megbecsülni, elutasítani a dilettánsok és bürokraták „kommunista" gőgjét, meg kell végre tanulnunk rendszeresen dolgozni, saját tapasztalataink, saját gyakorlatunk felhasználásával!

Persze, a „tervek" éppen lényegüknél fogva olyan dolgok, hogy vég nélkül lehet róluk beszélni és vitázni. De nem szabad megengedni, hogy általánosságban fecsegjenek és vitatkozzanak az „elvekről" (a terv felépítésének „elveiről"), amikor hozzá kell fognunk az adott, egyetlen tudományos terv tanulmányozásához és a *gyakorlati* tapasztalatok útmutatásai alapján, valamint a részletesebb tanulmányozás alapján történő kijavításához. Persze, a bürokratának és a bürokratáknak mindig joga lesz „jóváhagyni" vagy „jóvá nem hagyni". Ha okosan fogjuk fel ezt a jogot és okosan értelmezzük a VIII. kongresszus határozatait a kongresszus által helyesnek tartott és a legszélesebb körű propagálásra javasolt terv jóváhagyását illetően, akkor jóváhagyáson a megbízatások és utasítások egész sorát kell értenünk: ezt meg azt, ekkor meg ekkor, itt meg ott megvásárolni, ennek vagy annak az építését megkezdeni, ilyen vagy olyan anyagokat összegyűjteni és elszállítani. Ha viszont bürokratikusan értelmezzük a dolgot, akkor „jóváhagyás" a magas bürokrácia önkényét, az aktatologatást, a vizsgálóbizottságosdit jelenti, egyszóval az eleven ügynek tisztára bürokratikus megfojtását...

1921. február 21.
Lenin Művei. 32. köt. 135., 139—141. old.

II. 25.

Krzsizsanovszkij elvtárs!

Az Állami Tervbizottság kérdéséről.

(1) Összetétele általában – majd megérkezése után megállapodunk. Ez nem nehéz kérdés.

(2) A KB úgy határozott, hogy Larint egyelőre a helyén hagyja. Larin igen veszélyes, mert ez az ember jelleménél fogva meghiúsít minden munkát, *kezébe ragadja az uralmat,* lehetetlenné teszi az összes elnököket, *szétkergeti a szakembereket,* a „párt" nevében lép fel *(anélkül, hogy ehhez a legcsekélyebb joga volna)* stb.

Önre vár az a *nehéz* feladat, hogy engedelmességre szorítsa, megfegyelmezze, mérsékelje Larint. Ne feledje: mihelyt „kezdi" túllépni a kereteket, ugorjon át hozzám (vagy küldjön levelet). Különben Larin lehetetlenné teszi az *egész* Állami Tervbizottságot.

(3) Az *Állami Tervbizottságban* Önnek

egy *sziklaszilárd* elnökséget kell létrehoznia (feltétlenül Larin *nélkül),* hogy jó szervezők és kemény emberek (akik feltétlenül vissza tudják verni Larint és *kitartóan* tudják végezni ezt a nehéz munkát) *segítségére* legyenek Önnek és levegyék a válláról az *adminisztratív* munka terhét (a KB-ben rámutattak arra, hogy Önnek tulajdonképpen korántsem adminisztratív vezetőnek kell lennie). Az elnökség, esetleg az Ön 2 helyettese, 1 titkár stb. Önnek az egész ügy „lelkének" és *eszmei* vezetőnek kell lennie (s főképpen le kell törnie, el kell kergetnie azokat a minden *taktikai* érzéket *nélkülöző* kommunistákat, akik képesek szétkergetni a szakembereket)... Önnek az a feladata, hogy megtalálja, kiemelje, *munkába állítsa* a tehetséges szervezőket, adminisztrátorokat (mint amilyen például Oszadcsij stb.), – s *lehetőséget, adatokat, anyagot adjon az OKP Központi Bizottságának értékelésükre.*

NB

(4) A „Goelro"-t *mint* Oroszország Állami Villamosítási Bizottságát véleme-

nyem szerint újjá kell szerveznie mint az Állami Tervbizottság *albizottságát*. Ennek az albizottságnak is Ön lesz az elnöke.

(5) Számos albizottságot kell alakítania: ezt akkor kell majd megbeszélnünk, amikor már meglesz Önnek az erre vonatkozó terve.

(6) Rendkívül nagy jelentőségű lesz az az albizottság, amelynek feladata:

a *folyó* (jelenleg az 1921-re szóló) gazdasági tervek
tanulmányozása
ellenőrzése
és
„összehangolása", egyeztetése,
a megváltoztatásukra vonatkozó javaslatok megtétele.

Ebbe az albizottságba feltétlenül be kell vonni Larint, de 1) nem elnöknek, nem elnökhelyettesnek és nem titkárnak; 2) ellensúlyozni kell mondjuk Szeredával, aki a kiegyensúlyozott, reális gondolkodású, higgadt ember mintaképe.

(7) Javasolom, hogy fontolja meg a következő tervet (rendkívül fontosnak tartom): az *Állami Tervbizottság* tagjai közül kötelezni kell *néhányat*, hogy rendszeresen terjesszenek vagy ez elé a bizottság elé, vagy a *6. pontban említett albizottság* elé *beszámolókat* és *cikkeket* arról, hogyan teljesítik a különböző hatóságok (és a különböző kormányzóságok, kerületek, vállalat-csoportok, egyes vállalatok stb.) a folyó gazdasági terveket
hogyan hasonlítják össze ezt a teljesítést
a különböző évekre vonatkozólag;
és e beszámolókat és cikkeket tegyék közzé az „*Ekonomicseszkaja Zsizny*"-ben. (Rendkívül fontosnak tartom, hogy *Larint* feltétlenül, továbbá Szeredát, Popovot, Sztrumilint *hivatalosan* kötelezzék arra, hogy a legnagyobb figyelemmel kísérjék gazdasági terveink *valóságos* teljesítésének tényeit és adatait, *és írják meg* ezt rendszeresen az „*Ek. Zs.*"-ben a nyilvános bírálat és ellenőrzés céljából. A szakemberek közül is rá lehet állítani *kettőt-hármat* erre a munkára. Feltétlenül mindegyik személy szerint feleljen a dolgok tanulmányozásáért és ellenőrzéséért; e munka minden részével *két* ember foglalkozzék egymástól függetlenül, hogy kölcsönösen ellenőrizzék egymást, és kipróbálják a különböző elemzési, összesítési stb. módszereket.)

Gondolkozzék mindezen, és majd beszélünk *több ízben is*, ha megérkezett.

Üdvözlet! *Lenin*

Lenin Művei. 35. köt. 159—161. old.

Az OK(b)P X. Kongresszusa

1921. március 8–16.

BESZÁMOLÓ AZ OK(b)P KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK POLITIKAI TEVÉKENYSÉGÉRŐL MÁRCIUS 8

(Részlet)

... Befejezésül még egy-két-két szót a bürokratizmus elleni harc kérdéséről, arról a kérdésről, amelyre olyan sok időt fordítottunk. Ez a kérdés már tavaly nyáron felvetődött a Központi Bizottságban; augusztusban a Központi Bizottság felvetette a szervezetekhez írt levelében, szeptemberben a pártkonferencián vetődött fel, s végül a decemberi Szovjetkongresszuson ezt a kérdést szélesebb perspektívában tárgyalták. A bürokratizmus rákfenéje létezik, ez nem kétséges; ezt elismertük és tényleges harcot kell folytatni ellene. Persze abban a vitában, melynek tanúi voltunk, ezt a kérdést néhány platformban legalábbis könnyelműen vetették fel, és lépten-nyomon azt tapasztaltuk, hogy kispolgári szempontból nyúltak hozzá. Nem kétséges, hogy az utóbbi időben a pártonkívüli munkások körében nyugtalanság és elégedetlenség volt tapasztalható. Amikor Moszkvában pártonkívüli gyűlések voltak, világos volt, hogy a demokráciából, a szabadságból olyan jelszót kovácsolnak, amely a Szovjethatalom megdöntésére vezet. A „munkásellenzék" tagjai közül sokan, vagy legalábbis néhányan küzdöttek ez ellen a baj ellen, e kispolgári ellenforradalmi hangulat ellen, és azt mondták: „Ez ellen össze kell fognunk." És valóban, maximális összeforrottságról tudtak tanúságot tenni. Nem tudom, valamennyien ilyenek-e a „munkásellenzék" csoportjának és a félszindikalista platformot valló egyéb csoportoknak tagjai. Ezen a kongresszuson ezt pontosan meg kell tudnunk, meg kell értenünk, hogy a bürokratizmus elleni harc abszolút szükséges harc, amely éppen olyan bonyolult, mint a kispolgári ösztönösség elleni harc. A bürokratizmus államrendünkben ma már olyan kinövés, hogy még pártprogrammunk is beszél róla, aminek az az oka, hogy a bürokratizmus ezzel a kispolgári ösztönösséggel és annak elterjedtségével van kapcsolatban. E betegségeket csak úgy lehet leküzdeni, ha a dolgozók összefognak, hogy ne csak örömmel fogadják a Munkás-Paraszt Felügyelet rendeleteit – vajon kevés olyan rendeletünk van, amelyet örömmel fogadnak? –, hanem ahhoz is értsenek, hogy a Munkás-Paraszt Felügyelet útján érvényesítsék jogukat, mert jelenleg nemcsak falun nem ez a helyzet, de a városokban, sőt a fővárosokban sem! Gyakran ott sem tudják érvényesíteni jogukat, ahol a

leghangosabban szidják a bürokratizmust. Erre a körülményre újra meg újra fel kell hívnunk a figyelmet.

Gyakran megfigyelhetjük, hogy egyesek, akik ez ellen a baj ellen harcolnak, talán őszintén segíteni akarják a proletárpártot, a proletárdiktatúrát, a proletár mozgalmat, valójában azonban a kispolgári anarchikus ösztönösséget segítik, mely a forradalom folyamán nemegyszer a proletárdiktatúra legveszedelmesebb ellenségének mutatkozott. S most – és ennek az esztendőnek ez a legfontosabb következtetése és tanulsága – újból a legveszedelmesebb ellenségnek mutatkozott, amely a leginkább akadhat követőkre és támogatásra olyan országban, mint a miénk, s amely megváltoztathatja a nagy tömegek hangulatát, sőt a pártonkívüli munkások egy részére is befolyást gyakorolhat. Akkor pedig a proletárállam igen súlyos helyzetbe kerülne. Ha ezt nem fogjuk megérteni, ha mindebből nem vonjuk le ezt a tanulságot és nem tesszük ezt a kongresszust fordulópontta mind gazdasági politikánkban, mind a proletariátus maximális tömörítése tekintetében, – akkor ránk is alkalmazható az a szomorú mondás, hogy semmit sem felejtettünk abból, ami gyakran lényegtelen és kicsinyes, amit el kell felejteni, és semmit sem tanultunk abból, ami komoly dolog, és amit a forradalomnak ez alatt az egy esztendeje alatt meg kellett volna tanulnunk. Remélem, hogy ez nem fog bekövetkezni!

Lenin Művei. 32. köt. 194–196. old.

G. M.!

Visszaküldöm beszédét.

Legfőbb fogyatékossága: túlságosan sokat beszél a villamosításról és túlságosan keveset a *folyó* gazdasági tervekről.

Nem azt hangsúlyozza legjobban, amit kell.

Amikor azokkal a kommunista „okosokkal" volt dolgom, akik anélkül, hogy olvasták volna „A villamosítás terve" c. könyvet és megértették volna jelentőségét, mindenféle szamárságot fecsegtek és írtak általában a tervről, kénytelen voltam orruk alá dugni ezt a könyvet, mert más komoly terv nincs és nem is lehet.

Amikor ennek a könyvnek az íróival van dolgom, nem arra gondolok, hogy az orruk alá dugjam ezt a könyvet, hanem arra, hogy elvonjam őket tőle – a *folyó* gazdasági tervek kérdéseire irányítsam a figyelmüket.

Ezekkel foglalkozzanak most, professzor urak! Villamosításuk in allen Ehren!* Tisztelet, becsület neki. Megírták az első kiadását. Ki fogjuk javítani és ki fogjuk adni a másodikat. Ilyen és ilyen albizottság szakemberei írnak majd egy tucat rendeletet és határozatot az elektromosság és a villamosítási terv oktatásáról stb. Ezt jóvá fogjuk hagyni.

De az Állami Tervbizottságnak most nem ezzel kell foglalkoznia, hanem azonnal és teljes erőből hozzá kell látnia a *f o l y ó* gazdasági tervekhez.

Fűtőanyagot *m a*. 1921-re. Most, tavasszal.

Az ócska dolgok, hulladékok, fel nem használható anyagok összegyűjtése. *E l c s e r é l é s e* gabonára.

ÉS MÁS EFFÉLÉK

Ezt kell most az orruk alá dugni. Ennek lássanak neki.

Most. Ma.

1–2 albizottság foglalkozzék a villamosítással.

9–8 albizottság a folyó gazdasági tervekkel.

Így kell elosztani az erőket 1921-ben. *Lenin*

1921. április 5 után.
Lenin Művei. 35. köt. 463—464. old.

* minden tiszteletet megérdemel! – *Szerk.*

A KÖZOKTATÁSÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK

1921. IV. 8.

Lunacsarszkij, Pokrovszkij és Litkensz elvtársnak

Egyre több jelét látni annak, hogy a munka rendszeressége és tervszerűsége tekintetében a Közoktatásügyi Népbiztosságon a Központi Bizottság útmutatásai és a Központi Bizottságnak a Közoktatásügyi Népbiztosság átszervezésekor kiadott külön irányelvei ellenére sem javul a helyzet.

Mikorra készül el az általános munkaterv? Milyen kérdéseket vesznek fel ebbe a tervbe? Olyanokat-e, mint amilyen a tankönyvek összeállítása, – a könyvtárhálózat és annak felhasználása, – mintaiskolák, – a tanítók beszámolási kötelezettsége, – a tanfolyamok, előadások és az iskolai oktatás tanterve, a tantervek tényleges betartásának és a tanórák levezetésének ellenőrzése?

Vagy más kérdéseket? Milyeneket?

Melyeket tekintik a legfontosabb, a döntő kérdéseknek?

Vannak-e erre vonatkozó határozatok? Mi módon gondoskodnak a végrehajtás rendszeres ellenőrzéséről?

Rövid választ kérek.

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Lenin Művei. 35. köt. 465. old.

KRZSIZSANOVSZKIJ ELVTÁRSNAK, ÁLLAMI TERVBIZOTTSÁG ELNÖKSÉGE

(Részletek)

Valami egységes állami gazdasági terv nálunk egyelőre még nemigen érezhető. Az a törekvés van túlsúlyban, hogy az égvilágon mindent „fellendítsünk", a gazdaság valamennyi ágát, sőt, a kapitalizmustól ránk maradt minden üzemet.

Az Állami Tervbizottság úgy szervezze meg a munkát, hogy legalábbis a termés betakarításáig kidolgozza az egységes állami gazdasági terv alapjait a legközelebbi időszakra, egy vagy két évre.

A kiinduló pont az élelmezés legyen, mert éppen itt van a töméntelen nehézség gyökere. Kíséreljék meg az egységes állami gazdasági tervet erre a három eshetőségre kidolgozni: az állam egy évben (1) 200; (2) 250 és (3) 300 millió pud gabonával rendelkezik (1921. IX. 1. – 1922. IX. 1.).

Azután következik a fűtőanyag. A várható mennyiség: -tól -ig. Az ehhez szükséges élelmiszer minimuma és maximuma. Milyen lehetőség van arra, hogy a fűtőanyag-ellátást ilyen meg ilyen fokra növeljük a gabonakészletek ilyen meg ilyen növelése esetén.

A fűtőanyag-megtakarítás lehetősége, ha a termelést a néhány legjobb üzemben összpontosítjuk, ennyi meg ennyi. Ezt ki kell számítani...

Fűtőanyag-megtakarítás a takarékosság jutalmazása, a felhasználás ellenőrzésének fokozása útján. Az ilyen megtakarítás hozzávetőleges kiszámítása, ha vannak bizonyos támpontjaink...

Szovjethivatalnokok. Létszám. 25%-os, 50%-os létszámcsökkentés lehetősége. A (jelenlegi állományból feltétlenül szükséges) negyedrész jutalmazása az összlétszám csökkentése érdekében. Ezt a kérdést – a megmaradó negyedrész (vagy harmadrész, vagy 50 százalék) jutalmazását a fogyasztók számának csökkentése érdekében (és a fűtőanyag-felhasználás csökkentése érdekében, akár úgy, hogy például bevezetjük a három műszakot, és úgy, hogy három vállalatból kettőt be-

zárunk) különös gonddal kell megvizsgálni, rendkívüli fontosságára való tekintettel.

Az ipart néhány csoportra, lehetőleg minél kevesebb főcsoportra kell felosztani. Víz- és villanyművek. A minimális szükségletek fedezésére szükséges minimum: α) termelő fogyasztás; β) személyes fogyasztás. Kalkuláció egy bizonyos számú fő csoport alapján (esetleg oly módon, hogy a részletmunkát kiadják egyes iparágak vagy egyes vidékek és városok szerint külön albizottságoknak vagy külön helyi meghatalmazottaknak vagy a kormányzósági statisztikai hivataloknak stb.) – annak kiszámítása, hány nagyüzembe lehet összpontosítani az egész termelést és hányat kell bezárni...

A számításokat először, ha csak nagy vonásokban is, csak hozzávetőleg, de feltétlenül rövid időn belül, egy, maximum két hónap alatt, el kell végezni... Azután ezt a durván felvázolt tervet majd részletesen kidolgozzuk, kijavítjuk, módosítjuk, csak feltétlenül a megjelölt legrövidebb időn belül legyen meg alapvető tervünk, akárcsak egészen nagy vonásokban is egy évre (vagy esetleg külön az év négy negyedére, vagy három harmadára 1921. szeptember 1–1922. január 1.; 1922. január 1–május 1.; 1922. május 1–szeptember 1.)...

...Próbálják meg különválasztani és felsorolni: (a) azokat az üzemeket (a munkások számának megjelölésével), amelyekre az államnak feltétlenül szüksége van, és (b) azokat az üzemeket – a bennük dolgozó munkások számának megjelölésével –, amelyek a tradíciónak, a megszokottságnak köszönhetik létüket, valamint annak, hogy a munkások idegenkednek foglalkozásuk és lakhelyük megváltoztatásától stb., és amelyeket a racionális gazdálkodás szempontjából, továbbá az iparnak a több műszakban dolgozó, kisszámú, de legjobb üzemben való összpontosítása szempontjából be kellene zárni. Mindkét kategória általános eredményei. Kalkuláció a fejadag csökkentésére a második kategóriában, hogy ezzel az ilyen üzemek felszámolására serkentsünk.

1921. május 14.
Lenin Művei. 32. köt. 398—401. old.

M. SZOKOLOVNAK

(Részlet)

...Ön azt írja:

„A tömegek tevékenységének kibontakozása csak akkor *lehetséges,* ha *eltöröljük a föld színéről* azt a bürokratikus kelevényt, amelyet főigazgatóságoknak és központoknak neveznek."

Ámbátor nemigen jártam kinn, de ismerem ezt a bürokráciát, és tisztában vagyok káros voltával. Ön abban téved, hogy ezt mint valami „kelevényt" azonnal ki lehet vágni, „el lehet törölni a föld színéről".

Ez tévedés. El lehet kergetni a cárt, – el lehet kergetni a földbirtokosokat, – el lehet kergetni a tőkéseket. Ezt megtettük. De nem lehet „elkergetni", nem lehet „eltörölni a föld színéről" a bürokráciát egy paraszti országban. Csupán *csökkenteni* lehet lassú, szívós munkával.

„A bürokratikus kelevény" „kiirtása" – mint másutt írja – már mint kérdésfeltevés sem helyes. Azt mutatja, hogy nem érti a kérdést. Az efféle kelevényt *nem lehet* „kiirtani". Csak *gyógykezelni* lehet. A sebészi beavatkozás *ebben* az esetben abszurdum, *lehetetlen* dolog; csakis a *lassú gyógykezelés* segít – minden más sarlatánság és naivság.

Ön – bocsásson meg őszinteségemért – igenis naiv. De maga is írja, hogy fiatal.

Naiv dolog, hogy egy kézlegyintéssel akarja elintézni a gyógykezelést, arra hivatkozva, hogy két-háromszor megpróbált harcolni a bürokrácia ellen és vereséget szenvedett. Először is – felelem én Önnek erre a sikertelen kísérletére –, először is nem két-háromszor, hanem húsz-harmincszor kell megpróbálni, megismételni, s újra elölről kezdeni.

Másodszor, hol a bizonyíték, hogy Ön helyesen, ügyesen harcolt? A bürokraták ügyes fickók, s a legtöbb ilyen gazember minden hájjal megkent, ravasz róka. Puszta kézzel nem lehet elcsípni őket. Helyesen harcolt-e Ön? a hadművészet szabályai szerint alkalmazta-e az „ellenség" *bekerítésének* módszerét? Nem tudom.

Hiába hivatkozik Engelsre. Nem valami „intellektuel" sugalmazta Önnek ezt a hivatkozást? Hiábavaló hivatkozás, ha ugyan nem rosszabb annál. Doktrinér szaga

van. Kétségbeesésre hasonlít. Ha pedig mi kétségbeesünk, az vagy nevetséges, vagy szégyenletes.

Egy hallatlanul kimerült, elcsigázott paraszti országban a bürokrácia elleni harc hosszú időt igényel, s ezt a harcot kitartóan kell folytatni, nem szabad elkedvetlenedni az első balsikertől.

„*Irtsuk ki*" a „főigazgatóságokat"? Ostobaság. Mivel helyettesíti őket? Nem tudja. Nem az a feladat, hogy *kiirtsuk* őket, hanem hogy tisztogassuk, gyógyítgassuk, gyógyítgassuk és tisztogassuk tízszer és százszor. S ne veszítsük el a kedvünket.

Ha megtartja beszámolóját (amit én egyáltalán nem ellenzek), kérem, olvassa fel ezt az Önnek írt levelemet is.

Ne engedje, hogy hatalmába kerítse „a csüggedés szelleme". Kézszorítással

Lenin

1921. május 16.
Lenin Művei. 35. köt. 475—476. old.

A MUNKA ÉS HONVÉDELEM TANÁCSÁNAK UTASÍTÁSA A HELYI SZOVJETINTÉZMÉNYEKNEK

Tervezet

(Részletek)

...A Munka és Honvédelem Tanácsa, hogy... a legnagyobb mértékben serkentse a helyi kezdeményezést, az önállóságot és a munka lendületét, továbbá, hogy a helyi tapasztalat alapján és a helyi felügyeleti szervek útján ellenőrizhesse a központi apparátust és fordítva, kiküszöbölve ezzel az aktatologatást és a bürokratizmust, elrendelte (lásd külön a rendelet szövegét):

először, a gazdasági népbiztosságok helyi szerveire háruló munka összehangolása céljából mindenütt gazdasági tanácskozásokat kell bevezetni,

és másodszor, ki kell alakítani a helyi gazdasági tanácskozások helyes beszámolási rendszerét, a tapasztalatcsere, a verseny megszervezése, főleg pedig annak érdekében, hogy a helyi munka és a munka eredményei alapján ellenőrizni lehessen a központi intézmények munkamódszerének és felépítésének helyességét.

A helyi gazdasági tanácskozásokat a Munka és Honvédelem Tanácsának mintájára kell megszervezni, s ezeknek ugyanolyan viszonyban kell lenniök a helyi végrehajtó bizottságokkal, amilyenben a Munka és Honvédelem Tanácsa van a Népbiztosok Tanácsával. A Munka és Honvédelem Tanácsa olyan jogokkal van felruházva, mint a Népbiztosok Tanácsának bizottságai: ha a Munka és Honvédelem Tanácsának tagjait a Népbiztosok Tanácsának tagjai közül jelölik ki, akkor a két intézmény munkája teljes összhangban lesz, minden súrlódás lehetősége kiküszöbölődik, munkájuk gyors és apparátusuk egyszerű lesz, mert hiszen a Munka és Honvédelem Tanácsa nem állít fel semmiféle apparátust, hanem a hivatalok apparátusai útján végzi munkáját, s ezeknek a hivataloknak leegyszerűsítésére és összehangolására törekszik.

A kormányzósági gazdasági tanácsoknak ugyanilyen viszonyban kell lenniök a kormányzósági végrehajtó bizottságokkal: a gyakorlatban így is alakulnak a dolgok. Emellett a Munka és Honvédelem Tanácsa, amikor a területi és határterületi gazdasági tanácsok tagjait és elnökét hivatalukban megerősíti, arra törekszik, hogy figyelembe vegye a helyi funkcionáriusok tapasztalatait és semmit se hagyjon jóvá a helyi funkcionáriusokkal való megbeszélés nélkül. A területi gazdasági tanácsoknak kétségtelenül arra kell törekedniök és arra is fognak törekedni, hogy összehangolják

munkájukat a kormányzósági gazdasági tanácsokkal, s a lehető legteljesebb mértékben bevonják őket munkájukba, tájékoztassák őket munkájukról, felkeltsék érdeklődésüket munkájuk iránt. Aligha volna időszerű, hogy most azonnal szabályozni próbáljuk ezt a kölcsönös viszonyt: még kevés a tapasztalat s az ilyen szabályozási kísérlet merőben bürokratikus tákolmányra vezethetne. Célravezetőbb, ha először a gyakorlatra bízzuk a kapcsolatok megfelelő formáinak kidolgozását (a Munka és Honvédelem Tanácsa körülbelül egy évig dolgozott a Népbiztosok Tanácsa mellett, anélkül hogy lényegében bármilyen alkotmánya lett volna). Inkább ne legyenek ezek a formák eleinte teljesen stabilak: a változatosság kívánatos, hasznos, sőt szükséges, hogy pontosabban tanulmányozhassuk, teljesebben hasonlíthassuk össze a kölcsönös kapcsolatok különböző rendszereit.

A kerületi és volosztyi gazdasági tanácsokat ugyanolyan alapelvek szerint kell megalakítani, de természetesen meg kell engedni az alaptípus mindenféle változatát, vagyis a végrehajtó bizottságok teljesen magukra vállalhatják a gazdasági tanácskozások feladatait és kötelességeit, megtehetik, hogy saját „rendelkező" vagy „gazdasági" üléseiket egy fokra helyezik a gazdasági tanácskozásokkal, hogy (például a volosztyokban, olykor a kerületben is) külön bizottságokat, sőt esetleg külön személyeket bíznak meg a gazdasági tanácskozások valamennyi feladatának vagy egyes feladatainak teljesítésével és a többi és így tovább. Az alapfokú sejtekiiek a *falusi bizottságoknak* kell lenniök, ezek legyenek a faluban a Munka és Honvédelem Tanácsa alapszervei. A falusi bizottságok jogainak megfelelő kiterjesztéséről és a falusi Szovjetekkel való kölcsönös viszonyuk megállapításáról szóló törvényt a Népbiztosok Tanácsa már jóvahagyta és 1921. V. 28-án közzétette. A kormányzósági végrehajtó bizottságok feladata, hogy egy vagy más formában előzetesen megállapítsák az adott helység számára legmegfelelőbb szabályokat, s feltétlenül *kiterjesszék*, ne pedig szűkítsék általában a „helyi szervezetek", *különösen* pedig az alsóbb sejtek önállóságra irányuló kezdeményezésének terét.

Az ipari kerületekben és ipartelepeken a Munka és Honvédelem Tanácsának alapszervei a kerületi és üzemi bizottságok vagy az üzemvezetőségek legyenek – aszerint, hogy egy vagy több iparággal van-e dolgunk. Mindenesetre, az *egész* helyi gazdasági élet irányítása érdekében egy vagy más formában feltétlenül szükség van arra, hogy *egyesítsék* a munkát a kerületi és a volosztyi végrehajtó bizottságokkal, illetőleg a falusi bizottságokkal.

Továbbá. Igen nagy jelentősége van annak, hogy a helyi szervek munkájukról rendszeresen beszámoljanak a Munka és Honvédelem Tanácsának, mert munkánk egyik rákfenéje, hogy nem tanulmányozzuk kellőképpen a gyakorlati tapasztalatot, hogy nincs meg a kellő tapasztalatcsere, nincs meg a kellő kölcsönös ellenőrzés: a helyi szervek gyakorlati munkájuk során nem ellenőrzik kellőképpen a központ utasításait, a központ vezetősége pedig nem ellenőrzi kellőképpen a helyi szervek gyakorlati munkáját. A bürokratizmus és az aktatologatás elleni harc egyik legfontosabb eszköze az legyen, hogy ellenőrizzük, miként hajtják végre a helyi szervek a törvényeket és a központ rendeleteit, ehhez pedig a *nagy nyilvánosság* elé kerülő beszámolókra van szükség, s itt feltétlenül nagyobb *mértékben kell bevonnunk a pártonkívülieket* és a nem hivatali személyeket. Az olyan folyóirat, mint a „Nase Hozjajsztvo", „Tver kor-

mányzóság gazdasági tanácsának kéthetenként megjelenő lapja" (1. sz. 1921. IV. 15., 2. sz. 1921. IV. 30.), azt mutatja, hogy a vidéken felismerik, mennyire szükség van gazdasági tapasztalataink eredményeinek tanulmányozására, megvilágítására és nyilvánosságra hozatalára, és megtalálják e szükséglet kielégítésének helyes útjait. Természetesen nem minden kormányzóságban van lehetőség, legalábbis a legközelebbi hónapokban, arra, hogy folyóiratot indítsanak, nem mindenütt tudnak havonta kétszer 3000 példányt kinyomatni, mint Tverben. De nemcsak minden egyes kormányzóságban, hanem minden egyes kerületben is képesek – és kötelesek is – összeállítani kéthavonként egy beszámolót (eleinte kivételképpen esetleg még nagyobb időközök is engedélyezhetők) a helyi gazdasági munkáról és ezt a beszámolót mondjuk 100–300 példányban kinyomatni. Ilyen kis munkára feltétlenül mindenütt akad nyomda és elegendő papír, ha megértjük, mennyire fontos és halaszthatatlan ez a munka, ha megértjük, hogy ennek a szükségletnek a kielégítése érdekében el kell vennünk a papírt sok hivataltól, amelyek tömérdek szükségtelen vagy korántsem elsőrendű fontosságú dolgot adnak ki. Ha kis betűkkel szedetjük; ha kéthasábosan nyomatjuk (mint a tveri elvtársak teszik); ha megértjük azt az egyszerű igazságot, hogy abban az esetben, ha minden kormányzósági könyvtárba és minden nagyobb állami könyvtárba eljut egy-egy példány, már száz példány is *kétségtelenül* lehetővé teszi, ha csak kis mértékben is, hogy egész *Oroszországra vonatkozólag* tájékozódjunk és számbavehessük a tapasztalatokat – akkor világos lesz előttünk, hogy ez megvalósítható és halaszthatatlan feladat.

A tapasztalatok tényleges számbavétele, a tényleges tapasztalatcsere, minden kiváló és ügyes pártonkívüli szervező felhasználása – mindez lehetetlen, ha beszámolóinkat, akár minimális példányszámban is, rendszeresen közzé nem tesszük. Ezt azonnal elérhetjük, s el is kell érnünk.

A beszámolók megszövegezésében a lehető legrövidebb fogalmazást a feltett kérdések lehető legpontosabb megválaszolásával kell párosítanunk. A kérdések négy csoportra oszlanak: a kérdések első csoportjába azok a kérdések tartoznak, amelyek ma különös erővel nyomulnak előtérbe. Ezekre a kérdésekre feltétlenül minden beszámolóban a legnagyobb pontossággal és részletességgel kell válaszolni. Erre különösen azért van nagy szükség, mert a kérdéseknek ez a csoportja a kerületek óriási többsége szempontjából, éppen ma rendkívül nagy jelentőségű és rendkívül időszerű. A kerületek kisebb része, vagyis a tisztán ipari kerületek szempontjából más kérdések nyomulnak előtérbe. A második kérdéscsoportba olyan kérdések tartoznak, amelyekre ugyancsak kell válaszolni minden egyes beszámolóban, de ezt igen gyakran azoknak a beszámolóknak rövid összefoglalása formájában lehet és kell is tenni, amelyeket már megküldtek az illetékes hivataloknak. A Munka és Honvédelem Tanácsa számára készült beszámolókban minden ilyen esetben feltétlenül rá kell mutatni arra, mikor, mely intézményeknek küldték el a beszámolókat, és melyek azok a számadatok, amelyekben ezek a beszámolók az elvégzett munka rövid eredményeit összefoglalják. Az ilyenfajta válaszokra a Munka és Honvédelem Tanácsának azért van szüksége, mert egyrészt ezek révén ellenőrizheti az egyes hivatalok munkáját, másrészt olyan összefoglaló számadatokhoz jut, amelyek a közellátás, a fűtőanyagellátás, az ipar stb. területén elért eredményeket tükrözik. A kérdések harmadik csoportjába

olyan kérdések tartoznak, amelyekre *nem* minden beszámolóban kell válaszolni. Ezekre a kérdésekre az első alkalommal, vagyis az első beszámolóban kell válaszolni, a későbbi beszámolókban pedig csak a kiegészítő és újabb adatokat kell közölni, amilyen mértékben új anyag gyűlik össze. Ezekre a kérdésekre sok esetben szükségtelen lesz kéthavonként válaszolni. A kérdések negyedik csoportjához mindenféle kiegészítő kérdések tartoznak, amelyeket nem lehet előre megfogalmazni, amelyeket nem a központ vet fel, hanem amelyek a helyi szervekben merülnek fel. A kérdéseknek ezt a csoportját, minden megszorítás nélkül, maguknak a helyi intézményeknek kell összeállítaniok. Magától értetődik, hogy az államtitkokra vonatkozó kérdéseket (katonai kérdéseket vagy a hadműveletekkel és a honvédelemmel kapcsolatos kérdéseket stb.) külön beszámolóba kell foglalni, amely nem kerül nyilvánosságra, hanem mint titkos beszámoló kizárólag a Munka és Honvédelem Tanácsának szól.

Térjünk át a kérdések felsorolására:

Első kérdéscsoport

1. Árucsere a parasztsággal

Jelentőségét és időszerűségét tekintve, ez ma az első kérdés. Először, a hadsereg és a városi munkások teljes és rendszeres ellátása nélkül az állam egyáltalán nem építheti a gazdaságot, s az árucserének kell az élelmiszerbegyűjtés legfontosabb eszközévé lennie. Másodszor, az árucsere az ipar és a mezőgazdaság helyes kölcsönös viszonyának próbaköve, s ugyanakkor alapja a csak valamennyire is helyesen működő pénzrendszer megteremtésével kapcsolatos egész munkának. Most minden gazdasági tanácsnak, a gazdasági építés minden szervének figyelmét elsősorban az árucsere kérdésére kell fordítania (ide értve a termékcsere kérdését is, mert az állam kezében levő termék – a szocialista gyár terméke, amelyet a paraszt élelmiszere ellenében kicserélünk, nem áru a szó politikai-gazdaságtani értelmében, mindenesetre nem csak áru, már nem áru, elveszti árujellegét).

Az árucserére való felkészülés? Mit tettek a felkészülés érdekében? Mit tett a Közellátási Népbiztosság? Mit tettek a Szövetkezetek? Hány szövetkezeti bolt van erre a célra? Vannak-e ilyen boltok minden egyes volosztyban? Hány faluban van ilyen bolt? Milyen nagy az árucsere céljából rendelkezésre álló alap? Milyenek az árak a „szabad" piacon? Mekkora a felesleg gabonában és más mezőgazdasági termékekben? Vannak-e tapasztalatok az árucsere terén, és ha igen, milyenek? Milyenek az eredmények? Hogyan harcolnak az árucserealap és az élelmiszerek hűtlen kezelése ellen? (ez különösen fontos pont, s ezért a hűtlen kezelés *minden egyes esetét* külön meg kell vizsgálni).

A só és petróleum mint csereáru? A textiláru? Más termékek? Mire van a legnagyobb szükség? Mi hiányzik a parasztnak a legjobban? Mit lehetne adni a helyi kézműipar, a kisipar révén? Vagy a helyi ipar fejlesztése révén?

Az árucsere megszervezésére és eredményeire vonatkozó számadatoknak és tények-

nek rendkívül nagy a jelentőségük az országos tapasztalatok hasznosítása szempontjából.

Helyes-e a Közellátási Népbiztosság mint az árucserét ellenőrző felügyeleti szerv és a szövetkezetek mint az árucserét megvalósító szervek kölcsönös viszonya? Milyen ez a kölcsönös viszony a gyakorlatban? a helyi végrehajtásban?

A magánkereskedelem szerepe az árucserében? Mennyire fejlődött ki és fejlődik a magánkereskedelem? A kereskedők száma és forgalmuk a legfontosabb termékekben? különösen élelmiszerekben?

2. Az állam viszonya a tőkésekhez

Árucsere és szabadkereskedelem feltétlenül tőkések és tőkés viszonyok megjelenését jelenti. Nem kell ettől félnünk. A munkásállamnak elegendő eszköze van ahhoz, hogy *csak módjával* engedje kifejlődni ezeket a viszonyokat, amelyek hasznosak és szükségesek a kistermelés fennállása mellett, valamint ahhoz, hogy ezeket a viszonyokat ellenőrizze. Most éppen az a lényeg, hogy pontosan tanulmányozzuk a jelenség arányait, s megkeressük az állami ellenőrzés és nyilvántartás megfelelő (nem korlátozó, helyesebben, nem tiltó) módszereit.

Vajon mennyire fejlődik a magánkereskedelem annak következtében, hogy az egész terményfelesleg kötelező beszolgáltatását adóval helyettesítettük? Lehetséges-e itt nyilvántartás vagy sem? Csak batyuzás van-e vagy van rendes kereskedelem is? Ennek regisztrálása és a regisztrálás eredményei?

Vállalkozó kedv: vannak-e olyan esetek, hogy tőkések vagy vállalkozók ajánlatot tesznek arra, hogy bérbe vesznek bizonyos üzemeket vagy vállalatokat? vagy üzlethelyiségeket? Ezeknek az eseteknek pontos nyilvántartása és elemzése? Milyen úton állapítják meg, akárcsak megközelítőleg is, a kereskedelmi műveletek eredményeit? Hasonlóképpen a bérlők, bizományosok – ha vannak ilyenek – hogyan számolnak el?

Érkeztek-e ajánlatok bizományi tevékenység folytatására? Terménybegyűjtés, bevásárlás az állam részére jutalék fejében? Vagy eladás és elosztás? Vagy iparvállalatok szervezése?

Miben változott a kézművesipar helyzete a terményadó után? Fejlettségi foka általában? Az adatok forrása?

3. Az önálló kezdeményezés ösztönzése az árucsere és általában a gazdasági építés terén

Ez a kérdés szoros kapcsolatban van az előző kérdéssel. A kezdeményezés ösztönzése gyakran független lehet a kapitalista viszonyoktól. Hogyan kell ezt az ösztönzést megvalósítani? – ezzel a kérdéssel foglalkozniok kell a gazdasági tanácsoknak és a gazdasági építés valamennyi szervének általában. Tekintve a feladat újszerűségét, aligha lehet most egészen határozott útmutatásokat adni. A lényeg az, hogy a legnagyobb figyelmet fordítsuk erre a kérdésre, minden gazdasági kezdeményezést ösz-

tönözzünk, gondosan tanulmányozzuk a gyakorlati tapasztalatokat, országszerte ismertessük őket.

A kisföldművelő, aki az államnak adót fizet és árucserét folytat vele, árucserét folytat a szocialista gyárral – ez olyan gazdasági helyzet, mely feltétlenül megköveteli az államtól, s éppen helyi szerveitől, a kezdeményezés, a vállalkozó kedv ösztönzését minden téren. A helyi szervek megfigyeléseinek és tapasztalatainak ismertetése lehetővé fogja tenni, hogy adatokat gyűjtsünk, s hogy a jövőben ezt az általános és nem eléggé pontosan körülírt kérdést esetleg néhány példával és részletes útmutatással kiegészítsük.

4. A különböző hivatalok gazdasági munkájának egybehangolása a volosztyok, kerületek és kormányzóságok helyi közigazgatási egységein belül

Az a körülmény, hogy a különféle helyi szervek munkája nincs egybehangolva – egyike azoknak a nagy bajoknak, amelyek a gazdasági építést gátolják. Erre a kérdésre igen nagy figyelmet kell fordítani. A gazdasági tanácsok feladata, hogy az egybehangoltságnak ezt a hiányát kiküszöböljék, hogy a helyi szervek önállóságát fejlesszék. Össze kell gyűjteni a gyakorlati példákat, hogy elérjük a munka jobb megszervezését, és hogy a sikeres esetek példaképül szolgáljanak mindenki számára. Amikor például igen nagy volt az élelmiszerhiány, akkor természetes és elkerülhetetlen volt a helyi szervek önállóságának legnagyobb korlátozása az összegyűjtött gabona felhasználásában. Megfelelő ellenőrzés mellett és a gabonakészletek növekedésének arányában ezt az önállóságot fokozni kell. Ezzel el lehet és el is kell érni a bürokratizmus csökkenését, a szállítások csökkenését, a termelés ösztönzését, a parasztok és a munkások helyzetének javulását. Az élelmiszer – a helyi kisipar – a fűtőanyag – az állami nagyipar stb., mindezek a területek szoros kapcsolatban vannak egymással és „hivatalok szerinti" elosztásuk, melyre az állam igazgatása szempontjából szükség van, kárt okoz, ha nem törekszünk szüntelenül az egybehangolásra, a súrlódások, az aktatologatás, a hivatali szűklátókörűség, a formalizmus kiküszöbölésére. Vidéken, a munkás- és paraszttömegek közvetlen közelségében, ezek a hibák kirívóbbak, és éppen a vidéken kell kidolgozni – tapasztalatcsere révén – azokat a harci módszereket, melyek e hibák leküzdésére alkalmasak.

Pontosan miben, hogyan jutott kifejezésre a helyi szovhozok, erdészeti bizottságok, kerületi mezőgazdasági osztályok, gazdasági tanácsok stb. tevékenységének egybehangolására irányuló munka – ez az a kérdés, amelyre feltétlenül pontos, lelkiismeretes és részletes válaszokat kell kapnunk.

Milyen büntetést szabtak ki azokra a funkcionáriusokra, akik a helyi szerveket a központ rovására és a központ parancsával szemben elégítették ki? A megbüntetettek neve? Csökkennek-e az ilyen vétségek? A büntetések mértékét fokozták-e és hogyan?

5. A munkások helyzetének javulása és
6. A parasztok helyzetének javulása

A gazdasági építés minden sikere javít a munkások és parasztok helyzetén. De először is, a hivatali sovinizmus és az egybehangolás hiánya itt is sok kárt okoz. Másodszor pedig ezeket a kérdéseket különösen ki kell emelni, hogy az e téren elért eredményeket figyelemmel kísérhessük. Mit értünk el? Hogyan értük el? Ezekre a kérdésekre válaszolni kell.

A fáradtság, és igen gyakran bizony a teljes kimerültség is, melyet a sokéves háború – kezdetben az imperialista, majd a polgárháború okozott – olyan nagy méreteket öltött, hogy feltétlenül különleges erőfeszítésekre van szükség a munkások és a parasztok helyzetének javítása érdekében. Bizony korántsem történik meg minden, amit meg lehet és meg is kell tenni még a mi csekély eszközeink mellett is. Korántsem valamennyi hivatal és intézmény szentel kellő figyelmet ennek a kérdésnek. Ezért a legsürgősebben össze kell gyűjteni és tanulmányozni kell az ezzel kapcsolatos helyi tapasztalatokat. Erre a kérdésre a legpontosabb, a legteljesebb és legszabatosabb válaszokat kell adni: akkor nyomban látni fogjuk, hol és mely hivatalok vannak a leginkább elmaradva. Akkor egyesült erővel gyorsabban tudunk majd javulást elérni.

7. A gazdasági építéssel foglalkozó állami funkcionáriusok körének kiszélesítése

Ennek a körnek a kiszélesítésére nagy szükségünk van, és igen kevés rendszerességet fedezhetünk fel az ilyen kiszélesítésre irányuló erőfeszítésekben. A kapitalizmus alatt az egyes „gazdák" igyekeztek – alattomban és másoknak gáncsot vetve – jó intézőket, igazgatókat szerezni maguknak; évtizedeken át foglalkoztak ezzel és csak néhány igen jól szervezett „cég" ért el jó eredményeket. Most a munkás-paraszt állam a „gazda", s a munkás-paraszt államnak nagyvonalúan, tervszerűen, rendszeresen *és nyíltan* kell megszerveznie a gazdasági építésben kitűnt legjobb munkaerők kiválogatását, a különleges és általános, helyi és állami munkában kitűnt legjobb vezetők és szervezők kiválogatását. Még lépten-nyomon a Szovjethatalom első időszakának örökségére bukkanunk, nevezetesen: az elkeseredett polgárháború és a veszett szabotázs örökségére, mely abban jut kifejezésre, hogy a kommunisták egy szűk vezető körbe zárkóznak be, és nem mernek vagy nem tudnak megfelelő számú pártonkívülit bevonni a munkába.

Mielőbb és minden erőnkből hozzá kell látnunk ennek a fogyatékosságnak a kiküszöböléséhez. A munkások, parasztok, értelmiségiek tömegében szép számmal akadnak tehetségek és becsületes pártonkívüliek, akiket a gazdasági építés fontosabb posztjaira kell állítani, oly módon, hogy a szükséges ellenőrzést és irányítást a kommunisták végzik. Másrészt viszont szükség van arra is, hogy a pártonkívüliek ellenőrizzék a kommunistákat: ebből a célból olyan pártonkívüli munkások és parasztok csoportjait, akiknek becsületessége kiállta a próbát, egyrészt be kell vonni a Munkás-

Paraszt Felügyeletbe, és másrészt minden hivatali állástól függetlenül formaságok nélkül fel kell használni őket a munka ellenőrzésénél és megítélésénél.

A helyi szervek, különösen a volosztyok, a vidéki és városi kerületek, amelyek a munkás- és paraszttömegek összetételét a legjobban ismerik, a Munka és Honvédelem Tanácsához beküldött beszámolóikban nyújtsák be azoknak a pártonkívülieknek a *névjegyzékét*, akik a munka során bizonyságot tettek becsületességükről, vagy akik egyszerűen a pártonkívüliek konferenciáin tűntek fel, vagy akik a gyárban, faluban, volosztyban stb. köztiszteletben állnak, és jelöljék meg, milyen munkát bíznak ezekre a személyekre a gazdasági építés terén. „Munkán" értendő tisztségek betöltése, valamint *az ellenőrzésben vagy felügyeletben való részvétel minden tisztség viselése nélkül,* továbbá a rendszeres nem hivatalos tanácskozások stb.

Az erre vonatkozó kérdésekre rendszeresen kell válaszolni. Enélkül a szocialista állam nem tudja helyesen végrehajtani a tömegek bevonását a gazdasági építésbe. Vannak új munkaerők, becsületesek és odaadók. Sok ilyen akad a pártonkívüliek között. Nem ismerjük őket. Csak a helyi szervek beszámolói fognak hozzásegíteni bennünket ahhoz, hogy megismerjük, és szélesebb körű, fokozatosan kiszélesedő munkaterületen kipróbáljuk őket, azok fognak hozzásegíteni bennünket ahhoz, hogy leküzdjük azt a sok helyütt észlelhető bajt, hogy a kommunista sejtek elszakadnak a tömegektől.

8. A bürokratizmus és az aktatologatás elleni harc módszerei és eredményei

Valószínű, hogy erre a kérdésre a válaszok nagyrésze az első időben igen egyszerű lesz: semmiféle módszer és semmiféle eredmény nincs. A VIII. Összoroszországi Szovjetkongresszus határozatait elolvasták és elfelejtették.

De ha szomorú is a helyzet e téren, semmi esetre sem fogjuk követni azoknak a példáját, akik átadják magukat a kétségbeesésnek és reménytelennek tartják a helyzetet. Tudjuk, hogy a bürokratizmus és az aktatologatás Oroszországban elsősorban a kulturális színvonallal és a háború okozta hallatlan pusztulással és elszegényedéssel függ össze. A harc az ilyen baj ellen csak akkor vezethet sikerre, ha hosszú éveken keresztül a legnagyobb kitartással folytatjuk. Ezért nem szabad kétségbe esnünk, hanem újra meg újra neki kell látnunk a munkának, folytatnunk kell, amit félbehagytunk és a cél elérése érdekében különböző módszereket kell kipróbálnunk.

A Munkás-Paraszt Felügyelet újjászervezése; pártonkívüliek bekapcsolása mind a Felügyelet útján, mind azon kívül; bírósági eljárások; a tisztviselők létszámának csökkentése és kiválogatásuk; a hivatalok munkájának ellenőrzése és egybehangolása stb., stb. Mindezeket a rendszabályokat, mindazt, amire a VIII. Szovjetkongresszus határozata rámutat, mindazokat a rendszabályokat és módszereket, amelyeket a sajtó említ, rendszeresen, következetesen, ismételten több ízben ki kell próbálni, össze kell hasonlítani és tanulmányozni kell.

A kormányzósági gazdasági tanácsoknak és a különféle más szerveknek, amelyek vidéken a gazdasági építés munkáját összefogják és irányítják, meg kell követelniök

a törvény által előírt és a gyakorlati tapasztalatban bevált rendszabályok végrehajtását. A helyi tapasztalatokat össze kell gyűjteni. A választ a felvetett kérdésre be kell küldeni a Munka és Honvédelem Tanácsához, akármilyen nehéz is az első időben az embereket hozzászoktatni ahhoz, hogy a kellő időben pontos és átfogó választ adjanak. A Munka és Honvédelem Tanácsa ezt el fogja érni. S a munkának kétségtelenül jó eredményei lesznek, ha nem is olyan hamar, mint azok az emberek várnák, akik a „bürokratizmus elleni harcot" lépten-nyomon frázissá (vagy fehérgárdista-eszer, s ugyanúgy mensevik pletyka szajkózásává) változtatják, ahelyett hogy kitartó és szívós munkával végrehajtanák a konkrét rendszabályokat.

Második kérdéscsoport

9. A mezőgazdaság fellendítése:
a) *parasztgazdaság;* b) *szovhozok;* c) *kommunák;* d) *artyelek;* e) *szövetkezetek;*
f) *a társas gazdaság más formái*

Egészen rövid összefoglalás, a hivataloknak megküldött beszámolók számadatainak és minden egyes beszámoló elküldése időpontjának feltüntetésével.

Részletesebb adatok – nem minden egyes beszámolóban, hanem 4–6 havi időközökben – a helyi gazdaság legfontosabb mozzanatairól, a vizsgálatok eredményeiről, a legfontosabb rendszabályokról, amelyeknek eredményeit feltétlenül ellenőrizni kell.

Évente legalább kétszer pontos adatokat kell közölni a kolhozok minden fajtájának (kollektív gazdaságok, *b–f)* számáról, s fel kell tüntetni, hány van ezek közül valóban jól megszervezve, hány tűrhetően és hány elégtelenül. Évente legalább kétszer részletesen le kell írni az utóbbi három csoport egy-egy jellegzetes gazdaságát, s ebben a leírásban pontosan ismertetni kell a leírt gazdaságra, a gazdaság nagyságára, helyére, a termelés eredményeire, a parasztgazdaságnak általa nyújtott segítségre stb. vonatkozó adatokat.

10. Az ipar fellendítése:
a) *kizárólag a központ által irányított nagyiparé;*
b) *a részben vagy egészben a helyi szervek által irányított nagyiparé;*
c) *a kisiparé, kézműves iparé, háziiparé stb.*

A válaszok ugyanolyan jellegűek legyenek, mint az előző pontban. Az *a* kategóriára vonatkozóan a helyi szerveknek, amelyek az állami nagyüzemek életét és munkáját, a környező lakosságra való hatását, a lakosságnak ahhoz való viszonyát közelről, közvetlenül megfigyelhetik, feltétlenül minden beszámolóban adatokat kell szolgáltatniok ezekről az üzemekről, arról, miben segítik ezeket a helyi szervek, melyek az eredményei ennek a segítségnek, milyen segítséget nyújtanak ezek az üzemek a helyi lakosságnak, melyek ezeknek az üzemeknek legfontosabb szükségletei, milyen szervezési hibák mutatkoznak ezekben az üzemekben stb.

11. Fűtőanyag:

a) *tűzifa;* b) *szén;* c) *ásványolaj;* d) *pala;* e) *más fűtőanyagok (hulladékok stb.)*

Ugyanúgy, mint a két előző kérdésnél: az eredmények legrövidebb összefoglalása a hivataloknak beküldött beszámolókban szereplő számadatokkal, feltétlenül megjelölve a beszámolók benyújtása időpontját.

Részletes adatokat kell közölni arra vonatkozólag, ami különösen fontos, ami túllépi a hivatal kereteit, a munka helyi egybehangolásáról stb.

Különösen nagy figyelemmel kell kísérni a fűtőanyagmegtakarítást. Milyen rendszabályokat léptetnek életbe? Milyen eredménnyel?

12. Élelmiszerellátás

A Közellátási Népbiztosságnak beküldött beszámolók általános összegezése a fenti feltételek betartásával.

Konyhakertészet és városkörnyéki gazdálkodás (gyárak, üzemek melletti gazdaságok). Eredményeik.

Helyi tapasztalatok az iskolai és a gyermek-étkeztetés, valamint az étkezdék és általában a közétkeztetés stb. megszervezésével kapcsolatban.

Az adatokat feltétlenül két rovatban kell összegezni: azoknak a személyeknek a száma, akik élelmiszert kaptak, és a kéthavonként kiadott élelmiszer mennyisége.

Minden nagy fogyasztási központban (nagyváros, közepes nagyságú város, valamely külön település katonai intézményei stb.) sok felesleges embert, hozzánk dörgölődző hivatalnokokat, álcázott burzsujokat és spekulánsokat stb. etetünk. Rendszeresen „nyakon kell csípni" az ilyen „felesleges" fogyasztókat, akik áthágják ezt az alaptörvényt: „aki nem dolgozik, ne is egyék." Ebből a célból minden ilyen helyen ki kell jelölni egy felelős statisztikust, aki köteles megvizsgálni az 1920. VIII. 28-i összeírás adatait és a jelenlegi statisztikai adatokat és kéthavonként saját kezűleg aláírt beszámolót küldeni a felesleges fogyasztókról.

13. Építőipar

Ugyanolyan jellegű válaszok, mint az előző pontokban. E téren a vidéki szervek kezdeményezése és önállósága különösen fontos és különösen széles körben kell azt felhasználni. Kötelező a részletes tájékoztatás az e téren hozott legfontosabb rendszabályokról és e rendszabályok eredményeiről.

14. Mintaüzemek és vállalatok, kilátástalan üzemek és vállalatok

Ismertetni kell minden olyan vállalatot, üzemet, intézményt, amely a gazdasági építéssel van kapcsolatban, és megérdemli a mintaüzem vagy legalábbis a kiváló vagy

jól dolgozó (ha nincs egyetlen egy minta- vagy kiváló üzem sem) üzem nevét. Az ilyen vállalatok igazgatósága (nevek). Munkamódszereik. Eredmények. A munkások és a lakosság viszonya.

Ugyanezt a kilátástalan és hasznot nem hajtó üzemekről.

Különösen fontos az olyan vállalatok bezárásának kérdése, amelyekre nincs feltétlenül szükség (kilátástalanok; olyanok, amelyeket be lehetne zárni és amelyeknek munkáját kisebb számú nagyobb vállalatnak lehetne átadni stb.). Statisztikai kimutatás az ilyen „felesleges" üzemekről, számuk, milyen sorrendben lehet a köztársaságot megszabadítani tőlük.

15. A gazdasági munka javulása

Itt fel kell tüntetni mindazt, ami különösen fontos és példamutató az egyes feltalálók, kivételes tehetségű dolgozók munkájában, nevük megjelölésével; azokat a tapasztalatokat, amelyeknek a helyi szervek fontosságot tulajdonítanak stb.

16. Természetbeni jutalmazás

Ez olyan intézmény, amely szerepénél fogva a szocialista építés legfontosabb intézményeihez tartozik. Az emberek bevonása a munkába a szocializmus egyik igen fontos és nehéz problémája.

Feltétlenül szükség van a gyakorlati tapasztalatok rendszeres nyilvántartására, összegyűjtésére és tanulmányozására.

Kéthavonként beszámolót kell készíteni a ténybeli adatok feltüntetésével: mennyi természetbeni jutalmat adtak ki? Milyen termékeket? A munka mely ágában? (külön felsorolni: erdőkitermelés és minden egyéb munka). A munka mérlegének, eredményeinek, a termékek mennyiségének összevetése a kiadott természetbeni jutalom nagyságára vonatkozó adatokkal.

Voltak-e olyan esetek, amikor a természetbeni jutalmat munkabér-tartalékká alakították át? Külön megjelölni minden egyes esetet.

Természetbeni jutalom kiadása különösen eredményesen működő vállalatoknak? és egyes munkásoknak? Minden esetet pontosan ismertetni.

Kalkuláció: van-e olyan helyi termék, amely beszerezhető lenne (mind a külfölddel való áruforgalom, mind pedig különösen értékes oroszországi felhasználás céljára), a természetbeni jutalmazásnak bizonyos arányú növelése révén? Ez a kalkuláció igen fontos, mert ennek helyes és általános végrehajtása esetén sok értékes terméket fogunk találni, melyekkel a külföldet előnyösen, nyereséggel el tudjuk majd látni, még akkor is, ha ugyancsak külföldről importálunk egy bizonyos mennyiségű természetbeni prémiumot.

A helyi kormányzósági szakszervezeti tanácsok és a szakszervezetek kerületi szervei kötelesek azonnal kinevezni olyan előadókat és helyettes előadókat, akik mind maguk, mind a helyi statisztikus segítségével kötelesek kéthavonként jelentést készíteni erről a kérdésről.

A termelési propagandával kapcsolatban pontos adatokra van szükség, fel kell tüntetni az előadások, gyűlések, felvonulások számát, a szervezők nevét stb.

De a termelési propagandánál még hasonlíthatatlanul fontosabbak azok az adatok, amelyek az üzemi bizottságoknak és általában a szakszervezeteknek a termelésben való tényleges részvételére vonatkoznak. Melyek ennek a részvételnek a formái? Minden jellegzetes eset ismertetése. Gyakorlati eredmények. Azokat a vállalatokat, amelyekben jól vagy tűrhetően van megszervezve a szakszervezetek részvétele a termelésben, össze kell hasonlítani azokkal, amelyekben ez nincs megszervezve.

A munkafegyelem kérdése különösen fontos. Feltétlenül jelenteni kell az igazolatlan mulasztások számát. Össze kell hasonlítani azokat a vállalatokat, amelyekben a munkafegyelem rossz, azokkal, amelyekben jó a munkafegyelem.

A munkafegyelem megszilárdításának módszerei.

Elvtársi fegyelmi bíróságok. Hány alakult meg és mikor? Hány üggyel foglalkoznak havonta? Eredmény?

18. Lopás

Vannak olyan vállalatok, amelyek látják, mennyire elterjedt ez a baj, és küzdenek ellene, de vannak olyanok is, amelyek azt válaszolják, hogy „a ránk bízott hivatalban, vagy intézménynél, vagy vállalatnál lopás nincs", „minden a legnagyobb rendben van".

Feltétlenül szükség van kéthavonként pontos beszámolókra. Hány vállalat, üzem stb. küld be jelentést? Hány nem küld be?

E jelentések rövid összefoglalása.

Intézkedések a lopás elleni harcban.

Felelősségre vonják-e az igazgatókat? Az igazgatóságokat? Az üzemi bizottságokat? (ha nem harcolnak kellőképpen a lopás ellen).

Tartanak-e házkutatásokat? Alkalmaznak-e más ellenőrző rendszabályokat, ha igen, milyen rendszabályokat?

Csökkennek-e a lopások az árucseréről szóló új törvénynek és annak a körülménynek hatására, hogy árucsere céljára a munkások rendelkezésére bocsátják az általuk termelt áruk egy részét? Erről pontos adatok szükségesek.

A helyi, vagyis az illető helységben levő raktárak, mind az állami tulajdonban, mind pedig a helyi hatóságok kezében levő raktárak. A raktárakra vonatkozó beszámolók rövid összefoglalása, minden beszámoló benyújtása időpontjának megjelölésével.

A helyi hatóságok adatai a nagy állami raktárakról. Hogyan őrzik ezeket? Lopások. A raktári alkalmazottak száma stb. ...

22. Területi és helyi gazdasági tanácsok

Mikor és miképpen alakultak meg a gazdasági tanácsok a szóban forgó területen? kormányzóságban? kerületben? volosztyban? Egymás közti viszonyuk és a falusi bizottságokhoz, az üzemi bizottságokhoz való viszonyuk?

Működnek-e gazdasági tanácsok a nagyvárosok kerületi Szovjetjei mellett? Összetételük és munkájuk, munkájuk megszervezése, a városi Szovjethez való viszonyuk?

Vannak-e kerületi bizottságok és kerületi gazdasági tanácsok? Van-e rájuk szükség? Van-e szükség arra, hogy a legnagyobb gyártelepeket vagy ipartelepeket körzeteikkel együtt stb. különválasszuk? stb.

23. Az Állami Tervbizottság (a Munka és Honvédelem Tanácsa mellett működő Állami Általános Tervbizottság) és viszonya a helyi gazdasági szervekhez

Vannak-e az Állami Tervbizottságnak területi szervei? Vagy különleges meghatalmazottjai? vagy működnek-e szakemberek csoportjai ilyen funkcióban?

Meg van-e határozva valamiképpen az Állami Tervbizottsághoz való viszonyuk (és hogyan?)? Van-e szükség ennek meghatározására?

24. Villamosítás

Megvan-e a helyi kormányzósági és kerületi könyvtárban az „OSZFSZK villamosítási terve", a VIII. Szovjetkongresszuson mondott előadói beszéd? Hány példányban? Ha nem, akkor világos, hogy a VIII. Szovjetkongresszus ottani küldöttei vagy becstelen emberek, akiket a pártból ki kell szórni és el kell távolítani minden felelős állásból, vagy olyan semmittevők, akiket börtönbüntetéssel kell megtanítani kötelességteljesítésre (a VIII. Szovjetkongresszuson 1500–2000 példányt osztottak szét a helyi könyvtárak részére).

Milyen rendszabályokat léptettek életbe a VIII. Szovjetkongresszusnak a villamosítási terv széles körű propagandájára vonatkozó határozata végrehajtása érdekében? Hány cikk jelent meg erről a helyi lapokban? Hány beszámolót tartottak? Hányan jelentek meg ezeken a beszámolókon?

Mozgósították-e az ilyen beszámolók tartására és az oktatás céljaira mindazokat a helyi funkcionáriusokat, akik a villamosság terén elméleti vagy gyakorlati ismeretekkel rendelkeznek? Hány ilyen funkcionárius van? Hogyan végzik munkájukat? Felhasználják-e az előadásokon vagy az oktatásban a helyi vagy közel fekvő villanytelepeket? Ezeknek a száma?

Hány tanintézetben folyik, a VIII. Szovjetkongresszus határozatának megfelelően, a villamosítási terv tanítása?

Történt-e valami gyakorlati lépés, s ha igen, mi történt ennek a tervnek végrehajtása érdekében, vagy a tervben nem szereplő villamosítási munkák érdekében?

Van-e helyi villamosítási terv és meghatározták-e a munkálatok sorrendjét?

25. Árucsere a külfölddel

Erre a kérdésre valamennyi határmenti helységnek feltétlenül válaszolnia kell, de nemcsak ezeknek. A határvidékekkel szomszédos kerületekben és kormányzóságokban van lehetőség árucserére és figyelemmel kísérhetik az árucsere lebonyolítását. Továbbá, amint fentebb említettem (16. §: természetbeni jutalmazás), a határtól nagyon távol eső helységek is folytathatnak árucserét a külfölddel.

A kikötők állapota? határvédelem? a kereskedelmi kapcsolatok méretei és formái? Az erre vonatkozólag a Külkereskedelmi Népbiztosságnak beküldött jelentések rövid összefoglalása, minden jelentés benyújtása időpontjának megjelölésével.

Hogyan ellenőrzik a helyi gazdasági tanácsok a Külkereskedelmi Népbiztosság munkáját? Mi a véleményük a gyakorlati lebonyolításról és az eredményekről?

26. A vasúti, vízi és helyi közlekedés

A hivatalhoz benyújtott beszámolók rövid összefoglalása, a beszámoló benyújtása időpontjának megjelölésével.

A helyzet értékelése helyi szempontból.

A közlekedés fogyatékosságai. A közlekedés javítását célzó intézkedések és ezek eredményei?

A helyi közlekedés állapota és a javítását célzó intézkedések.

27. Hogyan segíti elő a sajtó a gazdasági munkát?

A helyi sajtószervek és az „Ekonomicseszkaja Zsizny". Hogyan világítják meg a gazdasági munkát? a pártonkívüliek részvétele? A gyakorlatban leszűrt tapasztalatok ellenőrzése és megítélése?

Hogyan terjesztik a helyi sajtószerveket és az „Ekonomicseszkaja Zsizny"-t? Megőrzik-e ezeket a könyvtárakban és hozzáférhetők-e a lakosság számára?

A gazdasági építéssel foglalkozó brosúrák és könyvek kiadása. A megjelent kiadványok felsorolása.

Szükséglet külföldi irodalomban és e szükséglet kielégítése. Megkapták-e a „Külföldi Tudományos és Technikai Tudósító" kiadványait és hogyan ítélik meg a kiadványokat? Kaptak-e egyéb orosz nyelvű vagy más nyelvű külföldi kiadványokat?

Ehhez a csoporthoz azok a kérdések tartoznak, amelyeket maguk a helyi szervek vagy egyes személyek választanak és jelölnek meg – s e kérdések a gazdasági építéssel közvetlenül vagy közvetve, szorosabb vagy távolabbi kapcsolatban lehetnek.

A beszámolók összeállításánál feltétlenül igénybe kell venni a Központi Statisztikai Hivatal helyi munkatársainak a segítségét. Hogy közvetlenül rájuk bízzák-e a beszámoló összeállítását vagy más személyekre, az a helyi gazdasági tanácsokra tartozik, de a kormányzósági statisztikai hivatal és a kerületi statisztikusok közreműködése kötelező. Minden beszámolót, illetve az egyes kérdésekre adott minden egyes választ, ha ezeket a válaszokat különböző személyek írták írták, annak kell aláírnia, aki megfogalmazta, és meg kell jelölni az általa betöltött funkciót, ha az illető hivatalos személy. A beszámolóért felelős mind a beszámolót összeállító személy, mind a helyi gazdasági tanácsok valamennyi tagja, akiknek kötelességük a valóságnak megfelelő beszámolókat megfelelő formában és kellő időben benyújtani.

Abban az esetben, ha helyi munkaerőben hiány van, tanfolyamokat kell szervezni, amelyeken a résztvevők megtanulják a beszámolók készítésének módját. A tanfolyamok vezetéséért a statisztikusok és (a Munkás-Paraszt Felügyeletből és más szervekből) külön e célra kijelölt elvtársak felelősek. Közölni kell a tanfolyamok vezetéséért felelős személyek nevét, valamint munkájuk programját, határidők feltüntetésével.

1921. május 21.

Lenin Művei. 32. köt. 407—424., 426—429. old.

G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK

V. 25.

Krzsizsanovszkij elvtárs!

Bizonyára megkapta a „Munka és Honvédelem Tanácsa utasításának" *tervezetét*.

Gondolkozzék rajta (meg az elnökség is – azonkívül be kell avatni az Állami Tervbizottság valamennyi tagját) két szempontból:

a) vannak benne olyan kérdések, amelyek az Ön „hatáskörébe" vágnak: a villamosítás, valamint az Állami Tervbizottság helyi szervei. Ezt részletesen elemezniük és valamennyiüknek tanulmányozniuk kell, hogy *pontosabban meghatározhassuk* és *kiegészíthessük* (resp.* megváltoztathassuk) a részletekbe vágó *kérdések* felsorolását.

b) A többi nem az Állami Tervbizottság hatáskörébe tartozik, de lényegében *sok* kérdés érinti az Állami Tervbizottságot. Kívánatos (nem kötelező), hogy az Állami Tervbizottság véleményt mondjon.

Lenin

P. S. Nem gondolja, hogy a kerületi beszámolók és általában az összes gazdasági beszámolók áttanulmányozása céljából ki kell majd jelölni egy csoportot az Állami Tervbizottság tagjaiból? Vagy esetleg a Tervbizottság valamennyi tagjának osszunk ki egy-két beszámolót, *kötelezve* őket arra, hogy elolvassák és *tanulmányozzák?*

Mellesleg: a folyó (1921-re szóló) gazdasági tervek tanulmányozását feltétlenül *személyekre* kell kiosztani. Az Állami Tervbizottság egy-egy tagja ennek a munkának *ezért és ezért* az oldaláért vagy részéért felelős. És megfordítva: a folyó terv szempontjából az 1921. évi gazdasági munka *egy-egy* oldalának vagy részének tanulmányozásáért X. Y. felelős. Ezt feltétlenül küldje el nekem.

Lenin Művei. 35. köt. 478—479. old.

* – respective = illetve. – *Szerk.*

Az OK(b)P X. Összoroszországi Konferenciája

1921. május 26–28.

ELŐADÓI BESZÉD A TERMÉNYADÓRÓL
MÁJUS 26

(Részlet)

. . . Arról nem vagyok közvetlenül tájékozva, hogyan vetik fel most a kérdést a vidéki szervezetekben, milyen fogyatékosságok és hiányok érezhetők ott a legjobban, mi az, ami nincs tisztázva. Valószínűleg még kiegészítő magyarázatokat kell adnom, amikor majd a konferencián felvetett kérdésekből vagy a további vitákból kiderül, mire kell most felhívni a helyi funkcionáriusok és a párt figyelmét.

Amennyire megítélhettem, a terményadóval és az új gazdasági politikával kapcsolatos politikai feladatokat talán azért magyarázzák félre, és azért nem értik meg elég világosan, mert a dolog egyik vagy másik oldalát eltúlozzák. De az ilyen fajta túlzások mindaddig teljesen elkerülhetetlenek, amíg a gyakorlati megvalósítás útjára nem lépünk, és aligha állapíthatjuk meg némiképpen pontosan, hogy csakugyan meddig mehetünk el e politika egyik vagy másik sajátosságának alkalmazásában, amíg legalább egy élelmezési kampányt az új elvek alapján le nem folytatunk. Csak általánosságban térek ki néhány ellentmondásra, amelyek – amennyire a gyűlésen írásban beadott néhány kérdés alapján megítélhettem – a legtöbb félreértésre adtak okot. A terményadót és az ezzel kapcsolatban politikánkban történt változásokat gyakran úgy értelmezik, hogy azok gyökeres fordulatot jelentenek politikánkban. Nem csoda, hogy a külföldi fehérgárdista, főként az eszer és mensevik sajtó nagy lármát csap e körül az értelmezés körül. De nem tudom, vajon azért-e, mert az ilyenfajta tevékenységnek van némi hatása, s ez érződik az OSZFSZK területén, vagy mert bizonyos körökben érezhető volt, és talán még ma is érezhető a fokozódó elégedetlenség az élelmezési helyzet rendkívüli romlása miatt – az efféle félreértések egy bizonyos mértékben talán nálunk is elterjedtek és meglehetősen helytelen elgondolás kialakulására vezettek a végrehajtott változás jelentőségét és az új politika jellegét illetően. . .

ZÁRSZÓ A TERMÉNYADÓRÓL MONDOTT ELŐADÓI BESZÉDHEZ MÁJUS 27

(Részletek)

...Nem tézisekre van szükség, hanem a helyi tapasztalatok számbavételére. Tanulmányozzuk ezeket a tapasztalatokat, mert mi haszna, ha egyre újabb rendszereket agyalunk ki és törvénytervezeteket dolgozunk ki a kollektív ellátásról akkor, amikor a tényleges ellátásnak még a minimuma sincs meg. Vidéken gyakorlati munkát végeznek. Azt mondották, hogy nincs ok arra, hogy a vidéki szerveknek szemére vessük, hogy nem cserélik ki a helyi tapasztalatokat. Itt a Központi Bizottságnak szemrehányást tettek, hogy nem ismerteti a helyi tapasztalatokat. De hiszen nekünk nincsenek is ilyen tapasztalataink, kizárólag rendeletekkel pepecselünk. A legtöbbünket teljesen igénybe veszi ez a kellemetlen munka, s ezért nem láthatjuk a helyi tapasztalatokat. Önöknek kell a tapasztalatokat ismertetniök.

...Behatóan tanulmányoznunk kell ezeket a tapasztalatokat, mégpedig gyakorlati módon, ki kell faggatni az embereket, ellenőrizni kell az adatokat, s nem szabad kizárólag az ellenzék szavára hallgatnunk. Ha így szervezzük meg a dolgot, a központnak lesz alkalma tanulni...

...Ezek ellen a hivatalnokok* ellen annak rendje és módja szerint kell harcolnunk, és felelősségre kell vonnunk azokat a párttagokat, akik járnak-kelnek és panaszkodnak vagy tréfás történeteket mesélnek arról, hogy ebben meg ebben az intézményben ilyen meg ilyen disznóságok történtek, akik bejárják Moszkvát és tréfás történeteket mesélnek a hivatalok bürokratizmusáról. Hát önök, elvtársak, öntudatos kommunisták, hogyan harcoltak ez ellen? – Panaszt tettem. – S melyik intézményhez juttatták el ezt a panaszt? Kitűnik, hogy semelyikhez, pedig a panaszt el kellett volna juttatni a Népbiztosok Tanácsához is, az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottsághoz is, vagyis élni kellett volna az Alkotmányunk biztosította jogokkal. Ez háború, és természetesen olykor vereséggel jár. De ki mondta, hogy akár a leggyőzelmesebb há-

* Lenin itt a bürokratákról beszél. – *Szerk.*

borúkban is elkerülhető egy-egy vereség? Itt is érhetnek bennünket vereségek, de mégis harcolni kell. Nálunk azonban nem veszik komolyan a dolgot. Hát állítottak már bíróság elé embereket aktatologatásért? Kit ítélt már el a népbíróság azért, hogy egy munkásnak vagy egy parasztnak, aki négyszer vagy ötször kénytelen elmenni egy-egy hivatalba, végül is olyasvalamit nyomnak a kezébe, ami formailag ugyan nem kifogásolható, de amivel lényegében csúfot űznek belőle? Hiszen önök kommunisták, miért nem állítanak kelepcét ezeknek a bürokrata uraknak, s azután miért nem állítják őket népbíróság elé, miért nem vetik őket börtönbe ezért a bürokratizmusért? Hányat ültettek börtönbe bürokratizmusért? Persze ez vesződséges dolog, mondja mindenki. Egyesek talán rossz néven is veszik. Sokan okoskodnak így, ahhoz azonban elegendő erejük van, hogy panaszkodjanak, vagy élcelődjenek. S ezekben a tréfákban végül is elmosódik a határ a tréfa és az olyan pletykák között, amilyeneket a mensevikek és eszerek külföldi folyóiratai közzétesznek. A mensevikek ezt írják: „Moszkva minden szovjetintézményében vannak saját tudósítóink." Azok a tréfák, amelyek itt szájról szájra járnak, és amelyek állandóan felbukkannak a parlamenti ellenzék beszédeiben, néhány nap múlva többnyire megjelennek a mensevik folyóiratokban. De mégiscsak tudni kell, meddig lehet elmenni, meg kell különböztetnünk a komoly harcot az egyszerű élcelődéstől. Megtörténhet persze, amikor az emberek fáradtak, hogy egyik-másik tehetséges szónok tréfákkal valamennyire felüdíti őket. Ebből a szempontból ezt, személyes megfigyeléseim alapján, nem kifogásolhatom. De ezzel nem lehet megelégedni, összegezni kell a tapasztalatokat, hogyan csípték nyakon a bűnösöket és hány bírói eljárást indítottak, milyen eredményeket értek el. Ha így vetjük fel a kérdést, akkor helytállunk ebben a háborúban, noha ez a háború sokkal nehezebb, mint a polgárháború...

HATÁROZATI JAVASLAT AZ ÚJ GAZDASÁGI POLITIKA KÉRDÉSEIRE VONATKOZÓLAG

1. A jelenlegi helyzetben a legfőbb politikai feladat az, hogy az új gazdasági politikát valamennyi párt- és szovjetfunkcionárius teljesen megértse és pontosan végrehajtsa.

A párt leszögezi, hogy ezt a politikát sok évre terjedő, hosszú időszakra vezeti be, és mindenkitől megköveteli, hogy ezt a politikát a legnagyobb körültekintéssel és lelkiismeretességgel hajtsa végre.

2. Az árucsere kerül előtérbe mint az új gazdasági politika legfőbb emelője. A helyes viszony a proletariátus és a parasztság között, e két osztály gazdasági szövetségének teljesen szilárd formája a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet időszakáig nem teremthető meg, ha nincs rendszeres árucsere vagy termékcsere az ipar és a mezőgazdaság között.

Különösen szükség van az árucsere megvalósítására abból a célból, hogy a paraszti vetésterület kiszélesítésére és a paraszti földművelés színvonalának emelésére serkentsen.

A helyi szervek vállalkozó kedvét és önállóságát mindenképpen és minden vonalon támogatni és fejleszteni kell.

Azokat a kormányzóságokat, amelyekben a legtöbb gabonafelesleg van, előnyben kell részesíteni, hogy elsősorban ezekben induljon meg az árucsere.

3. Minthogy a szövetkezet az árucsere végrehajtásának legfőbb apparátusa, helyesnek kell elismerni azt a politikát, amelynek alapján a Közellátási Népbiztosság szervei szerződéseket kötnek a szövetkezetek szerveivel és átadják a szövetkezeteknek az árucserére szánt készleteket az államhatalom megbízásainak az államhatalom ellenőrzésével történő végrehajtása céljából.

A szövetkezetek számára széles körű lehetőségeket kell biztosítani a begyűjtés elvégzésére, továbbá a helyi ipar mindenirányú fejlesztésére és általában a gazdasági élet fellendítésére.

Támogatni kell a szövetkezetek hitelműveleteit.

Harcolni kell az anarchikus (vagyis minden állami ellenőrzés és felügyelet alól kibújó) árucsere ellen oly módon, hogy az árucserét főként a szövetkezetek kezében összpontosítjuk, és egyáltalán nem korlátozzuk a helyes szabadkereskedelmet.

Tanulmányozni kell a piacot.

4. Támogatni kell a kis- és középüzemeket (magán- és szövetkezeti üzemeket), ame-

lyek nagy része nem igényel nyersanyag-, fűtőanyag- és élelmiszerellátást az állami készletekből.

Megengedhető állami üzemek bérbeadása magánszemélyeknek, szövetkezeteknek, artyeleknek és társulásoknak. A helyi gazdasági szerveknek joguk van ilyen szerződések megkötésére a felsőbb szervek hozzájárulása nélkül. A Munka és Honvédelem Tanácsát minden egyes ilyen esetről feltétlenül értesíteni kell.

5. A nagyipar termelési programjait (részben) felül kell vizsgálni, mégpedig a közszükségleti cikkek és a parasztok által keresett cikkek termelésének fokozása szempontjából.

Az egyes nagyvállalatoknak több önállóságot és kezdeményezést kell biztosítani a pénzeszközökkel és anyagi forrásokkal való rendelkezés terén. A megfelelő pontos rendeletet jóváhagyás végett be kell terjeszteni a Népbiztosok Tanácsához.

6. A természetbeni jutalmazás rendszerét fejleszteni kell és kísérletképpen be kell vezetni a kollektív ellátást.

A munka termelékenységének fokozása érdekében helyesebb élelmiszerelosztást kell bevezetni.

7. Fenn kell tartani és erősíteni kell a terményadó gyors, teljes és általános beszedését intéző apparátust. Ebből a célból biztosítani kell, hogy a közellátási szervek megfelelő párttekintéllyel rendelkezzenek. Fenn kell tartani és erősíteni kell a közellátási apparátus központosítását.

8. Minden eddigi rendszabályt a folyó év gyakorlati harci feladatára kell összpontosítani: legalább 400 millió pud gabonakészletet kell begyűjteni, mint a nagyipar helyreállítására és a villamosítási terv megvalósítására szolgáló bázist.

9. Elvben el kell fogadni a Munka és Honvédelem Tanácsának utasítástervezetét, és az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság frakcióját meg kell bízni, hogy ezt törvénnyé emeltesse.

Meg kell állapítani, hogy a párt feltétlen és elsőrendű feladata, hogy biztosítsa ennek az utasításnak legszigorúbb végrehajtását általában, különösen pedig a pártonkívüliek munkába állítását és a munkába való bevonását.

10. Le kell szögezni a központi szervek különös felelősségét a helyi kezdeményezés gátlásáért és e kezdeményezés elégtelen támogatásáért. Az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság frakcióját meg kell bízni azzal, hogy a megfelelő rendeletet kidolgozza és azt a legközelebbi ülésszakon elfogadtassa.

11. A konferencia megbízza a Központi Bizottságot és valamennyi pártszervezetet, hogy az agitáció és a propaganda fokozása érdekében rendszeres intézkedéseket hozzon, s megfelelően csoportosítsa át a pártkádereket valamennyi fentebb ismertetett feladat teljes megvilágítása és tervszerű végrehajtása érdekében.

12. Mint a pártnak feltétlenül igen fontos feladatát, meg kell szervezni, hogy a helyi szerveknek és a központnak a gazdasági építőmunka során szerzett gyakorlati tapasztalatait – mind a sajtóban, mind pedig a szakszervezeti, szovjet-, párt- stb. gyűléseken, konferenciákon és kongresszusokon – gondosan és minden vonatkozásban megvilágítsák és tanulmányozzák.

Lenin Művei. 32. köt. 434–435., 457., 458., 461–462., 466–468. old.

VI. 1.

Avanyeszov elvtárs!

Állítson össze egy körlevelet a RaKrin* valamennyi helyi szervéhez a helyi gazdasági tanácskozások ügyében.

1) Kérje be mindazoknak a *névsorát,* akik a RaKrin képviseletében részt vesznek a gazdasági tanácskozásokon.

2) – a névsor megváltozásáról minden esetben azonnal értesítsék Önt.

3) követelje meg, hogy a RaKrinnak ezek a képviselői olyan kommunisták vagy olyan pártonkívüliek legyenek, akiket megbízhatóságuk és becsületességük miatt *külön és személy szerint* ajánlanak.

4) szigorúan követelje meg tőlük, hogy számoljanak be, *különösen* a pártonkívüliek bevonásáról és arról, hogy ismertették-e *előttük,* a pártonkívüliek előtt, a gazdasági tanácsok munkáját.

Mindezt intézze el az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság elnöksége útján, hogy a helyi szervek ehhez tartsák magukat.

Lenin

Lenin Művei. 35. köt. 487. old.

* Rabocse-Kresztjanszkaja Inszpekcija – Munkás-Paraszt Felügyelet. – *Szerk.*

Krzsizsanovszkij elvtárs!

Nem tudom, mindent megtettek-e annak érdekében, hogy a Kommunista Internacionálé III. kongresszusának tagjai megismerjék a villamosítási tervet.

Ha nem, 1–2 héten belül *feltétlenül* meg kell tenni.

Ki kell függeszteni (a kongresszus folyosóin)

1) a villamosítás térképét *három nyelvű* rövid magyarázó szöveggel

2) ugyanígy az egyes kerületek térképét

3) a villamosítás mérlegét { 370 millió munkanap / tégla / réz stb. }

4) a legfontosabb új, kisebb helyi villanytelepek térképét.

Kell egy *rövid* (16–24 oldalas) kis brosúra *3 nyelven*, amely a „Villamosítási terv" kivonatát tartalmazza.

A Népbiztosok Tanácsának VI. 7-i, keddi ülésén nem vehetek részt.

Ha napirendre kerül a felhasználási bizottság kérdése, készüljön fel *maga* a várható komoly összecsapásra, és terjesszen elő *pontosan* megfogalmazott javaslatokat, hogy ha történnék valami, panaszt emelhessen a Központi Bizottságnál és az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnál.

Lenin

Titoktartás mellett:

Pétervárott újabb összeesküvést lepleztek le. A résztvevők értelmiségiek. Vannak közöttük olyan professzorok is, akik meglehetősen közel állnak Oszadcsijhoz. Emiatt egyre-másra tartanak házkutatást a barátainál, *és joggal.*

Óvatosság!!!

1921. június 5.
Lenin Művei. 35. köt. 489–490. old.

BESZÉD A III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KÖZELLÁTÁSI TANÁCSKOZÁSON, 1921. JÚNIUS 16-ÁN

(Részletek)

...Önöktől, mint pártfunkcionáriusoktól azt követeljük, hogy minden erejüket megfeszítsék annak érdekében, hogy megoldjanak olyan feladatokat, amelyek csupán irányelvek formájában, a Szovjethatalom legfelsőbb szervei, a pártszervezet által elfogadott határozatok formájában vannak körvonalazva. De az elvtársak maguk is tudják, milyen nagy távolság választja el az általános határozatot, az általános irányelveket a valóságba való gyakorlati átültetéstől, s hogy ez azt jelenti, hogy a funkcionáriusoknak óriási terheket kell magukra vállalniok ahhoz, hogy eredményesen végrehajthassák ezeket az elvi utasításokat, végrehajthassák úgy, hogy ezekből semmi se maradjon írott malaszt, ami Szovjet-Oroszországban sajnos nem is olyan ritka eset...

...Új dologról van szó, ez a káderek még nagyobb átcsoportosítását követeli meg. Nem azt követeli, amit a közellátási apparátustól azelőtt követeltünk: többékevésbé egységes, lehetőleg jól működő gépezetet, amelynek az a feladata, hogy meghatározott mennyiségű élelmiszert összegyűjtsön, és kész. Nem, itt számolni kell az egyes vidékek különbözőségével, az árukereslet, az ellenérték különbözőségével. Nem ahhoz kell alkalmazkodni, amit a Szovjethatalom kíván és amit a szovjet apparátus teljesíteni tud. Nem, önöknek a kis földművelők gazdasági életfeltételeihez kell alkalmazkodniok, figyelembe kell venniök, mire van szükségük és mely szükségleteik vannak kielégítve. Önök harcoltak a batyuzás, az állam rendelkezéseit kijátszó kereskedelem ellen. Most is harcolniok kell ellene. Hogy azonban az árucserét megvalósítsuk és ne mérjen ránk vereséget a szabad piac, ne mérjen ránk vereséget ez a szabadkereskedelem, jól kell azt ismernünk, versenyre kell kelnünk vele és saját ütőkártyájával, saját fegyverével kell megvernünk, – ehhez azonban ismernünk kell.

Nekünk nem a régi bürokratikus eszközökre van szükségünk, hanem a kereskedelmi feltételek számbavételére, pontosan ismernünk kell ezeket, értenünk kell ahhoz, hogy minden változást gyorsan felmérjünk...

Lenin Művei. 32. köt. 478., 481–482. old.

GONDOLATOK AZ ÁLLAMGAZDASÁGI „TERVVEL" KAPCSOLATBAN

Eddig mindannyiunknak az volt a legfőbb hibája, hogy a jobbik eshetőséggel számoltunk; és ezért bürokratikus utópiákba estünk. Terveinknek elenyészően csekély hányada valósult meg. A terveket kinevette az élet, kinevette mindenki.

Ezen gyökeresen változtatni kell.

A rosszabbik eshetőséggel kell számolni. Tapasztalatok már vannak, ha csak kevés is, de gyakorlati tapasztalatok.

Az élelmezés? Frumkin azt mondja: az eszmény – 150 millió pud adó + 50 millió pud csere útján + 40 millió pud Ukrajnából = 240 millió pud.

A számításoknál *ÖSSZESEN* évi *200* millió pudból kell kiindulni.

Mit kezdjünk ezzel az igen alacsony számmal, amely az éhínséget jelenti? 200 : 12 = $= 16\frac{2}{3}$.

a) A minimumot kell elvenni a hadsereg részére, vagyis a fejadagokat minimális hadsereg alapján kell számítani.

(*β*) A hadsereg gazdasági munkáját a tervbe szerényen, igen szerényen kell beiktatni.

1 kommunista szombat a hadsereg 60%-ával (résztvevők).

3 kommunista szombatból 1–50% részvevővel (a hadsereg 50%-a) stb.

(*γ*) Az alkalmazottaknál könyörtelen redukció.

(*δ*) Munkások.

Azonnal össze kell állítani a legjobb *üzemek* (feltétlenül *az üzemek)* jegyzékét iparágak szerint.

A jelenlegiek $\frac{1}{2}$–$\frac{4}{5}$-ét be kell zárni.

A többi üzem két műszakban dolgozzon. Csak azok, amelyeknek az *egész évre* van elég *fűtőanyaguk* és *kenyerük*, még minimális gabonatermés (200 millió pud) és fűtőanyagtermelés (?) esetén is.

Ezt *vázlatosan*, megközelítőleg, haladéktalanul, legkésőbb egy hónapon belül ki kell számítani.

Fűtőanyag van.

Közlekedésügyi Népbiztosság van.

Az élelmiszer-kérdéseket ne mélyítsék el, ne törekedjenek teljesen pontos számadatokra; *vegyék alapul a 200 millió pudot.*

Az iparban ez *iparáganként* és *kormányzóságonként* (egyáltalán nem elodázni az „egészig") villámgyorsan végrehajtandó,

és ami a legfőbb,

az Állami Tervbizottság tagjainak 70%-a dolgozzon *napi 14 órát* (a tudomány legyen türelemmel: jókora fejadagot adtunk, most csak dolgozzanak).

Mindenkinek egyéni megbízatásokat kell adni *egyes* üzemek *„általános megfigyelésével"* (azt hiszem így hívják ezt az Állami Tervbizottságról szóló rendeletben?) kapcsolatban.

Tegyük fel, *700* nagyüzemet, vállalatot, (vasúti) fűtőházat, szovhozt stb. kell (és lehet a legrosszabb esetben is: évi 200 millió pud gabona) üzembe helyeznünk és 1921. X. 1-től 1922. X. 1-ig megszakítás nélkül üzemben tartanunk.

700 : 35 állami tervbizottsági tag = *20.*

Legyen 30 (az Állami Tervbizottságnak nem minden tagja foglalkozik szakadatlanul a folyó munkával).

Szíveskedjenek a *30-ra lankadatlanul* felügyelni. Önök ezért felelősek.

Azonkívül 30–70 nem elsőrendű fontosságú üzemre is mellékesen, menet közben, nem felügyelni, hanem néha-néha *tájékozódni* róluk.

Lankadatlanul felügyelni annyi, mint fejvesztés terhe mellett *felelni* a fűtőanyag és a gabona racionális felhasználásáért, mindkettőnek maximális begyűjtéséért, a maximális szállításért, a fűtőanyagtakarékosságért (az iparban is, a vasutaknál is stb.), az élelmiszerekkel való takarékosságért (*csak* a jól dolgozókat kell élelmezni), a munka termelékenységének emelkedéséért *stb.*

Minden egyebet bérbe adni, vagy bárkinek átadni, vagy bezárni, vagy „feladni", elfelejteni a *tartós javulásig*, amikor teljes bizonyossággal számíthatunk nem 200 millió pud gabonára + *X* millió pud fűtőanyagra, hanem *300* millió pud gabonára + 150% *X* fűtőanyagra.

Ezek az Állami Tervbizottsággal kapcsolatos gondolataim.

Gondolkozzanak rajta. Még beszélünk róla.

VII/4 *Lenin*

Lenin Művei. 32. köt. 533–535. old.

A. A. KOROSZTYELEVNEK

Korosztyelev elvtárs!

Bizottságára rendkívül fontos, felelős és nehéz feladat hárul.

Minden erejüket meg kell feszíteniük, hogy minél kevesebb balsiker érje önöket; s a balsikerek ne szegjék kedvüket, hanem szívósan és türelmesen folytassák a munkát, lendüljenek neki újra meg újra. Moszkvában sokkal nehezebb dolgozni, mint vidéken – nagyobb a bürokrácia, több a megszédült és elkényelmesedett „fejes" stb.

Viszont a moszkvai munka mint példa rendkívül fontos, és óriási *politikai* jelentősége van.

Véleményem szerint bizottságuknak meg kellene próbálnia összehangolni munkáját a „Munka és Honvédelem Tanácsa utasításával".

Az a fő, hogy ne forgácsolják szét az erejüket, hanem inkább válasszanak ki *kevesebb intézményt*, kisebb feladatokat, tűzzenek maguk elé eleinte szerényebb célokat, de azután állhatatosan törekedjenek ezek elérésére, ne feledkezzenek meg arról, amibe belefogtak, ne végezzenek félmunkát, hanem járjanak a végére.

Fokozatosan, de feltétlenül vonjanak be néhány közismerten becsületes és minden kerületben köztiszteletben álló *pártonkívüli munkást*. Ne sajnálják az időt és fáradságot felkutatásukra, megismerésükre.

Apránként és óvatosan *vezessék be* őket a munkába, s igyekezzenek megtalálni mindegyikük számára a képességeinek *leginkább megfelelő* munkakört.

Az a fő, hogy hozzászoktassák a munkásokat és az egész lakosságot a bizottsághoz olyan értelemben, hogy *észrevegyék az általa nyújtott segítséget;* az a fő, hogy *kivívják* a tömegek, az egyszerű pártonkívüli munkások, az egyszerű emberek *bizalmát*.

Önnek – mint a bizottság elnökének és mint központi embernek, mint a meglehetősen *népszerűtlen* Munkás-Paraszt *Felügyelet* kollégiuma tagjának – ez nem fog könnyen menni. De ez a lényeg.

Mindenképpen és minden tekintetben valóban *segítséget* kell nyújtani, ha kisebb

mérvű segítséget is, de reális segítséget. Csak úgy haladhatunk tovább, ha erre támaszkodunk.

Arra kérem, írjon, vagy ha nem szeret írni, hívjon fel telefonon – felhívhat az én szobámból is, ott nagyobb a nyugalom –, hogy kicserélhessük gondolatainkat bizottsága munkájáról.

Ezt a levelet mutassa még a többi bizottsági tagnak is, ha időszerűnek tartja.

VII. 26. Kommunista üdvözlettel *Lenin*

P. S. A bizottság fő feladata: a gazdaság fellendítése, a szervezés megjavítása, a *reális személyi* felelősség bevezetése. E célból még néhány intézményre ki kellene terjeszteni a figyelmüket: étkezőkre, fürdőkre, mosodákra, munkásszállásokra stb.

1921. július 26.
Lenin Művei. 35. köt. 496–497. old.

VII. 29.

Hincsuk elvtárs!

Azt hallom, elutazik. Hány hónapra?

Elutazása előtt feltétlenül nevezzen ki hivatalosan is egy *helyettest*, és nem hivatalosan közölje velem, kik azok a *minden tekintetben* tapasztalt kommunisták (2–3 ember) a Szövetkezeti Központban, akikhez fordulhatok.

Továbbá, elutazása előtt feltétlenül jelentse – *igen röviden* –, hogy mikor lép végre működésbe a szövetkezeti apparátus?

A következőképpen gondolom:

1) Hány *járásban (mely* kormányzóságokban) vannak boltok (szövetkezetek), tehát kereskedelmi ügynökeik, és hányban nincsenek? Hány jut egy járásra?

2) Az összes boltok (ügynökök) közül hány válaszol rendszeresen a központ kérdéseire, hány küld beszámolót? hetenként? kéthetenként?

3) Hány járási bolt kapott árut? mifélét? (válaszolhat akár egészen röviden). Sót? petróleumot? textilárut? *stb*.

4) Hányan válaszoltak a parasztoknál fellelhető *(ezért és ezért* elcserélhető) feleslegek és nyersanyagok mennyiségére vonatkozólag?

gabona?
egyéb élelmiszerek?
ipari nyersanyagok? stb.

5) A beszámolási időszakban mennyit cseréltek? mit mire?

Amíg nem kapunk ilyen jelentéseket, addig véleményem szerint *semmire sem jutunk*. Enélkül az egész csak fecsegés.

Várom válaszát.

Kommunista üdvözlettel *Lenin*

Lenin Művei. 35. köt. 498–499. old.

LEVÉL G. MJASZNYIKOVHOZ

(Részlet)

... Felélesztení a Szovjeteket, bevonni pártonkívülieket, a *pártonkívüliekkel* ellenőriztetni a párttagok munkáját – ez tökéletesen helyes. Itt *töménytelen* munka vár ránk. A munkának ez a területe még szűz terület.

Miért ne fejtené ki *ezt szakszerű* formában, esetleg egy a kongresszus számára írt brosúrában?

Miért ne fogna hozzá ehhez?

Miért riadna vissza az *aprómunkától* (a visszaélések *üldözésétől* a Központi Ellenőrző Bizottság, a pártsajtó, a „Pravda" útján)? Az emberek, minthogy nem hisznek az aprómunkában, a lassú, nehéz, fáradságos munkában, pánikba esnek és a „könnyű" megoldást keresik: a „sajtószabadságot" *(a burzsoázia számára)*.

Miért ragaszkodna Ön hibájához, nyilvánvaló hibájához, a „sajtószabadság" pártszerűtlen, *proletárellenes* jelszavához? Miért ne látna hozzá a kevésbé „csillogó" (burzsoá csillogással csillogó) aprómunkához, a visszaélések gyakorlati felszámolásához, az ellenük való gyakorlati harchoz, a pártonkívüliek gyakorlati *támogatásához?*

Hányszor hívta fel Ön a Központi Bizottság figyelmét *erre* vagy *arra* a visszaélésre? és kijavításának, kiirtásának ilyen vagy olyan *eszközére?*

Egyszer sem.

Egyetlenegyszer sem.

Ön látott egy csomó bajt és betegséget, kétségbeesett, és idegen karokba vetette magát, a burzsoázia karjaiba („sajtószabadság" a *burzsoázia számára)*. Én viszont azt tanácsolom, hogy ne essék kétségbe és ne essék pánikba.

Nekünk és a velünk rokonszenvezőknek, a munkásoknak és a parasztoknak, még kimeríthetetlen erőink vannak. Itt még sok egészséges erő van.

Rosszul gyógyítjuk a betegségeket.

Rosszul hajtjuk végre ezt a jelszót: emeljétek ki a pártonkívülieket, ellenőriztessétek pártonkívüliekkel a párttagok munkáját.

De ezen a téren százszor többet tehetünk és fogunk is tenni, mint most.

Én remélem, hogy józan megfontolás után nem fog hiúságból ragaszkodni egy nyilvánvaló politikai hibához („sajtószabadság"), hanem lelkierejét összeszedve, legyőzve magában a pánikhangulatot, hozzálát a gyakorlati munkához: elősegíti a *kapcsolatok* kialakítását a pártonkívüliekkel, elősegiti a párttagok munkájának *ellenőrzését* pártonkívüliek által.

Itt tömérdek a teendő. És ezzel a munkával lehet (és kell is) gyógyítani a betegséget, lassan, de valóban *gyógyítani,* ahelyett, hogy elködösítenénk agyunkat a „sajtószabadsággal", ezzel a „csillogó" lidércfénnyel...

1921. augusztus 5.
Lenin Művei. 32. köt. 546–547. old.

ÚJ IDŐK, RÉGI HIBÁK ÚJ KÖNTÖSBEN

(Részlet)

... Lássunk neki a tevékeny gyakorlati munkának, számbavéve a jelenlegi helyzet sajátosságát és feladatait! Nem frázisok, hanem tettek kellenek.

Ennek a sajátosságnak és a valóságos, nem pedig képzeletszülte osztályerőknek józan számbavétele azt mondja nekünk:

– Azután az időszak után, amelyben a proletár alkotóerő katonai, közigazgatási és általános politikai téren a világon páratlan eredményeket ért el, nem véletlenül, hanem elkerülhetetlenül, nem egyes személyek vagy pártok hibájából, hanem objektív okoknál fogva, olyan időszak következett be, amikor az új erők az eddiginél jóval lassabban gyarapodnak. Gazdasági téren az építés elkerülhetetlenül nehezebb, lassúbb és fokozatosabb; ez ennek a munkának a katonai, közigazgatási és általános politikai munkától eltérő lényegéből következik. Ez ennek a munkának különösen nehéz voltából és, hogy úgy mondjam, mélyebb talajhoz kötöttségéből következik.

Éppen ezért igyekszünk majd, hogy feladatainkat a harcnak ebben az új, magasabb szakaszában a legnagyobb óvatossággal, háromszoros óvatossággal határozzuk meg. Szerényebben fogjuk ezeket a feladatokat meghatározni; több engedményt fogunk tenni, persze azok között a keretek között, amelyeken belül a proletariátus engedményeket *tehet* anélkül, hogy uralkodó osztály mivoltát veszélyeztetné; a lehető leggyorsabban beszedjük a mérsékelten megszabott terményadót és a lehető legtöbb szabadságot biztosítjuk a parasztgazdaság fejlesztése, megerősítése és helyreállítása érdekében; a számunkra nem feltétlenül szükséges vállalatokat bérbe adjuk, többek közt magánkapitalistáknak és külföldi koncessziósoknak is. Szükséges, hogy a proletárállam blokkra vagy szövetségre lépjen az államkapitalizmussal a kispolgári ösztönösség ellen. Ezt a szövetséget okosan kell megvalósítani, azt a szabályt tartva szem előtt, hogy „kétszer mérd meg, mielőtt egyszer levágod". Közvetlenül a magunk számára kisebb munkaterületet hagyunk meg, csupán annyit, amennyi feltétlenül szükséges. A munkásosztály legyengült erőit *ezen a kisebb területen* fogjuk összpontosítani, itt viszont erősebben vetjük majd

meg a lábunkat s nemegyszer és nem kétszer, hanem sokszor fogjuk ellenőrizni magunkat a gyakorlati tapasztalatok alapján. Lépésről lépésre, araszról araszra – egy olyan „hadsereg", mint a mienk, ilyen nehéz úton, ilyen nehéz körülmények között, ilyen veszélyek közepette másképp most *nem tud* előrehaladni. Akinek ez a munka „unalmas", „nem érdekes", „érthetetlen", aki az orrát fintorgatja vagy pánikba esik, vagy pedig megrészegülve „a régi lendület", a „régi lelkesedés" stb. hiányáról szaval – azt jobb „felmenteni a munkától" és irattárba tenni, hogy ne árthasson, mert az illető vagy nem akarja, vagy nem tudja megérteni a harc mostani fokának, mostani szakaszának sajátszerűségét.

Ma, amikor az ország rettenetesen tönkre van téve, amikor a proletariátus ereje a sok, szinte emberfeletti erőfeszítésben kimerült, a legnehezebb feladathoz kezdünk hozzá: megteremtjük a valóban szocialista gazdaság alapját, megteremtjük az ipar és a földművelés közti rendszeres árucserét (helyesebben: termékcserét). Az ellenség még sokkalta erősebb nálunk; az anarchikus, batyuzó, egyéni árucsere léptennyomon akadályozza munkánkat. Világosan látjuk a nehézségeket, és rendszeres, állhatatos munkával le fogjuk küzdeni őket. Legyenek kezdeményezőbbek és önállóbbak a vidéki szervek, több erőt kell odairányítani, nagyobb figyelemmel kell kísérnünk gyakorlati tapasztalataikat. A munkásosztály *csakis oly mértékben* gyógyíthatja be sebeit és állíthatja helyre proletár „osztályerejét", a parasztságnak a proletár vezetésbe vetett bizalma *csakis oly mértékben* szilárdulhat meg, amilyen mértékben tényleges sikereket érünk el az ipar helyreállításában és a parasztnak is, a munkásnak is előnyös rendszeres állami termékcsere megszervezésében. E sikerek arányában indul meg majd az új erők áradata is, talán nem olyan gyorsan, mint ahogy azt valamennyien szeretnénk, de megindul.

Lassúbb és óvatosabb, kitartóbb és szívósabb munkát tehát!

1921. augusztus 20.

Lenin Művei. 33. köt. 8–10. old.

1

A Központi Statisztikai Hivatal igazgatójának

VIII. 16.

Popov elvtárs!

A Központi Statisztikai Hivatallal váltott levelek, különösen a részemre augusztus 3-án megküldött iparstatisztikai adatok, teljesen meggyőztek arról, hogy (1921. június 4-i levelemben adott) utasításaimat egyáltalán nem teljesítik, és hogy a Központi Statisztikai Hivatal egész munkája, egész szervezete helytelen.

Augusztus 3-án elévült iparstatisztikai adatokat küldtek nekem, és multa non multum – számukat tekintve sokat, tartalmukat tekintve keveset! Azokhoz a „bürokratikus intézményekhez" hasonlóan, amelyektől Ön 1921. június 11-i levelében külön akarja választani a Központi Statisztikai Hivatalt.

Az „Ekonomicseszkaja Zsizny" 152. száma mellékletében, azaz *júliusban*, már *közölt teljesebb* adatokat!

Ugyancsak az „Ekonomicseszkaja Zsizny"-től *már voltak* 1921 első negyedére vonatkozó adataim!

A Központi Statisztikai Hivatal, amelyet egy nemhivatalos szakíró csoport *megelőz*, a bürokratikus intézmény iskolapéldája. Lehetséges, hogy a tudományos munka számára két év múlva garmadával fog anyagot szolgáltatni, de nekünk nem erre van szükségünk.

Majdnem két és fél hónap telt el 1921. június 4-i levelem óta, és minden maradt a régiben. Ugyanazok a hiányosságok. A „naptár szerinti program" stb., amelyet Ön (június 11-i levelében) megígért, nem készült el.

Mégegyszer figyelmeztetem, hogy ez helytelen, és hogy feltétlenül *meg kell gyorsítani* a Központi Statisztikai Hivatal ügykezelésének *átszervezését*.

Nevezetesen:

1) a Központi Statisztikai Hivatal elnöke vagy vezetője dolgozzon *szorosabb* kapcsolatban az Állami Tervbizottsággal, az Állami Tervbizottság elnökének és elnökségének *közvetlen utasításai* és megbízásai alapján.

2) a folyó statisztika (mind az iparstatisztika, mind a mezőgazdasági statisztika) az összesítő, gyakorlatilag legfontosabb adatokat közölje (a „teljes" adatok akadémikus feldolgozását félretéve), semmiképpen sem később, hanem okvetlenül *hamarabb*, mint a sajtó.

Érteni kell hozzá, hogy kiragadják azt, ami *gyakorlatilag* fontos és sürgős, ami pedig tudományos szempontból értékes, egyelőre tegyék félre.

3) az Állami Tervbizottsággal karöltve dolgozzanak ki afféle index-numbert (mutatószámot) egész népgazdaságunk helyzetének értékelésére, mégpedig okvetlenül legalább havonta egyszer, s feltétlenül hasonlítsák össze azt a háború előtti, továbbá az 1920-as és lehetőleg az 1917-es, 1918-as és 1919-es számokkal.

Ha lehetetlen pontos számokat megállapítani, megközelítő, feltételezett, hozzávetőleges számokat adjanak meg (minden esetben külön megjelölve, hogy melyik ilyenfajta vagy ehhez hasonló kategóriáról van szó).

A gyakorlati munkához adatok *kellenek,* és a Központi Statisztikai Hivatalnak *mindenkinél hamarabb kell* rendelkeznie ezekkel az adatokkal. Az adatok pontosságának ellenőrzését, a hibaszázalék megállapítását stb. pedig tegyék egyelőre félre.

Hogy milyen számokat kell venni index-numbernek, a Központi Statisztikai Hivatal és az Állami Tervbizottság közösen határozza meg. (Körülbelül – a fő, lényeges adatok: lakosság, terület, a főbb cikkek termelése, a közlekedés fő eredményei stb. – legalább 10–15 szám olyanformán, ahogyan a külföldi statisztika már régóta összeállítja ezeket a „mutatószámokat".)

4) annak a nyolc kérdésnek az alapján, amelyekre június 4-i „hozzávetőleges felsorolásomban" rámutattam, okvetlenül rögtön, a legkisebb huzavona nélkül (mert teljesen tűrhetetlen, hogy két és fél hónapig nem csináltak semmit) szervezzék meg az adatgyűjtést és az adatok azonnali összesítését mind általában, mind pedig különösen:

– Moszkvára vonatkozóan azonnal (Moszkvának mintaszerűnek kell lennie)

– majd Petrográdra vonatkozóan

– és minden kormányzóságra vonatkozóan (kiemelve azokat a kormányzóságokat, ahol tudják gyorsan, huzavona nélkül, nem a régi akadémikus szokás szerint megszervezni a dolgot).

A Központi Statisztikai Hivatal és a kormányzósági statisztikai irodák azonnal állítsák be a rendelkezésükre álló erők 9/10 részét e nyolc kérdés helyes és gyors kidolgozására, 1/10 részét pedig a teljes és mindent átfogó adatok tanulmányozásának akadémikus munkájára. Ha másképp nem megy, az erők 99/100 részét állítsák be annak kidolgozására, ami gyakorlatilag és azonnal szükséges építésünk szempontjából, minden egyebet pedig el kell halasztani jobb időkre, akkorra, amikor bőségesen el leszünk majd látva munkaerővel.

5) a Központi Statisztikai Hivatal havonta terjessze be a *Munka és Honvédelem Tanácsához* – mégpedig okvetlenül hamarabb a sajtónál – a népgazdaság *fő* kérdéseire vonatkozó *előzetes* összesített adatokat (feltétlenül az előző évvel összevetve). Ezeket a fő kérdéseket, fő számokat, azokat is, amelyek szerepelnek, azokat is, amelyek nem szerepelnek a „mutatószámban", haladéktalanul ki kell dolgozni.

Kérem, késedelem nélkül küldje el nekem e kérdések tervét és a többi pontra vonatkozó válaszát.

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1921. IX/1.

A keltezés nélkül megküldött munka-„terv" abban foglalható össze, hogy további pénzösszegek kiutalását kérik.

Ennek a kérésnek most nem tehetünk eleget.

Ezért az *egész* tervet *csökkenteni* kell *úgy*, hogy a szükséges munkákat folytathassák (s amellett rendszeresebben és gyorsabban befejezhessék) a meglevő, *mostani* eszközökkel.

Javaslom, hogy a csökkentést haladéktalanul hajtsák végre; a pótkiutalás kérdését pedig halasszák el *körülbelül novemberig*.

Javaslom a terv olyan formában történő csökkentését, hogy (amíg nem növeljük pénzellátmányukat) csak a *legszükségesebb* munkákra szorítkozzanak. Ezek közé kell sorolni:

1. Az állami élelmiszerelosztásra vonatkozó havi összesítő kimutatásokat.

Az űrlapokat a Közellátási Népbiztossággal karöltve hozzávetőlegesen a következőképpen kell összeállítani:

a) a kenyérellátásban részesülők száma (kezdetnek elővigyázatosságból talán helyesebb lesz a kenyérre szorítkozni, ha nincs munkaerő, hogy hozzávegyék minden más elosztásra kerülő termék, mind az élelmiszerek, mind pedig más termékek adatait)

hányan kapnak $^1/_4$ fontot
$^1/_2$ fontot
$^3/_4$ fontot
1 fontot stb.

b) ezek kategóriái szakmák, foglalkozás stb. szerint;

c) a kenyérellátásban részesülők száma és a kiosztott kenyér – összesen.

Moszkva és Petrográd adatai a legsürgősebbek; azután Moszkva és Petrográd kormányzóság, *a legfontosabb ipari kormányzóságok* (Ivanovo-Voznyeszenszk, a Donyec-medence, Baku, az Ural stb.) és végül a többi kormányzóság adatai.

2. A kollektív ellátásban részesülő vállalatokra vonatkozó havi összefoglaló kimutatásokat.

Amíg kevés ilyen vállalat van, valamennyit figyelemmel kell kísérni (ahogy Önök javasolják is levelükben, 2. old. 1. p.). Később, amikor számuk már igen nagy lesz, $^1/_5$ vagy $^1/_{10}$ részüket kell *behatóan* figyelemmel kísérni, kiválasztás alapján.

Röviden – minden kollektív ellátásban részesülő vállalatot.

E vállalatok beszámolási kötelezettségét illetően Önök nagyon messzire mentek (a 2. old. vége, 2. p.). Rövidebbre lehet és kell is fogni a dolgot, csak a legfontosabbra kell szorítkozni.

3. A folyó iparstatisztikát a havi összesítések céljából szűkebbre kell fogni, és az első helyre, mint feltétlenül szükségeset *az előállított termékek*, mégpedig a legfontosabbak *mennyiségének* meghatározását kell állítani.

Ezek az adatok feltétlenül havonta szükségesek.

A többi nem feltétlenül szükséges, a többit nem kell ennyire sürgősen feldolgozni, csak amennyire a Központi Statisztikai Hivatal rendelkezésére álló erők és eszközök megengedik.

4. Fűtőanyag: termelés, elosztás, fogyasztás.

Feltétlenül szükség van havi összesítésre.

A tervet a Fűtőanyagipari Főigazgatósággal karöltve dolgozzák ki, minél kevesebbet változtatva a most érvényben levő űrlapokon.

5. Havi összesítéseket az árucseréről (Közellátási Népbiztosság és Szövetkezeti Központ) a legrövidebb formában: ilyen meg ilyen mennyiségű gabona ellenében kiadtak ilyen meg ilyen mennyiségű ilyen meg ilyen terméket, kerületenként.

6. A szovjetintézmények munkáját természetesen nehéz számbavenni, mint Önök arra utalnak is az 1. számú melléklet IV. pontjában. De a nehézség nem lehetetlenség. Ha nem is havonta, akkor 2–3 hónapban egyszer feltétlenül szükségesek az összesítések, eleinte legalább a „tényleges személyzeti állományról", a háború előttivel, illetőleg más hivatalokéval, más kormányzóságokéval stb. összevetve, az alkalmazottakat ésszerűen kategóriákra felosztva (felelős vezetők; tisztán irodai személyzet; segédszemélyzet – néhány kategória *hozzávetőleges* felsorolása).

A legnagyobb és a legkisebb személyzeti állományok összevetése kormányzóságok stb. szerint. Moszkva és Petrográd elsősorban.

A legutóbbi Szovjetkongresszus határozatai feltétlenül kötelezik a Központi Statisztikai Hivatalt, hogy *lásson hozzá* szovjetintézményeink munkájának, az alkalmazottak számának stb. tanulmányozásához.

7. Tanulmányozás céljából ki kell választani *néhány* (α) legjobb – mintaszerű, (β) közepes és (γ) legrosszabb tipikus vállalatot (gyárat, szovhozt) és *intézményt*.

Az e hét pontban felsoroltakon kívül minden egyebet rövidebbre kell fogni.

Kérem, közölje velem véleményét, mind a dolog lényegét, mind a munkaterv kidolgozásának határidejét illetően.

Lenin
a Munka és Honvédelem Tanácsának
elnöke

Lenin Művei. 33. köt. 11–16. old.

LEVÉL AZ „EKONOMICSESZKAJA ZSIZNY" SZERKESZTŐSÉGÉNEK

(Részletek)

IX/1.

Az, hogy az „Ekonomicseszkaja Zsizny" a *Munka és Honvédelem Tanácsa* lapjává vált, ne legyen egyszerű és puszta formaság.

Az újság váljon harcos lappá, amely, először, nemcsak hogy rendszeresen közöl a valóságnak megfelelő adatokat gazdasági életünkről, hanem (másodszor) elemzi is, tudományosan feldolgozza ezeket az adatokat, hogy helyes következtetéseket vonhassunk le az ipar vezetése stb. céljából, és végül, harmadszor, *serkenti* a gazdasági fronton dolgozó funkcionáriusokat, küzd a pontos adatszolgáltatásért, elismerésben részesíti az eredményes munkát és a közvélemény ítélőszéke elé állítja az egyes vállalatok, intézmények vagy gazdasági ágak stb. hanyag, maradi, hozzá nem értő funkcionáriusait.

A lap rengeteg igen értékes anyagot, különösen statisztikai anyagot közöl gazdasági életünkről. De ennek az anyagnak két fogyatékossága van: először, alkalmi, nem teljes, nem rendszeres, másodszor pedig, nincs feldolgozva, nincs elemezve...

...Garmadával találunk statisztikai részleteket, amelyek a lapban igen megszokottak, de egyáltalán nincsenek „megemésztve", alkalmiak, nyersek, egyáltalán nincsenek elemezve, nincsenek összevetve (a múlttal és más vállalatokkal) stb.

Ahhoz, hogy a lap ne csak szavakban, hanem valóban is a *Munka és Honvédelem Tanácsának* lapja legyen, feltétlenül a következő változtatásokra van szükség:

1) fordítsanak nagyobb figyelmet azokra a szervekre, amelyek rendszertelenül vagy hiányosan küldik be a jelentéseket a megfelelő intézményeknek, pellengérezzék ki a javíthatatlanokat, ugyanakkor (az illetékes népbiztosság útján vagy a *Munka és Honvédelem Tanácsának* ügyintézősége útján) *szorgalmazzák* a pontos adatszolgáltatást.

2) a közölt statisztikai adatokat sokkal szigorúbban, azaz figyelmesebben, gondosabban rendszerezzék, mindig kutassák fel az összehasonlításhoz szükséges adatokat, mindig idézzék az elmúlt évekre (hónapokra stb.) vonatkozó adatokat, mindig válogassanak össze anyagot a kudarc *okainak* elemzéséhez, megvilágítá-

sához, az egyes jó eredményeket felmutató vagy legalábbis a többieket megelőző vállalatok *kiemeléséhez* stb.

3) építsék ki a vidéki levelezők hálózatát mind kommunista, *mind pedig pártonkívüli* levelezők bevonásával, s több helyet biztosítsanak a vidékről, üzemekből, bányákból, szovhozokból, vasúti fűtőházakból és műhelyekből stb. küldött tudósításoknak.

4) külön mellékletekben közöljenek összesített kimutatásokat gazdasági életünk valamennyi fontosabb kérdésére vonatkozólag. Az összesített kimutatások feltétlenül legyenek gondosan megmunkálva, tartalmazzanak sokoldalú elemzést és gyakorlati következtetéseket...

Ezekben a mellékletekben közöljenek összesített, gondosan feldolgozott, elemzett, gyakorlati következtetésekkel kiegészített statisztikát a gazdasági élet fontosabb területeire vonatkozólag...

Lenin Művei. 33. köt. 17–19. old.

IX. 3.

Igazságügyi Népbiztosság, Kurszkij elvtársnak
és helyettesének, valamint a kollégium összes
tagjainak.

A Népbiztosok Tanácsa gazdasági hivatalának a vezetője útján továbbítottam önöknek Graftyio professzor jelentését, amelyben elképesztő dokumentumokat közöl a bürokráciáról.

Az ilyen bürokrácia különösen a moszkvai és a központi hivatalokban egészen megszokott dolog. Épp ezért annál nagyobb figyelmet kell fordítani a bürokrácia elleni harcra.

Az a benyomásom, hogy az Igazságügyi Népbiztosság merőben formálisan, vagyis teljesen helytelenül fogja fel ezt a kérdést.

A következőket kell tenni:

1) az ügyben bírósági eljárást indítani;

2) a bűnösöket kipellengérezni: mind a sajtóban, mind pedig oly módon, hogy szigorú büntetéssel sújtják őket;

3) a KB útján rászorítani a bírákat, hogy szigorúbban büntessék a bürokratikus huzavonát;

4) tanácskozásra összehívni a moszkvai népbírákat, törvényszéki tagokat stb. a bürokrácia elleni harcban *eredményre* vezető rendszabályok kidolgozása céljából;

5) feltétlenül ez év őszén és 1921–22 telén Moszkvában bírósági eljárást indítani 4–6 olyan ügyben, amely fényt vet a moszkvai bürokráciára, mégpedig úgy, hogy a „jellemzőbb" ügyeket választjuk ki és mindegyik perből *politikai* ügyet csinálunk;

6) a rámenősebb és ügyesebb kommunisták közül kiválasztani legalább 2–3 okos embert, aki „szakértő" a bürokráciában, hogy megtanuljuk tőlük, hogyan kell *üldözni* a bürokráciát;

7) kiadni egy *jól megírt,* értelmes, nem bürokratikus *levelet* (mint az Igazságügyi Népbiztosság körlevelét) a bürokrácia elleni harcról.

Ezért a rendkívül fontos feladatért *személy szerint* a népbiztost és helyettesét teszem felelőssé, és végrehajtásáról *rendszeres* jelentést kérek.

Lenin
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Lenin Művei. 35. köt. 505–506. old.

IX. 3.

Gorbunov elvtárs!

Most írtam alá a Munka és Honvédelem Tanácsa mellett működő Rendkívüli Exportbizottság elnökének és tagjainak (Rikunovnak, Pjatyigorszkijnak, Valajevnek és Vlagyimir Szpiridonovics Jermakovnak) a meghatalmazását. Megbízom önt, hogy ismerkedjék meg e Bizottság tagjaival és a rávonatkozó rendelettel, s azután rendszeresen ismerkedjék meg munkája menetével, *beszámolóival*, és tegyen nekem jelentéseket.

Felhasználom ezt az alkalmat, s felhívom figyelmét arra, hogy feltétlenül szükséges a munka helyes megosztása Ön meg Szmoljanyinov között (és Borisz Volin között, ha sikerül bevonni), és az, hogy a Népbiztosok Tanácsa, valamint a Munka és Honvédelem Tanácsa hivatalának vezetője helyesen szervezze meg az egész munkát.

Pontosan meg kell osztani a funkciókat Ön meg Szmoljanyinov között. Mindegyiküknek meghatározott *ügyek* felett kell *„felügyeletet gyakorolniuk"* (villanyekék; hidraulikus tőzegkitermelés; kollektív ellátás; díjszabások stb., stb.).

Minden akár „régi", akár újonnan felmerülő ügyben rendszeresen egybe kell gyűjteni az összes dokumentumokat és adatokat, hogy mindig könnyen megtalálható legyen az, amire szükség van.

A „gazdasági front", a jelenleg legfontosabb front ügyeinek megosztásán kívül el kell osztani (vagy Önnek kell teljes egészében magára vállalnia) a nem gazdasági népbiztosságokat is, „figyelemmel kísérve" munkájukat a kormányzósági és kerületi gazdasági tanácsok beszámolói alapján, meg más úton-módon is.

Minden „ügyben" időről időre (egyszer hetenként, egyszer havonta vagy kéthavonta, az ügy jellegéhez és fontosságához mérten, – de azonkívül *váratlanul* is) *ellenőrizni kell a valóságos* végrehajtást. Ez a legfontosabb és a legszükségesebb. Minden ellenőrzés eredményeit fel kell jegyezni.

Azt hiszem, hogy ha hárman lesznek (Ön + Szmoljanyinov + B. Volin vagy – ha Volinnal nem sikerül a dolog – másvalaki), akkor ez (kis létszámú irodai segéd-

erővel) elég lesz az egész munka elvégzéséhez – persze egyrészt abszolút pontosság esetén, másrészt ha mindent, amit át lehet és át kell adni, átadnak az *„Ekonomicseszkaja Zsizny"*-nek, az *Állami Tervbizottságnak* és a többi illetékes intézménynek. A kerületi beszámolók olvasásába még több személyt kell bevonni, s aki elolvasta, az igazolja ezt aláírásával a minden beszámolóhoz hozzákapcsolt külön lapon: bevonunk publicistákat meg néhány párttagot a régiek közül, valamint néhány szakembert. Ha a beérkező beszámolók száma növekszik, önök összeállítják „a beszámolók olvasásában segédkezők" jegyzékét, és meghatározzák az elolvasott beszámolók visszaküldésének *szigorú* rendjét.

Erről a levélről készíttessen gépírásos másolatot, és küldje el nekem a Népbiztosok Tanácsa, valamint a Munka és Honvédelem Tanácsa hivatalvezetőjére háruló munkák elosztásának és vitelének tervére vonatkozó válaszával együtt.

Különösen nagy *figyelemmel kell kísérni* a hidraulikus tőzegkitermelést mind az 1922-es évadra külföldön már megrendelt tőzegszivattyúkkal kapcsolatban, mind pedig R. E. Klasszonnak azzal a közlésével kapcsolatban, hogy megoldotta a víztelenítés feladatát.

Megbízom Önt továbbá azzal, hogy vizsgálja meg, miért áll a „Nitves és Holm" svéd gyár (*„Ekonomicseszkaja Zsizny"* 194. sz. 4. old.). *„Lassan hoztak tető alá"* a vízturbina-megrendelést!! Holott vízturbinában szörnyű hiányunk van!! Ez az ocsmányság és pimaszság netovábbja! Okvetlenül *keritse elő* a bűnösöket, hogy ezeket a gazembereket börtönben tanítsuk meg a móresre.

Határozza meg *pontosan*, hogy *személy szerint* ki felelős ennek a gyárnak a munkájáért és a gyárnak adott megrendelésekért.

Általában a pontos személyi felelősség megállapítása – a Népbiztosok Tanácsa, valamint a Munka és Honvédelem Tanácsa hivatalvezetőjének legfontosabb feladata. Ezt a legszigorúbban meg fogom követelni. Ha szükségesnek mutatkozik, haladéktalanul vonja be ebbe az Igazságügyi Népbiztosságot, valamint a Munkás-Paraszt Felügyeletet, illetve egy „szakértőjüket".

Még valamit. A Legfőbb Népgazdasági Tanács tudományos-technikai osztálya alighanem egészen elaludt. Vagy fel kell ébreszteni, vagy pedig valóban hozzá kell kezdeni ezeknek a tudós naplopóknak a szétkergetéséhez, és feltétlenül pontosan meg kell állapítani, ki lesz a felelős azért, hogy az európai és az amerikai technikát velünk értelmesen, idejében, gyakorlatilag, nem formalista módon ismertessék. Egyebek között Moszkvának meg kell kapnia az *összes* fontos, *legújabb* gépek egy-egy példányát – hogy tanuljon és tanítson. (Két mérnök azt mondta nekem, hogy Amerikában az utakat olyan géppel csinálják, amely a mezei utat pusztán saját nyomó erejével műúttá változtatja; milyen fontos volna ez a mi úttalan, félvad országunk számára!)

El kell érnünk, hogy a Legfőbb Népgazdasági Tanács tudományos-technikai osztálya és számos külföldi naplopója abbahagyja a naplopást, vagy hogy *leváltsuk őket.*

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának
elnöke

Lenin Művei. 36. köt. 557–559. old.

A MUNKÁS-PARASZT FELÜGYELET FELADATAINAK, E FELADATOK ÉRTELMEZÉSÉNEK ÉS TELJESÍTÉSÉNEK KÉRDÉSÉHEZ

A Munkás-Paraszt Felügyelet feladata nemcsak, sőt nem is annyira a „lefülelés", a „rábizonyítás" (ez a bíróság feladata, amelyhez a Munkás-Paraszt Felügyelet közel áll, de amellyel egyáltalán nem azonos), mint inkább az, hogy *tudjon javítani* a dolgokon.

A Munkás-Paraszt Felügyelet fő feladata éppen az, hogy idejében és hozzáértéssel javítson a dolgokon.

Hogy ezt megtehesse, ahhoz az szükséges, hogy, először, *tanulmányozza* és megismerje az adott intézmény, vállalat, osztály stb. ügykezelését; másodszor, idejében *felvesse* és ténylegesen megvalósítsa a szükséges gyakorlati változtatásokat.

A legkülönfélébb vállalatok, intézmények, hivatalok stb. ügykezelésében sok a megegyező, mégpedig az alapjában megegyező dolog. A Munkás-Paraszt Felügyelet feladata az, hogy a gyakorlati felügyelet tapasztalatai alapján kialakítsa az olyan vezető, tapasztalt, hozzáértő emberek csoportját, akik képesek megfogalmazni a kérdéseket (a kérdések ügyes, helyes *felvetése* esetén már a kérdések felvetése előre eldönti a felülvizsgálat sikerét és lehetőséget nyújt a dolgok kijavítására), irányítani a felülvizsgálatot és a felügyeletet, ellenőrizni a dolgok kijavítását stb.

Így például a beszámolási rendszer kialakítása alapvető dolog a legkülönfélébb hivatalokban és intézményekben. A Munkás-Paraszt Felügyeletnek ismernie kell, tanulmányoznia kell ezt a dolgot, értenie kell ahhoz, hogy a legrövidebb időn belül ellenőrizze (olyanformán, hogy egy félórára, egy órára egy embert kiküld a megfelelő irodába), hogy meg van-e szervezve, s helyesen van-e megszervezve a beszámolási rendszer, milyen hiányosságok mutatkoznak megszervezésében, hogyan kell azokat kijavítani stb.

A Munkás-Paraszt Felügyeletnek tanulmányoznia, összesítenie, összegeznie kell a beszámolási rendszer kialakításának módszereit, a hibákat elkövetők megbüntetésének módszereit, a csalók „lefülelésének" módszereit, a tényleges végrehajtás gyakorlati ellenőrzésének módszereit. A Munkás-Paraszt Felügyelet fektesse fel azoknak az intézményeknek, hivataloknak, kormányzóságoknak a *jegyzékét*, ame-

lyek tűrhetően *szervezték meg* a beszámolási rendszert: az se baj, ha száz között egy, sőt ezer között egy akad ilyen, csak folytassanak *rendszeresen* és következetesen szívós és lankadatlan háborút a jó módszerek minél szélesebb körű alkalmazásáért. A Munkás-Paraszt Felügyeletben vezessenek naplót, amely megmutatja e háború *menetét*, sikereinket és vereségeinket ebben a háborúban.

A fűtőanyag-szervek munkájáról és az 1921 őszi fűtőanyagválság éleződéséről szóló jelentés előzetes vázlatának tanulmányozása alapján arra a meggyőződésre jutottam, hogy ez a munka a Munkás-Paraszt Felügyeletben *alapjában* nincs úgy megszervezve, ahogy kell. Ebben a jelentésvázlatban nyoma sincs *sem* a kérdés *tanulmányozásának, sem a munka megjavítására vonatkozó javaslatoknak*.

Így például összevetik az 1921-es háromhetes fabeszerzési kampány eredményét 1920-szal. A nyers végösszegeket veszik alapul. Az összevetés helytelen, mert nem veszi figyelembe sem (1) az élelmiszerellátásban mutatkozó különbséget (mind 1921 tavaszán, mind pedig 1921 egész első félévében *különleges* viszonyok voltak a terményadóra való *áttérés* folytán), sem (2) az 1921-es rossz termést.

Danyisevszkij azt mondja: azok a kormányzóságok, amelyeket nem érintett a rossz termés, 1921-ben *100%-on felül* teljesítették a háromhetes kampány tervét; azok a kormányzóságok, amelyekben rossz volt a termés – óriási mértékben lemaradtak a feladatok teljesítésében.

A jelentésben nyoma sincs a kérdés *tanulmányozásának*.

A Munkás-Paraszt Felügyelet előzetes jelentése, úgy látszik, helyesen mutat rá az Erdőgazdasági Főbizottság beszámolási rendszerének fogyatékosságaira. Ezt Danyisevszkij is elismeri. Ez be van bizonyítva. A beszámolási rendszer rossz.

De a Munkás-Paraszt Felügyelet előzetes jelentésének éppen ebben az *alapvető* kérdésben semmiképp sem szabad arra a „tézisre" *szorítkoznia*, hogy: „a beszámolási rendszer rossz, beszámolási rendszer nincs". Ugyan mit tettek a Munkás-Paraszt Felügyeletnél dolgozó elvtársak, hogy *megjavítsák* a beszámolási rendszert? A Munkás-Paraszt Felügyelet sok tekintélyes funkcionáriusa 1921 telén és tavaszán *személyesen* részt vett a fűtőanyagválság kérdésével foglalkozó *rengeteg* tanácskozáson és bizottságban. Éppen 1921 tavaszán (ha jól emlékszem, 1921 *márciusában*) történt meg az Erdőgazdasági Főbizottságban a vezetőség leváltása. Tehát 1921 *márciusában* az Erdőgazdasági Főbizottságban a *beszámolási rendszert új alapokra* kellett helyezni.

Danyisevszkij ezt elvégezte. De ahogy elvégezte, az *nem kielégítő*. Beszámolási rendszere rossz. Danyisevszkij kétségtelenül hibás.

Ámde az, hogy a vezető személyében megtaláljuk a hibást – csak igen kis része a munkának.

Teljesítette-e a Munkás-Paraszt Felügyelet feladatát és kötelességét? *Helyesen fogta-e fel a feladatát?* Ez a fő kérdés. És erre a kérdésre nemmel kell válaszolnunk.

A Munkás-Paraszt Felügyeletnek, tudva, hogy milyen válságos a helyzet a fűtőanyag terén, tudva, hogy a tűzifa – a legfőbb kérdés, tudva, hogy a beszámolási

rendszer a régi Erdőgazdasági Főbizottságban (Lomov idején) rossz volt, kötelessége lett volna

1921 *márciusban tanácsot* adni *hivatalos formában,* írásban: szervezzék meg a beszámolási rendszert *így meg így.*

1921 *áprilisban* ellenőrizni, hogyan *szervezte meg* a beszámolási rendszert az új *vezetőség* (Danyisevszkij), és *ismét* tanácsot adni, hivatalos formában, írásban: javítsák ki így meg így, különben nem fog menni a dolog.

1921 *májusban* ismételten ellenőriznie kellett volna,

és így tovább *minden hónapban,*

amíg a beszámolási rendszert tűrhetően meg nem szervezik.

A Munkás-Paraszt Felügyeletnek éppen 1921 tavaszán kellett volna valamelyik ellenőrt megbíznia azzal (a legjobb *egy* személyt, nem pedig egy egész „osztályt", bár valójában a Munkás-Paraszt Felügyeletnél valószínűleg egy egész „osztály" van, amely a tűzifa ügyek, vagy általában a fűtőanyag ügyek ellenőrzését, illetve felügyeletét intézi), hogy figyelemmel kísérje, *t a n u l m á n y o z z a* az Erdőgazdasági Főbizottság adatszolgáltatását és a kollégium egyik tagjának havonta számoljon be vagy adjon be jelentést (ennyi meg ennyi kormányzóságban tűrhető az adatszolgáltatás; ezek jegyzéke; ennyiben meg ennyiben – egyáltalán nincs adatszolgáltatás stb. Milyen intézkedéseket tett? az OKP Központi Bizottságánál? az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságnál? Az intézkedések eredménye?).

Danyisevszkij a hibás abban, hogy a beszámolási rendszer rosszul van megszervezve.

A Munkás-Paraszt Felügyelet, azaz az *illető,* előttem névszerint ismeretlen felelős *ellenőr* vagy felügyelő stb. bűnös abban, hogy *1921 márciusa óta* nem teljesíti kötelességét.

A gyakorlati, érdemleges, nem bürokratikus kérdés a következő: hogyan *javítsuk meg* az Erdőgazdasági Főbizottság beszámolási rendszerét?

Mivel erre a (nagyon fontos) kérdésre nem találtam választ a Munkás-Paraszt Felügyeletnek abban az előzetes jelentésében, amelynek ezt a választ tartalmaznia *kellett* volna, magam keresek rá választ, de könnyen tévedhetek, mert nem tanulmányoztam a dolgot. Javaslataim, amelyeken örömmel változtatok, ha jobb javaslatokat tesznek nekem, a következők:

1) be kell vezetni, hogy a beszámoló jelentéseket (kéthetenként) ne posta útján küldjék el, mint most, hanem táviratilag közöljék;

2) erre a célra afféle „code"-ot kell kidolgozni: 7–9 betűs-számot, hogy néhány sorban közölni lehessen az összesített adatokat (hány köb-ölt termeltek ki; hányat szállítottak el; mennyi gabonát, takarmányt kaptak és osztottak ki stb.);

3) vagy törvényhozási úton fel kell jogosítani Danyisevszkijt arra, hogy letartóztathassa azokat, akik határidőre nem küldik be a jelentést,

vagy (ha ez nem lehetséges, ha ezt valamely okból nem fogadják el) kérje az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság elnökségét, hogy *tartóztassák le* azokat, akik nem küldik be a jelentéseket; megfelelő utasítást terjesszenek be az OKP Központi Bizottságához, hogy fogadja el azt; ellenőrizzék a végrehajtást;

4) személyesen, közvetlenül, *a helyszínen ellenőrizzék:* végrehajtják-e? hogyan? mik a nehézségek?

Danyisevszkij azt mondja, hogy *utazó* ellenőröket állított be, akik egész Oroszországot beutazzák, s akik már *minden* kormányzóságban megfordultak, meglátogatták az alsó szerveket, rendbe szedik, úgymond, a kormányzóságokat és sok kormányzóságot már rendbe is szedtek.

Igaz ez? Nem vezették-e félre Danyisevszkijt a hozzá beosztott tisztviselők?

Igen valószínű, hogy félrevezették.

Hát a Munkás-Paraszt Felügyelet? Neki ezt tanulmányoznia és tudnia kell. Az előzetes jelentésben egy szó sincs erről. Mikor állították be az utazó ellenőröket? Hányat állítottak be? Milyen a színvonaluk? Milyen eredménnyel jár a munkájuk? Hogyan javítsanak a dolgon, ha nincs kielégítően megszervezve? Ez a lényeg, a Munkás-Paraszt Felügyelet revizora pedig éppen ezt a lényeget kerülte meg.

Ismétlem, a beszámolási rendszer megszervezésének kérdése alapvető kérdés. Ezt a kérdést a Munkás-Paraszt Felügyelet nem tanulmányozta. A Munkás-Paraszt Felügyelet nem teljesítette, sőt, úgy látszik, mégcsak *meg sem értette* a feladatot, amelynek lényege az, hogy figyelemmel kísérje a beszámolási rendszer kialakítását, törekedjen arra, és érje el, hogy az megjavuljon.

A Munkás-Paraszt Felügyelet értsen ahhoz, hogy az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottságon keresztül, az OKP Központi Bizottságán keresztül, minden utat felhasználva a legmagasabb fórumok, párt- és szovjetfórumok elé „vigye" az ügyet és javulást érjen el a beszámolási rendszer megszervezésében.

Részletesen foglalkoztam a legfontosabb (és legegyszerűbb) kérdéssel: a beszámolási rendszer megszervezésével, de a továbbiakban is fontos és nehezebb kérdésekről lesz szó, mint például a szerződéses munkák kérdése (teljesítés ellenőrzése; nyilvántartás stb.) és így tovább.

Az előzetes jelentés *érint* egy különösen érdekes kérdést, de ezt is csak érinti, s nem veti fel gyakorlati szempontból. Nevezetesen, az előzetes jelentés szerzője a következőket írja: „a felelős vezetők szakadásig el vannak halmozva munkával ugyanakkor, amikor az alárendelt szervek (itt megnevezi a Fűtőanyagipari Főigazgatóságnak alárendelt Szénipari Főigazgatóságot, Erdőgazdasági Főbizottságot stb.) adminisztratív apparátusaiban *se szeri se száma a semmittevő munkatársaknak.*"

Biztos vagyok benne, hogy ez értékes és teljesen a valóságnak megfelelő megfigyelés, és hogy ez áll nemcsak a Fűtőanyagipari Főigazgatóságra, hanem *valamennyi* intézményre és hivatalra, vagy legalábbis 99 százalékukra.

Ez a baj mindenütt megvan.

A Munkás-Paraszt Felügyeletnek márciusban, amikor a szervezet (az új szervezet) létrehozásán dolgoztak, vagy legkésőbb áprilisban, amikor már létrehozták, javasolnia kellett volna hivatalos formában, írásban:

javítsák ki ezt meg ezt így meg így.

Ez nem történt meg.

Hogyan javítsunk ezen a bajon?

Még megközelítően sem tudom. A Munkás-Paraszt Felügyeletnek kell tudnia, hiszen az ő dolga, hogy ezt tanulmányozza, – összehasonlítsa a különböző hivatalokat, – különböző gyakorlati javaslatokat tegyen, – ellenőrizze azokat a tapasztalatok alapján stb.

Amikor a „Munkás-Paraszt Felügyeletről" beszélek, mindenekelőtt az előzetes jelentés szerzőjére gondolok. Világos azonban számomra, hogy ez nemcsak egyedül őrá vonatkozik.

Ki kell jelölni a Munkás-Paraszt Felügyelet néhány, akárcsak 2–3 (ennyi biztosan akad) feltétlenül lelkiismeretes, jófejű és tapasztalt munkatársát, s velük kidolgoztatni egy ésszerű munkatervet a revizorok számára, kezdetnek akár a beszámolási rendszer megszervezésére vonatkozólag. Inkább markoljanak kevesebbet, de azt teljesítsék maradéktalanul.

Az előzetes jelentés szerzője egy csomó kérdést érint, de ezeket a kérdéseket nem tanulmányozta, sebtében hordta össze, így nincs semmi hasznuk. „Parlamenti beszámolósdi" az egész. Nem erre van szükség, hanem arra, hogy *gyakorlatilag javítsunk* a dolgokon.

Hogy a kérdéseket nem tanulmányozzák eléggé, az látható például az 52. (39.) kérdésből: csak a mintaszerű bányákat kell külön kiemelni. Éppen erre a következtetésre jutott a Munka és Honvédelem Tanácsának bizottsága (Szmilga és Ramzin), amikor 1921 szeptemberben meglátogatta a Donyec-medencét. Ez az Állami Tervbizottság következtetése is.

Miért tudok én az Állami Tervbizottság és a Szmilga-bizottság munkájáról, s miért nem tud róla az a *külön revizor,* aki a Fűtőanyagipari Főigazgatóságról szóló jelentéssel foglalkozik?

A dolog helytelenül van megszervezve.

Gyakorlati végkövetkeztetésként javasolom:

1) ragadják ki akárcsak a beszámolási rendszer megszervezésének kérdését és azt oldják meg teljesen;

2) bízzanak meg vele egyeseket, közöljék velem ezek nevét;

3) közöljék velem annak a revizornak a nevét, akit az Erdőgazdasági Főbizottság ügyével megbíztak.

1921. IX. 27. *Lenin*

Lenin Művei. 33. köt. 24–30. old.

I. K. JEZSOVNAK

(Részletek)

... A huzavonában Önt is hibáztatnom kell: „három éve kiabálunk", „már vagy tízszer úgy látszott, hogy a végére jártam" – írja. Éppen az a baj, hogy egyetlen-egyszer sem járt a végére úgy, hogy nem csak „úgy látszott"...

Ön egyszer sem járt a dolog végére.

1) Röviden, „távirati stílusban" megírt, de világos és pontos feljegyzés a Központi Bizottság tagjainak, – az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság elnöksége tagjainak;

2) cikk a sajtóban;

3) a Munkás-Paraszt Felügyelet ottani vagy szomszédos sejtjének kezdeményezése, nyilatkozata, a Moszkvai Szovjethez intézett megkeresése

– ez a bürokrácia elleni harcban elengedhetetlen három lépés.

Szó ami szó, nehéz ez a harc.

De ami nehéz, az még nem lehetetlen.

Ön nem küzdött, nem merítette ki az összes harci eszközöket, hanem feladta a harcot.

A raktárak ügye sokkal szívósabb harcot követel a bürokrácia ellen – „alulról" jövő, az „alsó szervek" által végzett ellenőrzést, – sajtónyilvánosságot, – újabb és újabb ellenőrzést stb.

Szeretném remélni, hogy e súlyos és szomorú, de hasznos tapasztalatok birtokában úgy fogja felvenni a harcot a bürokrácia ellen, hogy valóban a „végére" jár a dolognak.

Szeretném, ha időnként ismertetné e harc eredményeit...

Írjon röviden, távirati stílusban, ha kell, küldjön külön mellékleteket. Ha hosszan ír, biztos, hogy nem fogom elolvasni.

Ha vannak gyakorlati javaslatai, írja le őket külön lapra, egészen röviden, táviratszerűen, másolattal a titkárom számára.

Lenin Művei. 35. köt. 507–508. old.

A NÉPBIZTOSOK TANÁCSA ÉS A MUNKA ÉS HONVÉDELEM TANÁCSA GAZDASÁGI HIVATALA VEZETŐJÉNEK

1921. X. 13.

Gorbunov elvtárs!

Kérem, hogy – miután megállapodott ilyen értelemben a Népbiztosok Kistanácsának elnökével (és tisztázta a dolgot a titkárokkal), fogadtasson el egy határozatot, mely szerint

megváltozik (a Népbiztosok Nagytanácsában is meg a Kistanácsban is) a külső referensek beidézésének rendje.

Most az a helyzet, hogy egy-egy egész értekezletre idézik be a referenseket, és órákon át kell várakozniuk.

Ez képtelen és barbár rendszer.

El kell érni, hogy *egy meghatározott órára* idézzék be őket.

Ha *kétszeresen* ellenőrzik telefonon, kellenek-e külső referensek és milyenek; – ha *helyesen* osztják be a szóban forgó értekezletet (azokat az ügyeket, amelyekhez külső referens kell, és azokat, amelyekhez nem kell), el lehet és el kell érni, hogy a referensek *15 percnél többet ne várjanak*.

Arra kérem, alapos megfontolás után haladéktalanul dolgozzon ki egy ilyen rendszert, és közölje velem, milyen határozatot hozott erre vonatkozólag a Népbiztosok Kistanácsa.

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Lenin Művei. 35. köt. 509. old.

AZ ÚJ GAZDASÁGI POLITIKA ÉS A POLITIKAI NÉPMŰVELÉSI BIZOTTSÁGOK FELADATAI

Beszéd a politikai népművelési bizottságok II. összoroszországi kongresszusán, 1921. október 17-én

(Részletek)

Elvtársak! Beszédemben, vagy jobban mondva ebben a felszólalásomban az új gazdasági politikával és a politikai népművelési bizottságok feladataival szándékozom foglalkozni, ahogyan én látom ezeket a feladatokat ezzel az új politikával kapcsolatban. Véleményem szerint módfelett helytelen, ha az olyan beszédekben, amelyek valamely adott kongresszus fő tárgyát túllépő kérdésekről szólnak, csupán annak egyszerű elmondására szorítkozunk, hogy általában mi történik a pártban, vagy a Szovjet Köztársaságban...

A személyes érdekeltség elve

Azt mondjuk, hogy a népgazdaság minden jelentős ágát a személyes érdekeltségre kell építeni. A megvitatás – közös, a felelősség – egyszemélyi. Lépten-nyomon szenvedünk amiatt, hogy nem tudjuk megvalósítani ezt az elvet. Az egész új gazdasági politika azt követeli, hogy ezt az elhatárolást egészen élesen, a legpontosabban érvényesítsük. Amikor a nép áttért az új gazdasági viszonyokra, lázas buzgalommal vitatni kezdte, mi lesz ebből és hogyan kell új módon építeni. Ha nem mentünk volna át az általános megvitatás időszakán, nem foghattunk volna bele semmibe, mert a népnek évtizedeken és évszázadokon át tilos volt bármit is megvitatnia, a forradalom pedig nem fejlődhetett másképp, csak úgy, hogy minden kérdéssel kapcsolatban általános, egyetemes gyűléseket rendeztek.

Ez sok tekintetben zavarra vezetett. Ez így volt, ez elkerülhetetlen, de meg kell mondanom, hogy ez nem is veszélyes. Csak ha idejében megtanuljuk különválasztani azt, ami a gyűlésezéshez szükséges és azt, ami a kormányzáshoz szükséges, csakis akkor tud a Szovjet Köztársaság a helyzet magaslatára emelkedni. De sajnos ezt még nem tanultuk meg, és a kongresszusok többsége korántsem gyakorlatias.

Kongresszusaink számát tekintve túlteszünk a világ minden államán. Egyetlen demokratikus köztársaságnak sincs annyi kongresszusa, mint nekünk, de azok ezt meg sem engedhetik.

Ne feledjük el, hogy országunk egy sokat vesztett, elszegényedett ország, és meg kell tanítanunk úgy gyűlésezni, hogy ne keverje össze, mint mondottam, azt, ami a gyűlésezéshez szükséges, azzal, ami a kormányzáshoz szükséges. Gyűlésezz, de kormányozz a legkisebb ingadozás nélkül, kormányozz keményebben, mint ahogy előtted kormányzott a tőkés. Különben nem győzöd le őt. Ne feledd, hogy a kormányzásnak még szigorúbbnak, még keményebbnek kell lennie, mint azelőtt...

Elavult módszerek

A maga idejében szükség volt ezekre a deklarációkra, nyilatkozatokra, kiáltványokra és dekrétumokra. Van elég belőlük. Annak idején szükségesek voltak, hogy megmutassák a népnek, hogyan és mit, milyen új és soha nem látott dolgokat akarunk építeni. De ismételgethetjük-e tovább a népnek, hogy mit akarunk építeni? Nem! A legegyszerűbb munkás is kicsúfolna bennünket. Azt mondja majd: „Mit magyarázod nekem folyton, hogyan akarsz építeni, mutasd meg, hogyan tudsz építeni a valóságban. Ha nem tudsz építeni, útjaink elválnak, ereggy a pokolba!" És igaza lesz.

Elmúlt már az az idő, amikor politikailag kellett vázolni a nagy feladatokat, ma itt az ideje, hogy gyakorlatilag megoldjuk ezeket a feladatokat. Most kulturális feladatok várnak ránk, meg kell emésztenünk azt a politikai tapasztalatot, amelyet át kell és át lehet ültetnünk az életbe. Vagy elpusztul a Szovjethatalom minden politikai vívmánya, vagy alátámasztjuk gazdasági alapzattal ezeket a vívmányokat. Ez a gazdasági alapzat jelenleg nincs meg. Ennek építéséhez kell most hozzáfognunk...

A három fő ellenség

...A három fő ellenség, amellyel szemben állnak, a következő: az első ellenség – a kommunista hencegés, a második ellenség – az analfabétizmus és a harmadik – a korrupció.

Az első ellenség – a kommunista hencegés

A kommunista hencegés azt jelenti, hogy valaki, aki tagja a kommunista pártnak és még nem seprűzték ki a pártból, azt képzeli, hogy minden feladatát megoldhatja kommunista parancsolgatással. Amíg tagja a kormányzó pártnak és valamilyen állami hivatalnak, ezen az alapon azt képzeli, hogy beszélhet a politikai népművelés eredményeiről. Szó se róla! Ez csak kommunista hencegés. Megtanulni, hogyan kell végezni a politikai népművelést – ez a feladat, ezt pedig nem tanultuk meg és még nem tudjuk helyesen kezelni ezt a kérdést...

Végül, ha van olyan jelenség, mint a korrupció, ha ez lehetséges, akkor politikáról szó sem lehet. Akkor még csak közel se kerülünk a politikához, akkor nem lehet politikát csinálni, mert minden intézkedés ottmarad lógva a levegőben és az égvilágon semmi eredményre nem vezet. Mit érünk a törvénnyel, ha gyakorlatilag olyan viszonyok között fogják alkalmazni, amikor lehetséges és elterjedt a korrupció. Ilyen viszonyok között semmilyen politikáról nem lehet szó, így nincs meg az alapfeltétele annak, hogy politikával foglalkozhassunk...

Lenin Művei. 33. köt. 43., 53–54., 57., 61–62. old.

N. A. SZEMASKÓNAK

1921. X. 24.

Szemasko elvtárs!

Miután ma aláírtam a Népbiztosok Kistanácsának azt a határozatát, amely kétmilliárdot (ugye, ennyit? nem emlékszem pontosan az összegre) irányoz elő Moszkva tisztán tartására és elolvastam az Egészségügyi Népbiztosságnak a lakásegészségügyi héttel kapcsolatban kiadott „Rendeletét" („Izvesztyija" *július 12)*, egyre erősbödik a gyanúm (hogy ennek az egész ügynek a szervezése teljesen elhibázott).

Milliárdokat vesznek fel, lopkodnak szét, panamáznak el – de valójában semmit sem csinálnak.

Moszkvában példás (vagy kezdetnek legalábbis *tűrhető)* tisztaságot kell teremteni, mert el sem lehet képzelni annál felháborítóbb dolgot, mint amilyen a „szovjet" piszok a „legjobb" szovjet házakban. Mi lehet azokban, amelyek *nem* a legjobbak?

Arra kérem, küldjön nekem egy egészen rövid, de pontos, a lényeggel foglalkozó, tényeket tartalmazó beszámolót arról, hogy hol milyen eredménnyel járt a lakásegészségügyi hét? Van legalább egyetlen olyan kormányzóság, ahol csináltak valami értelmes dolgot?

Továbbá. Mi történik (és mi történt eddig?) Moszkvában? kik felelnek a munkáért? Csak olyan, hangzatos szovjet címeket viselő „csinovnyikok", akik semmihez sem értenek, nincsenek tisztában az ügyekkel, csak aláírnak mindenféle papírokat? Vagy vannak *hozzáértő* vezetők? Kik ezek?

A legfontosabb: a személyes felelősség bevezetése.

Mit tettek a személyes felelősség bevezetése érdekében?

Kik végzik az ellenőrzést?

Felügyelők? Hányan vannak? kik azok?

Ifjúsági osztagok (Komszomol)? Vannak ilyenek? Hány? Hol és hogyan működnek?

Milyen más módszereik vannak a *reális* ellenőrzésre?

A pénzt értékes dolgok vásárlására költik-e (karbol? takarítóeszközök? mennyit vettek?), vagy újabb naplopó „csinovnyikok" eltartására?

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

Lenin Művei. 35. köt. 512–513. old.

A VII. Moszkva Kormányzósági Pártkonferencia

1921. október 29–31.

AZ ÚJ GAZDASÁGI POLITIKÁRÓL

Zárszó

(Részletek)

...Ha politikánkat, rendeleteinket, propagandánkat és agitációnkat valóban meg akarjuk javítani, akkor a közvetlen tapasztalat eredményeit nem szabad figyelmen kívül hagynunk...

Gazdasági politikánk tapasztalatai a legutóbbi időszakban – amely tavasszal kezdődött – azt mutatták, hogy 1921 tavaszán az új gazdasági politikát senki sem vitatta és a kongresszusokon, a konferenciákon és a sajtóban az egész párt teljesen egyhangúlag elfogadta. A régi viták cseppet sem befolyásolták ezt az új, egyhangú határozatot. Ez a határozat arra épült, hogy az árucsere segítségével képesek vagyunk közvetlenebb úton áttérni a szocialista építésre. Most világosan látjuk, hogy itt még egy kerülőútra van szükség – a kereskedelmen keresztül.

Sztukov és Szorin elvtársak nagyon siránkoztak, hogy, úgymond, hibákról beszélnek, de nem volna-e jobb, ha nem találnánk ki hibákat? Persze, ha a hibákat kitaláljuk, az már egészen rossz dolog. De túltenni magunkat a gyakorlati kérdéseken úgy, mint ezt Gonyikman elvtárs tette, teljesen helytelen. Gonyikman elvtárs majdnem egy egész beszédet mondott arról, hogy „egy történelmi jelenség nem alakulhatott ki másképp, mint ahogy kialakult". Ez vitathatatlan, és természetesen ezt mindannyian tudjuk a kommunizmus ábécéjéből, a történelmi materializmus és a marxizmus ábécéjéből. Íme egy következtetés e módszer szerint. Vajon Szemkov elvtárs beszéde történelmi jelenség-e vagy sem? Állítom, hogy ez is történelmi jelenség. Éppen az a körülmény, hogy ez a történelmi jelenség nem alakulhatott ki másképp, mint ahogy kialakult, azt bizonyítja, hogy itt nincsenek kitalált hibák, szó sincs arról, hogy helytelenül azt kívánnánk vagy helytelenül eltűrnénk, hogy a párt tagjain csüggedés, zavar és nyomott hangulat vegyen erőt. Sztukov és Szorin elvtársak nagyon tartottak attól, hogy a hibának a beismerése így vagy úgy, egészen vagy félig, közvetlenül vagy közvetve mégis káros volt, mert a csüggedést terjesztette és nyomott hangulatot keltett. Példáimmal éppen arra akartam rámutatni, hogy a lényeg a következő: van-e most gyakorlati jelentősége a hiba beismerésének, kell-e most valamin változtatnunk az után, ami történt, mégpedig elkerülhetetlenül történt? Kezdetben rohammal próbálkoztunk, és csak utána tértünk át az ostromra.

Ezt mindenki tudja, most pedig gazdasági politikánk megvalósítását gátolja azoknak a módszereknek hibás alkalmazása, amelyek más körülmények között talán nagyszerűek lennének, de most károsak. Ezt a témát majdnem valamennyi felszólaló elvtárs teljesen megkerülte, pedig ez és csak ez a lényeg. Legjobb szövetségesem itt éppen Szemkov elvtárs volt, mert ezt a hibát szemléletesen feltálalta. Ha Szemkov elvtárs nem lett volna itt vagy ma nem beszélt volna, valóban olyan benyomás támadhatott volna, hogy nem találta-e ki ez a Lenin a hibákat? Szemkov elvtárs azonban nagyon világosan megmondta: „Mit beszéltek állami kereskedelemről! A börtönökben nem tanítottak bennünket kereskedni." Szemkov elvtárs, ez igaz, hogy a börtönökben nem tanítottak bennünket kereskedni! De hát harcolni tanítottak-e bennünket a börtönökben? És az állam kormányzására tanítottak-e bennünket a börtönökben? És a különböző népbiztosságok egyeztetésére, tevékenységük összehangolására, szóval ilyen meglehetősen kényelmetlen dologra, tanítottak-e bennünket valaha és valahol? Sehol sem tanítottak bennünket erre. A legjobb esetben a börtönökben nem minket tanítottak, hanem mi tanultuk a marxizmust, a forradalmi mozgalom történetét és más efféléket. Ebből a szempontból nagyon sokan nem ültek hiába a börtönben. Amikor azt mondják nekünk, hogy „a börtönökben nem tanítottak bennünket kereskedni", e szavakból éppen a mai harcunkkal és a párt mai tevékenységével kapcsolatos gyakorlati feladatok hibás értelmezése világlik ki. És ez éppen olyan hiba, mint amikor a „roham" idején alkalmas módszereket átviszik az „ostrom" időszakára. Szemkov elvtárs felszínre hozta azt a hibát, amely a párt soraiban megvan. Ezt a hibát fel kell ismernünk és ki kell javítanunk.

Ha módunkban állna, hogy arra a katonai és politikai lelkesedésre támaszkodjunk, amely vitathatatlan és gigantikus történelmi erőt képviselt és nagy szerepet töltött be, és hosszú évekre éreztetni fogja hatását a nemzetközi munkásmozgalomban is, ha ez a lelkesedés, a kultúra bizonyos foka és gyáraink bizonyos fokú épsége esetén, segítene nekünk közvetlenül áttérni a szocialista építésre, nem foglalkoznánk olyan kellemetlen dologgal, mint a kereskedelmi számvetés és a kereskedés művészete. Akkor nem volna szükségünk erre. Most viszont foglalkoznunk kell vele. Miért? Azért, mert vezetjük és vezetnünk kell a gazdasági építést. A gazdasági építés folyamán olyan helyzetbe jutottunk, hogy kénytelenek vagyunk nemcsak olyan kellemetlen dolgokhoz folyamodni, mint a haszonbérlet, hanem olyan kellemetlen dologhoz is, mint a kereskedelem. Várható volt, hogy ez a kínos helyzet csüggedést és elkedvetlenedést fog szülni. De ki a hibás ebben? Nem az e a hibás, aki elcsügged és elkedvetlenedik? Ha már a gazdasági valóság, amelybe az együttesen vett nemzetközi és orosz gazdasági és politikai viszonyok következtében kerültünk, olyan, hogy nem az árucsere, hanem a pénzforgalom vált ténnyé; ha azt kell kitűznünk feladatul, hogy szabályozzuk a mostani kereskedelmet, a mostani rossz pénzforgalmat, akkor mi, kommunisták azt fogjuk mondani talán, hogy nekünk ehhez semmi közünk? Ez lenne a legártalmasabb csüggedés, a teljes kétségbeesés, ami lehetetlenné tenne minden munkát.

Hogy milyen körülmények között végezzük munkánkat, az nemcsak tőlünk függ: függ egyszersmind a gazdasági harctól és más országokkal való viszonyainktól is. Ezek a körülmények úgy alakultak, hogy idén tavasszal felvetettük a bérbeadások

kérdését, most pedig fel kell vetnünk a kereskedelem és a pénzforgalom kérdését is. Ha elhessegetjük ezt magunktól azzal, hogy „a börtönökben nem tanítottak bennünket kereskedni", akkor ez azt jelenti, hogy megengedhetetlen csüggedés lett úrrá rajtunk, s nem teljesítjük gazdasági feladatunkat. Sokkal kellemesebb lenne, ha a kapitalista kereskedelmet rohammal lehetne bevenni, és bizonyos körülmények között (ép gyárak, fejlett gazdaság és kultúra) a „rohamnak", vagyis az árucsere közvetlen megteremtésének megkísérlésében nincs semmiféle hiba. Most viszont éppen az a hiba, hogy nem akarjuk megérteni a másik módszer szükségességét és elkerülhetetlenségét. Ez nem kitalált hiba, ez nem a történelem területéről való hiba, ez lecke annak helyes megértéséhez, amit most meg lehet és meg kell tennünk. Megoldhatja-e a párt sikeresen feladatát, ha ilyen okoskodással fog hozzá: „A börtönökben nem tanítottak bennünket kereskedni, nekünk nem kell kereskedelmi számvetés"? Sok mindenre nem tanítottak bennünket a börtönökben, kénytelenek voltunk a forradalom után tanulni, és mi tanultunk és nagyon eredményesen tanultunk.

Azt hiszem, kötelességünk tanulmányozni az üzleti viszonyokat és a kereskedelmet, és akkor kezdünk eredményesen tanulni és akkor tanuljuk ezt meg, amikor kertelés nélkül kezdünk beszélni erről a feladatról. Annyira vissza kellett vonulnunk, hogy a kereskedelem kérdése a párt, a gazdasági építés gyakorlati kérdése lett. Mi teszi szükségessé a kereskedelmi alapokra való áttérést? A körülmények, a jelenlegi viszonyok. Ez az átmenet szükséges ahhoz, hogy a nagyipart gyorsan helyreállíthassuk és gyorsan kapcsolatot teremtsünk a nagyipar és a földművelés között, hogy létrejöjjön a megfelelő termékcsere. Egy olyan országban, amelynek fejlettebb ipara van, ez sokkal gyorsabban megy végbe, nálunk ellenben ezt csak hosszabb úton, kerülőúton tudjuk elérni, de végül is el fogjuk érni azt, amire törekszünk. És most azoktól a feladatoktól kell vezéreltetnünk magunkat, amelyeket a ma és a holnap tűz ki elénk, pártunk elé, amelynek vezetnie kell az egész államgazdaságot. Ma már nem beszélhetünk árucseréről, mert az árucserét, mint harci területet, elütötték a kezünkről. Ez kétségtelen tény, bármennyire kellemetlen is számunkra. Mitévők legyünk hát, mondjuk azt, hogy most már nem tehetünk semmit? Korántsem. Tanulnunk kell. Meg kell tanulnunk a kereskedelmi viszonyok állami szabályozását – ez nehéz feladat, de nincs benne semmi lehetetlen. És meg is fogjuk oldani ezt a feladatot, mert megoldottunk már olyan feladatokat, szükséges és nehéz feladatokat, amelyek legalább ilyen újak voltak számunkra. A szövetkezeti kereskedelem nehéz feladat, de nincs benne semmi lehetetlen, csak világosan fel kell ismernünk és komolyan munkához kell látnunk. Éppen ezt célozza új politikánk. Jelenleg néhány üzemet már átállítottunk kereskedelmi alapokra, a munkás munkáját ezekben az üzemekben a szabad piac árai szerint fizetik, az elszámolásokban áttértek az aranyra. De az ilyen gazdasági egységek száma elenyészően csekély, az üzemek többségében viszont káosz uralkodik, semmiféle arány nincs a kereset és a megélhetési feltételek között; az üzemek egyik részétől megvontuk az állami szubvenciót, a másik rész nem-teljes szubvenciót kap. Hol keressük a kivezető utat? Csakis abban, hogy tanulunk, alkalmazkodunk, megoldjuk ezeket a feladatokat úgy, ahogy meg kell oldani őket, vagyis az adott viszonyokkal összhangban...

Lenin Művei. 33. köt. 87–91. old.

P. A. BOGDANOVNAK

(Részletek)

1921. XII. 23.

Bogdanov elvtárs!

Feltétlenül és elvileg helytelennek tartom érvelését a Fowler-ekék ügyében. Igaz, hogy ez a tévedés Önnél nem olyan hajmeresztő (bocsánat az erős kifejezésért), mint Oszinszkijnál, aki egyszerűen a legrosszabb fajta bürokratizmus védelmezőjének csapott fel, mindamellett Ön is *rosszul* fogja meg a dolgot.

Nem kell félni a bíróságtól (nálunk proletár bíróság van) meg a nyilvánosságtól, hanem a nyilvánosság ítélőszéke elé kell vinni a huzavonát: csak így fogjuk ezt a betegséget igazán kikezelni.

Az Ön érve: kizárólag jó, odaadó, értékes dolgozók.

Tegyük fel, hogy ez igaz, hogy Önből nem a „hivatali sovinizmus" beszél.

Mi következik ebből?

Csak az, hogy a bíróság, ha egyetért majd Önnel *ebben* (márpedig Ön, ha szilárdan meg van győződve róla, bizonyára egy sereg komoly tanút fog ennek bizonyítására felvonultatni), ilyen döntést fog hozni:

> bűnösek a huzavona eltűrésében és a rossz szervezésben, de figyelembe véve, hogy a szovjethatalom őszinte hívei, amit számos tanú kétséget kizáróan bizonyít, továbbá figyelemmel rendkívül nagy lelkiismeretességükre és ügybuzgalmukra, ami szintén teljes mértékben bizonyítást nyert, figyelemmel a Legfőbb Népgazdasági Tanács működésének általános fogyatékosságaira, amelyek részben az elnökség változásával stb. függenek össze... a bíróság eltekint mindennemű büntetés kiszabásától, abban a meggyőződésben, hogy a vádlottak, éppúgy, mint a Legfőbb Népgazdasági Tanács egész elnöksége, levonják a tanulságokat a maguk számára.

Nos, ha *körülbelül* ilyen döntést hoznak, tagadhatja-e Ön ennek hasznos voltát? *társadalmi* jelentőségét, amely ezerszerte nagyobb, mint titkos pártvonalon, központi bizottsági vonalon ostobán eltussolni az átkozott huzavona átkozott ügyét a nyilvánosság kizárásával?...

Nem értem, hogy egy okos ügyész miért ne hordhatná le a sárga földig, miért ne

tehetné nevetségessé, miért ne bélyegezhetné meg a bürokratikus huzavona „Bogdanov-féle" és „Oszinszkij-féle" védelmét és miért ne emelhetne vádat ugyanakkor okosan, helyesen, mértéktartóan?

Miért ne volna lehetséges egy *körülbelül* ilyen típusú ítélet:

Bár rendkívül nagy jelentőséget tulajdonítunk annak, hogy a bürokratikus huzavona eseteit nyilvános bíróság tárgyalja, ezúttal a legenyhébb ítéletet hozzuk, tekintettel a vádlottak rendkívüli jóhiszeműségére, de kijelentjük, hogy ezentúl meg fogjuk büntetni a huzavonáért a *legjámborabb* fajankókat is, *ha kétbalkezesek* (a bíróság talán udvariasabban fejezi majd ki magát), mert nekünk, az OSZFSZK-nak, nem jámborságra van szükségünk, hanem az ügyek *hozzáértő* intézésére.

Eszerint, ha Lomovot és Sztyunkelt „jámborságukra" való tekintettel ezúttal nem büntetjük is meg, Unkszovot (azt hiszem, így hívják?), akinek kötelessége volt, hogy a *Munka és Honvédelem Tanácsához* jelentéseket tegyen és ezt elmulasztotta, egy hétre leültetjük; – Iljint pedig (a volt Iljin-gyár igazgatója?) és ennek a gyárnak *egész üzemi bizottságát,* és ennek meg ennek a gyárnak vagy ilyen meg ilyen gyáraknak *egész* szakszervezeti vezetőségét (amely ugyancsak felelősséggel tartozik) és kommunista alapszervezetének valamennyi tagját *bűnösöknek* nyilvánítjuk a huzavonában, a kétbalkezességben, a bürokratizmussal szemben tanúsított elnéző magatartásban, és *szigorú feddésben és nyilvános* megrovásban részesítjük, s egyúttal figyelmeztetjük őket, hogy csak első alkalommal szabunk ki ilyen enyhe büntetést, a jövőben viszont ezért a szakszervezeti és kommunista siserahadat (a bíróság talán finomabban fejezi majd ki magát) könyörtelenül bebörtönözzük.

Kommunista üdvözlettel.

V. Uljanov (Lenin)

Lenin Művei. 36. köt. 569–571. old.

A IX. Összoroszországi Szovjetkongresszus

1921. december 23–28.

A IX. ÖSSZOROSZORSZÁGI SZOVJETKONGRESSZUS UTASÍTÁSA A GAZDASÁGI MUNKA KÉRDÉSEIVEL KAPCSOLATBAN 1921. DECEMBER 28.

(Részletek)

A IX. Összoroszországi Szovjetkongresszus, miután megvizsgálta a népbiztosságoknak a folyó évben végzett gazdasági tevékenységről szóló beszámolóit és jelentéseit, a Szovjetkongresszusnak a gazdasági munka egyes kérdéseiről hozott határozatai kiegészítéséül és összegezéséül feltétlen végrehajtás végett a következő irányelveket ajánlja valamennyi központi és vidéki szovjet intézmény figyelmébe:

1. A Szovjetkongresszus valamennyi gazdasági szerv legfőbb és halaszthatatlan feladatának tekinti, hogy a legrövidebb időn belül – bármi áron is – szilárd gyakorlati sikereket érjenek el, vagyis nagy mennyiségben lássák el a parasztságot a földművelés fellendítéséhez és a paraszti dolgozó tömegek életének megjavításához szükséges árukkal...

3. Ugyanennek a célnak kell alárendelni a munkások helyzetének megjavítását is abban az értelemben, hogy a munkásszervezetek (mindenekelőtt a szakszervezetek) kötelesek gondoskodni az ipar olyan megszervezéséről, amely lehetővé teszi, hogy az ipar gyorsan és hiánytalanul kielégítse a parasztság szükségleteit, s ugyanakkor az e tekintetben elért sikerek nagyságától kell közvetlenül függővé tenni az ipari munkások keresetének növekedését és életének javulását...

5. Ugyanezt a célt kell figyelmük középpontjába állítaniuk a bel- és külkereskedelmi szerveknek és intézményeknek is, vagyis a Szövetkezeti Központnak, a Külkereskedelmi Népbiztosságnak stb. A Szovjetkongresszus ezeknek az intézményeknek a sikereit csakis a földművelés és az ipar közti forgalom fejlesztésében elért gyors gyakorlati eredmények alapján fogja mérni, és megbízza a Szovjethatalom vezető szerveit, hogy azok is hasonlóképpen járjanak el. Nevezetesen, a Szovjetkongresszus előírja, hogy nagyobb mértékben vegyék igénybe a magánvállalatokat a nyersanyagbeszerzésben, a nyersanyagszállításban és általában a kereskedelem minden útonmódon való fejlesztésében, értve ezen egyebek közt azt, hogy az állami szerveknek ellenőrző és irányító szerepet kell betölteniök, és kíméletlenül üldözniök kell minden huzavonát és bürokratizmust, ami gátolja az élő ügyet.

6. A IX. Szovjetkongresszus valamennyi gazdasági irányítással megbízott szervtől

és intézménytől az eddiginél összehasonlíthatatlanul több figyelmet és erélyt követel annak érdekében, hogy a szóban forgó területen a pártonkívüli munkások és parasztok soraiból minden valamennyire is kiváló erőt bevonjanak az állami munkába.

A kongresszus megállapítja, hogy e tekintetben lemaradtunk; – hogy e tekintetben nem vagyunk eléggé rendszeresek és állhatatosak; – hogy feltétlenül és elengedhetetlenül szükséges a gazdasági és állami vezetők körének ilyen irányú kibővítése; – hogy különösen a gazdaság fellendítése terén elért különféle sikereket rendszeresebben kell jutalmaznunk mind a munka-zászló rendjelével, mind pénzjutalmakkal.

A Szovjetkongresszus felhívja valamennyi gazdasági szerv és a különféle nem tisztán kormányjellegű osztályszervezetek figyelmét arra, hogy feltétlenül még állhatatosabban munkálkodjanak a szakembereknek a gazdasági építésbe való bevonása érdekében, értve rajtuk mind a tudomány és a technika képviselőit, mind az olyanokat, akik gyakorlati tevékenységük révén tapasztalatokat és ismereteket szereztek a kereskedelem terén, a nagyüzemek szervezése, a gazdasági műveletek ellenőrzése stb. terén. Az OSZFSZK központi és helyi intézményei állandóan gondoskodjanak a szakemberek helyzetének javításáról és arról, hogy vezetésükkel minél több munkást és parasztot képezzenek szakemberré.

7. Az Igazságügyi Népbiztosságtól a IX. Szovjetkongresszus hasonlíthatatlanul több energiát követel két tekintetben:

először is, a köztársaság népbíróságai szigorúan tartsák szemmel a magánkereskedők és magánvállalkozók tevékenységét; ne engedjék meg működésük legcsekélyebb akadályozását sem, de ugyanakkor a legszigorúbban büntessék meg őket, ha akár a legkisebb mértékben is ki akarnak bújni a köztársaság törvényeinek feltétlen teljesítése alól, neveljék rá a munkások és a parasztok széles tömegeit, hogy önállóan, gyorsan és gyakorlatiasan vegyenek részt a törvények teljesítésének ellenőrzésében;

másodszor, a népbíróságok fordítsanak több figyelmet a bürokratizmus, az aktatologatás, a gazdasági erélytelenség és nemtörődömség bírói üldözésére. Az ilyen természetű ügyek nyilvános tárgyalásai szükségesek egyrészt, hogy fokozzuk a felelősséget azért a rákfenéért, amely ellen olyan nehéz harcolni mai viszonyaink között, másrészt, hogy felhívjuk a munkás- és paraszttömegek figyelmét erre a rendkívül fontos kérdésre, harmadrészt, hogy elérjük a gyakorlati célt: a nagyobb gazdasági sikereket.

A IX. kongresszus véleménye szerint a Közoktatásügyi Népbiztosságnak az új időszakban az a feladata, hogy parasztokból és munkásokból a legrövidebb időn belül minden területen a szakemberek új kádereit nevelje ki...

Lenin Művei. 33. köt. 167–169. old.

A SZAKSZERVEZETEK SZEREPE ÉS FELADATAI AZ ÚJ GAZDASÁGI POLITIKA VISZONYAI KÖZÖTT

Az OK(b)P Központi Bizottságának 1922. január 12-i határozata

(Részletek)

3. Az úgynevezett önálló elszámolásra átállított állami vállalatok és a szakszervezetek

Az állami vállalatok átállítása az úgynevezett önálló elszámolásra elkerülhetetlenül és elválaszthatatlanul összefügg az új gazdasági politikával, és a közeljövőben feltétlenül ez lesz a legelterjedtebb, ha ugyan nem az egyedüli típus. A megengedett és fejlődő szabadkereskedelem viszonyai között ez ténylegesen azt jelenti, hogy az állami vállalatokat jelentős mértékben kereskedelmi alapokra állítjuk át. Ez a körülmény, minthogy feltétlenül szükséges, hogy emeljük a munka termelékenységét, hogy veszteségmentessé és jövedelmezővé tegyünk minden állami vállalatot, minthogy elkerülhetetlenül a hivatali érdekek túlzott előtérbe helyezésére és hivatali túlbuzgóságra vezet, feltétlenül bizonyos érdekellentétet szül a vállalatoknál a munkafeltételek kérdéseiben egyfelől a munkásság, másfelől az állami vállalatok igazgatói, illetve e vállalatok fölöttes hatóságai között. Ezért a szocializált vállalatok tekintetében a szakszervezetekre feltétlenül az a kötelezettség hárul, hogy megvédjék a dolgozók érdekeit, a lehetőséghez mérten elősegítsék anyagi jólétük emelkedését, s állandóan kijavítsák a gazdasági szervek hibáit és túlzásait, amikor ezek az államapparátus bürokratikus eltorzításából származnak...

6. A vállalatok igazgatása és a szakszervezetek

A proletariátusnak, miután kivívta az államhatalmat, legfőbb és életbevágó érdeke a termékek mennyiségének növelése, a társadalom termelőerőinek óriási mértékű gyarapítása. Ez a feladat, amelyet az Oroszországi Kommunista Párt programjában világosan kitűzött, különösen égetővé vált nálunk jelenleg a háború utáni elszegényedés, éhínség és gazdasági bomlás következtében. Ezért a mielőbbi és minél tartósabb siker a nagyipar helyreállítása terén olyan feltétel, amely nélkül elképzelhetetlen a munka felszabadítása a tőke igája alól, elképzelhetetlen a szocializmus győzelme; a siker érdekében viszont a mai oroszországi viszonyok között feltétlenül szükség van arra, hogy az egész hatalom a gyárigazgatóságok kezében összpontosuljon. Ezeknek az igazgatóságoknak, amelyeket rendszerint az egyszemélyi

vezetés elve alapján állítanak össze, önállóan kell intézniök mind a munkabérek nagyságának megállapítását, mind a papírpénz, az élelmiszerek és a munkaruhák elosztását, valamint a különféle egyéb cikkekkel való ellátást, mégpedig a szakszervezetekkel kötött kollektív szerződések alapján és azok keretei között, megőrizve a lehető legteljesebb manőverezési szabadságot, a legszigorúbban ellenőrizve a termelés fokozása, veszteségmentessége és jövedelmezősége terén ténylegesen elért eredményeket, a leggondosabban kiválogatva a legkiválóbb és legügyesebb vezetőket és így tovább.

A szakszervezeteknek a vállalatok igazgatásába való bárminemű közvetlen beavatkozását ilyen körülmények között feltétlenül károsnak és megengedhetetlennek kell tekinteni.

Teljesen helytelen lenne azonban úgy értelmezni ezt a vitathatatlan igazságot, hogy tagadjuk a szakszervezeteknek az ipar szocialista megszervezésében és az állami ipar igazgatásában való részvételét. Ez a részvétel feltétlenül szükséges, mégpedig a következő, pontosan meghatározott formákban:

7. A szakszervezetek szerepe és részvétele a proletárállam gazdasági és állami szerveiben

A proletariátus a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenetet végrehajtó állam osztályalapja. Olyan országban, ahol a kisparasztság hatalmas többségben van, a proletariátus ezt a feladatát csak akkor oldhatja meg sikeresen, ha – rendkívül hozzáértően, óvatosan és fokozatosan – megvalósítja a parasztság túlnyomó többségével való szövetséget. A szakszervezetek legyenek a legközelebbi és feltétlen munkatársai annak az államhatalomnak, amelynek egész politikai és gazdasági tevékenységét a munkásosztály öntudatos élcsapata, a kommunista párt vezeti. A szakszervezeteknek, lévén általában a kommunizmus iskolái, többek között a szocialista ipar (majd fokozatosan a mezőgazdaság) igazgatásának iskolájául kell szolgálniok a munkások egész tömege, majd valamennyi dolgozó számára...

3. Fokozott mértékben kell részt venniök a szakszervezeteknek a proletárállam valamennyi tervező szervében, a gazdasági tervek, a termelési programok, valamint a munkások anyagi ellátása céljából létesített alapok felhasználására vonatkozó programok kidolgozásában...

...A szakszervezeteknek ezirányú tevékenységükkel, valamint az egész kulturális és népművelő munkában és a termelési propagandában való részvételükkel egyre nagyobb arányokban és egyre jobban be kell vonniok az állami gazdaság egész építésébe a munkásosztályt és a dolgozó tömegeket, meg kell ismertetni őket a gazdasági élet egész területével, az ipari munka egész területével a nyersanyagbeszerzéstől kezdve egészen a termékek értékesítéséig, egyre konkrétabb képet kell nyújtaniok mind a szocialista gazdaság egységes állami tervéről, mind pedig arról, hogy a munkásoknak és parasztoknak gyakorlati érdekük fűződik e terv megvalósításához.

4. Annak a munkának, amelyet a szakszervezetek a szocializmus építése terén végeznek, valamint az ipar igazgatásában való részvételüknek egyik szükséges alkotóeleme a bértarifák, az ellátási normák stb. kidolgozása. Ami a fegyelmi bírósá-

kat illeti, ezeknek szakadatlanul fokozniuk kell a munkafegyelmet, javítaniuk kell a munkafegyelemért és a termelékenység fokozásáért folytatott harc kulturált formáit, anélkül, hogy beavatkoznának a népbíróságok és az igazgatás hatáskörébe.

A szocialista gazdaság építésében a szakszervezetekre háruló legfontosabb funkcióknak ezt a felsorolását a szakszervezetek és a Szovjethatalom illetékes szerveinek természetesen még részletezniök kell. A népgazdaság fejlesztése és a Szovjethatalom megszilárdítása szempontjából az a leglényegesebb, hogy számbavéve a szakszervezetek által a gazdaság szervezése és igazgatása terén kifejtett óriási munka tapasztalatait, továbbá a nem csekély károkat okozó hibákat, amelyeket a szakszervezetek azzal követtek el, hogy közvetlenül, felkészületlenül, illetéktelen és felelőtlen módon beleavatkoztak az igazgatásba, tudatosan és határozottan áttérjünk arra a hosszú évekre szóló következetes, gyakorlati munkára, amelynek az a célja, hogy gyakorlatilag megtanítsuk a munkásokat és valamennyi dolgozót az egész ország népgazdaságának igazgatására . . .

Lenin Művei. 33. köt. 174–175., 178–181. old.

Igazságügyi Népbiztosság, Kurszkij elvtársnak

Két jelentést kaptam az Igazságügyi Népbiztosságtól – november 14-i, illetve december 20-i dátummal – arról, hogyan „teljesítik" a bürokrácia elleni rendszeres hadjárat megszervezésére adott utasításomat.

Az első jelentésben Ön ezt írja:

> „Igen nehéz olyan pereket kiválasztani, amelyekben ez a szervezeti defektus (értsd: apparátusunk nehézkessége és bürokratikus bonyolultsága, az egyes hivatalok közti hatásköri problémák, súrlódások stb.) nem mutatkozik meg olyan határozottan, és amelyekben az aktatologatás csakugyan egyes személyek műve, nem pedig annak objektív következménye, hogy apparátusunk nem működik elég jól."

Ha így nyúlnak a kérdéshez, természetesen semmi sem lesz a bürokrácia elleni harcból. Tanulják meg, hogy éppen a „szervezeti defektusokért" felelős bűnösöket kell felelősségre vonni és példás szigorral megbüntetni, nem pedig egyéb személyeket. Szabotőrt sohasem fog bürokrácián rajtakapni.

Az Igazságügyi Népbiztosság második jelentése, amelyen Kraszikov aláírása szerepel, valamint a „rendkívül fontos ügyekkel" foglalkozó vizsgálóbíróknak – Vjukovnak, Rojzmannak és a Munkás-Paraszt Felügyelet munkatársának, Kedrovnak – a mellékelt jelentései valóban felfedezik Amerikát. Ezek a jelentések csupán a bürokráciáról, az apparátus bonyolultságáról stb., stb. szóló sablonos igazságokat hangoztatnak meglehetősen primitív formában.

Egyszóval világos, hogy a bürokrácia elleni harc ügye egy tapodtat sem haladt előre.

Lényegében nem kaptam kimerítő választ az általam kitűzött öt feladat közül egyetlenegyre vonatkozólag sem.

Javaslom, hogy még egyszer vizsgálják meg a kérdést, és erélyesen, a hadművészet összes szabályai szerint szervezzék meg a bürokrácia elleni harcot.

Kérem, hogy minden hónap 20-ig előzetes figyelmeztetés nélkül küldjenek jelentést erről a hadjáratról.

V. Uljanov (Lenin)
a Népbiztosok Tanácsának elnöke

1922. január 17.
Lenin Művei. 35. köt. 519–520. old.

1

A Népbiztosok Tanácsának és a Munka és Honvédelem Tanácsának új munkarendjéről

1922. I. 24.

Cjurupa elvtárs!

Tegnapi telefonbeszélgetésünkkel, valamint azzal az ígéretével kapcsolatban, hogy szigorúan tartani fogja magát a rendhez, tüzetesen meg kell beszélnünk és alaposan mérlegelnünk kell a munka egész rendszerét.

A Népbiztosok Tanácsának és a Munka és Honvédelem Tanácsának legfőbb fogyatékossága: a végrehajtás ellenőrzésének hiánya. Az átkos bürokratikus mocsár *lehúz bennünket:* egyre csak papírokat írkálunk, rendeletekről fecsegünk, rendeleteket gyártunk – és ebbe a papírtengerbe belefullad az eleven munka.

Az okos szabotőrök szántszándékkal rántanak bele bennünket ebbe a papírmocsárba. A népbiztosok és egyéb főtisztviselők zöme öntudatlanul „dugja fejét a hurokba".

A szigorú gyógykezelést, melyet Önnek előírtunk, arra kell felhasználnia, hogy *mindenáron* kiszakítsa magát ebből a zűrzavarból és kapkodásból, a számtalan bizottságból, a fecsegésből és a papírgyártásból, – kiszakítsa magát belőle, és *átgondolja, radikálisan átalakítsa* a munka egész rendszerét.

Munkájában a legfőbb kérdésnek éppen a mi undorítóan bürokratikus munkánk átalakítását, a bürokrácia és aktatologatás elleni harcot, a *végrehajtás ellenőrzését* kell tekintenie.

A végrehajtás ellenőrzése, annak ellenőrzése, hogy mi történik a gyakorlatban – ez az Ön alapvető és fő feladata; ebből a célból hozzon létre egy kis (4–6 emberből álló) apparátust a legkipróbáltabb és legmegbízhatóbb segítőtársaiból (az irodavezető, a helyettesei, a titkár stb.).

Ehhez véleményem szerint a következők szükségesek:

1) A *Népbiztosok Tanácsát* és a *Munka és Honvédelem Tanácsát* tehermentesíteni kell: az összes kisebb jelentőségű kérdéseket a Népbiztosok Kistanácsának és *Munka és Honvédelem Tanácsa* rendelkező tanácskozásainak a hatáskörébe kell utalni.

Ehhez már hozzákezdtünk. De ha ezt nem kísérjük figyelemmel, nem sürgetjük,

nem ellenőrizzük, ha nem fogjuk szorosan a gyeplőt, akkor – a mi átkos, oblomovi* szokásaink mellett – minden „szétzüllik" két hét alatt.

A gazdasági hivatal vezetőjét (valamint a *Népbiztosok Tanácsának* és a *Munka és Honvédelem Tanácsának* titkárságát) hozzá kell szoktatni, hogy a legszigorúbban ügyeljenek arra, hogy kisebb jelentőségű kérdések ne kerülhessenek a Népbiztosok Tanácsa és a Munka és Honvédelem Tanácsa elé, és hogy általában az összes kérdéseket előzetesen háromszor is megrostálják (megkeresés a megfelelő népbiztosságokhoz; sürgős válaszuk; ugyanez – a kodifikációs osztályra vonatkozólag stb. stb.).

Gorbunovval** együtt dolgozzanak ki egy írásbeli *rendeletet* az ügyek előterjesztésére és elintézésére vonatkozólag, és havonta *legalább* egyszer elllenőrizze *személyesen Ön*, hogy végrehajtják-e ezt a rendeletet, hogy ez a rendelet eléri-e a kívánt célt, vagyis csökken-e az aktatömeg, az aktatologatás, jobban megfontolják-e a dolgokat, nagyobb felelősséggel dolgoznak-e a népbiztosok, *a végrehajtás körültekintő, huzamos, alapos és szakszerű ellenőrzése, a tapasztalatok alapján való ellenőrzés*, a személyes felelősség bevezetése lép-e *sebtében hozott rendeletek helyébe* (nálunk a felső szervekben, a népbiztosságokon és osztályaikon valójában teljesen hiányzik a felelősség, amit a szabotőrök remekül kihasználnak; az eredmény – oblomovizmus, amely romlásba dönti az ügyet).

Tudom, hogy ez *rendkívül* nehéz dolog. De éppen mert nehéz, *teljesen* ennek kell szentelnie magát.

Ennek érdekében

2) Minimális ülésezést. A norma: hetenként 1 ülés a Népbiztosok Tanácsában + 1 a Munka és Honvédelem Tanácsában, à 2 óra.

3) Gazdasági Főbizottság. Mielőbb meg kell szüntetni *összes* albizottságait, s ehelyett meg kell követelni a népbiztosoktól, hogy a hatáskörükben (mindegyikük a hatáskörében) *felelős* emberek írják a tervezeteket, ezeket a népbiztos hagyja jóvá és maga terjessze be a *legrövidebb* időn belül, miután egyeztette az összes „érdekelt" népbiztosságokkal, a Munka és Honvédelem Tanácsához, illetve a Népbiztosok Tanácsához.

A Gazdasági Főbizottság feladata *csakis* az egyeztetés *(kodifikálás)* és a lehető leggyorsabb felülvizsgálás *(szignálás)* Ön plusz Kamenyev által.

Csakis ez.

Nem a fecsegés.

Nem a megvitatás.

4) A Gazdasági Főbizottságon kívül semmiképpen sem szabad egyetlenegy bizottságban sem részt vennie.

5) Vegye fel a harcot a bizottságok elképesztő mértékű elszaporodása ellen, s hivatalosan követelje meg, hogy bizottságok alakítása helyett a legrövidebb időn belül adjanak *írásbeli véleményt*.

* Oblomov – Goncsarov hasonló című regényének (1859) fő alakja; a restség, cselekvésképtelenség, álmodozás, határozatlanság, tunya passzivitás megszemélyesítője. – *Szerk.*

** egy kodifikátor + egy ember a Népbiztosok Kistanácsától.

6) Ily módon mentesítse magát a zűrzavartól és kapkodástól, amely *valamenynyiünk* vesztét okozza, s biztosítsa magának a lehetőséget arra, hogy nyugodtan, *teljes egészében* átgondolhassa a munkát –

– – – és ami a fő, összpontosíthassa figyelmét a végrehajtás ellenőrzésére, a bürokrácia és aktatologatás elleni harcra.

Arra kérem, gondolkozzon ezen a kérdésen és írjon.

Kommunista üdvözlettel *Lenin*

Lenin Művei. 35. köt. 521–523. old.

II. 20.

Cjurupa elvtárs!

Még egyszer az újstílusú munkáról.

Megpróbálom így megfogalmazni e munka programját:

(1) sokkal jobban szorítsa meg a gyeplőt a Népbiztosok Tanácsában és a Munka és Honvédelem Tanácsában olyan értelemben, hogy a népbiztosok ne merjenek mindenféle apró-cseprő ügyekkel előállni, hanem maguk oldják meg őket és maguk *feleljenek* értük;

(2) a Népbiztosok Tanácsának adminisztratív apparátusát (amelynek most a $^3/_4$ része nem csinál semmit) tegye felelőssé ezért; bízza meg a végrehajtással;

(3) ugyanezt tegye a Népbiztosok Kistanácsában is, plusz *jelentős mértékben* csökkentse ez utóbbiban az adminisztratív apparátust;

(4) a Népbiztosok Kistanácsa tagjainak és apparátusának, valamint a Népbiztosok Tanácsa adminisztratív apparátusának egy részét a *végrehajtás tényleges ellenőrzése* céljából rendelje személyes vezetése alá (ezt és ezt az embert bízza meg: utazz oda, nézd meg, olvasd el, ellenőrizd, te felelsz a hanyagságokért).

(5) Ön (és Rikov) szánjon rá *mindenekelőtt* naponta egy, vagy ha az egészsége engedi, két órát a munka személyes ellenőrzésére: hívjon be (vagy maga keressen fel) – nem magasrangú hivatalnokokat, hanem *alacsonyabb beosztású* kollégiumi tagokat is, X, Y, Z népbiztossági dolgozókat, akik gyakorlati munkát végeznek, s ellenőrizze a munkájukat, hámozza ki a lényeget, nevelje, tanítsa őket, mossa meg jól a fejüket. Tanulmányozza az embereket, kutassa fel a *hozzáértő* dolgozókat. Ez most a lényeg; enélkül minden utasítás és rendelet lélektelen akta.

Válaszoljon. Megfontoljuk a dolgot, tanácskozunk a Központi Bizottság tagjaival és mielőbb *jóváhagyunk* egy ilyen (vagy valamilyen más) programot.

Lenin

Lenin Művei. 35. köt. 524–525. old.

Külön kiegészítő határozatban rá kell mutatni:

A Népbiztosok Kistanácsának az legyen a fő feladata, hogy szigorúan ügyel arra, hogy a népbiztosságok 1) tiszteletben tartsák a törvényeket; 2) ne vonják ki magukat a felelősség alól oly módon, hogy minden ok nélkül tengernyi felesleges kérdést utalnak eldöntés végett a Népbiztosok Kistanácsa elé, hanem döntsenek maguk, a saját felelősségükre, illetve két vagy több népbiztosság közös megegyezése alapján; 3) hogy ellenőrizze a népbiztosságok egyes rendelkezéseinek és eljárásainak törvényességét, célszerűségét és gyorsaságát; harcoljon a bürokrácia és aktatologatás ellen az ilyen ellenőrzés és a tisztviselők létszámának szüntelen csökkentése útján.

1922. február 21.
Lenin Művei. 35. köt. 526. old.

Cjurupa elvtárs! Úgy látszik, közöttünk továbbra is sarkalatos nézeteltérés áll fenn. Véleményem szerint az a fő, hogy a súlypont a dekrétumok és rendeletek írásáról (amibe lassan belebolondulunk) áthelyezzük *az emberek kiválasztására* és *a végrehajtás ellenőrzésére*. Ez a dolog veleje.

Nem alkalmas erre a Népbiztosok Kistanácsa? Meglehet. Akkor *Önnek meg Rikovnak* idejük 9/10 részét erre kell fordítaniuk *nevetséges* a Munkás-Paraszt Felügyelettől és a hivatalvezetőtől többet várni, mint *egyszerű* megbízások végrehajtását). Mindannyian belesüppedtünk a „hivatalok" poshadt, bürokratikus mocsarába. Az ez ellen vívott mindennapos harchoz nagy tekintély, ész, erős kéz szükséges. A hivatalok – szemét; a dekrétumok – szemét. Megkeresni az embereket, ellenőrizni a munkát – ez a lényeg. Ha Ön + Rikov erejük 9/10 részét erre fordítják, és felhasználják a hivatalvezetőnek (s olykor a Népbiztosok Kistanácsa tagjainak) a segítségét, akkor talán nem lesz még baj.

Küldje el nekem még egyszer a Népbiztosok Kistanácsára vonatkozó tervezetet.

Lenin

1922. február 21.
Lenin Művei. 36. köt. 575. old.

A nevezett intézmények fő fogyatékossága az, hogy túl vannak terhelve apró-cseprő ügyekkel. Ennek következtében elmerülnek a bürokrácia tengerében, ahelyett, hogy harcolnának a bürokrácia ellen.

A baj okai: 1) hogy a gazdasági hivatal vezetője gyengekezű; 2) hogy a népbiztosok képtelenek kijutni az apró-cseprő ügyek és bürokratikus részletek hínárjából; 3) hogy a népbiztosok (s még inkább az illető hivatalnak őket befolyásoló bürokratái) szeretnék áthárítani magukról a felelősséget a Népbiztosok Tanácsára; 4) utoljára és legfőképpen pedig az, hogy a felelős funkcionáriusok nincsenek tudatában annak, hogy most a papírtenger elleni harc került napirendre, hogy bizalmatlannak kell lenniük a papírtenger és az örökös „átszervezések" iránt, hogy most a legfőbb feladat: nem újabb rendeletek írása, nem újabb átszervezések, hanem *az emberek kiválasztása, a teendőkért való egyéni felelősség* bevezetése, a *tényleges munka ellenőrzése*. Máskülönben nem tudunk kiszabadulni a bürokrácia és az aktatologatás fojtó szorításából.

A Népbiztosok Kistanácsa, a Munka és Honvédelem Tanácsa és a Népbiztosok Tanácsa teljes erejéből igyekezzék tehermentesíteni magát a kisebb jelentőségű ügyektől, szoktassa hozzá a népbiztosságokat, hogy a kisebb ügyekben maguk döntsenek és nagyobb felelősséget viseljenek értük.

A Népbiztosok Tanácsának adminisztratív apparátusa tekintse fő feladatának a következők megvalósítását: csökkentse a Népbiztosok Kistanácsa, a Munka és Honvédelem Tanácsa, valamint a Népbiztosok Tanácsa elé kerülő ügyek számát, érje el, hogy a népbiztosok (egyenként és együttesen) több kérdést oldjanak meg maguk és viseljék értük a felelősséget; mindenekelőtt a tényleges végrehajtás ellenőrzésével törődjék.

Ugyanebből a célból Rikov és Cjurupa elvtársak, a Népbiztosok Tanácsának elnökhelyettesei igyekezzenek mindenképpen mentesíteni magukat az apró-cseprő ügyektől és bizottságoktól; küzdjenek az ellen, hogy bevonják őket (a helyetteseket) olyan ügyekbe, amelyeknek eldöntése a népbiztosok feladata; naponta minimum

2–3 órát fordítsanak arra, hogy az emberek ellenőrzése és kiválasztása érdekében személyesen megismerjék a legfontosabb (majd az összes) népbiztosságok felelős munkatársait (nem pedig a magasrangú hivatalnokokat); a Népbiztosok Tanácsa adminisztratív apparátusát és a Népbiztosok Kistanácsa tagjainak egy részét, valamint a Munkás-Paraszt Felügyeletet használják fel a tényleges munkának és eredményességének ellenőrzésére; egyszóval, váljanak az állami munka gyakorlati instruktoraivá, mert ezekben a legnagyobb a hiány.

Bizalmatlanság a rendeletekkel, intézményekkel, „átszervezésekkel", a főtisztviselőkkel, különösen a kommunisták közül kikerülő főtisztviselőkkel szemben; harc a bürokrácia és aktatologatás mocsara ellen az emberek ellenőrzése és a tényleges munka ellenőrzése útján; a felesleges hivatalnokok könyörtelen kirakása, létszámcsökkentés, azoknak a kommunistáknak leváltása, akik nem tanulják meg alaposan a közigazgatást – ez legyen a népbiztosoknak és a Népbiztosok Tanácsának, elnökének és helyetteseinek irányvonala.

II. 27. *Lenin*

Lenin Művei. 35. köt. 527–528. old.

Szokolnyikov elvtársnak
Másolat Cjurupa elvtársnak és Krzsizsanovszkij elvtársnak

Azt mondotta, lehetséges, hogy néhány trösztünk esetleg pénz nélkül marad a közeljövőben, és ultimátumszerűen kérni fogja, hogy vegyük őket állami kezelésbe. Úgy vélem, az önálló elszámolás alapján álló trösztöket és vállalatokat éppen azért alapítottuk, hogy maguk feleljenek, mégpedig teljes mértékben feleljenek vállalataik deficitmentes működéséért. Ha ezt nem érték el, akkor véleményem szerint valamennyi igazgatósági tagot bíróság elé kell állítani és hosszú időre szóló szabadságvesztéssel, teljes vagyonelkobzással stb. kell sújtani (bizonyos idő múlva esetleg feltételesen szabadlábra lehet helyezni őket).

Ha az önálló elszámoláson alapuló trösztök és vállalatok létrehozásával nem lennénk képesek gyakorlatilag, kereskedők módján teljes mértékben biztosítani az érdekeinket, akkor közönséges tökfilkók lennénk.

Ezt a Legfőbb Népgazdasági Tanácsnak, de még inkább a Pénzügyi Népbiztosságnak kell figyelemmel kísérnie az Állami Bank és külön felügyelők útján, ugyanis éppen a Pénzügyi Népbiztosság, amely nincs közvetlenül érdekelve, köteles valóságos, reális felügyeletet és ellenőrzést gyakorolni.

Lenin

1920. február 1.
Lenin Művei. 35. köt. 532. old.

1922. II. 15.

Szokolnyikov elvtárs! Mit gondol, a fő figyelmet nem a kereskedelem fejlesztésére és a kereskedelemnek az Állami Bank kereskedelmi osztálya által való ellenőrzésre kellene fordítani?

Mit gondol, nem úgy kellene ezt megszervezni, hogy az Állami Bank kereskedelmi osztályának meghatalmazottai közül kiválasztunk húsz-harminc embert (vagy akár kevesebbel is beérhetjük, ha átkozott bürokratikus gépezetünk ilyen „nehéz" feladattal nem tud megbirkózni), és ezeknek a meghatalmazottaknak jutalékot adunk a „rájuk bízott" vállalatok, illetve területi egységek kereskedelmi forgalmának növekedése arányában?

Úgy vélem, hogy ez reálisabb, mint külön bizottságok vagy intézmények létrehozása, amelyek – hála a mi csapnivaló (s tetejébe az „igazi kommunizmus" elnevezésre igényt tartó) erkölcseinknek – *múlhatatlanul* bürokratikus bárgyúsággá fajulnak. Ugyanakkor az Állami Bank kereskedelmi osztálya elé a következő világos, *gyakorlati* feladatot kell kitűzni: fejlessze és vonja ellenőrzése alá a belkereskedelmet. És kapjanak jutalékot a kereskedelmi műveletek fejlesztéséért a meghatalmazottak is, az igazgatósági tagok is (ha az Állami Bank kereskedelmi osztályán vannak igazgatósági tagok), – de csakis a kereskedelmi műveletek fejlesztéséért.

Abból ítélve, amit Gorbunovtól hallottam a Belov és a GUM* ügyében való „fáradozásainak" eredményeiről, – ez esetben nyilvánvaló az Állami Bank kereskedelmi osztályának *hibája:* álmosak voltak; elaludtak; igazi bürokratikus népségként a „főnökség" *parancsára* vártak. Úgy gondolom, ezért a kereskedelmi osztályt nyomban és minél érezhetőbben meg kell büntetni, s egyben figyelmeztetni kell: ha még egyszer ilyen álmosak lesznek, így el fognak aludni – a *börtönben* ébrednek fel.

* GUM (Goszudarsztvennij Universzalnij Magazin) – a moszkvai Állami Áruház, amelynek akkor Belov volt az igazgatója. – *Szerk.*

A másik gyakorlati eszköz, úgy vélem, a magánkereskedelmi ügyletek nyilvántartása és megadóztatása bélyegilleték útján, vagy más hasonló módon. Hogy áll ez a kérdés? Nem lehetne a magánkereskedelmet *így* a Pénzügyi Népbiztosság és az Állami Bank ellenőrzése alá vonni (vagy megtenni az első lépéseket ebben az irányban)?

Azt hiszem, az egész Pénzügyi Népbiztosság munkájának sikerét 99 százalékban *az állami kereskedelemnek* és *az Állami Bank kereskedelmi osztályának* (a magánkereskedelem hitel-ellátásában elért) *fejlődésén* kell lemérni. A többi – 1 százalék.

Kommunista üdvözlettel *Lenin*

Lenin Művei. 35. köt. 533–534. old.

II. 22.

Szokolnyikov elvtárs! Korántsem egyedül az Állami Nagyáruházról van szó. Valamennyi gazdasági szervünk egész munkájának fő baja a bürokrácia. A kommunisták bürokratákká váltak. Ha valami romlásba fog sodorni bennünket, hát ez lesz az. Az Állami Bankra pedig mindennél nagyobb veszély háramlik abból, ha bürokratikus. Még mindig csak rendeleteken, intézményeken jár az eszünk. Ez a hiba. Pedig most a lényeg: a gyakorlati emberek, a gyakorlat. *Agilis, gyakorlati* embereket kell találni (jó ha 100, sőt 1000 kommunista között 1 ilyen akad); rendeleteinket papírrongyokból (akár rosszak a rendeletek, akár jók – egyre megy) eleven gyakorlattá kell változtatni – ez a *lényeg*.

Hogy az Állami Bank maga bonyolítsa-e le az üzleteket, vagy pedig alárendelt cégek útján – megbízottak vagy kölcsönben részesített ügyfelek stb. útján –, azt én nem tudom. Nem akarok ebben dönteni, mert nem ismerem eléggé a pénzforgalom és a bankügyletek technikáját. De azt az egyet biztosan tudom, hogy a lényeg most: gyors ütemben fejleszteni az állami kereskedelmet (mégpedig annak valamennyi válfaját – ilyenek: a szövetkezetek, az Állami Bank ügyfelei, vegyestársaságok, bizományosok, ügynökök stb., stb.).

II. 28. Betegségem miatt nem fejeztem be és nem küldtem el előbb levelemet. Ön azt mondja (az interjúban), hogy az állami trösztök helyett vegyestársaságokat kell alakítani. Semmi értelme. A vegyestársaságokba az okos kapitalisták csupa együgyű (bár igen becsületes és erényes) kommunistát fognak bevenni, és ezentúl is éppúgy rá fognak szedni bennünket, mint eddig. Most nem az intézményeken, hanem az embereken és a gyakorlati tapasztalatok leszűrésén fordul meg a dolog. *Egyenként* fel kell kutatnunk azokat, akik értenek a kereskedelemhez, és lépésről lépésre, az ő tapasztalataik, az ő munkájuk révén *tisztogatnunk* kell... ki kell raknunk az igazgatóságokból az erényes kommunistákat, fel kell számolnunk az álmos (és szigorúan kommunista) vállalatokat, fel kell számolni őket és 100 használható közül ki kell választani 1-et. Vagy át *tud* térni a Pénzügyi Népbiztosság az *ilyen* munkára, vagy az egész Pénzügyi Népbiztosság = 0.

Lenin

Lenin Művei. 35. köt. 535–536. old.

AZ ÁLLAMI BANK ELNÖKÉNEK

(Részletek)

II. 28.

Sejnman elvtárs!

Azon a megjegyzésén, hogy az Állami Bank most „hatalmas apparátus" (II. 22.), nevetnem kellett. Megsúgom Önnek: ez a gyerekesség netovábbja, a kommunista-hivatalnoki gyerekesség netovábbja.

„Hatalmas apparátus"! A „hatalmas apparátus" = az egyik állami zsebből a másikba dugunk olyan figyelemreméltóan „reális értékeket", mint a szovjet rubel...

Az Állami Bank most = játszadozás különféle akták bürokratikus másolgatásával. Ez az igazság, ha nem az émelygős kommunista-hivatalnoki hazugságot (amivel Önt, mint főtisztviselőt, traktálják), hanem az *igazságot* akarja tudni.

És ha Ön nem akarja nyitott szemmel az egész „kommunista" hazudozáson keresztül meglátni ezt az igazságot, akkor Ön olyan ember, aki élete virágában *elpusztult* a hivatali hazudozás hínárjában. Ez kellemetlen igazság ugyan, de igazság.

Vagy keresi és *lassanként* megtalálja (százszor kipróbálva és ellenőrizve) azokat az *embereket,* akik képesek az Állami Bank nevében megszervezni a kereskedelmet, ellenőrizni a kereskedelmet, ösztönözni az agilis kereskedőket, *bezárni* az állítólag kereskedelmi, valójában azonban kommunista-bürokratikus kereskedelmi és gyári „Potyomkin-falvakat", – vagy pedig az egész Állami Bank és egész munkája = nulla, a nullánál is kevesebb, az új bürokratikus játékszerrel való önámítás.

S amíg Ön a tapasztalat által ellenőrzött gyakorlattal be nem bizonyítja, hogy az Állami Bank ezeket az embereket, felügyelőket, ügynököket stb. *kezdi megtalálni,* addig kár minden szóért: úgysem fogom elhinni.

Kérem, ne haragudjon őszinteségemért.

Lenin

Lenin Művei. 36. köt. 576–577. old.

A SZOVJET KÖZTÁRSASÁG NEMZETKÖZI ÉS BELSŐ HELYZETÉRŐL

Beszéd az összoroszországi vasmunkás-kongresszus kommunista frakciójának ülésén, 1922. március 6-án

(Részlet)

. . . *A visszavonulás véget ért,* s ennek folytán munkánk is megváltozik.

Meg kell jegyeznem, hogy nálunk mind ez ideig nagyfokú idegesség, szinte beteges idegesség észlelhető e kérdés tárgyalásánál; mindenféle terveket állítanak össze, mindenféle határozatok születnek. Ezzel kapcsolatban szeretném elmondani a következőket. Tegnap az „Izvesztyijá"-ban véletlenül elolvastam Majakovszkijnak egy politikai tárgyú versét*. Nem tartozom Majakovszkij költői tehetségének hódolói közé, bár elismerem, hogy ezen a téren nem vagyok illetékes. De politikai és közigazgatási szempontból már régen nem éreztem ilyen örömet. Majakovszkij ebben a versében kegyetlenül kigúnyolja az ülésezéseket és azokat a kommunistákat, akik folyvást üléseznek és egyre csak üléseznek. Nem tudom, költői szempontból milyen a vers, de arról kezeskedem, hogy politikai szempontból tökéletes. Valóban úgy vagyunk ezzel (és meg kell mondanom, hogy ez nagyon nincs rendjén így), hogy egyre csak ülésezünk, bizottságokat alakítunk, terveket fabrikálunk – a végtelenségig. Volt egy ilyen típusa az orosz életnek: Oblomov. Ez az Oblomov örökké az ágyán hevert és tervezgetett. Azóta sok idő eltelt. Oroszország három forradalmat vitt véghez, de még mindig maradtak Oblomovok, minthogy Oblomov nemcsak a földbirtokost, hanem a parasztot is, és nemcsak a parasztot, hanem az értelmiségit is, és nemcsak az értelmiségit, hanem a munkást és a kommunistát is jelképezi. Elég ránk nézni, hogyan ülésezünk, mit csinálunk a bizottságokban, hogy elmondhassuk, hogy *a régi Oblomov megmaradt, és jó sokáig kell még mosni, pucolni, kefélni és fésülni, hogy valami legyen belőle.* Minden illúziót félretéve józanul kell látnunk helyzetünket. Nem utánoztuk azokat, akik a *„forradalmat"* nagybetűvel írják, mint ahogy az eszerek teszik. De elismételhetjük Marx szavait, hogy forradalom idején nem kevesebb, sőt, néha több ostobaságot követnek el, mint rendesen**. Józanul és félelem nélkül tekintsünk ezekre az ostobaságokra, – nekünk, forradalmároknak, meg kell tanulnunk ezt.

* V. Majakovszkij „Önagyonülésezők" című verséről van szó. – *Szerk.*

** Utalás Engels szavaira az „Emigráns-irodalom" c. cikkből. – *Szerk.*

Mi ebben a forradalomban annyi mindent tettünk, amit már nem lehet elvenni tőlünk, ami már véglegesen győzött, és amiről már tud az egész világ, hogy semmi esetre sem kell zavarba jönnünk és idegeskednünk. Most olyan a helyzet, hogy a végrehajtott felderítésre támaszkodva megvizsgáljuk, mit vittünk véghez, – ez a vizsgálat nagyon fontos, belőle kiindulva kell továbbmennünk. És amikor majd a tőkések elleni háborúban kell helytállnunk, következetesen ki kell tartanunk új utunkon. *Egész szervezetünket úgy kell felépítenünk, hogy kereskedelmi vállalataink élére ne kerüljenek olyan emberek, akiknek nincsenek tapasztalataik ezen a téren.* Intézményeink élére mindenütt kommunistát állítunk – vitathatatlanul lelkiismeretes, a kommunizmusért vívott harcban kipróbált, börtönviselt embert –, de nem ért a kereskedéshez, no és ezúttal egy állami tröszt élére állították. Mint kommunistának tehát vitathatatlan érdemei vannak, a kereskedő azonban mégis lóvá teszi – és jól teszi. Mert hiába állítjuk mi oda a legérdemdúsabb, legnagyszerűbb kommunistákat – akiknek hűségében legfeljebb egy őrült kételkedik –, ahová egy ügyes, munkáját lelkiismeretesen végző kereskedősegédet kell állítani, aki sokkal jobban megbirkózik munkájával, mint a legodaadóbb kommunista. Éppen itt mutatkozik meg a mi oblomovizmusunk.

A gyakorlati végrehajtás munkájára a legkiválóbb tulajdonságokkal megáldott kommunistákat állítottuk, de erre a munkára mégis teljesen alkalmatlanok. Hány kommunista dolgozik nálunk az állami intézményekben? Van rengeteg anyagunk, vannak vaskos munkáink, amelyek láttára a legpedánsabb német tudós is sírna örömében, egész papírhegyeket írtak tele, és az Isztpartnak* ötven évig kellene dolgoznia a mainál ötvenszer nagyobb apparátussal, hogy eligazodjék bennük, de az állami trösztökben gyakorlatilag semmit sem lehet elérni és nem lehet megtudni, ki miért felel. Senki sem ellenőrzi, hogyan hajtják végre gyakorlatilag a rendeleteket, amikből jóval több van a kelleténél, és amelyeket a Majakovszkij ábrázolta ügybuzgósággal sütünk ki. Végrehajtják-e nálunk a felelős kommunista funkcionáriusok rendelkezéseit? Meg tudják-e a felelős funkcionáriusok szervezni ezt? Nem, ez nincs meg, és ezért változik meg belpolitikánk lényege is. Mik a mi üléseink és bizottságaink? Nagyon gyakran nem egyebek játékos időtöltésnél. Miután megkezdtük a párttisztítást és azt mondtuk: „Ki a pártból a haszonlesőkkel, a befurakodottakkal és a tolvajokkal", jobban mennek a dolgok. Vagy százezer embert kiakolbólítottunk a pártból, és ez gyönyörű, de csak a kezdet. A pártkongresszuson majd annak rendje s módja szerint megtárgyaljuk ezt. És akkor, azt hiszem, azt a néhány tízezret, akik most csak bizottságokat alakítgatnak és semmilyen gyakorlati munkát nem végeznek és nem tudnak végezni, ugyanez a sors fogja érni. Majd ha így megtisztulunk, pártunk tényleges munkával fog foglalkozni és éppúgy fog hozzá érteni, mint ahogy katonai téren értett hozzá. Persze, ezt a munkát nem lehet néhány hónap alatt elvégezni, de még egy év alatt sem. Sziklaszilárdaknak kell lennünk ebben a kérdésben. Nem félünk megmondani, hogy munkánk jellege megváltozott. Legveszedelmesebb belső ellen-

* Isztpart – az Októberi Forradalom és az Oroszországi Kommunista Párt történetének anyagát összegyűjtő és tanulmányozó bizottság. 1920-ban alakult a Közoktatásügyi Népbiztosság kebelében. – *Szerk.*

ségünk: a bürokrata, az olyan kommunista, aki felelős (majd pedig nem is felelős) szovjet állást tölt be, s mint lelkiismeretes ember köztiszteletnek örvend. Kissé ugyan tántorog, de sosem iszik alkoholt. Nem tanult meg harcolni az aktatologatás ellen, nem is tud harcolni ellene, inkább leplezi. *Ettől az ellenségtől meg kell tisztítanunk sorainkat, és az öntudatos munkások és parasztok segítségével leleplezzük ezt az ellenséget. Ebben a harcban, amelyet ezzel az ellenséggel, ezzel a hozzánemértéssel és oblomovizmussal folytatunk, kivétel nélkül az egész pártonkívüli munkás-paraszt tömeg követi az élcsapatot, a kommunista pártot. Ezen a téren semmiféle ingadozásnak nincs helye.*

Beszédem végéhez érve röviden összefoglalom az elmondottakat. A Genovával űzött játék, a körülötte csapott hűhó cseppet sem ingat meg bennünket. Most már nem fognak ki rajtunk. *Odamegyünk a kereskedőkhöz és megkötjük velük az üzletet, tovább folytatva az engedmények politikáját, de az engedmények határa már ki van jelölve.* Azt, amit szerződéseinkben eddig adtunk a kereskedőknek, olyan értelemben tettük, hogy egyet hátrafelé léptünk törvényhozásunkban, de ennél tovább nem megyünk.

Ezzel kapcsolatban módosulnak fő feladataink belpolitikánkban, különösen gazdasági politikánkban. Nem új rendeletek, nem új intézmények, nem új harci eljárások kellenek nekünk. *Nekünk az emberek alkalmasságának ellenőrzése, a tényleges végrehajtás ellenőrzése kell.* A következő párttisztítás folyamán azok a kommunisták kerülnek sorra, akik adminisztratív vezetőknek *vélik* magukat. Hatoljanak be jobban a propaganda és agitáció és minden egyéb hasznos munka területére mindazok, akik ezeket a bizottságokat, értekezleteket és megbeszéléseket szervezik, az egyszerű munkát meg nem végzik el. Kitalálnak valami rendkívüli és igen bölcs dolgot és azzal mentegetőznek, hogy így meg úgy az új gazdasági politika, ki kell hát valami újat sütni. Azt a munkát pedig, amelyet rájuk bíztak, nem végzik el. Nem törődnek azzal, hogy takarékoskodjanak a rájuk bízott kopejkával, nem igyekeznek két kopejkává változtatni, hanem szovjet milliárdokban, sőt trilliókban tervezgetnek. Ez ellen a rákfene ellen indítunk most harcot. *Ellenőrizni az embereket és ellenőrizni a tényleges végrehajtást* – ez és újra ez, csakis ez most a munkánk, egész politikánk lényege. Nem néhány hónap, nem is egy év, hanem több év munkája ez. Hivatalosan meg kell mondanunk a párt nevében, mi most a munka lényege, és ennek megfelelően át kell csoportosítanunk sorainkat. S akkor ezen az új területen ugyanúgy győzünk, mint ahogy eddig is győztünk mindazokon a munkaterületeken, amelyekbe a paraszti tömeg által támogatott bolsevik proletárhatalom belefogott.

Lenin Művei. 33. köt. 215–218. old.

LEVÉL I. V. SZTÁLINNAK A HELYETTESEK (A NÉPBIZTOSOK TANÁCSA ÉS A MUNKA ÉS HONVÉDELEM TANÁCSA ELNÖKHELYETTESEI) MUNKÁJÁRÓL

(Részlet)

...Segítőtársakra van szükség. A Népbiztosok Tanácsa ügyintézőségének apparátusa egymagában kevés erre, megnagyobbítása pedig nem volna ésszerű. Kifejeztem azt a gondolatot, hogy fel kell használni erre (közvetlen segítség Cjurupának és Rikovnak a végrehajtás ellenőrzésében, a népbiztosságok *alsó régióinak* ellenőrzésében) a Munkás-Paraszt Felügyeletet. Szeretném tudni, helyesli-e Ön; ha igen, szükséges, hogy Ön írásbeli egyezményt kössön a helyettesekkel, és ennek az egyezménynek a kidolgozásában én is szeretnék részt venni.

Cél: a Munkás-Paraszt Felügyelet legjobb dolgozói közül, akiket Önnel egyetértésben Cjurupa és Rikov válogat ki, különösen és feltétlenül megbízható embereket kinevelni (mégpedig úgy, hogy mind Ön, mind pedig a két helyettes *gyakorlati* megbízások alapján kipróbálja őket), akik értenek ahhoz, hogy gyorsan és feltétlenül *a)* elérjék a végrehajtást; *b)* ellenőrizzék a végrehajtást; *c)* ellenőrizzék az *apparátus* helyességét ebben vagy abban a népbiztosságban vagy osztályon, a Moszkvai vagy a Petrográdi Szovjetben stb.; *d)* instrukciókat adjanak arra vonatkozóan, hogy *miként* szervezzék meg a munkát.

Ezek az emberek úgy dolgoznak, hogy a helyetteseknek és Önnek *személyesen* tesznek jelentést a munka menetéről és eredményeiről. Ezeket az embereket *nagyon* lassan kell kiválogatni, úgy, hogy csak többszöri kipróbálás után nevezzék ki őket úgyszólván „különlegesen meghatalmazott" felügyelőkké és instruktorokká; számukat *fokozatosan* kell felemelni néhány tucatra. Ezek pedig szintén be fognak vonni *(ténylegesen)* a Munkás-Paraszt Felügyelet munkájába pártonkívüli munkásokat és parasztokat...

1922. március 21.
Lenin Művei. 33. köt. 240–241. old.

Az OK(b)P XI. Kongresszusa

1922. március 27–április 2.

AZ OK(b)P KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK POLITIKAI BESZÁMOLÓJA MÁRCIUS 27

(Részletek)

. . . Nálunk most vegyes társaságok alakulnak – a továbbiakban még röviden beszélek róluk –, amelyek éppúgy, mint egész állami kereskedelmünk és egész új gazdasági politikánk, azt jelentik, hogy mi, kommunisták, kereskedelmi módszereket, kapitalista módszereket alkalmazunk. Jelentik továbbá azt, hogy gyakorlati verseny alakul ki a kapitalista módszerek és a mi módszereink között. Lássunk egy gyakorlati hasonlatot. Mi eddig programot írtunk és ígéreteket tettünk. A maga idejében ez feltétlenül szükséges volt. Program és ígéretek nélkül nem lehet világforradalmat kezdeni. . .

Most azonban úgy áll a dolog, hogy munkánkat immár komoly ellenőrzésnek kell alávetnünk, nem olyan ellenőrzésnek, amilyet az ugyancsak kommunisták által alakított ellenőrző intézmények hajtanak végre – még ha ezek az ellenőrző intézmények kitűnőek lennének is, még ha a szovjetintézmények és a pártintézmények rendszerében csaknem ideális ellenőrző intézményeknek lehetne is tekinteni őket. Nem ilyen ellenőrzés kell nekünk, hanem olyan, amely a tömegek gazdasági élete szempontjából jelent ellenőrzést.

A kapitalista biztosítani tudta az ellátást. Rosszul csinálta, rabló módra csinálta, megalázott, kifosztott bennünket. Ezt tudja minden egyszerű munkás és paraszt, jóllehet nem elmélkedik a kommunizmusról, mert azt sem tudja, mi fán terem.

„De a kapitalisták mégis biztosítani tudták az ellátást. Hát ti tudjátok-e? Ti nem tudjátok." Ilyen hangok hallatszottak a múlt év tavaszán – ha nem is mindig tisztán –, és éppen ez volt a múlt évi tavaszi válság talaja. „Ti nagyszerű emberek vagytok, de ahhoz, amire vállalkoztatok, a gazdálkodáshoz, nem értetek." Ez volt a legegyszerűbb és a leggyilkosabb kritika, melyet tavaly a parasztság és a parasztságon keresztül a munkások több rétege a kommunista párt felett gyakorolt. Ez az oka annak, hogy az új gazdasági politika kérdésében ez a pont, ez a régi pont, oly nagy jelentőségre tesz szert.

Valódi ellenőrzésre van szükségünk. Itt van mellettünk a kapitalista, rabol, fosztogat, profitot zsebel be, de érti a dolgát. De ti? Ti másképp próbálkoztok: profit nála-

tok nincs, kommunista elveitek, szép ideáljaitok vannak – oly szépen le vannak írva, mintha szent emberek volnátok, akik élve akarnak a mennyországba kerülni –, de a gyakorlati munkához értetek-e? Ellenőrzésre van szükség, igazi ellenőrzésre, de nem olyanra, hogy a Központi Ellenőrző Bizottság megvizsgálja az ügyet és kimondja a megrovást, az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság pedig kiszabja a büntetést – nem, hanem igazi ellenőrzésre van szükség, amelyet a népgazdaság szempontjai vezérelnek.

A kommunisták sokféle haladékot kaptak és annyi hitelt, amennyit egyetlen más kormány sem kapott. Persze, a kommunisták segítettek kiakolbólítani a kapitalistákat, a földbirtokosokat, a parasztság ezt becsüli, haladékot adott a hitelre, de csak bizonyos ideig. Aztán pedig jött az ellenőrzés: tudtok-e legalább úgy gazdálkodni, mint mások? A régi kapitalista tud, de ti nem tudtok.

Íme az első tanulság, a Központi Bizottság politikai beszámolójának első és fő része. Nem tudunk gazdálkodni. Az elmúlt évben ez bebizonyosodott. Nagyon szeretném néhány „gosztröszt"* példáján (hogy ezen a gyönyörű orosz nyelven fejezzem ki magam, melyet Turgenyev annyira dicsért) megmutatni, hogyan tudunk mi gazdálkodni.

Sajnos, több okból, de főleg betegségem miatt, beszédemnek ezt a részét nem tudtam kidolgozni és csak arra szorítkozhatom, hogy elmondom a történtek megfigyelésén alapuló meggyőződésemet. Az elmúlt év alatt teljesen világosan bebizonyítottuk, hogy nem tudunk gazdálkodni. Ez a legfőbb tanulság. Vagy bebizonyítjuk az idén ennek az ellenkezőjét, vagy nem maradhat fenn a Szovjethatalom. S a legnagyobb veszély az, hogy ennek nincs mindenki tudatában. Ha minden kommunista, minden felelős funkcionárius világosan tudatára ébredne: nem értünk hozzá, kezdjük elölről a tanulást, akkor nyert ügyünk volna – s ez lenne, véleményem szerint, a legfőbb, a leglényegesebb következtetés. Ennek azonban nincsenek tudatában és meg vannak győződve, hogy azok, akik így gondolkoznak, elmaradt emberek, akik, úgymond, nem konyítanak a kommunizmushoz – talán majd egyszer megértik, megtanulják. Nem, bocsánat, nem arról van szó, hogy a paraszt és a pártonkívüli munkás nem tanulták a kommunizmust, hanem arról, hogy elmúlt az az idő, amikor az volt a feladat, hogy kifejtsük a programot és e nagy program megvalósítására buzdítsuk a népet. Ez az idő elmúlt, most be kell bizonyítani, hogy a munkás és a paraszt gazdaságának a mai nehéz helyzetben gyakorlati segítséget tudunk nyújtani, hogy lássák, megálljuk helyünket a versenyben.

A vegyes társaságok, amelyeknek megalakítása már folyamatban van s amelyekben orosz és külföldi magántőkések és kommunisták egyaránt részt vesznek – olyan forma, amely lehetővé teszi, hogy helyesen szervezzük meg a versenyt, megtanuljuk és megmutassuk, hogy meg tudjuk teremteni – legalább olyan jól, mint a kapitalisták – a kapcsolatot a paraszti gazdasággal, ki tudjuk elégíteni a paraszt szükségleteit, segíteni tudjuk a parasztot a haladásban úgy, ahogy most van, minden tudatlansága ellenére, mert a parasztot rövid idő alatt nem lehet átgyúrni.

Ilyen verseny vár tehát ránk, mint teljesen halaszthatatlan feladat. Ez az új gazda-

* – goszudarsztvennij (állami) tröszt. – *Szerk.*

sági politika magva, és meggyőződésem szerint ez pártunk politikájának lényege. Tisztán politikai problémánk és nehézségünk van, amennyi jólesik. Az elvtársak is ismerik őket: Genova és az intervenció veszélye. Nagyok ezek a nehézségek, de mind eltörpülnek az előbbi feladat nehézsége mellett. A politikában már sokat tapasztaltunk, tanultunk, kiismertük a burzsoá diplomáciát. Olyan dolog ez, amire a mensevikek 15 éven át tanítottak s egy és más hasznos dologra valóban meg is tanítottak bennünket. Ez nem újság.

Gazdasági téren ellenben egészen más feladat előtt állunk: állnunk kell a versenyt az egyszerű kereskedővel, az egyszerű kapitalistával, a kupeccel, aki odamegy a paraszthoz és nem vitatkozik a kommunizmusról – képzeljék el: nem kezd vitatkozni a kommunizmusról, hanem arról fog vitatkozni, hogy ha valamit be kell szerezni, ha jó üzletet kell kötni, ha valamit építeni kell, rendben van, megcsinálom, igaz, hogy drágán, de a kommunisták talán még drágábban, ha nem tízszer olyan drágán. Ez az agitáció most a dolog lényege, ez most gazdasági életünk fő kérdése.

Ismétlem: helyes politikánk eredményeképpen haladékot és hitelt kaptunk a néptől, a NEP* nyelvén szólva: váltókat, amelyekre azonban nem írták rá, mikor járnak le, és hogy mikor fogják őket fizetésre benyújtani, a váltók szövegéből nem állapítható meg. Ebben rejlik a veszély, ez az a sajátosság, ami ezeket a politikai váltókat a közönséges kereskedelmi váltóktól megkülönbözteti. Erre különös figyelmet kell fordítanunk és nem szabad beérnünk annyival, hogy az állami trösztökben és a vegyes társaságokban mindenütt felelős kommunisták, a legkiválóbb kommunisták ülnek – nincs ebben semmi köszönet, mert nem értenek a gazdálkodáshoz és ebből a szempontból még annyit sem érnek, mint egy egyszerű kapitalista kereskedősegéd, aki kijárta a nagy gyár és a nagy cég iskoláját. Ezt nem ismerjük be, e téren megmaradt a kommunista gőg, a „komcsvansztvo",** ahogy ezt ugyancsak kitűnő orosz nyelven mondani szokás. Az a helyzet, hogy a felelős állást betöltő kommunista – akár a legderekabb, kétségtelenül becsületes és odaadó kommunista, aki fegyházat viselt és szembenézett a halállal – nem ért a kereskedelemhez, mert nem üzletember, ezt nem tanulta és nem is akarja megtanulni és nem érti, hogy a tanulást az ábécénél kell kezdenie. Neki, a kommunistának, a forradalmárnak, aki a világ legnagyobb forradalmát hajtotta végre, akire, ha nem is negyven piramis, de negyven európai ország tekint abban a reményben, hogy megszabadítja őket a kapitalizmustól – neki kell most attól az egyszerű kereskedősegédtől tanulnia, aki tíz évig futkosott a pultok között, aki érti ezt a mesterséget, ő ellenben, a felelős kommunista, az odaadó forradalmár, nemcsak nem ért hozzá, de még csak nem is tudja, hogy nem ért hozzá.

Nos, elvtársak, ha legalább ezen az utóbbi tudatlanságunkon segítünk, már ez is óriási győzelem lesz. Nekünk erről a kongresszusról azzal a meggyőződéssel kell távoznunk, hogy ezt nem tudtuk s hogy a tanulást az „a" betűnél fogjuk kezdeni. Mi azért még mindig forradalmárok vagyunk (bár sokan, és nem is egészen alaptalanul, azt mondják, hogy elbürokratizálódtunk) és megértjük azt az egyszerű tényt, hogy ha új, rendkívül nehéz dologról van szó, képeseknek kell lennünk többször is elölről

* Novaja ekonomicseszkaja polityika – új gazdasági politika. *Szerk.*

** – kommunyisztyicseszkoje csvansztvo – kommunista gőg. *Szerk.*

kezdeni: elkezdtél valamit, zsákutcába jutottál – kezdd el újra, – akár tízszer is egymás után, de érd el a célodat, ne fontoskodj, ne hencegj, hogy te kommunista vagy, itt meg valami pártonkívüli, vagy éppenséggel fehérgárdista kereskedő – s valószínű, hogy fehérgárdista – ért ahhoz, amit gazdasági szempontból ha törik, ha szakad, végre kell hajtani, te meg nem értesz hozzá. Ha te, a felelős kommunista, akinek száz meg száz kommunista és szovjet rangja, címe és „méltósága" van, ezt megérted, akkor eléred a célod, mert ezt meg lehet tanulni...

...A Politikai Irodát és a Központi Bizottságot mentesíteni kell az apró-cseprő ügyektől, a felelős funkcionáriusok munkájának színvonalát pedig emelni kell. A népbiztosoknak felelniök kell munkájukért, meg kell szüntetni azt a gyakorlatot, hogy először a Népbiztosok Tanácsához, aztán pedig a Politikai Irodához fordulnak. Formailag nem szüntethetjük meg azt a jogot, hogy a Központi Bizottsághoz forduljanak panasszal, mert pártunk az egyedüli kormányzó párt. Véget kell vetni annak, hogy mindenféle apró-cseprő üggyel a Központi Bizottságot zaklassák, emelni kell a Népbiztosok Tanácsának tekintélyét azzal, hogy a munkában többet vegyenek részt a népbiztosok, nem pedig a helyetteseik; meg kell változtatni a Népbiztosok Tanácsa munkájának jellegét azon a ponton, ahol az elmúlt évben nem tudtam eredményt elérni: sokkal nagyobb gondot fordítsunk arra, hogy ügyeljünk a végrehajtás ellenőrzésére.

Ezzel kapcsolatban figyelmet kell fordítani arra, hogy a Népbiztosok Tanácsában, valamint a Munka és Honvédelem Tanácsában csökkentsük a bizottságok számát, hogy ezek a szervek ismerjék és megoldják saját feladataikat s ne forgácsolódjanak szét töméntelen kisebb bizottságra. A napokban rendet teremtettek a bizottságok portáján. 120 bizottságot számláltak össze. És hány bizonyult közülük szükségesnek? Tizenhat! S ez már nem az első rendcsinálás. Ahelyett, hogy ki-ki a saját munkájáért felelne, ahelyett, hogy a Népbiztosok Tanácsában határoznának abban a tudatban, hogy határozatukért maguk felelnek – bizottságok háta mögé bújnak. Ezekben a bizottságokban az ördög sem ismeri ki magát, senki se tud eligazodni, hogy ki a felelős; minden összekuszálódott s a végén olyan határozatot hoznak, amely szerint mindenki felelős.

Ezzel kapcsolatban rá kell mutatnom arra, hogy a területi gazdasági tanácskozások autonómiáját és tevékenységét ki kell terjeszteni és tovább kell fejleszteni. Oroszország területi beosztását most tudományos alapon, a gazdasági és éghajlati viszonyoknak, az életfeltételeknek, a fűtőanyagbeszerzés, helyi ipar stb. viszonyainak figyelembe vételével állapítottuk meg. Ennek a beosztásnak az alapján szerveztük meg a kerületi és területi gazdasági tanácskozásokat. Részleges módosítások természetesen még lesznek, de ezeknek a tanácskozásoknak a tekintélyét emelni kell.

El kell érnünk továbbá, hogy az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság erélyesebben dolgozzék, hogy az ülésszakokra rendszeresen üljön össze, s hogy ezek az ülésszakok hosszabb ideig tartsanak. Az ülésszakokon meg kell tárgyalni a törvényjavaslatokat, melyeket néha sebtében terjesztenek a Népbiztosok Tanácsa elé, anélkül hogy erre feltétlen szükség volna. Inkább halasszák el az ilyen javaslatok tárgyalását és adjanak időt az illetékes funkcionáriusoknak arra, hogy elmélyülten gondol-

kozzanak a kérdésen, és támasszanak nagyobb igényeket a törvények szerkesztőivel szemben, amit eddig nálunk nem tettek.

Ha az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság ülésszakai hosszabbak lesznek, az ülésszakokon szekciókat és albizottságokat fognak alakítani és szigorúbban tudják majd ellenőrizni a munkát, egyre arra törekedve – ami véleményem szerint a jelenlegi politikai helyzetben a legfontosabb, a leglényegesebb –, hogy a súlypontot az emberek kiválasztására és a tényleges végrehajtás ellenőrzésére helyezzék.

Be kell ismernünk és ne féljünk beismerni, hogy a felelős kommunistákat 100 eset közül 99-ben nem arra a helyre állították, amelyre most alkalmasak, hogy nem tudják elvégezni a rájuk bízott feladatokat s hogy most tanulniok kell. Ha ezt beismerjük, és ha a kellő lehetőségünk is megvan hozzá – a mai általános nemzetközi helyzetből ítélve elegendő időnk lesz rá, hogy megtanuljuk, amire szükségünk van –, ezt, ha törik, ha szakad, meg kell tenni.

Lenin Művei. 33. köt. 266–270., 303–304. old.

HATÁROZAT A HELYETTESEK (A NÉPBIZTOSOK TANÁCSA ÉS A MUNKA ÉS HONVÉDELEM TANÁCSA ELNÖKHELYETTESEI) MUNKÁJÁRÓL

(Részletek)

I. A helyettesek általános és fő feladatai

1. A helyettesek fő feladata, amelyért külön felelősek és amelynek minden egyebet alá kell rendelniök: a dekrétumok, törvények és rendeletek tényleges végrehajtásának ellenőrzése; a szovjetintézmények személyi állományának csökkentése, a szovjetintézményekben folyó ügyvitel rendezésének és egyszerűsítésének ellenőrzése; harc a bürokratizmus és az aktatologatás ellen.

Minden további e fő feladat részletezése vagy e fő feladat részleges kiegészítése.

A helyettesek feladata:

2. Ügyelni arra, hogy a szovjet kérdéseket más intézményekben, mind szovjet, mind pedig pártintézményekben (az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság Elnöksége, az OKP Központi Bizottságának Politikai és Szervező Irodája – és így tovább, kivétel nélkül), csakis a helyettesek tudtával és részvételével vizsgálják meg.

3. A legnagyobb mértékben mentesíteni a Népbiztosok Tanácsát és a Munka és Honvédelem Tanácsát azoktól az apró-cseprő kérdésektől, amelyeket részben (és főleg) hivatali ügyintézés útján, részben (éppen a halaszthatatlan és különösen fontos esetekben) a helyettesek közvetlen rendelkezései útján kell megoldani.

4. Gondosan ügyelni arra, hogy a *Munka és Honvédelem Tanácsának* rendelkező ülései és különösen a *Népbiztosok Kistanácsa** a feltétlenül szükséges kereteken túl ne szélesítsék ki tevékenységük körét, ne komplikálják munkájukat és a rájuk háruló feladatokat, ne engedjék meg funkcióik bürokratikus elburjánzását és felduzzasztását, hanem követeljenek minden egyes népbiztostól és minden egyes intézménytől önállóbb és felelősségteljesebb munkát.

5. Kényszeríteni a népbiztosokat és az önállóan működő intézményeket, hogy ön-

* A Népbiztosok Kistanácsa 1917 decemberében alakult. A Népbiztosok Tanácsának egy bizottsága jogkörében működött. Az volt a célja, hogy a Népbiztosok Tanácsát kisebb kérdések intézésétől mentesítse. Határozatait a Népbiztosok Tanácsának elnöke hagyta jóvá. – *Szerk.*

állóan és felelősen vezessenek kapott jogaik és a rájuk háruló kötelezettségek keretein belül.

6. Ügyelni arra, hogy mindenekelőtt a népbiztossági kollégiumok tagjainak és a legfontosabb szovjet funkcionáriusoknak, majd pedig minden szovjet funkcionáriusnak a felelősségét teljesen pontosan és egyénileg megállapítsák; kíméletlenül harcolni az ellen a ma uralkodó gyakorlat ellen, hogy nincsenek pontosan körülhatárolva, nincsenek elég világosan megfogalmazva az egyes funkcionáriusok feladatai, és az ebből fakadó teljes felelőtlenség ellen.

7. Személyesen megismerkedni bizonyos számú szovjet funkcionáriussal, mégpedig nemcsak a magas állásúakkal, hanem feltétlenül a közép- és alacsonyabb beosztásban dolgozó funkcionáriusokkal is oly módon, hogy magukhoz hívják őket, továbbá a lehetőséghez mérten kiszállnak az egyes moszkvai intézményekbe és vidékre az emberek ellenőrzése és kiválasztása, valamint a szovjetapparátus tényleges megjavítása céljából.

8. Mozgósítani azokat a népbiztosságokat és a népbiztosságok azon osztályait és intézményeit, amelyek bizonyos idő folyamán különösen döntő jelentőségre tesznek szert, ezeknek maximális segítséget nyújtani munkaerővel, pénzzel, a helyettesek személyes útmutatásaival stb.

II. A helyettesek munkájára vonatkozó különleges kérdések

9. A helyettesek fordítsák munkájuknak mintegy $^{9}/_{10}$ részét a gazdasági népbiztosságokra, s $^{1}/_{10}$ részét a többire.

10. A közeljövőben a pénzügyi kérdések kerülnek az első helyre; a helyettesek ezekre fordítsák a legnagyobb figyelmet.

11. Különösen sürgős a prémium-rendszer bevezetése, a szovjetalkalmazottak jutalmazása a Külkereskedelmi Népbiztosság, a szövetkezetek és más kereskedelemmel foglalkozó intézmények forgalmának és hasznának nagyságától függően.

Meg kell szervezni azoknak az intézkedéseknek rendszeres tanulmányozását és előkészítését, amelyek majd kiterjesztik a prémium-rendszert általában minden szovjet alkalmazott egész fizetésére.

12. Be kell szüntetni mindazokat a munkálatokat, amelyek egy külön belkereskedelmi népbiztosság felállítására, illetve a belkereskedelmi ügyeknek a Külkereskedelmi Népbiztossághoz vagy a Legfőbb Népgazdasági Tanácshoz való csatolására irányulnak. A *Munka és Honvédelem Tanácsa* mellett külön „*Belkereskedelmi bizottságot*" kell alakítani, minimális létszámú titkársággal; e bizottság egyedüli helyi szervei a kormányzósági gazdasági tanácskozások legyenek.

13. Nagyon fontos figyelemmel kísérni az állami trösztök munkáját abból a célból, hogy különválasszák a tűrhetően megszervezett trösztöket a többségben levő pocsékul megszervezett trösztöktől, és hogy ez utóbbiakat feltétlenül bezárják; ellenőrizzék a kommunisták (tényleges) szerepét az állami trösztök igazgatóságaiban; jelöljék ki azokat a személyeket, akik valóban felelősek az ügyintézésért, mégpedig sikeres ügyintézésért.

14. Szükséges, hogy mindegyik helyettes vállalja a felelősséget egyik vagy másik

népbiztosság egy-két mintaosztályának vagy mintaintézményének megszervezéséért, abból a célból, hogy ez a szerv kidolgozza a létszámnormákat, ellenőrizze e normák betartását, megállapítsa az ügyintézés legjobb módszereit és ellenőrizze e módszerek alkalmazását.

A munka módszereit, a munka termelékenységének emelésére irányuló módszereket, az ellenőrzés módszereit, amelyeket ebben a kis számú, de valóban mintaszerű intézményben kidolgoznak, később fokozatosan meg kell honosítani valamennyi szovjetintézményben.

Tekintettel e kérdés rendkívüli fontosságára s a bürokratikus hagyományokat védelmező szovjet bürokrácia makacs ellenállására, elkerülhetetlenül szívós harcot kell folytatni azért, hogy néhány mintaszerű intézményt szervezzünk, amelyek alkalmasak a többi intézmény felzárkóztatására és ellenőrzésére. A megfelelő intézményekkel (a Szovjet-alkalmazottak Szakszervezetének Központi Bizottságával, a Szakszervezetek Összoroszországi Központi Tanácsával, a Munkaügyi Intézettel stb., stb.) egyetértésben és a helyettesek felügyeletével le kell fordítani és ki kell adni a legjobb és legújabb irodalmat, különösen az amerikait és a németet, amely a munka és az igazgatás megszervezésére vonatkozik.

15. Ügyelni kell – kezdetnek elég csak egészen kis számú intézményben – a kommunisták beosztására a szovjetintézményeken belül, arra törekedve, hogy a kommunisták kizárólag olyan állásokat töltsenek be (a ranglétrának mind a legtetején, mind a legalján), ahol valóban ellenőrizhetik a munka menetét, valóban harcolhatnak a bürokratizmus és az aktatologatás ellen, valóban azonnal meg tudják javítani a helyzetet és meg tudják könnyíteni azoknak a szerencsétlen állampolgároknak a sorsát, akik kénytelenek igénybe venni csapnivalóan rossz szovjetapparátusunk szolgálatait.

A ranglétra alján levő állásokat betöltő kommunistákra különösen nagy figyelmet kell fordítani, mert ezek gyakorlatilag gyakran fontosabbak, mint azok, akik fent vannak.

16. A kormányzósági gazdasági tanácskozások jelentéseit rendszeresen el kell olvasniok először is az Állami Tervbizottság tagjainak, valamint a Központi Statisztikai Hivatal és az „Ekonomicseszkaja Zsizny" munkatársainak, úgy, hogy mindnyájan a lehető legrövidebb formában véleményt adjanak róluk a sajtó vagy saját intézményeik számára, és felelősek legyenek azért, hogy idejében kiadják a szükséges útmutatásokat és levonják a megfelelő következtetéseket; másodszor, ezeket a jelentéseket el kell olvasnia egynéhány tucatnyi (nem kevesebb) és lehetőleg nem az alkalmazottak közül kikerülő kommunistából álló csoportnak, akik hivatalon kívüli, *csak* kommunista szempontból tudják tanulmányozni a jelentéseket.

Következetesen harcolni kell a különböző gazdasági intézmények (a kerületi gazdasági tanácskozások, az állami trösztök, a „vegyes társaságok" stb., stb.) kötelezően kinyomatandó jelentései körének fokozatos kibővítéséért, mert ha nem szoktatjuk rá a lakosság egyre nagyobb részét arra, hogy a könyvtárakban vegye igénybe az effajta jelentéseket, szó sem lehet arról, hogy egy félig ázsiai ország valóban kulturált és szocialista országgá váljon.

17. Az „Ekonomicseszkaja Zsizny" című újságot a *Munka és Honvédelem Tanácsának* tényleges szervévé, *a gazdasági igazgatás szervévé* kell változtatni. Mindkét he-

lyettes köteles rendszeresen olvasni a lapot és kíméletlenül harcolni az ellen az irodalmárok és szovjetfunkcionáriusok körében uralkodó törekvés ellen, hogy ezt a lapot a különböző „vélemények", nézetek és a kötekedés közönséges „félfüggetlen", intellektuel-burzsoá szócsövének színvonalára süllyesszék, amely nem foglalja össze a jelentéseket, nem ellenőrzi a jelentések rendszeres beérkezését, nem elemzi komolyan az *egyes intézmények* gazdasági munkáját, nem bírálja komolyan a jó és rossz intézményeket, *személyeket,* munkamódszereket stb.

Évekig kell még harcolni azért, hogy az „Ekonomicseszkaja Zsizny" a *gazdasági igazgatás,* a szocialista építés tényleges szervévé váljon, de annál inkább szükséges, hogy ez a harc következetes és rendszeres legyen.

18. Ugyanez vonatkozik a Központi Statisztikai Hivatalra is. Gondoskodni kell arról, hogy a Hivatal ne „akadémikus" és ne „független" szerv legyen, mint ahogy a régi burzsoá szokáshoz híven $^{9}/_{10}$ részben ma is az, hanem a szocialista építés szerve legyen, amely megvizsgálja, ellenőrzi és nyilvántartja azt, amit a szocialista államnak ma, most, elsősorban kell tudnia. A régi szokások ellenállása itt is elkerülhetetlenül igen makacs lesz; annál makacsabb harcot kell vívni ellenük...

III. A helyettesek munkamódszere; apparátusuk

19. A helyettesek a lehető legnagyobb mértékben mentesítik magukat az aprócseprő ügyektől és a népbiztosokkal, valamint a kollégiumok tagjaival való felesleges személyes megbeszélésektől, amelyek rendszerint rengeteg időt rabolnak el és ezzel lehetetlenné teszik, hogy a helyettesek a tényleges munka ellenőrzésével foglalkozzanak.

20. A helyettesek a legnagyobb mértékben mentesítik magukat a különböző bizottságokban való részvételtől.

21. A helyettesek minden úton-módon törekszenek a meglevő bizottságok feloszlatására (amelyek $^{9}/_{10}$ részben fölöslegesek s megvan az a sajátosságuk, hogy a feloszlatás után kissé más mezben igen gyorsan újjászületnek) és megakadályozzák új bizottságok alakítását.

22. Ha elkerülhetetlenné válik, hogy valamely kérdést bizottság vizsgáljon meg, a helyettesek, ha csak egy mód van rá, ne vegyenek személyesen részt a bizottságokban, hanem a lehetőséghez képest szorítkozzanak arra, hogy véglegesen jóváhagyják a bizottságok határozatait vagy megsürgetik a munkát és jóváhagyás végett a megszabott úton továbbítják a bizottságok határozatait.

23. A helyettesek apparátusa először: a *Népbiztosok Tanácsa* és a *Munka és Honvédelem Tanácsa* ügyintézőinek személyi állománya, valamint ezek helyettesei és titkárai. Ezt az apparátust semmiképpen sem szabad jobban kibővíteni annál a feltétlenül szükséges minimumnál, amelyre a helyettesek *személyesen* tudnak felügyelni (ne legyen túlságosan nagy). Másodszor: a helyettesek külön megbízásokat adhatnak a Népbiztosok Kistanácsa egyes tagjainak. Harmadszor: a helyettesek legfőbb apparátusa a Munkás-Paraszt Felügyelet Népbiztossága.

A helyettesek személyesen választják ki munkatársaikat és ügyintézőiket ebből a népbiztosságból, megtanítják őket erre a munkára és ellenőrzik munkájukat, s külö-

nösen arra törekednek, hogy minél nagyobb mértékben vegyenek részt pártonkívüli munkások és parasztok ebben a munkában (ez rendkívül nehéz dolog, de egyszersmind olyan is, amelynek fokozatos fejlesztése nélkül a Szovjethatalom elkerülhetetlen pusztulásra van ítélve).

24. A helyetteseknek saját hatalmuk alapján az eddiginél gyakrabban kell alkalmazniok adminisztratív fegyelmi büntetéseket... azokkal szemben, akik bürokratikus, aktatologató módszerekkel dolgoznak, nem hajtják végre pontosan az utasításokat, hanyag munkát végeznek stb. Jelentősebb bűnök esetében szükséges, hogy a bűnösöket elmozdítsák állásukból, bíróság elé állítsák, s az Igazságügyi Népbiztosság útján példamutató, nyilvános tárgyalásokat szervezzenek.

IV. A két helyettes munkájának egységéről

25. Hogy a két helyettes munkájában teljes egység legyen, a helyettesek másolatokon közlik egymással a legfontosabb rendelkezéseket és rendszeresen gyorsíróval jegyeztetik azokat a rendelkezéseket, utasításokat stb., amelyeket szóban, személyes megbeszélések alkalmával adnak ki (persze, a legrövidebb formában és csak a legfontosabbakat). A Népbiztosok Tanácsának ügyintézőségén a gyorsírónők számát ennek érdekében annyira kell emelni, hogy a helyettesek egész munkaideje alatt 2 gyorsírnő tartson állandóan ügyeletet. Ha szükséges, néhány kiváló diktafont kell rendelni külföldről.

26. Ugyanez vonatkozik az akár írásban, akár szóban tett legfontosabb jelentésekre is.

27. Szükséges és igen fontos esetekben a helyettesek tanácskoznak egymással, hogy egységesen értelmezzék a feladatokat, egységesen cselekedjenek és mindenképpen kiküszöböljék az egymást keresztező és egymásnak ellentmondó utasításokat a munkában.

Ha a helyettesek között nézeteltérés merül fel, a kérdést a Népbiztosok Tanácsának elnöke, távolléte esetén pedig a Központi Bizottság Politikai Irodája vagy általa külön kijelölt elvtárs dönti el.

V. A munka felosztása a helyettesek között

28. A legközelebbi hónapokra, míg külön rendeletet ki nem dolgozunk, a helyettesek között a következő munkamegosztás van érvényben:

29. Cjurupa elvtárs elnököl a Népbiztosok Tanácsában. (Ha az ülés két óránál tovább tart, az elnöklést átadja Rikov elvtársnak.) A nem elnöklő helyettes jelenléte is kötelező a Népbiztosok Tanácsában és a Munka és Honvédelem Tanácsában (plenáris ülésen).

Cjurupa elvtárs írja alá a sajtó számára a Népbiztosok Tanácsának határozatait és a Tanács nevében kiadott távirati rendelkezéseket, valamint figyelemmel kíséri a Népbiztosok Tanácsának és a Népbiztosok Kistanácsának bizottságait és a Népbiztosok Kistanácsának munkáját. Ugyancsak ő közelebbről figyelemmel kíséri a Népbiztosok Tanácsának ügyintézőségét és titkárságát, s ugyanakkor felelős azért, hogy

ez az apparátus a legteljesebb összhangban működjék a *Munka és Honvédelem Tanácsának* apparátusával, és hogy a két apparátus utasításai ne keresztezzék egymást és ne mondjanak ellent egymásnak.

30. Rikov elvtárs elnököl a *Munka és Honvédelem Tanácsának* plenáris ülésein, a sajtó számára ő írja alá a Tanács határozatait és távirati rendelkezéseit, közelebbről figyelemmel kíséri a *Munka és Honvédelem Tanácsának* ügyintézőségét és titkárságát (szem előtt tartva a fenti feltételt, hogy ez az apparátus teljes összhangban működjék a Népbiztosok Tanácsának apparátusával)...

1922. április 11.
Lenin Művei. 33. köt. 331–338. old.

N. OSZINSZKIJNAK

1) A „Pravda" szerkesztőségének

Másolat 2) Sztyeklov elvtársnak

3) Rikovnak és Cjurupának

1922. IV. 12.

Oszinszkij elvtárs!

Örömmel olvastam a „Pravda" mai számában „A helyi tapasztalatok újabb adatai" című cikkét. Éppen az ilyen cikkek hiányoznak nekünk a leginkább, s úgy vélem, minden népbiztosságnak kellene „tartania" egy-egy újságírót (aki szoros kapcsolatban van a népbiztosság és a népbiztos munkájával) ilyen szemlék összeállítására.

Az a legnagyobb bajunk, hogy a sajtóban töméntelen sok az általánosságokban mozgó fejtegetés és a politikai fecsegés, de alig folyik a helyi tapasztalatok *tanulmányozása*. Mind vidéken, mind pedig fent igen erős irányzatok küzdenek a tapasztalatok őszinte feltárása és az igazságnak megfelelő értékelése ellen. Nem merik kiteregetni a szennyest, nem mernek szembenézni a meztelen igazsággal, „nagyvonalúan", kézlegyintéssel akarják elintézni a dolgot...

Sokkal, de sokkal konkrétabban tanulmányozzuk a helyi tapasztalatokat, a részleteket, az apróságokat, a gyakorlatot, a gyakorlati tapasztalatokat, sokkal jobban ismerkedjünk meg az igazi élettel, a kerületek, a járások, a falvak életével; elemezzük, hol, kinek és miért (milyen módszerekkel) sikerül a roppant nyomor és pusztulás ellenére valóságos, ha csak kicsiny javulást is elérnie; ne féljünk rámutatni a hibákra és a hozzáértés hiányára; népszerűsítsünk és *reklámozzunk* teljes erőnkből minden valamelyest kiemelkedő helyi funkcionáriust, állítsuk példaképül. Minél több ilyen munkát végzünk, minél jobban megismerjük az eleven gyakorlatot, minél job-

ban megszabadítjuk magunkat és az olvasókat az áporodott bürokratikus és az áporodott intellektuel moszkvai (és általában szovjet-bürokrata) légkörtől, annál eredményesebben halad majd sajtónk és egész építőmunkánk megjavítása.

Még egyszer üdvözlöm kezdeményezését, és nagyon szeretném, ha szélesebb körben, *mélyrehatóbban* folytatnák ugyanilyen irányban a munkát.

Kommunista üdvözlettel *Lenin*

Lenin Művei. 36. köt. 587–588. old.

LEVÉL I. V. SZTÁLINNAK A POLITIKAI IRODA TAGJAI SZÁMÁRA

Válasz a Népbiztosok Tanácsa elnökhelyetteseinek munkájára vonatkozó megjegyzésekre

Bocsánatot kérek a késői válaszért, de előbb nem tudtam válaszolni a golyó kioperálásával járó herce-hurca miatt.

Rikov elvtárs megjegyzései „kritikusak", de határozatlanok és nem szorulnak válaszra.

Tomszkij elvtársnak a prémium-rendszerre vonatkozó megjegyzéseit helytelennek tartom. Mivel a szakszervezeti prémium-rendszer, amely Tomszkij elvtárs szavai szerint az „állam fosztogatásává" fajult, csődöt mondott, ez arra kell hogy késztessen bennünket, hogy szívósabb munkával tanulmányozzuk és javítsuk a prémium-rendszer alkalmazásának módjait, de semmiképp sem vezethet arra, hogy lemondjunk róla.

Trockij elvtárs megjegyzései részben szintén határozatlanok (például a 4. pontban olvasható „aggályok") és nem szorulnak válaszra; részben pedig azokat a régi nézeteltéréseket elevenítik fel, amelyek köztünk és Trockij elvtárs között voltak, és már többször is felmerültek a Politikai Irodában. Ezekre röviden válaszolok két fő pontban: a) Munkás-Paraszt Felügyelet és b) Állami Tervbizottság.

a) A Munkás-Paraszt Felügyelet tekintetében egyáltalán nincs igaza Trockij elvtársnak. Ma, amikor még a legjobb kommunisták körében is kétségbeejtő „hivatali korlátoltság" uralkodik, amikor ilyen alacsony az alkalmazottak színvonala és amikor ennyire divatban vannak a hivatalon belüli intrikák (amelyek a Munkás-Paraszt Felügyelet mindenféle intrikáinál rosszabbak), nem lehetünk meg most a Munkás-Paraszt Felügyelet nélkül. Rendszeresen és kitartóan lehet és kell munkálkodnunk azon, hogy olyan apparátussá változtassuk, amely az egész állami munka ellenőrzését és javítását szolgálja. Különben semmi gyakorlati eszközünk nem lesz arra, hogy ellenőrizzük, javítsuk a munkát és tanítsunk a helyes munkára. A Munkás-Paraszt Felügyelet rossz és rosszul fizetett apparátusa most körülbelül 12 000 főből áll, ezt az apparátust csökkenteni és javítani kell; meghagyni például a régi állomány $^1/_6$-át és a régi béralap felét, vagyis háromszorosára emelni az alkalmazottak fizetését; ki kell emelni először néhánytucat, aztán néhányszáz legjobb, feltétlenül becsületes és hozzáértő munkatársat, akik most is megvannak, de nincsenek nyilvántartva, nincsenek kiemelve, nincsenek csoportosítva, nincsenek

megszervezve. Ezt meg lehet és meg kell csinálni. Máskülönben nem harcolhatunk a hivatalosdi és a bürokratizmus ellen. Máskülönben nem taníthatjuk meg a pártonkívüli munkásokat és parasztokat az igazgatásra, márpedig erről a feladatról a jelen pillanatban sem elvileg, sem gyakorlatilag nem szabad lemondanunk.

b) Ami az Állami Tervbizottságot illeti, Trockij elvtársnak nemcsak hogy egyáltalán nincs igaza, hanem meglepően tájékozatlan is abban, amiről ítéletet mond. Az Állami Tervbizottságnak nemcsak hogy nem az akadémizmus a baja, hanem ellenkezőleg, az, hogy túl van terhelve túlságosan aprólékos, napi „metélttel". Krzsizsanovszkij elvtárs lágy szíve miatt túlságosan könnyen enged azoknak, akik azonnali „segítségét" kérik.

Jól ismervén az Állami Tervbizottság tényleges fogyatékosságait, hogy tényleges, objektív, nem pedig képzeletszülte adatokkal tájékoztassam a Politikai Iroda tagjait, megkérdeztem Krzsizsanovszkij elvtársat, nem túlságosan „elvont"-e a munkája és milyen pontos adatok vannak erre a kérdésre vonatkozólag. Krzsizsanovszkij elvtárs elküldte nekem azoknak a kérdéseknek a listáját, amelyeket az Állami Tervbizottság elnöksége az utóbbi 2 hónap alatt, 1922 február–március folyamán vizsgált meg. Az eredmény: aa) tervezési kérdés – 17%; bb) fontos gazdasági jellegű kérdés – 37%; cc) „metélt" – 46%. Ezt az anyagot áttekintés végett a Politikai Iroda bármelyik tagjának megküldhetem.

Trockij elvtárs második levelében, amelyet 1922. IV. 23-án küldött a helyetteseknek, s amelynek másolatát megküldte a Politikai Iroda titkárságának (valószínűleg véletlenül került hozzám a másolat), először is rendkívül hevesen, de teljesen helytelenül „bírálja" a Politikai Irodának a pénzügyi hármas (Szokolnyikov és a két helyettes) létesítéséről szóló határozatát mint féket a Népbiztosok Kistanácsa és a Népbiztosok Tanácsa között. A helyettesek ilyen természetű bírálata sem semmiféle tervszerű, sem általában valamennyire is szervezett állami munkával nincs összhangban.

Másodszor, ebben a levélben ugyanazt a gyökerében helytelen és az igazsággal szöges ellentétben álló vádat ismétli meg, hogy az Állami Tervbizottságban akadémizmus uralkodik, s ez a vádaskodás odáig fajul, hogy Trockij elvtárs a következő valósággal hihetetlen, tájékozatlanságból eredő kijelentést teszi: „A papírpénz-kibocsátás méreteinek megállapítása és a pénzeszközöknek a hivatalok közötti elosztása nélkül – írja – nincs és nem is lehetséges most semmiféle gazdasági terv. Márpedig, *amennyire én meg tudom ítélni*, az Állami Tervbizottságnak *semmi köze* ezekhez a döntő kérdésekhez."

A kiemelt szavakat olvasván felmerül bennem a kérdés: miért kell „ítélni" tájékozódás nélkül? A Központi Bizottság és a *Munka és Honvédelem Tanácsa* bármely tagja könnyen tájékozódhat. Ha tájékozódott volna, megtudta volna, hogy az Állami Tervbizottságban van egy pénzügyi-gazdasági osztály, amely éppen az említett kérdéseken dolgozik. Természetesen vannak fogyatékosságok ebben a munkában, de nem az akadémizmusban, hanem éppen ellenkező irányban kell keresni őket.

V. 5. *Lenin*

Lenin Művei. 33. köt. 350–352. old.

LEVÉL I. V. SZTÁLINNAK A RÁDIÓTECHNIKA FEJLESZTÉSÉRŐL

Sztálin elvtársnak azzal a kéréssel, hogy a Politikai Iroda valamennyi tagjának hozza tudomására

Sztálin elvtárs,

mellékelek két előadást: az első Oszadcsij professzor, villamossági szakértő előadása a rádiótávírás és telefonos hírközlésről; a másik Boncs-Brujevicsé (nem rokona az ismert Boncs-Brujevics fivéreknek, akik közül az egyik a Népbiztosok Tanácsa ügyintézőségének vezetője volt, a másik meg kiváló cári tábornok). Ez a Boncs-Brujevics, akinek előadását mellékelem, igen kiváló ismerője a rádiótechnikának, emellett feltaláló, a Nyizsnyij Novgorod-i rádiólaboratórium egyik főmunkatársa.

Ezekből az előadásokból látható, hogy technikánkban teljesen megvalósítható az élő emberi beszéd drót nélküli, rádión történő továbbítása nagy távolságra; teljesen megvalósítható úgyszintén sokszáz olyan vevőkészülék üzembehelyezése is, amelyek továbbítani képesek a Moszkvában elhangzó beszédeket, előadásokat és felolvasásokat a köztársaság sokszáz helységébe, még ha többszáz, bizonyos feltételek között pedig még ha többezer versztre vannak is Moszkvától.

Úgy vélem, e terv megvalósítása feltétlenül szükséges számunkra mind a propaganda és agitáció, és különösen az írni-olvasni nem tudó néptömegekhez szóló propaganda és agitáció szempontjából, mind pedig az előadások továbbítása szempontjából. Mivel azok a burzsoá professzorok, akiket működni engedünk a társadalomtudományok terén, többségükben teljesen alkalmatlanok, sőt károsak, nincs más megoldás, mint hogy elérjük azt, hogy az a kevés kommunista professzorunk, aki társadalomtudományi előadásokat tud tartani, előadásait a föderáció legkülönbözőbb vidékein levő helységek százainak nyilvánossága előtt tartsa meg.

Ezért úgy gondolom, semmiképp sem szabad sajnálnunk a pénzt a rádiótelefonos hírközlés teljes megszervezésére és munkánkban teljesen használható hangszórók gyártására.

Javaslom, hozzanak határozatot arról, hogy a költségvetésen felül soronkívül 100 000 aranyrubelt utaljanak ki az aranyalapból a Nyizsnyij Novgorod-i rádiólaboratórium munkájának megszervezésére, hogy a lehető leggyorsabban befe-

jezze teljesen használható hangszórók szerkesztésére és az egész köztársaságban többszáz olyan vevőkészülék felszerelésére irányuló munkálatait, amelyek a nagy tömegek előtt meg tudják ismételni a Moszkvában vagy más központokban elhangzó beszédeket, előadásokat és felolvasásokat.

A Munka és Honvédelem Tanácsát meg kell bízni azzal, hogy ez alap felhasználásának ellenőrzésére külön felügyeletet létesítsen, és esetleg, ha célszerűnek bizonyul, az említett alapból adjon prémiumot a munka különösen gyors és sikeres menetéért.

Hozzáteszem, hogy a mai „Izvesztyija" jelentése szerint az angolok feltaláltak egy olyan rádiótávírót, amely titkosan továbbítja a rádiótáviratokat. Ha sikerülne megvásárolni ezt a találmányt, a rádiótelefonos és rádiótávirati hírközlés még nagyobb jelentőségre tenne szert a hadügyek szempontjából.

1922. V. 19. *Lenin*

Lenin Művei. 33. köt. 357–358. old.

A MUNKÁS-PARASZT FELÜGYELET NÉPBIZTOSSÁGA KOLLÉGIUMÁNAK TAGJAIHOZ

VIII. 21.

Szvigyerszkijnek, Reszkének, Rozmirovicsnak,
Ruzernek és a *Munkás-Paraszt Felügyelet* kollégiuma
többi tagjának

Nagyon sajnálom, hogy Cjurupa nem dolgozhatott a *Munkás-Paraszt Felügyelet*ben. Attól tartok, hogy a munka nem halad valami jól. A munka *típusa* – egyes *vizsgálatok és* jelentések. Régimódi dolog. Az apparátus *átalakítása* és javítása viszont nem folyik. Nincsenek mintaszerű apparátusok, amelyeknek tagjai egytől egyig kommunisták vagy a szovjet- és pártfunkcionáriusokat képző iskolák hallgatói volnának; nincsenek módszeresen kialakított munka*normák*, amelyeket alkalmazni lehetne más hivatalokban is; nincsen rendszeresen felmérve, mit tudnak elvégezni a *szovjethivatalnokok* ilyen vagy olyan területen hetente stb.

Egyre reménykedtem, hogy a Munkás-Paraszt Felügyeletbe beáramló új funkcionáriusok majd életet visznek a munkába, de Sztálin kérdezősködéséből ezt nem láthattam. Kérem, írjanak nekem, és akkor szükség esetén majd összehozunk egy találkozót. Önöknek 8000 státusz-helyük van 9000 helyett. Nem lehetne-e ezt *2000*-re csökkenteni, 6000 fizetéssel (vagyis a háromszorosával), és magasabb fokra felemelni a képesítést?

Ha Avanyeszov hamarosan megérkezik, mutassák meg neki is.

Kommunista üdvözlettel *Lenin*

Lenin Művei. 36. köt. 589. old.

LEVÉL A KONGRESSZUSHOZ

(Részletek)

III

A feljegyzések folytatása.

1922. december 26.

A központi bizottsági tagok számának 50-re vagy éppenséggel 100-ra emelése szerintem kettős vagy akár hármas célt szolgálna: minél több tagja lesz a Központi Bizottságnak, annál többen fogják megtanulni a Központi Bizottságban végzendő munkát, és annál kisebb lesz annak a veszélye, hogy valamiféle elővigyázatlanság folytán szakadás áll be. Ha sok munkást bevonunk a Központi Bizottságba, könnyebb lesz nekik megjavítani apparátusunkat, mely szerfelett rossz. Apparátusunkat lényegében a régi rendszertől örököltük, és teljesen lehetetlen volt átalakítani ilyen rövid idő alatt, főleg a háború, éhínség stb. közepette. Ezért nyugodtan válaszolhatjuk azoknak a „kritikusoknak", akik csúfondárosan vagy rosszindulatúan célozgatnak apparátusunk hibáira, hogy egyáltalán nem értik meg a jelenlegi forradalom körülményeit. Öt év alatt általában nem lehet megfelelően átalakítani az apparátust, s különösen nem olyan körülmények között, amilyenek közt nálunk ment végbe a forradalom. Elég, hogy öt év alatt megteremtettük azt az új típusú államot, amelyben a munkások a parasztok élén a burzsoázia ellen vonulnak, az ellenséges nemzetközi környezet körülményei közt ez is óriási eredmény. Ennek tudata azonban semmiképpen sem homályosíthatja el előttünk azt, hogy az apparátust lényegében a cártól és a burzsoáziától vettük át, s hogy most, miután beköszöntött a béke és biztosítva van a minimális szükséglet kielégítése, mely megóv az éhínségtől, egész munkánknak az apparátus megjavítására kell irányulnia.

Úgy képzelem el a dolgot, hogy néhány tucat munkás, ha tagja a Központi Bizottságnak, bárki másnál jobban foglalkozhat apparátusunk ellenőrzésével, megjavításával és újjáalakításával. A Munkás-Paraszt Felügyelet, amely eleinte gyakorolta ezt a funkciót, nem tudott megbirkózni ezzel a feladattal, s csak mint a Központi Bizottság e tagjainak „függeléke" vagy segítőtársa használható, meghatározott feltételek mellett. A Központi Bizottságba véleményem szerint nem olyan munkásokat kell elsősorban megválasztani, akik hosszú időt töltöttek szov-

jet szolgálatban (levelem e részében mindenütt a munkásokhoz sorolom a parasztokat is), mert ezekben a munkásokban már kialakultak azok a bizonyos hagyományok és előítéletek, amelyek ellen kívánatos felvenni a harcot.

A Központi Bizottság munkástagjai közé túlnyomórészt olyan munkásokat kell megválasztani, akik alacsonyabb szinten vannak annál a rétegnél, amely az öt év alatt a szovjettisztviselők sorába emelkedett, s közelebb állnak az egyszerű munkásokhoz és parasztokhoz, nem lehetnek azonban olyanok, akik közvetlenül vagy közvetve kizsákmányolók voltak. Azt hiszem, hogy az ilyen munkások, ha részt vesznek majd a Központi Bizottság és a Politikai Iroda valamennyi ülésén, s olvassák a Központi Bizottság összes dokumentumait, a szovjetrendszer odaadó híveinek gárdáját alkothatják, akik alkalmasak arra, hogy először is fokozzák magának a Központi Bizottságnak a szilárdságát, másodszor, hogy eredményesen dolgozzanak az apparátus megújításán és megjavításán.

Lenin

Feljegyezte: L. F.
1922. XII. 26.

v

Az Állami Tervbizottságnak
törvényhozási funkciókkal való felruházásáról
szóló levél folytatása.
1922. XII. 28

Egyes olyan elvtársainknál, akiknek megvannak a képességeik ahhoz, hogy döntő módon befolyásolják az államügyek irányítását, megfigyeltem, hogy eltúlozzák a munka adminisztratív oldalát, amelyre természetesen szükség van a maga helyén és a maga idejében, de amelyet nem szabad összekeverni a munka tudományos oldalával, a valóság széles körű felölelésével, az emberek megnyerésének képességével stb.

Mindenféle állami intézményben, különösen az Állami Tervbizottságban szükség van e két tulajdonság egyesítésére, és amikor Krzsizsanovszkij elvtárs közölte velem, hogy bevonja Pjatakovot az Állami Tervbizottságba és a munka tekintetében megegyezésre jutott vele, én ugyan hozzájárultam ehhez, de egyfelől bizonyos kételyeket tápláltam, másfelől olykor abban reménykedtem, hogy ebből az államférfiak két típusának kombinációja adódik. Most ki kell várni, huzamosabb tapasztalat alapján kell megítélni, valóra válik-e ez a remény, de elvileg, úgy vélem, kétségbevonhatatlan, hogy a jellemek és típusok (emberek, tulajdonságok) efféle egyesítése az állami intézmények helyes működése érdekében feltétlenül szükséges. Úgy vélem, hogy itt éppen olyan káros a túlzó „adminisztrálás", mint általában mindenféle túlzás. Az állami intézmény vezetőjében a legnagyobb fokban legyen meg az a képesség, hogy meg tudja nyerni az embereket, s legyen elég alapos tudományos és műszaki képzettsége ahhoz, hogy ellenőrizni tudja munkájukat. Ez az alap. Enélkül nem lehetséges a helyes munka. Másrészt igen fontos, hogy az állami

intézmény vezetője értsen az adminisztrációhoz, s legyen egy vagy több megfelelő segítőtársa e téren. Ez a két tulajdonság aligha párosul egy személyben, és erre aligha lesz szükség.

Lenin

Feljegyezte: L. F.
1922. XII. 28.

VI

Az Állami Tervbizottságról szóló
feljegyzések folytatása.
1922. december 29.

Állami Tervbizottságunk nyilvánvalóan minden vonatkozásban szakértők bizottságává fejlődik. Ilyen intézmény élén csakis nagy tapasztalattal és átfogó műszaki tudományos képzettséggel rendelkező ember állhat. Az adminisztratív munkatársnak itt lényegében kisegítő szerepet kell betöltenie. Az Állami Tervbizottság bizonyos függetlenségére és önállóságára e tudományos intézet tekintélye szempontjából feltétlenül szükség van, és ennek egyetlen feltétele az, hogy munkatársai lelkiismeretesek legyenek, és lelkiismeretesen igyekezzenek végrehajtani gazdasági és társadalmi építésünk tervét.

Az utóbbi tulajdonság ma persze csak kivételképpen fordul elő, mert azoknak a tudósoknak túlnyomó többségét, akikből az Állami Tervbizottságot természetszerűleg létrehoztuk, szükségszerűen megfertőzték a burzsoá nézetek és a burzsoá előítéletek. Ebből a szempontból történő ellenőrzésük néhány személy feladata kell hogy legyen, akik az Állami Tervbizottság elnökségét alkothatnák, legyenek ezek a személyek kommunisták, s napról napra figyeljék a munka során, milyen odaadással dolgoznak a burzsoá tudósok, milyen mértékben adják fel burzsoá előítéleteiket, s hogyan térnek át fokozatosan a szocializmus álláspontjára. Köztársaságunk Állami Tervbizottsága vezetőinek ez a kettős munka, a tiszta adminisztrációval egybekötött tudományos ellenőrzés legyen az eszményképe.

Lenin

Feljegyezte: M. V.
1922. XII. 29.

Vajon ésszerű-e különálló megbízatásokra felosztani azt a munkát, amelyet az Állami Tervbizottság végez, s nem kellene-e inkább arra törekedni, hogy kialakítsuk az állandó szakértők körét, akiket az Állami Tervbizottság elnöksége rendszeresen ellenőrizne, és akik megoldhatnák az Állami Tervbizottság hatáskörébe tartozó kérdések összességét? Úgy vélem, hogy az utóbbi az ésszerűbb, s hogy a különálló ideiglenes és sürgős feladatok számának csökkentésére kell törekednünk.

Lenin

1922. dec. 29.
Feljegyezte: M. V.

A feljegyzések folytatása.
1922. dec. 29.

(A KÖZPONTI BIZOTTSÁGI TAGOK SZÁMÁNAK NÖVELÉSÉVEL FOGLALKOZÓ RÉSZHEZ)

Véleményem szerint, ha a központi bizottsági tagok számát növeljük, arra is, sőt mondhatnám főként arra kellene gondolnunk, hogyan ellenőrizhetnénk és javíthatnánk meg apparátusunkat, amely fabatkát sem ér. Magas szakképzettséggel rendelkező szakemberek szolgálatait kell igénybe vennünk erre a célra, és e szakembereket a Munkás-Paraszt Felügyeletnek kell előteremtenie.

Gyakorlatilag kell megoldani azt a feladatot, hogyan kombináljuk ezeket a kellő ismeretekkel rendelkező ellenőrzési szakembereket és a Központi Bizottság új tagjait.

Úgy látom, a Munkás-Paraszt Felügyelet (fejlődése és fejlődésével kapcsolatos tévedéseink folytán) végső soron azt eredményezte, amit most tapasztalunk, nevezetesen – a rendkívüli népbiztosság és a központi bizottsági tagok rendkívüli funkciói közötti átmenet állapotát; a mindenkit és mindent ellenőrző intézménytől, a kis számú, de elsőrendű ellenőrök együtteséhez való átmenet állapotát; ezeket az ellenőröket jól kell fizetnünk (ez különösen szükséges a mi korunkban, amikor mindent meg kell fizetni, s a jelenlegi körülmények között, amikor az ellenőrök közvetlenül azoknak az intézményeknek a szolgálatában állnak, amelyek jobban megfizetik őket).

Ha a Központi Bizottság tagjainak számát megfelelően növelni fogjuk, és a központi bizottsági tagok ilyen magas szakképzettségű szakemberek és minden területen nagy tekintéllyel bíró munkás-paraszt felügyeleti tagok segítségével évről évre tanulni fogják az államigazgatást, akkor úgy vélem, sikeresen meg fogjuk oldani ezt a feladatot, mellyel hosszú ideig nem tudtunk megbirkózni.

Eszerint végeredményben – mintegy száz központi bizottsági tagra és ezek segítőtársaként 400–500-nál nem több munkás-paraszt felügyeleti tagra van szükség, akik a KB-tagok útmutatásai alapján ellenőrző munkát végeznek.

1922. dec. 29. *Lenin*
Feljegyezte: M. V.

A SZÖVETKEZETEKRŐL

(Részlet)

II.

Valahányszor az új gazdasági politikáról írtam, mindig idéztem az államkapitalizmusról 1918-ban írt cikkemet.* Ez nemegyszer kételyeket keltett egyik-másik fiatalabb elvtársban. De kételyeik főként elvont politikai kérdésekre vonatkoztak.

Úgy vélték, hogy nem lehet államkapitalizmusnak nevezni azt a rendet, amelyben a termelési eszközök a munkásosztály kezében vannak és az államhatalom is ezé a munkásosztályé. De nem vették észre, hogy én az „államkapitalizmus" kifejezést *először is* azért használtam, hogy meglegyen a történelmi kapcsolat jelenlegi álláspontunk és az úgynevezett baloldali kommunistákkal folytatott vitámban elfoglalt álláspont között, azonkívül már akkor is azt bizonyítottam, hogy az államkapitalizmus magasabb rendű lenne, mint jelenlegi gazdaságunk; nekem az volt a fontos, hogy megállapítsam a folytonossági kapcsolatot a közönséges államkapitalizmus és ama nem közönséges, sőt egyáltalán nem közönséges államkapitalizmus között, amelyről akkor beszéltem, amikor bevezettem az olvasót az új gazdasági politikába. *Másodszor,* nekem mindig a gyakorlati cél volt fontos. Új gazdasági politikánk gyakorlati célja pedig az volt, hogy koncessziókat kapjunk; a koncesszió a mi viszonyaink között kétségtelenül az államkapitalizmus tiszta típusa, ilyen szempontból indultam ki az államkapitalizmusra vonatkozó fejtegetéseimben.

Ámde van a dolognak még egy oldala, amellyel kapcsolatban szükségünk lehet az államkapitalizmusra, vagy legalábbis a vele való összehasonlításra. Ez a szövetkezetek kérdése.

Kétségtelen, hogy a tőkésállam viszonyai közt a szövetkezet kollektív kapitalista intézmény. Kétségtelen az is, hogy jelenlegi gazdasági viszonyaink között, amikor magántőkés vállalatokat – de csakis a társadalom tulajdonában levő földön, és csakis a munkásosztály kezében levő államhatalom ellenőrzése alatt – következetesen szocialista típusú vállalatokkal egyesítünk (itt a termelési eszközök is az állam tulajdonában vannak, a föld is, amelyen a vállalat áll, valamint teljes egészében a

* Lásd Lenin Művei. 27. köt. 323–355. old. – *Szerk.*

vállalat is), felmerül a vállalatok egy harmadik fajtájának kérdése is, amely azelőtt elvi jelentőség szempontjából nem volt önálló, nevezetesen: a szövetkezeti vállalat kérdése. A magánkapitalizmusban a szövetkezeti vállalatok úgy különböznek a tőkés vállalatoktól, mint kollektív vállalatok a magánvállalatoktól. Az államkapitalizmusban a szövetkezeti vállalatok úgy különböznek az államkapitalista vállalatoktól, hogy először magánvállalatok, másodszor kollektív vállalatok. A mi fennálló rendünkben a szövetkezeti vállalatok mint kollektív vállalatok különböznek a magántőkés vállalatoktól, de nem különböznek a szocialista vállalatoktól, ha olyan földön alakultak, olyan termelési eszközökkel dolgoznak, amelyek az állam, vagyis a munkásosztály tulajdonában vannak.

Épp ezt a körülményt nem veszik nálunk eléggé figyelembe, amikor a szövetkezetekről beszélnek. Megfeledkeznek arról, hogy nálunk a szövetkezetek államrendünk sajátossága folytán egészen rendkívüli jelentőségre tesznek szert. Ha különválasztjuk a koncessziókat, amelyek – mellesleg szólva – nem értek el nálunk valamennyire is jelentős fejlődést, a szövetkezetek a mi viszonyaink között lépten-nyomon teljesen egybeesnek a szocializmussal.

Megmagyarázom, hogyan értem ezt. Miért voltak a régi szövetkezesítők tervei – Robert Owentől kezdve – fantasztikus tervek? Azért, mert arról álmodoztak, hogy a szocializmus az akkori társadalmat békés úton át fogja alakítani, s nem számoltak olyan sarkalatos kérdéssel, mint az osztályharc, a politikai hatalomnak a munkásosztály által való meghódítása, a kizsákmányoló osztály uralmának megdöntése. S ezért igazunk van, amikor ezt a „szövetkezeti" szocializmust merő fantáziának tekintjük, és valami romantikusat, sőt sekélyeset látunk az olyan ábrándokban, hogy a lakosságnak szövetkezetekbe való tömörítésével az osztályellenséget osztálymunkatárssá s az osztályharcot osztálybékévé (úgynevezett polgárbékévé) lehet változtatni.

Kétségtelen, hogy korunk fő feladata szempontjából nekünk volt igazunk, mert az államon belüli politikai hatalomért vívott osztályharc nélkül nem lehet megvalósítani a szocializmust.

De lássuk, mennyiben változott meg a helyzet most, amikor az államhatalom már a munkásosztály kezében van, a kizsákmányolók politikai hatalma megdőlt és minden termelési eszköz (kivéve azokat, amelyeket a munkásállam ideiglenesen és feltételesen önként koncesszióba ad a kizsákmányolóknak) a munkásosztály kezében van.

Most joggal mondhatjuk, hogy számunkra a szövetkezetek egyszerű növekedése (a fent említett „csekély" kivétellel) azonos a szocializmus növekedésével, s ugyanakkor kénytelenek vagyunk elismerni, hogy a szocializmusra vonatkozó egész álláspontunk gyökeresen megváltozott. Ez a gyökeres változás abban áll, hogy azelőtt a súlypontot a politikai harcra, a forradalomra, a hatalom meghódítására stb. helyeztük, s arra is kellett helyeznünk. Most viszont a súlypont annyira megváltozik, hogy az áttolódik a békés, szervező, „kulturális" munkára. Hajlandó vagyok azt mondani, hogy a súlypont számunkra a kultúra terjesztésére tolódik át, ha nem kellene számolnunk a nemzetközi viszonyokkal és nem volnánk kötelesek hadállásainkért nemzetközi méretekben harcolni. De ha ezt számításon kívül hagyjuk

és a belső gazdasági viszonyokra szorítkozunk, a munka súlypontja nálunk most csakugyan a kultúra terjesztése.

Két korszakalkotó fő feladat áll előttünk. Az egyik – az a feladat, hogy átalakítsuk apparátusunkat, amely fabatkát sem ér és amelyet teljes egészében az előző korszaktól vettünk át; az elmúlt öt harcos év alatt nem volt és nem lehetett érkezésünk ahhoz, hogy ezen a téren bármit is komolyan megváltoztassunk. A feladatunk a kulturális munka a parasztság között. S ennek a parasztság közötti kulturális munkának gazdasági célja éppen az, hogy a parasztságot szövetkezetekbe tömörítsük. Ha az egész parasztságot szövetkezetekbe tömörítenénk, már mindkét lábunkkal a szocializmus talaján állnánk. De ahhoz, hogy mindenkit szövetkezetekbe tömörítsünk, a kultúra oly magas fokára kell felemelkednie a parasztságnak (éppen a parasztságnak mint óriási tömegnek), hogy e mindenkit átfogó szövetkezetekbe tömörítés egész kultúrforradalmat igényel.

Ellenfeleink nemegyszer mondták nekünk, hogy esztelen dologra vállalkozunk, amikor olyan országban akarjuk a szocializmust megvalósítani, amely nem áll elég magas kulturális színvonalon. De tévedtek, mert mi nem arról a végéről kezdtük a dolgot, ahogy az elmélet szerint (mindenféle vaskalaposok elmélete szerint) kellett volna, s a politikai és a szociális átalakulás nálunk, mint kiderült, megelőzte azt a kulturális átalakulást, azt a kulturális forradalmat, amelyhez most mégiscsak elérkeztünk.

Most már csak erre a kulturális forradalomra van szükségünk ahhoz, hogy teljesen szocialista országgá váljunk, de számunkra ez a kulturális forradalom hihetetlen nehézségekkel jár – mind merőben kulturális természetű nehézségekkel (minthogy analfabéták vagyunk), mind anyagi nehézségekkel (mert ahhoz, hogy kultúránk legyen, az anyagi termelési eszközök bizonyos fejlettsége, bizonyos anyagi alap szükséges).

1923. január 6.

Lenin Művei. 33. köt. 472–475. old.

HOGYAN SZERVEZZÜK ÁT A MUNKÁS-PARASZT FELÜGYELETET

(Javaslat a XII. pártkongresszusnak)

Kétségtelen, hogy a Munkás-Paraszt Felügyelet kérdése roppant nehéz kérdés s hogy ezt a nehéz kérdést még mindig nem oldottuk meg. Azt hiszem, azoknak az elvtársaknak, akik a kérdést úgy oldják meg, hogy tagadják a Munkás-Paraszt Felügyelet hasznos vagy szükséges voltát, nincs igazuk. Ugyanakkor azonban nem tagadom, hogy államapparátusunknak és megjavításának kérdése igen nehéz, korántsem megoldott s egyben rendkívül égető kérdés.

Államapparátusunk – a Külügyi Népbiztosság kivételével – a legnagyobb mértékben a régi rendszer maradványa és a legkevésbé ment át valamelyest komoly változáson. Csak a felületét mázoltuk át egy kissé, minden egyéb tekintetben azonban megmaradt a legtipikusabban régi államapparátusnak. Nos tehát, ha módot akarunk keresni rá, hogy valóban megújítsuk, azt hiszem, a polgárháború tapasztalataihoz kell fordulnunk.

Hogyan jártunk el a polgárháború veszélyesebb pillanataiban?

Pártunk legjobb erőit a Vörös Hadseregben összpontosítottuk; mozgósítottuk munkásaink legjobbjait; új erőket ott kerestünk, ahol diktatúránknak legmélyebb a gyökere.

Meggyőződésem szerint a Munkás-Paraszt Felügyelet átszervezésének forrását is ebben az irányban kell keresnünk. Javaslom XII. pártkongresszusunknak, fogadja el ennek az átszervezésnek következő tervét, amely a Központi Ellenőrző Bizottság sajátságos kibővítésén alapul.

Pártunk Központi Bizottságának plénuma már kifejezte azt a törekvését, hogy afféle felsőbb pártkonferenciává fejlődjék. Átlag legfeljebb kéthavonként egyszer ül össze, a folyómunkát pedig a Központi Bizottság nevében, mint ismeretes, Politikai Irodánk, Szervező Irodánk, Titkárságunk stb. végzi. Azt hiszem, végig kell mennünk azon az úton, amelyre így már ráléptünk, és a Központi Bizottság plénumait véglegesen felsőbb pártkonferenciákká kell változtatnunk, amelyek kéthavonként egyszer ülnek össze a Központi Ellenőrző Bizottság részvételével. A Központi Ellenőrző Bizottságot pedig egyesíteni kell az újjászervezett Munkás-Paraszt Felügyelet magvával az alábbi feltételek mellett.

Javaslom a kongresszusnak, hogy munkásokból és parasztokból 75–100 új tagot válasszon be a Központi Ellenőrző Bizottságba. A beválasztandókat pártszempontból ugyanolyan vizsgálatnak kell alávetni, mint a Központi Bizottság rendes tagjait, minthogy a központi bizottsági tagok valamennyi jogával fel kell majd ruházni őket.

Másrészt a Munkás-Paraszt Felügyelet személyzeti létszámát 300–400 tisztviselőre kell leszállítani, de ezeket külön meg kell vizsgálni lelkiismeretesség és államapparátusunk ismerete szempontjából, külön ki kell próbálni őket arra nézve, hogy tisztában vannak-e általában a munka tudományos megszervezésének s kiváltképpen az igazgatási és irodai munka stb. megszervezésének alapismereteivel.

Véleményem szerint a Munkás-Paraszt Felügyelet és a Központi Ellenőrző Bizottság ilyen egyesítése mindkét intézménynek javára válik. Egyrészt a Munkás-Paraszt Felügyelet így olyan nagy tekintélyre tesz szert, hogy legalábbis semmivel sem lesz rosszabb, mint a Külügyi Népbiztosság. Másrészt Központi Bizottságunk a Központi Ellenőrző Bizottsággal együtt véglegesen rátér arra az útra, amelyre lényegében már rálépett – hogy tudniillik felsőbb pártkonferenciává alakul át – és ezt az utat végig is kell járnia, hogy feladatait helyesen oldhassa meg, mégpedig két szempontból helyesen: abból a szempontból, hogy *saját* szervezetében és munkájában tervszerűség, célszerűség és rendszeresség uralkodjék, és abból a szempontból, hogy munkásaink és parasztjaink legjobbjainak közvetítésével valóban széles tömegekkel tartson kapcsolatot.

Már előre látok egy ellenvetést, amely közvetlenül vagy közvetve azoktól a köröktől származik, amelyek apparátusunkat régivé teszik, vagyis azoktól, akik apparátusunkat továbbra is abban a lehetetlenül, szégyenletesen forradalom előtti formában akarják fenntartani, amelyben mind a mai napig van (mellesleg szólva, most a történelemben eléggé ritka alkalmunk nyílott arra, hogy megállapítsuk azt az időt, ami a gyökeres szociális átalakítások végrehajtásához szükséges, és most világosan látjuk, *mit* lehet megcsinálni öt év alatt és mihez kell sokkal több idő).

Ez az ellenvetés az, hogy az általam javasolt átszervezés csak káoszt szül. A Központi Ellenőrző Bizottság tagjai hivatalról hivatalra csellengnek majd, nem tudva hova, miért és kihez forduljanak, ahová a lábukat beteszik, szervezetlenség támad nyomukban, a tisztviselőket elvonják folyó munkájuktól és így tovább és így tovább.

Ennek az ellenvetésnek rosszindulatú szándéka, azt hiszem, annyira nyilvánvaló, hogy válaszra sem érdemes. Magától értetődik, hogy a Központi Ellenőrző Bizottság elnökségének és a Munkás-Paraszt Felügyelet népbiztosának és kollégiumának (és szükség esetén a Központi Bizottság titkárságának is) nem egyévi szívós munkát kell végeznie ahhoz, hogy helyesen szervezzék meg népbiztosságukat és a népbiztosság együttműködését a Központi Ellenőrző Bizottsággal. A Munkás-Paraszt Felügyelet népbiztosa véleményem szerint megmaradhat népbiztosnak (és meg is kell maradnia), mint ahogy az egész kollégium is megmaradhat, hogy továbbra is vezesse az egész Munkás-Paraszt Felügyelet munkáját, köztük a Központi Ellenőrző Bizottság minden tagját is, akiket mintegy a népbiztos rendelkezésére „vezényelteknek" fogunk tekinteni. A Munkás-Paraszt Felügyelet 300–400 tisztviselője, akit meghagyunk, tervem szerint egyrészt merőben titkári teendőket fog végezni

a Munkás-Paraszt Felügyelet többi tagja és a Központi Ellenőrző Bizottság pótlólag beválasztott tagjai mellett, másrészt nagyképzettségű, különösen kipróbált, különösen megbízható embereknek kell lenniök, magas fizetéssel, amely teljesen megszabadítja őket attól a valóban szerencsétlen (hogy rosszabbat ne mondjak) helyzettől, amelyben jelenleg vannak a Munkás-Paraszt Felügyelet tisztviselői.

Meg vagyok róla győződve, hogy ha a tisztviselők számát az általam javasolt létszámra csökkentik, ez sokszorosan meg fogja javítani mind a Munkás-Paraszt Felügyelet tisztviselői kara, mind az egész munka minőségét, s ugyanakkor lehetővé teszi a népbiztosnak és a kollégium tagjainak, hogy figyelmüket teljesen a munka megszervezésére, a munka minőségének rendszeres és állandó javítására összpontosítsák, minthogy erre a munkás-paraszt hatalomnak és szovjet rendünknek feltétlenül szüksége van.

Másrészt úgy gondolom, hogy a Munkás-Paraszt Felügyelet népbiztosának foglalkoznia kell majd a felsőbb munkaszervezési intézeteknek (a Központi Munka-Intézet, a Tudományos Munkaszervezési Intézet stb.) részben összevonásával, részben egybehangolásával, mivel köztársaságunkban már legalább 12 ilyen intézet működik. A túlságos egyformaság és az ebből fakadó egybeolvasztási törekvés ártalmas lenne. Ellenkezőleg, meg kell találni az ésszerű és célszerű középutat ezeknek az intézményeknek az egybeolvasztása és helyes elhatárolása között, azzal a feltétellel, hogy bizonyos mértékig mindegyik intézmény önálló maradjon.

Kétségtelen, hogy ezzel az átszervezéssel Központi Bizottságunk is csak nyer s nem kevesebbet, mint a Munkás-Paraszt Felügyelet, – nyer a tömegekkel való kapcsolata, valamint munkájának rendszeressége és alaposság tekintetében. Akkor majd a Politikai Iroda üléseinek is sokkal szigorúbb és felelősebb előkészítési rendjét lehet (és kell is) bevezetni s ezeken az üléseken mindig jelen kell majd lennie a Központi Ellenőrző Bizottság bizonyos számú tagjának; ezt a számot vagy bizonyos időközökre, vagy bizonyos szervezési terv alapján kell meghatározni.

A Munkás-Paraszt Felügyelet népbiztosának a Központi Ellenőrző Bizottság elnökségével együtt úgy kell elosztania a munkát a Központi Ellenőrző Bizottság tagjai között, hogy egyesek kötelesek legyenek részt venni a Politikai Iroda ülésein és ellenőrizni mindazokat az okmányokat, amelyeket ott ilyen vagy olyan formában megtárgyalnak, mások munkaidejüket elméleti képzésüknek, a tudományos munkaszervezés tanulmányozásának kötelesek szentelni, megint másoknak az legyen a kötelességük, hogy gyakorlatilag vegyenek részt államapparátusunk ellenőrzésében és megjavításában, a legfelsőbb állami intézményektől egészen a legalsó helyi intézményekig stb.

Azt hiszem továbbá, hogy azon a politikai előnyön kívül, hogy e reform nyomán a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság tagjai sokkal tájékozottabban és sokkal nagyobb felkészültséggel vesznek majd részt a Politikai Iroda ülésein (a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság minden tagjának legalább egy nappal a Politikai Iroda ülése előtt meg kell kapnia az üléssel kapcsolatos minden írást, kivéve a valóban halasztást nem tűrő eseteket, amikor a Központi Bizottság és a Központi Ellenőrző Bizottság tagjainak a rendestől eltérő módon kell az iratokkal megismerkedniök és a kérdéseket eldönteniök), meg lesz még az

az előnyünk is, hogy Központi Bizottságunkban csökken a tisztán személyes és véletlen körülmények befolyása és így a szakadás veszélye is csökken.

Központi Bizottságunk szigorúan centralizált és nagytekintélyű csoporttá vált, munkája számára azonban nincsenek biztosítva azok a feltételek, amelyek megfelelnek tekintélyének. Az általam javasolt reformnak az a célja, hogy ezen az állapoton segítsen, s a Központi Ellenőrző Bizottság tagjainak, akik bizonyos számban a Politikai Iroda minden ülésén kötelesek részt venni, egybeforrott csoportot kell alkotniok, amelynek – „személyekre való tekintet nélkül" – ügyelnie kell arra, hogy senkinek a tekintélye ne akadályozhassa őket abban, hogy bárkit kihallgassanak, megvizsgálják az okmányokat s hogy általában feltétlenül tájékozódhassanak és elérjék azt, hogy a legszigorúbb rendben folyjanak az ügyek.

Természetesen, Szovjet Köztársaságunkban a társadalmi rend két osztály: a munkásosztály és a parasztság együttműködésén alapszik, amelyhez most bizonyos feltételek mellett odaengedtük a „nepmanokat", vagyis a burzsoáziát is. Ha e két osztály között komoly osztálynézeteltérések támadnak, akkor elkerülhetetlen lesz a szakadás, a mi társadalmi rendünk azonban nem rejti magában szükségképpen ilyen szakadás magvát, s Központi Bizottságunknak és Központi Ellenőrző Bizottságunknak, valamint egész pártunknak legfőbb feladata az, hogy figyelemmel kísérje azokat a körülményeket, amelyek szakadásra vezethetnek és elejét vegye e körülményeknek, mert köztársaságunk sorsa végeredményben attól függ, hogy együtt fog-e haladni a parasztság tömege a munkásosztállyal, hű marad-e a vele kötött szövetséghez, avagy engedi, hogy a „nepman", azaz az új burzsoázia, közte és a munkások között meghasonlást idézzen elő, elszakítsa őt a munkásoktól. Minél világosabban látjuk magunk előtt ezt a kétféle kimenetelt, minél világosabban érti meg ezt minden munkásunk és parasztunk, annál nagyobb az eshetősége annak, hogy a szakadást, amely a Szovjet Köztársaságra nézve végzetes volna, sikerül elkerülnünk.

1923. január 23.

Lenin Művei. 33. köt. 482–487. old.

INKÁBB KEVESEBBET, DE JOBBAN

(Részletek)

Államapparátusunk megjavításának kérdésében a Munkás-Paraszt Felügyeletnek nézetem szerint nem szabad a mennyiséget hajhásznia és nem szabad sietnie. Eddig oly kevéssé értünk rá, hogy államapparátusunk minőségével törődjünk és megjavítására gondoljunk, hogy helyénvaló lesz, ha különösen nagy gonddal készülünk fel rá, ha gondoskodunk arról, hogy a Munkás-Paraszt Felügyeletben a mai igényeknek valóban megfelelő minőségű emberanyagot összpontosítsunk, vagyis olyat, amely a legjobb nyugat-európai mintákkal is felveheti a versenyt. Szocialista köztársaság számára ez természetesen túlságosan szerény feltétel. De hát az első öt év bizony alaposan teletömte a fejünket bizalmatlansággal és szkepticizmussal. Önkéntelenül is hajlunk rá, hogy ilyen érzéseket tápláljunk azokkal szemben, akik túlságosan sokat és túlságosan könnyedén szavalnak például a „proletárkultúráról"; kezdetnek elég volna nekünk igazi burzsoá kultúra is, kezdetnek az is jó lenne, ha megszabadulnánk a burzsoá rendszert megelőző kultúrák különösen rothadt típusaitól, vagyis a hivatalnoki vagy feudális stb. kultúrától. Mi sem ártalmasabb kulturális kérdésekben, mint a sietség és a hebehurgyaság. Sok fiatal írónkra és kommunistánkra ráférne, hogy jól emlékezetébe vésse ezt.

Államapparátusunk kérdésében tehát az eddigi tapasztalatok alapján azt a következtetést kell levonnunk, hogy jobb volna kissé lassabban haladnunk.

Államapparátusunk állapota annyira elszomorító – nem akarom azt mondani, hogy visszataszító –, hogy mindenekelőtt alaposan fontolóra kell vennünk, miként küzdjünk fogyatékosságai ellen, szem előtt tartva azt is, hogy ezek a fogyatékosságok a múltban gyökereznek, amelyet felforgattunk ugyan, de még nem küzdöttünk le, s amely még nem tekinthető a messzi múltba vesző, letűnt kultúrkorszaknak. Éppen a kultúra kérdését vetem most fel, mert ezekben a dolgokban csak azt szabad elértnek tekintenünk, ami gyökeret eresztett a kultúrában, a mindennapi életben, ami szokássá vált. Nálunk pedig, mondhatnám, ami jó van társadalmi berendezésünkben, azt nem gondoltuk végig, nem értettük meg, nem éreztük át, csak úgy sebtében ragadtuk meg, nem ellenőriztük, nem próbáltuk ki, tapasztalatilag még nem igazoltuk, nem rögzítettük stb. Forradalmi korszakban és ilyen szédítően

gyors fejlődés közepette, amely öt év alatt a cárizmustól a szovjetrendszerbe hozott el minket, természetesen nem is lehetett ez másképp.

Idejében kapjunk észbe. Hasson át bennünket üdvös bizalmatlanság az elhamarkodottan gyors haladással, mindenféle dicsekvéssel stb. szemben, gondolkozzunk azoknak a lépéseknek az ellenőrzésén, amelyeket óránként meghirdetünk, percenként megteszünk, hogy aztán minden másodpercben bebizonyítsuk róluk, hogy nem szilárdak, nem tartósak és érthetetlenek. Mi sem lenne ártalmasabb ilyen dolgokban, mint a sietség. Mi sem lenne ártalmasabb, mint ha abban bizakodnánk, hogy valamit is tudunk, vagy abban, hogy valamennyire is jelentékeny számban megvannak nálunk egy olyan igazán új apparátus felépítésének az elemei, amely csakugyan megérdemli a szocialista, a szovjet stb. elnevezést.

Nem, ilyen apparátus, sőt még csak az elemei is nevetségesen kis mértékben vannak meg nálunk, és ne feledjük, hogy nem szabad sajnálnunk az időt megteremtésére és sok, sok, sok évet kell rászánnunk.

Melyek azok az elemek, amelyek megvannak nálunk ennek az apparátusnak a létrehozásához? Ilyen csak kettő van. Először: a munkások, akiket magával ragadott a szocializmusért vívott harc. Ezek az elemek nem elég műveltek. Megvan bennük a jóakarat, hogy létrehozzák a legjobb apparátust. Nem tudják azonban, hogyan kell ezt megcsinálni. Nem tudják megcsinálni. Eddig még nem érték el azt a fejlettségi fokot, azt a kultúrát, amely ehhez szükséges. Ehhez pedig éppen kultúra kell. Itt az ember semmire sem megy erőszakkal vagy nekirohanással, legénykedéssel, eréllyel vagy általában akármilyen kiváló emberi tulajdonsággal. Másodszor: a tudás, a műveltség, az oktatás elemei, amelyek nálunk – a többi államhoz viszonyítva – nevetségesen kis mértékben vannak meg.

És itt nem szabad elfelejtenünk, hogy bennünk még túlságosan megvan a hajlandóság arra, hogy ezt a tudást buzgalommal, elhamarkodottsággal stb. pótoljuk (illetve azt képzeljük, hogy azokat ily módon pótolni lehet).

Államapparátusunk megújítása érdekében a következő feladatot kell mindenáron magunk elé tűznünk: először – tanulni, másodszor – tanulni és harmadszor – tanulni és aztán ügyelni arra, hogy tudásunk ne maradjon holt betű vagy divatos frázis (ami nálunk, minek is tagadnánk, bizony igen gyakran megesik), hogy a tudás valóban a vérünkbe menjen át, hogy teljes mértékben és igazán mindennapi életünk alkotórészévé váljon. Egyszóval nekünk nem azokkal a követelményekkel kell fellépnünk, amelyekkel a nyugat-európai burzsoázia, hanem olyanokkal, amelyek méltók és illenek egy olyan országhoz, amely azt a feladatot tűzte maga elé, hogy szocialista országgá fejlődjék.

A mondottakból az következik, hogy a Munkás-Paraszt Felügyeletet, mint államapparátusunk megjavításának eszközét, valóban mintaszerű intézménnyé kell tennünk.

Ahhoz, hogy elérhesse a szükséges színvonalat, a következő szabályhoz kell tartanunk magunkat: „kétszer mérd meg, mielőtt egyszer levágod."

Ehhez az szükséges, hogy az új népbiztosság megalakításába a legnagyobb óvatossággal, megfontoltsággal és tájékozottsággal bevonjuk társadalmi rendünknek valóban a legjobb elemeit.

Ehhez az szükséges, hogy társadalmi rendünk legjobbjai, mégpedig: először, az élenjáró munkások, másodszor, a valóban felvilágosult elemek, akikért kezeskedni lehet, hogy nem hisznek a puszta szónak és egyetlen szót sem ejtenek ki lelkiismeretükkel ellentétben, ne riadjanak vissza sem attól, hogy bármilyen nehézséget beismerjenek, sem pedig attól, hogy minden eszközzel harcoljanak a komolyan maguk elé tűzött cél eléréséért.

Már öt éve sürgölődünk, hogy államapparátusunkat megjavítsuk, de éppen az a baj, hogy nem jutottunk tovább ennél a sürgölődésnél, amely öt év alatt csak saját alkalmatlanságát, sőt haszontalanságát, sőt káros voltát bizonyította be. Ez a sürgölődés azt a látszatot keltette, hogy a munka halad, a valóságban azonban csak beszemetelte intézményeinket és agyunkat.

Elérkezett az ideje, hogy végre változtassunk ezen.

Tegyük szabállyá: inkább mennyiségileg kevesebbet, de minőségileg jobbat. Tegyük szabállyá: inkább várjunk két, sőt három évig, de ne dolgozzunk kutyafuttában, mert ezzel semmi reményünk sem lehet rá, hogy komoly emberanyagot kapunk.

Tudom, hogy nehéz lesz ezt a szabályt megtartani és valóságunkra alkalmazni. Tudom, hogy ezernyi résen keresztül igyekszik majd utat törni magának az ellenkező szabály. Tudom, hogy óriási ellenállást kell majd kifejtenünk, pokoli kitartásra lesz szükség, legalábbis az első években pokolian hálátlan munka lesz ez; és mégis meg vagyok róla győződve, hogy célunkat csakis ilyen munkával érhetjük el és hogy csakis e célunk elérése után teremtjük meg azt a köztársaságot, amely valóban megérdemli a szovjet, szocialista stb., stb. és így tovább elnevezést.

Sok olvasó bizonyára túlságosan jelentéktelennek találta azokat a számokat, amelyeket első cikkemben* hoztam fel példaképpen. Biztos vagyok benne, hogy sok számítást lehet felhozni e számok elégtelenségének bizonyítására. Úgy vélem azonban, hogy egyet mindenféle számításnak fölébe kell helyeznünk, mégpedig azt az érdekünket, hogy igazán mintaszerű minőséget érjünk el.

Úgy vélem, hogy ami államapparátusunkat illeti, éppen most érkezett el végre az az idő, amikor derekasan, teljes komolysággal kell dolgoznunk rajta, és amikor ennek a munkának alighanem a legártalmasabb vonása az elhamarkodás. Éppen ezért nagyon óvnék mindenkit e számok növelésétől. Ellenkezőleg, nézetem szerint itt különösen fukaroknak kell lennünk a számokat illetőleg. Beszéljünk nyíltan. A Munkás-Paraszt Felügyelet Népbiztosságának ma a legcsekélyebb tekintélye sincsen. Mindenki tudja, hogy Munkás-Paraszt Felügyeletünk szerveinél rosszabban megszervezett intézményeink nincsenek, s hogy a jelenlegi viszonyok között mit sem lehet várni ettől a népbiztosságtól. Jól meg kell jegyeznünk ezt, ha valóban azt a célt akarjuk magunk elé tűzni, hogy néhány év alatt kialakítsunk egy olyan intézményt, amelynek először: mintaszerűnek kell lennie, másodszor: mindenkiben feltétlen bizalmat kell keltenie és harmadszor: mindenki előtt be kell bizonyítania, hogy a Központi Ellenőrző Bizottság, e nagytekintélyű intézmény munkája valóban eredményes volt. Véleményem szerint az alkalmazottak létszámára vonatkozóan mindenféle általános normát azonnal és visszavonhatatlanul el kell vetnünk.

* Lásd ebben a kötetben a 344–347. old. – *Szerk.*

A Munkás-Paraszt Felügyelet alkalmazottait egészen különleges módon kell megválogatnunk, mégpedig a legszigorúbb vizsgálat alapján. Mert valóban, mi értelme volna, ha olyan népbiztosságot szerveznénk, amelyben csak úgy-ahogy menne a munka, amely megintcsak a legkisebb bizalmat sem keltené, s amelyben a szónak végtelenül csekély tekintélye lenne? Azt hiszem, a most tervbe vett átszervezés során éppen az a legfőbb feladatunk, hogy ezt elkerüljük.

Azoknak a munkásoknak, akiket a Központi Ellenőrző Bizottság tagjaiként vonunk be a népbiztosság munkájába, feddhetetlen kommunistáknak kell lenniök s azt hiszem, még sokáig kell foglalkoznunk velük, hogy megtanítsuk őket munkájuk módszereire és feladataira. Ehhez a munkához továbbá bizonyos számú titkári személyzetet kell segítségül adni, háromszor is ellenőrizve mindenkit, mielőtt ebbe az állásba helyeznénk. Végül mindazoknak a tisztviselőknek, akikre vonatkozólag úgy határozunk, hogy kivételképpen azonnal a Munkás-Paraszt Felügyelet munkatársai legyenek, a következő feltételeknek kell megfelelniök:

először, szükséges, hogy több kommunista ajánlja őket;

másodszor, vizsgázniok kell államapparátusunk ismeretéből;

harmadszor, vizsgázniok kell államapparátusunk elméleti alapjainak ismeretéből és a közigazgatás, az ügykezelés stb. tudományos alapjainak ismeretéből;

negyedszer, annyira együtt kell működniök a Központi Ellenőrző Bizottság tagjaival és saját titkárságukkal, hogy egészében kezeskedhessünk ennek az egész apparátusnak a munkájáért.

Tudom, hogy ezek a követelmények rendkívül nagy feltételeket szabnak, és nagyon tartok tőle, hogy a Munkás-Paraszt Felügyelet „gyakorlati embereinek" többsége ezeket a követelményeket teljesíthetetlennek fogja nyilvánítani, vagy pedig lenézően nevet rajtuk. De kérdek bárkit a Munkás-Paraszt Felügyelet jelenlegi vezetői vagy azok közül, akiknek dolguk van vele, meg tudja-e nekem mondani nyugodt lelkiismerettel: mi szükség van a gyakorlatban olyan népbiztosságra, mint a Munkás-Paraszt Felügyelet? Úgy hiszem, hogy ez a kérdés segítségére lesz a helyes mérték megtalálásában. Vagy nem érdemes foglalkoznunk egy olyan reménytelen ügy átszervezésével, mint a Munkás-Paraszt Felügyelet – hiszen annyi ilyen átszervezést hajtottunk már végre –, vagy pedig valóban azt a feladatot kell magunk elé tűznünk, hogy lassú, nehéz, szokatlan úton, sokszori ellenőrzéssel valami igazán mintaszerűt hozzunk létre, ami mindenkiben tiszteletet kelt, mégpedig nemcsak azért, mert a rangja és a címe ezt követeli.

Ha nem leszünk türelmesek, ha nem szánunk rá néhány esztendőt erre az ügyre, akkor egyáltalán bele se kezdjünk.

Véleményem szerint azok közül az intézmények közül, melyeket a munkaszervezés stb. tökéletesítése érdekében sebtiben eddig létrehoztunk, ki kell választanunk egy bizonyos minimumot, meg kell vizsgálnunk, hogy teljesen komolyan vannak-e megszervezve s csak úgy folytassuk a munkát, hogy az valóban a modern tudomány színvonalán álljon s ezt a színvonalat teljes mértékben biztosítsa számunkra. Akkor azután nem lesz utópia az a reményünk, hogy néhány év múlva olyan intézményünk lesz, amely el tudja végezni a feladatát, nevezetesen rendszeresen és állhatatosan tud majd munkálkodni – a munkásosztály, az Oroszországi Kommunista Párt és

köztársaságunk egész lakossága bizalmát élvezve – államapparátusunk megjavításán.

Az ehhez szükséges előkészítő munkát már most meg lehetne kezdeni. Ha a Munkás-Paraszt Felügyelet népbiztossága egyetért ezzel az átszervezési tervvel, akkor azonnal megteheti az előkészítő lépéseket, rendszeresen dolgozva egészen a feladat teljes megoldásáig – sietség nélkül, vállalva, hogy újra csinálja azt, amit egyszer már megcsinált.

Minden felemás megoldás a legnagyobb mértékben ártalmas lenne. A Munkás-Paraszt Felügyelet alkalmazottainak számára vonatkozó bármilyen norma, akármilyen más meggondolások diktálnák is, lényegében a régi bürokratikus felfogáson, ósdi előítéleteken alapulna, – azon, amit már elítéltünk, ami már általános gúny tárgya stb.

Lényegében így áll itt a kérdés:

Vagy megmutatjuk most, hogy komolyan tanultunk valamit az államépítés terén (elvégre öt év alatt nem bűn valamit meg is tanulni), vagy pedig hogy nem vagyunk eléggé érettek rá; s akkor nem is érdemes hozzáfogni a dologhoz.

Azt hiszem, ha meglevő emberanyagunkat nézzük, nem lesz szerénytelenség, ha feltételezzük, hogy már eleget tanultunk ahhoz, hogy rendszeresen és újonnan felépítsünk legalább egy népbiztosságot. Igaz, hogy ennek az egy népbiztosságnak kell majd meghatároznia egész államapparátusunk képét.

Azonnal pályázatot kell kitűzni két vagy több tankönyv megírására a munkaszervezésről általában és különösen a közigazgatási munka megszervezéséről. Alapul lehet venni Jermanszkij már kész könyvét, bár a szerző – zárójelben legyen mondva – nyíltan rokonszenvez a mensevizmussal és nem alkalmas arra, hogy a Szovjethatalom számára megfelelő tankönyvet szerkesszen. Azután fel lehet használni Kerzsencev nemrég megjelent könyvét; végül pedig egyik-másik részletkérdéssel foglalkozó segédkönyvnek is hasznát lehet venni.

Néhány képzett és lelkiismeretes embert ki kell küldeni Németországba vagy Angliába irodalomgyűjtés és a kérdés tanulmányozása végett. Angliát arra az esetre említem, ha az Amerikába vagy Kanadába való kiküldés lehetetlennek bizonyulna.

Bizottságot kell kinevezni, hogy állítsa össze az elsődleges vizsgaprogramot azoknak a jelölteknek, akik a Munkás-Paraszt Felügyelet szolgálatába készülnek lépni; úgyszintén azok számára, akiket a Központi Ellenőrző Bizottság tagjának jelölnek.

Ilyen és ehhez hasonló munkák természetesen nem fognak nehézséget okozni sem a népbiztos, sem a Munkás-Paraszt Felügyelet kollégiumának tagjai, sem a Központi Ellenőrző Bizottság elnöksége számára.

Ezzel párhuzamosan előkészítő bizottságot kell kinevezni, hogy kiszemelje a jelölteket a Központi Ellenőrző Bizottság tagságára. Remélem, hogy erre a funkcióra most már fölös számmal akad jelölt bármely állami hivatalunk tapasztalt funkcionáriusai, úgyszintén szovjet iskoláink hallgatói között. Aligha lenne helyes eleve kizárni egyik vagy másik kategóriát. Valószínűleg inkább arra kell törekednünk, hogy minél változatosabb összetételű legyen ez az intézmény, mert igyekeznünk kell, hogy sokféle tulajdonságot, különböző képességeket egyesítsünk benne, úgy hogy nem kis munka lesz a jelöltek névsorának összeállítása. Például, a leg-

kevésbé sem volna kívánatos, hogy az új népbiztosságot egy bizonyos sablon szerint állítsák össze, mondjuk, csupa hivatalnok-típusú emberből, vagy ha kizárnák belőle az agitátorjellegű egyéneket, vagy azokat, akiknek megvan az a tulajdonságuk, hogy tudnak bánni az emberekkel, vagy hogy be tudnak hatolni olyan körökbe, amelyek nem valami megszokottak az efféle funkcionáriusok számára stb.

* * *

Azt hiszem, a legjobban úgy fejezhetem ki a gondolatomat, ha tervemet akadémiai típusú intézményekhez hasonlítom. A Központi Ellenőrző Bizottság tagjainak elnökségük vezetésével rendszeresen foglalkozniok kell majd a Politikai Iroda valamennyi iratának és okmányának átnézésével. Ugyanakkor helyesen el kell osztaniok idejüket az intézményeink ügykezelésének ellenőrzésével kapcsolatos különböző munkák között, a legkisebb és magánjellegű intézményektől kezdve egészen a legmagasabb állami intézményekig. Végül beletartozik munkakörükbe az elmélettel való foglalkozás is, vagyis foglalkozniok kell a hivatásukul választott munka megszervezésének elméletével; ezenkívül foglalkozniok kell gyakorlati munkával idősebb elvtársaknak vagy a felsőbb munkaszervezési intézetek előadóinak vezetése alatt.

Azt gondolom azonban, semmiképpen sem lesz módjukban, hogy efféle akadémikus munkákra szorítkozzanak. Egyidejűleg fel kell készülniök más munkákra is – nem restellném például azt mondani, hogy ha nem is szélhámosok, de valami effélék lefülelésére – és olyan külön fortélyok kigondolására, amelyekkel vizsgálataikat, nyomozásaikat stb. leplezhetik.

Nyugat-európai intézményekben az ilyen javaslatok hallatlan elégedetlenséget, erkölcsi felháborodást stb. keltenének, mi azonban, remélem, még nem bürokratizálódtunk el annyira, hogy ilyesmire képesek legyünk. Az új gazdasági politikának még nincsen akkora tekintélye nálunk, hogy az emberek megsértődnének attól a gondolattól, hogy valakit esetleg fülön kell csípni. Szovjet Köztársaságunk még csak olyan rövid ideje épült fel és oly nagy csomó limlom van nálunk felhalmozva, hogy aligha jut valakinek eszébe megsértődni amiatt, hogy ilyen limlom közepette nem árt ásatásokat végezni némi fortélyok igénybevételével, olyan kutatások segítségével, amelyek néha meglehetősen távoleső forrásokra irányulnak vagy meglehetősen kerülő utakon haladnak. S ha valakinek mégis eszébe jutna megsértődni, biztosak lehetünk benne, hogy az ilyen embert mindenki tiszta szívből kineveti.

Reméljük, hogy az új Munkás-Paraszt Felügyelet levetkőzi azt a tulajdonságot, amelyet a franciák pruderienek neveznek, s amelyet mi nevetséges kényeskedésnek vagy nevetséges fontoskodásnak nevezhetünk és amely teljes mértékben a bürokráciának játszik a kezére, szovjet- és pártbürokráciánknak egyaránt. Zárójelben legyen mondva, hogy nemcsak szovjetintézményeinkben, de pártintézményeinkben is akad bürokrácia.

Fentebb azt írtam, hogy tanulnunk kell, mégpedig a munka magasabb fokú megszervezésével foglalkozó intézetekben stb., ez azonban egyáltalán nem jelenti azt, hogy ezt a „tanulást" valamennyire is iskolás módon értem, illetve hogy csak ilyen iskolás tanulásra gondolok. Remélem, egyetlen igazi forradalmár sem gyanúsít meg

azzal, hogy én ebben az esetben vonakodnék a „tanuláson" valami félig tréfás fogást, valami furfangot, fortélyt vagy más effélét érteni. Tudom, hogy valami jól nevelt és komoly nyugat-európai államban ez a gondolat csakugyan szörnyülködést keltene s egyetlen rendes tisztviselő sem volna hajlandó még csak mérlegelés tárgyává sem tenni. Remélem azonban, hogy mi még nem bürokratizálódtunk el ennyire, s hogy ennek a gondolatnak a megvitatása nálunk legfeljebb csak derűt kelt.

És valóban, miért ne egyesítsük a kellemeset a hasznossal? Miért ne használjunk fel valami tréfás vagy félig tréfás fogást arra, hogy elcsípjünk valamit, ami nevetséges, valamit, ami káros, valamit, ami félig nevetséges, félig káros stb.?

Azt hiszem, Munkás-Paraszt Felügyeletünk nem keveset nyer, ha ezeket a meggondolásokat figyelembe veszi, és hogy azoknak az eseteknek a jegyzéke, amelyek segítségével Központi Ellenőrző Bizottságunk vagy kollégái a Munkás-Paraszt Felügyeletben legfényesebb győzelmeiket aratták, nem kis mértékben gazdagodik majd jövendőbeli „MPF-istáink" és „KEB-istáink" olyan helyeken szerzett élményeivel, amelyekről nemigen szokás megemlékezni tisztes és finnyás tankönyvekben.

* * *

Hogyan lehet pártintézményeket szovjetintézményekkel egyesíteni? Nincs-e ebben valami megengedhetetlen?

Ezt a kérdést nem a magam nevében vetem fel, hanem azok nevében, akikre fentebb céloztam, amikor azt mondtam, hogy bürokraták nálunk nemcsak a szovjet-, hanem a pártintézményekben is vannak.

Csakugyan, miért ne egyesítenénk őket, ha az ügy érdeke így kívánja? Hát soha senki sem vette észre, hogy például a Külügyi Népbiztosságban ez az egyesítés rendkívül nagy haszonnal jár és kezdettől fogva érvényesül is? Hát a Politikai Irodában talán nem tárgyalunk meg pártszempontból sok apró és nagy kérdést azokról a „lépésekről", amelyekkel a külföldi hatalmak „lépéseire" felelünk, hogy elhárítsuk, nos, mondjuk, a furfangjaikat, hogy ne használjak kevésbé ildomos kifejezést? Hát nem rendkívüli erő forrása-e politikánk számára a szovjetmunkának ez a rugalmas egyesítése a pártmunkával? Azt hiszem, hogy az, ami külpolitikánkban bevált, meghonosodott és már annyira szokássá vált, hogy ezen a téren semmiféle kétséget nem kelt, legalább épp olyan helyénvaló (sőt azt hiszem, még sokkal inkább helyénvaló) lesz egész államapparátusunkat illetően is. Márpedig a Munkás-Paraszt Felügyelet egész államapparátusunkkal foglalkozik és működésének kivétel nélkül minden állami intézményre, helyi és központi, kereskedelmi és tisztán hivatali, tanügyi, levéltári, színházi stb. intézményre egyaránt ki kell terjednie, egyszóval kivétel nélkül valamennyire.

Miért ne engedhetnénk hát meg, hogy egy ilyes széles területen működő intézmény, amelynek azonkívül fölöttébb rugalmas működési formákra van szüksége – nos, miért ne engedhetnénk hát meg, hogy ez az intézmény sajátosan egybeolvassza a párt ellenőrző intézményét és a szovjet ellenőrző intézményt?

Én ennek semmi akadályát nem látom. Sőt mi több, azt hiszem, hogy ez az egyesítés az egyedüli záloga a sikeres munkának. Úgy vélem, hogy ezen a téren minden

kétség államapparátusunk legporosabb zugaiból ered, és hogy méltó választ csak egyféleképpen adhatunk rá: azzal, hogy kinevetjük.

* * *

Egy másik kétely: célszerű-e a hivatali működést tanulással egybekapcsolni? Azt hiszem, nemcsak célszerű, de szükséges is. Általában azt kell mondanom, hogy minden forradalmi magatartásunk ellenére, amelyet a nyugat-európai országok államiságával szemben tanúsítunk, annak egész csomó roppant káros és nevetséges előítélete ránk ragadt, részben pedig drágalátos bürokratáink szándékosan mételyeztek meg velük bennünket arra spekulálva, hogy az ilyen előítéletek zavaros vizében nemegyszer sikerül majd halat fogniok; – és halásztak is ebben a zavarosban olyannyira, hogy igazán csak a vak nem látta közülünk, hogy ez a halászgatás mekkora méreteket öltött.

A társadalmi, gazdasági és politikai viszonyok minden terén „szörnyen" forradalmiak vagyunk. A rangtisztelet terén, valamint az ügyvezetés formái és szertartásai terén ellenben „forradalmiságunkat" lépten-nyomon a legmegrögzöttebb maradiság váltja fel. Nemegyszer figyelhetjük meg itt azt a rendkívül érdekes jelenséget, hogy a társadalmi életben megtett óriási ugrás együtt jár az egészen kis változásokkal szemben tanúsított hihetetlen bátortalansággal.

Ez érthető is, mert a legmerészebb lépéseket olyan területen tettük, amely régóta az elmélet tárgya volt, olyan területen, amellyel főleg, sőt csaknem kizárólag elméletileg foglalkoztunk. Az orosz ember az undorító, bürokratikus valóság mellett odahaza rendkívül merész elméleti tervezgetéssel könnyített a lelkén és éppen ezért ez a rendkívül merész elméleti tervezgetés nálunk rendkívül egyoldalúvá vált. Általános terveink elméleti merészsége és a bármiféle jelentéktelen irodai reformmal szemben tanúsított elképesztő bátortalanság szépen megfért egymással. A legnagyobb szabású, világra szóló agrárforradalom tervét más országokban példátlan merészséggel dolgoztuk ki, ugyanakkor valamiféle tizedrendű irodai reformra már nem tellett a fantáziánkból; arra már nem volt elég fantáziánk vagy türelmünk, hogy erre a reformra is ugyanazokat az általános tételeket alkalmazzuk, amelyek olyan „ragyogó" eredményekkel jártak, amikor az általános problémákra alkalmaztuk őket.

Mai életünk ezért meglepő mértékben egyesíti magában a vakmerőségig menő merészséget és a legcsekélyebb változásokkal szemben tanúsított bátortalanságot.

Azt hiszem, hogy nem is volt ez másképp egyetlen valóban nagy forradalomban sem, mert az igazán nagy forradalmak azokból az ellentmondásokból születnek, amelyek egyfelől a régi, másfelől a régi átdolgozására irányuló törekvés és az új felé irányuló egészen elvont törekvés között állnak fenn; s ennek már annyira újnak kell lennie, hogy a múltnak még a nyoma se legyen meg benne.

És minél élesebb fordulatot tett ez a forradalom, annál tovább fog húzódni az az időszak, amelynek folyamán az ilyen ellentmondások egész sora még tartja magát.

* * *

...A következő taktikát kell követnünk, illetve megmentésünk érdekében a következő politikát kell folytatnunk:

Igyekezzünk felépíteni olyan államot, amelyben a munkások megőrzik a vezetést a parasztság irányában, megőrzik a parasztság bizalmát, s a legnagyobb takarékossággal társadalmi viszonyaikból a pazarlásnak még a nyomait is kiirtják.

Államapparátusunkban a legnagyobb takarékosságot kell elérnünk. Ki kell irtanunk belőle minden nyomát annak a tékozlásnak, amiből oly sokat örökölt a cári Oroszországtól, a cári Oroszország bürokratikus-kapitalista apparátusától.

Nem lesz-e ez a paraszti korlátoltság birodalma?

Nem. Ha a munkásosztály vezetni fogja a parasztságot, akkor az államháztartásunkban érvényesített nagy és lehető legnagyobb takarékossággal elérhetjük azt, hogy minden, még a legkisebb megtakarítást is félre tudjuk tenni gépi nagyiparunk fejlesztésére, a villamosítás és tőzegtermelés fejlesztésére, a Volhov-művek építésének befejezésére stb.

Ebbe és csakis ebbe vessük reménységünket. Csakis így tudunk majd, képletesen szólva, egyik lóról a másikra, mégpedig a nyomorúságos parasztgebéről, a muzsik lováról, a tönkretett parasztország viszonyainak megfelelő takarékosság lováról arra a lóra átnyergelni, amelyet a proletariátus keres és feltétlenül keresnie is kell a maga számára: a gépi nagyipar, a villamosítás, a Volhov-művek stb. lovára.

Így kapcsolom össze gondolatban munkánk, politikánk, taktikánk, stratégiánk általános tervét az újjászervezett Munkás-Paraszt Felügyelet feladataival. Ebben látom annak a rendkívüli gondoskodásnak, rendkívüli figyelemnek az igazolását, amelyben a Munkás-Paraszt Felügyeletet kell részesítenünk azáltal, hogy rendkívüli magasságba emeljük, élére a Központi Bizottság jogaival felruházott vezetőséget állítunk stb., stb.

Ez az igazolás abban áll, hogy csakis úgy tudjuk egész bizonyosan tartani magunkat, ha apparátusunkat a lehető legnagyobb mértékben megtisztítjuk, a lehető legkisebbre csökkentjük benne mindazt, amire nincs feltétlen szükség. Akkor viszont nem egy kisparaszti ország színvonalán, nem ennek az általános korlátozottságnak a színvonalán tudjuk majd tartani magunkat, hanem olyan színvonalon, amely feltartóztathatatlanul egyre magasabbra emelkedik a gépi nagyipar színvonala felé.

Ilyen nagyszerű feladatokat álmodok én Munkás-Paraszt Felügyeletünknek. Ez vitt engem arra, hogy egyik legtekintélyesebb felső pártfórumunknak egy „közönséges" népbiztossággal való egybeolvasztását tervezzem.

1923. március 2.

Lenin Művei. 33. köt. 488–500., 502–504. old.

TARTALOM

ELŐSZÓ 5
A Kiadótól 9

ÁLLAM ÉS FORRADALOM
A marxizmus tanítása az államról és a proletariátus feladatai a forradalomban. (Részletek) 11
MEGTARTJÁK-E A BOLSEVIKOK AZ ÁLLAMHATALMAT? (Részletek) 16
A MUNKÁSELLENŐRZÉSRŐL SZÓLÓ RENDELET TERVEZETE 19
ELŐADÓI BESZÉD A PETROGRÁDI MUNKÁSOK GAZDASÁGI HELYZETÉRŐL ÉS A MUNKÁSOSZTÁLY FELADATAIRÓL A MUNKÁS- ÉS KATONAKÜLDÖTTEK PETROGRÁDI SZOVJETJE MUNKÁSSZEKCIÓJÁNAK ÜLÉSÉN, 1917. december 4-én (17-én). Újságtudósítás. (Részletek) 21
HOGYAN SZERVEZZÜK MEG A VERSENYT? 22

AZ OK(b)P VII. KONGRESSZUSA. 1918. március 6–8.

ELŐADÓI BESZÉD A PROGRAM FELÜLVIZSGÁLÁSÁRÓL ÉS A PÁRT NEVÉNEK MEGVÁLTOZTATÁSÁRÓL. Március 8 (este). (Részletek) 31
A PROGRAMTERVEZET VÁZLATOS FOGALMAZVÁNYA (Részletek) 33
„A SZOVJETHATALOM SORON LEVŐ FELADATAI" CÍMŰ CIKK ELSŐ FOGALMAZVÁNYA. Gyorsírói feljegyzés. (Részletek) 36
A SZOVJETHATALOM SORON LEVŐ FELADATAI. (Részletek) 46

AZ ÖSSZOROSZORSZÁGI KÖZPONTI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁG ÜLÉSE. 1918. április 29.

ELŐADÓI BESZÉD A SZOVJETHATALOM SORON LEVŐ FELADATAIRÓL. (Részletek) .. 69
HAT TÉZIS A SZOVJETHATALOM SORON LEVŐ FELADATAIRÓL (Részlet) 74
A GAZDASÁGI POLITIKA ÉS KÜLÖNÖSEN A BANKPOLITIKA ALAPTÉTELEI 77
A TUDOMÁNYOS-TECHNIKAI MUNKÁK TERVÉNEK VÁZLATA 79
A „BALOLDALI" GYEREKESSÉGRŐL ÉS A KISPOLGÁRIASSÁGRÓL. (Részletek) 80
ELŐADÓI BESZÉD A SZOVJETEK PÉNZÜGYI OSZTÁLYAI KÉPVISELŐINEK ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN. 1918. május 18-án. (Részlet) 83
AZ ÉHÍNSÉGRŐL. (Levél a petrográdi munkásokhoz). (Részlet) 84
BESZÉD A NÉPGAZDASÁGI TANÁCSOK I. KONGRESSZUSÁN. 1918. május 26-án 85

A MUNKÁS-, PARASZT-, KATONA- ÉS VÖRÖSKATONAKÜLDÖTTEK SZOVJETJEINEK V. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSA. 1918. július 4–10

A NÉPBIZTOSOK TANÁCSÁNAK BESZÁMOLÓJA. 1918. július 5. (Részletek) 93

A MUNKÁS-, PARASZT-, KOZÁK- ÉS VÖRÖSKATONAKÜLDÖTTEK SZOVJETJEINEK VI., RENDKÍVÜLI ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSA. 1918. november 6–9

BESZÉD A FORRADALOM ÉVFORDULÓJÁN. November 6. (Részletek) 99
LEVÉL AZ AMERIKAI MUNKÁSOKHOZ. (Részlet) 101
ÚJSÁGJAINK JELLEGÉRŐL 103
BESZÉD A MOSZKVAI KÖZPONTI MUNKÁSSZÖVETKEZET MEGHATALMAZOTTAINAK GYŰLÉSÉN. 1918. november 26-án. (Részletek) 105
RENDELETTERVEZET AZ ÁLLAMI ELLENŐRZÉS FELHASZNÁLÁSÁRÓL 108
A SZOVJETINTÉZMÉNYEK IGAZGATÁSÁRA VONATKOZÓ SZABÁLYOK. TERVEZET . 109
BESZÉD A NÉPGAZDASÁGI TANÁCSOK II. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN. 1918. december 25-én. (Részlet) 112
A SZAKSZERVEZETEK FELADATAIRÓL. (Részlet) 116
BESZÉD AZ OROSZORSZÁGI KOMMUNISTA (BOLSEVIK) PÁRT MOSZKVA VÁROSI KONFERENCIÁJÁNAK ÜLÉSÉN. 1919. január 18-án. Rövid újságtudósítás 119
ELŐADÓI BESZÉD A SZAKSZERVEZETEK II. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN. 1919. január 20-án. (Részletek) 121
MEGJEGYZÉSEK AZ ÁLLAMI ELLENŐRZÉS ÚJJÁSZERVEZÉSÉNEK KÉRDÉSÉHEZ ... 124
1 124
2. I. V. Sztálinnak 125
A SZOVJETHATALOM SIKEREI ÉS NEHÉZSÉGEI (Részletek) 126

AZ OK(b)P PROGRAMJÁNAK TERVEZETE

AZ OK(b)P PROGRAMTERVEZETÉNEK FOGALMAZVÁNYA (Részletek) 131

AZ OK(b)P VIII. KONGRESSZUSA. 1919. március 18–23

ELŐADÓI BESZÉD A PÁRTPROGRAMRÓL. 1919. március 19-én. (Részlet) 137
A NAGY KEZDEMÉNYEZÉS. (A munkások hősiességéről a hátországban. A „kommunista szombatok" alkalmából.) (Részletek) 143
MIND EGY SZÁLIG HARCRA GYENYIKIN ELLEN! (Az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Párt Központi Bizottságának levele a pártszervezetekhez). (Részletek) 149
A NŐMUNKÁSMOZGALOM FELADATAIRÓL A SZOVJET KÖZTÁRSASÁGBAN. Beszéd a nőmunkások IV. Moszkva városi pártonkívüli konferenciáján, 1919. szeptember 23-án. (Részletek) 151
A MOSZKVAI PÁRTHÉT EREDMÉNYEI ÉS FELADATAI. (Részlet) 153
A SZOVJETHATALOM KÉT ÉVE. Beszéd az Összoroszországi Központi Végrehajtó Bizottság, a Munkás- és Parasztküldöttek Moszkvai Szovjetje, az Összoroszországi Központi Szakszervezeti Tanács és az üzemi bizottságok együttes ülésén, az Októberi Forradalom második évfordulóján. 1919. november 7-én. (Részletek) 155
HARC A FŰTŐANYAGVÁLSÁG ELLEN! Körlevél a pártszervezetekhez. (Részlet) 157
BESZÉD A FÖLDMŰVELŐ KOMMUNÁK ÉS A MEZŐGAZDASÁGI ARTYELEK I. KONGRESSZUSÁN. 1919. december 4-én. (Részletek) 159
G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK 161

BESZÉD A NÉPGAZDASÁGI TANÁCSOK III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN. 1920. január 27-én. Újságtudósítás. (Részlet) ... 163
BESZÁMOLÓ AZ ÖSSZOROSZORSZÁGI KÖZPONTI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁG ÉS A NÉPBIZTOSOK TANÁCSA MUNKÁJÁRÓL A VII. SZOVJETKONGRESSZUSON VÁLASZTOTT ÖSSZOROSZORSZÁGI KÖZPONTI VÉGREHAJTÓ BIZOTTSÁG ELSŐ ÜLÉSSZAKÁN. 1920. február 2. (Részletek) ... 165

BESZÉD A BLAGUSE-LEFORT KERÜLET PÁRTONKÍVÜLI KONFERENCIÁJÁN. 1920. február 9-én. Újságtudósítás. (Részlet) ... 167
LEVÉL AZ OKP SZERVEZETEIHEZ A PÁRTKONGRESSZUS ELŐKÉSZÍTÉSÉRŐL. (Részlet) ... 168
BESZÉD A MUNKÁS- ÉS VÖRÖSKATONAKÜLDÖTTEK MOSZKVAI SZOVJETJÉNEK ÜLÉSÉN. 1920. március 6-án. (Részletek) ... 170
BESZÉD A HAJÓZÁSI MUNKÁSOK III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN. 1920. március 15-én. (Részletek) ... 173

AZ OK(b)P IX. KONGRESSZUSA. 1920. március 29–április 5.

A KÖZPONTI BIZOTTSÁG BESZÁMOLÓJA. Március 29. (Részlet) ... 179
BESZÉD A SZAKSZERVEZETEK III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONGRESSZUSÁN. 1920. április 7-én. (Részletek) ... 183
AZ ÉVSZÁZADOS REND MEGSEMMISÍTÉSÉTŐL EGY ÚJ REND MEGTEREMTÉSE FELÉ (Részlet) ... 186
A „BALOLDALISÁG" MINT A KOMMUNIZMUS GYERMEKBETEGSÉGE. (Részletek) ... 188
TÉZISEK A TERMELÉSI PROPAGANDÁRÓL. (Tervezet) ... 190
G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK. (Részlet) ... 193

VIII. ÖSSZOROSZORSZÁGI SZOVJETKONGRESSZUS. 1920. december 22–29

BESZÁMOLÓ A NÉPBIZTOSOK TANÁCSÁNAK TEVÉKENYSÉGÉRŐL. December 22. (Részletek) ... 197
G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK ... 207
A KÖZPONTI BIZOTTSÁG UTASÍTÁSAI A KÖZOKTATÁSÜGYI NÉPBIZTOSSÁG KOMMUNISTA FUNKCIONÁRIUSAINAK ... 208
AZ EGYSÉGES GAZDASÁGI TERVRŐL. (Részletek) ... 210
G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK ... 212

AZ OK(b)P X. KONGRESSZUSA. 1921. március 8–16

BESZÁMOLÓ AZ OK(b)P KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK POLITIKAI TEVÉKENYSÉGÉRŐL. Március 8. (Részlet) ... 217
G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK ... 219
A KÖZOKTATÁSÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK ... 220
KRZSIZSANOVSZKIJ ELVTÁRSNAK, ÁLLAMI TERVBIZOTTSÁG ELNÖKSÉGE. (Részletek) ... 221
M. SZOKOLOVNAK. (Részlet) ... 223
A MUNKA ÉS HONVÉDELEM TANÁCSÁNAK UTASÍTÁSA A HELYI SZOVJETINTÉZMÉNYEKNEK. Tervezet. (Részletek) ... 225
G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK ... 240

AZ OK(b)P X. ÖSSZOROSZORSZÁGI KONFERENCIÁJA. 1921. május 26–28

ELŐADÓI BESZÉD A TERMÉNYADÓRÓL. Május 26. (Részlet) 243
ZÁRSZÓ A TERMÉNYADÓRÓL MONDOTT ELŐADÓI BESZÉDHEZ. Május 27. (Részletek) 244
HATÁROZATI JAVASLAT AZ ÚJ GAZDASÁGI POLITIKA KÉRDÉSEIRE VONATKOZÓLAG 246
V. A. AVANYESZOVNAK 248
G. M. KRZSIZSANOVSZKIJNAK 249
BESZÉD A III. ÖSSZOROSZORSZÁGI KÖZELLÁTÁSI TANÁCSKOZÁSON. 1921. június 16-án. (Részletek) 250
GONDOLATOK AZ ÁLLAMGAZDASÁGI „TERVVEL" KAPCSOLATBAN 251
A. A. KOROSZTYELEVNEK 253
A SZÖVETKEZETI KÖZPONTNAK 255
LEVÉL G. MJASZNYIKOVHOZ. (Részlet) 256
ÚJ IDŐK, RÉGI HIBÁK ÚJ KÖNTÖSBEN. (Részlet) 258
LEVELEK A KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATALNAK 260
1. A Központi Statisztikai Hivatal igazgatójának 260
2. A Központi Statisztikai Hivatal igazgatójának vagy helyettesének 262
LEVÉL AZ „EKONOMICSESZKAJA ZSIZNY" SZERKESZTŐSÉGÉNEK. (Részletek) 264
D. I. KURSZKIJNAK 266
N. P. GORBUNOVNAK 268
A MUNKÁS-PARASZT FELÜGYELET FELADATAINAK, E FELADATOK ÉRTELMEZÉSÉNEK ÉS TELJESÍTÉSÉNEK KÉRDÉSÉHEZ 270
I. K. JEZSOVNAK. (Részletek) 275
A NÉPBIZTOSOK TANÁCSA ÉS A MUNKA ÉS HONVÉDELEM TANÁCSA GAZDASÁGI HIVATALA VEZETŐJÉNEK 276
AZ ÚJ GAZDASÁGI POLITIKA ÉS A POLITIKAI NÉPMŰVELÉSI BIZOTTSÁGOK FELADATAI. Beszéd a politikai népmûvelési bizottságok II. összoroszországi kongresszusán. 1921. október 17-én. (Részletek) 277
N. A. SZEMASKÓNAK 280

A VII. MOSZKVA KORMÁNYZÓSÁGI PÁRTKONFERENCIA. 1921. október 29–31

AZ ÚJ GAZDASÁGI POLITIKÁRÓL. Zárszó. (Részletek) 285
P. A. BOGDANOVNAK. (Részletek) 288

A IX. ÖSSZOROSZORSZÁGI SZOVJETKONGRESSZUS. 1921. december 23–28

A IX. ÖSSZOROSZORSZÁGI SZOVJETKONGRESSZUS UTASÍTÁSA A GAZDASÁGI MUNKA KÉRDÉSEIVEL KAPCSOLATBAN. 1921. december 28. (Részletek) 292
A SZAKSZERVEZETEK SZEREPE ÉS FELADATAI AZ ÚJ GAZDASÁGI POLITIKA VISZONYAI KÖZÖTT. Az OK(b)P Központi Bizottságának 1922. január 12-i határozata. (Részletek) 294
D. I. KURSZKIJNAK 297
A. D. CJURUPÁNAK 299
1. A Népbiztosok Tanácsának és a Munka és Honvédelem Tanácsának új munkarendjéről 299
2. Az új stílusú munka programjáról 302
3. Javaslat a Népbiztosok Kistanácsának adandó utasítás tervezetéhez 303
4. A Népbiztosok Kistanácsának adandó utasítás tervezetével kapcsolatban 304
5. Utasítástervezet a Munka és Honvédelem Tanácsának és a Népbiztosok Tanácsának, valamint a Népbiztosok Kistanácsának munkájára vonatkozólag 305

A PÉNZÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK ... 307
A PÉNZÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK ... 308
A PÉNZÜGYI NÉPBIZTOSSÁGNAK ... 310
AZ ÁLLAMI BANK ELNÖKÉNEK. (Részletek) ... 311
A SZOVJET KÖZTÁRSASÁG NEMZETKÖZI ÉS BELSŐ HELYZETÉRŐL. Beszéd az összoroszországi vasmunkás-kongresszus kommunista frakciójának ülésén, 1922. március 6-án. (Részlet) ... 312
LEVÉL I. V. SZTÁLINNAK A HELYETTESEK (A NÉPBIZTOSOK TANÁCSA ÉS A MUNKA ÉS HONVÉDELEM TANÁCSA ELNÖKHELYETTESEI) MUNKÁJÁRÓL. (Részlet) ... 315

AZ OK(b)P XI. KONGRESSZUSA. 1922. március 27–április 2

AZ OK(b)P KÖZPONTI BIZOTTSÁGÁNAK POLITIKAI BESZÁMOLÓJA. Március 27. (Részletek) ... 319
HATÁROZAT A HELYETTESEK (A NÉPBIZTOSOK TANÁCSA ÉS A MUNKA ÉS HONVÉDELEM TANÁCSA ELNÖKHELYETTESEI) MUNKÁJÁRÓL. (Részletek) ... 324
N. OSZINSZKIJNAK ... 330
LEVÉL I. V. SZTÁLINNAK A POLITIKAI IRODA TAGJAI SZÁMÁRA. Válasz a Népbiztosok Tanácsa elnökhelyetteseinek munkájára vonatkozó megjegyzésekre ... 332
LEVÉL I. V. SZTÁLINNAK A RÁDIÓTECHNIKA FEJLESZTÉSÉRŐL ... 334
A MUNKÁS-PARASZT FELÜGYELET NÉPBIZTOSSÁGA KOLLÉGIUMÁNAK TAGJAIHOZ ... 336
LEVÉL A KONGRESSZUSHOZ (Részletek) ... 337
VII. (A KÖZPONTI BIZOTTSÁGI TAGOK SZÁMÁNAK NÖVELÉSÉVEL FOGLALKOZÓ RÉSZHEZ) ... 340
A SZÖVETKEZETEKRŐL. (Részlet) ... 341
HOGYAN SZERVEZZÜK ÁT A MUNKÁS-PARASZT FELÜGYELETET. (Javaslat a XII. pártkongresszusnak) ... 344
INKÁBB KEVESEBBET, DE JOBBAN. (Részlet) ... 348

Felelős kiadó
SOMOGYI ZOLTÁN
a Szovetkezeti Gazdaságszervezési es Számitástechnikai Iroda igazgatója
Példányszám 5000
A szoveg monophoto eljárással készult
67 3941 „a 100 éves Athenaeum Nyomda ives offset nyomása"
Felelős vezető Soproni Béla igazgató

VEZETÉS SZERVEZÉS ELLENŐRZÉS

Ára: 45—, Ft